

ΕΘΝΙΚΟ ΜΕΤΣΟΒΙΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ

Δ.Π.Μ.Σ. «ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΜΝΗΜΕΙΩΝ»

Β' ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ «ΥΛΙΚΑ ΚΑΙ ΕΠΕΜΒΑΣΕΙΣ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗΣ»

«Αειφόρος ανάδειξη, αξιοποίηση και προστασία των παραδοσιακών οικισμών και του πολιτιστικού αποθέματος, στο πλαίσιο της κυκλικής οικονομίας, για το νησί της Χάλκης»

Διπλωματική Εργασία

Νικηφόρος Μπατής

Επιβλέποντες:

Α. Μοροπούλου, Ομότιμη Καθηγήτρια Σχ. ΧΜ ΕΜΠ

Χ. Ιωαννίδης, Καθηγητής Σχ. ΑΤΜ ΕΜΠ

Αθήνα 2022

Περιεχόμενα

Εισαγωγή.....	4
A. ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ	8
A1. Γενικό Θεωρητικό Μέρος	8
A1.1 Προστασία μνημείων και αειφόρος ανάπτυξη.....	8
A1.2 Νομοθετικό πλαίσιο προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς στην Ελλάδα	11
A2.Ειδικό Θεωρητικό Μέρος	13
A2.1 Προβλήματα της νησιωτικής ανάπτυξης και πολιτιστική κληρονομιά	13
A2.2 Η πρακτική των Πολιτιστικών Διαδρομών.....	15
B. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ	18
Γ. ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ.....	21
Γ1. Γνωριμία με το νησί.....	21
Γ1.1 Γεωγραφία – Γεωλογία – Γεωμορφολογία.....	21
Γ1.2 Κλίμα, Βλάστηση και Πανίδα	23
Γ1.3 Διοικητικά, Δημογραφικά, Κοινωνικά και Οικονομικά στοιχεία.....	24
Γ1.4 Ιστορική Αναδρομή του νησιού	26
Γ2. Πολιτιστικό Απόθεμα	32
Γ2.1 Χαρακτηρισμένοι Αρχαιολογικοί Χώροι	32
Γ2.2 Χαρακτηρισμένα Μνημεία	34
Γ2.3 Χαρακτηρισμένοι Οικισμοί	46

Γ3. Οδικό και Θαλάσσιο Δίκτυο	51
Γ4. Προγενέστερες Πρωτοβουλίες Ανάδειξης	53
Γ5. Προβλήματα και Προοπτικές	56
Δ. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΑΝΑΔΕΙΞΗΣ	60
Δ1. Πολιτιστικές Διαδρομές	60
Δ2. Προστασία και ανάδειξη του πολιτιστικού αποθέματος .	76
Δ3. Προτάσεις ανάδειξης και αναβίωσης των οικισμών.....	77
Δ4. Τουριστική προώθηση και προβολή του νησιού	79
Δ5. Ενίσχυση των υποδομών και αειφορία	81
Ε. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	83
ΔΕΛΤΙΑ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ	86
Δελτία Αρχαιολογικών Χώρων	86
Δελτία Μνημείων	103
Δελτία Οικισμών	210
Δελτία Πολιτιστικών Διαδρομών	228
ΧΑΡΤΕΣ	265
Φωτογραφίες.....	268
Βιβλιογραφία	271

Εισαγωγή

Η παρούσα μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία εκπονήθηκε στα πλαίσια του Διατμηματικού Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου «Προστασία μνημείων», της Β΄ Κατεύθυνσης «Υλικά και επεμβάσεις συντήρησης». Επιβλέποντες καθηγητές ήταν η Ομότιμη Καθηγήτρια Α. Μοροπούλου, (Σχ. Χημ. Μηχ. ΕΜΠ) και ο Καθηγητής Χ. Ιωαννίδης (Σχ. Αγρ. Τοπ. Μηχ. ΕΜΠ), ενώ στη γενικότερη Επιτροπή Υποστήριξης συμμετείχαν και οι: Καθ. Κ. Κοσκινάς (Πάντειο Πανεπιστήμιο), Αν. Καθ. Α. Δουλάμης (Σχ. ΑΤΜ ΕΜΠ), Αν. Καθ. Δ. Κυριαζής (Πανεπιστήμιο Πειραιώς), Δρ. Κ. Λαμπρόπουλος (ΕΔΙΠ Σχ. ΧΜ ΕΜΠ), Δρ Α. Κιούση (ΥΠΠΟΑ), ΥΔ Α. Βυθούλκα (Σχ. ΑΜ ΕΜΠ), ΥΔ Α. Σαμιωτάκης (Σχ. ΧΜ ΕΜΠ). Η εκπόνηση της παρούσας εργασίας θα ήταν αδύνατη χωρίς αυτούς. Ευχαριστώ ιδιαίτερος για την εξαιρετική συνεργασία και την πολύτιμη βοήθεια, την επιβλέπουσα καθηγήτριά μου Αντωνία Μοροπούλου καθώς και την Αναστασία Βυθούλκα (ΥΔ, Σχ. Αρχ. Μηχ. ΕΜΠ) για το χρόνο που διέθεσε ώστε να μου δώσει πληροφορίες και υλικό από τη Διδακτορική της Διατριβή, σχετικό με το θέμα της διπλωματικής μου.

Η διπλωματική εργασία εντάχθηκε στα πλαίσια του έργου «Αειφόρος Ανάπτυξη Λιγότερο Ανεπτυγμένων Περιοχών με την Δημιουργία Νεών Τουριστικών Πόρων και Προϊόντων μέσω Ανάλυσης, Τεκμηρίωσης, Μοντελοποίησης, Διαχείρισης και Διατήρησης Πολιτιστικού Αποθέματος με χρήση Εφαρμογών ΤΠΕ» (ΑΕΙ) το οποίο έχει ενταχθεί στην Ενιαία Δράση Κρατικών Ενισχύσεων Έρευνας, Τεχνολογικής Ανάπτυξης & Καινοτομίας «ΕΡΕΥΝΩ – ΔΗΜΙΟΥΡΓΩ – ΚΑΙΝΟΤΟΜΩ» - Β΄ Κύκλος του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία (ΕΠΑνΕΚ)», ΕΣΠΑ 2014 – 2020 και συγχρηματοδοτείται από το Ελληνικό Δημόσιο και την Ευρωπαϊκή Ένωση - Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ). Επιστημονικά Υπεύθυνη του έργου είναι η Ομότιμη Καθηγήτρια του ΕΜΠ, Α. Μοροπούλου. Βασικός στόχος του προγράμματος αυτού είναι ο σχεδιασμός της αειφόρου ανάπτυξης των λιγότερο ανεπτυγμένων περιοχών σε γειννίαση με πύλες εισόδου στη χώρα ή με τουριστικά ανεπτυγμένες περιοχές ώστε να προσανατολιστεί σε αυτές το υπάρχον τουριστικό ρεύμα με πόλους έλξης νέους τουριστικούς πόρους και προϊόντα που θα προκύψουν από την αναβάθμιση του πολιτιστικού και περιβαλλοντικού αποθέματος και από την ανάπτυξη και αξιοποίησή του μέσω εφαρμογών ΤΠΕ (Τεχνολογίες Πληροφορίας και

Επικοινωνιών). Η αξιοποίηση εφαρμογών ΤΠΕ είναι κρίσιμη καθώς δύναται να συμβάλει στην γενικότερη ανάπτυξη τουριστικών πόρων και προϊόντων με την αναβάθμιση του περιβαλλοντικού και πολιτιστικού αποθέματος μέσω της ανάλυσης, τεκμηρίωσης, μοντελοποίησης και διαχείρισής του. Χρησιμοποιήθηκαν -και δύνανται να αναπτυχθούν- μελλοντικά στα πλαίσια του προγράμματος διάφορες εφαρμογές ΤΠΕ.

Βασικά χαρτογραφικά υπόβαθρα για τις περιοχές μελέτης που συμπεριλαμβάνονται στο Πρόγραμμα *AEI* αποτέλεσε ο Ορθοφωτοχάρτης του *Ελληνικού Κτηματολογίου* έτους 2007 απ' όπου μπορούν να προμηθευτούν Ψηφιακά Μοντέλα Εδάφους για συγκεκριμένες περιοχές, η πλατφόρμα του *Αρχαιολογικού Κτηματολογίου* όπου υπάρχει η δυνατότητα λήψης γεωχωρικής πληροφορίας και η οποία μπορεί να αξιοποιηθεί άμεσα στο πληροφοριακό σύστημα του έργου, καθώς και η πλατφόρμα *ΥΓΕΠ Νήσων*, που παρέχει δεδομένα αναγλύφου μέσω *format shapefile* τα οποία θα είναι επίσης αξιοποιήσιμα για το πληροφοριακό σύστημα του προγράμματος. Ο σχεδιασμός ενός πληροφοριακού συστήματος για το πρόγραμμα *AEI* θα εξυπηρετεί τις ανάγκες του εκάστοτε επισκέπτη και θα συνδέεται με μία Βάση Δεδομένων. Θα περιέχει χωρικά και μη δεδομένα που έχουν εξαχθεί από τις παραπάνω πλατφόρμες, θα συνοδεύονται από μεταδεδομένα με θεματικό χαρακτηρισμό για αποτελεσματικότερη οργάνωση και αναζήτηση ενώ θα κάνει χρήση ενός ενιαίου συστήματος αναφοράς σε σύστημα ΕΓΣΑ και μία κοινή κλίμακα ανάλυσης της πληροφορίας.

Η κοινοπραξία του προγράμματος *AEI* αποτελείται από δύο ερευνητικούς φορείς (το ΕΜΠ που δρα ως συντονιστής και επιστημονικά υπεύθυνος και το ερευνητικό ινστιτούτο ΙΤΕ), δύο εταιρείες (*Telesto* και *Consortis*) που ευθύνονται τις εφαρμογές πληροφορικής, επικοινωνιών και χωρικής ανάλυσης/μελέτης, τα δύο Τεχνικά Επιμελητήρια, Δωδεκανήσων και Βορείου Αιγαίου, αλλά και το Ινστιτούτο Τουριστικών Μελετών και Προβλέψεων του Ξενοδοχειακού Επιμελητηρίου Ελλάδας (ΙΤΕΠ).

Ένα από τα αντιπροσωπευτικά παραδείγματα περιοχών στα οποία η ανάπτυξη δύναται να έχει χαρακτήρα πιλοτικό καθώς είναι βιώσιμο, μεταφέρσιμο και χαρακτηριστικό είναι το νησί της Χάλκης και με το οποίο ασχολείται η παρούσα εργασία. Εν γένει χαρακτηρίζεται ως ένα από τα λιγότερο ανεπτυγμένα νησιά των Δωδεκανήσων κυρίως στον τομέα του τουρισμού (πόσο μάλλον εάν συγκριθεί με τον τουριστικό πόλο της γειτονικής Ρόδου), παρ' όλο το πλούσιο πολιτιστικό απόθεμα που

φέρει. Επιλέχθηκε προκειμένου να γίνει μία αναλυτική τεκμηρίωση του αποθέματος αυτού και να τεθούν προβληματισμοί για τις αιτίες της χαμηλής ανάπτυξης των τουριστικών προϊόντων. Δευτερεύων αλλά εξίσου σημαντικός στόχος της εργασίας είναι η ανάπτυξη προτάσεων οι οποίες εστιάζουν κυρίως στην ανάδειξη του μνημειακού πλούτου, στην αναζωογόνηση των οικισμών και στη διαμόρφωση πολιτιστικών διαδρομών ενώ αποσκοπούν στην ενίσχυση του τουρισμού και στην βιώσιμη ανάπτυξη καθώς και στην επίτευξη της αειφορίας του νησιού.

Στην εργασία συμπεριλήφθηκε ως αντικείμενο μελέτης και η νησίδα της Αλιμιάς, η οποία εντάσσεται επίσης στο πρόγραμμα και έχει άμεση σχέση με τη Χάλκη: ανήκει στο Δήμο της και είναι η μοναδική κοντινή νησίδα με αρχαιολογικά κατάλοιπα, χαρακτηρισμένο οικισμό, αρχαιολογικό χώρο και μνημεία (αν και πλέον δεν κατοικείται).

Στο σημείο αυτό καλό θα ήταν να σημειωθούν ορισμένες δυσκολίες που αντιμετωπίστηκαν κατά την εκπόνηση της εργασίας οι οποίες εντοπίστηκαν κυρίως στο κομμάτι της τεκμηρίωσης. Η Χάλκη είναι ένα νησί μικρό σε έκταση, με σχετικά άγνωστη ιστορία, με ελάχιστο πληθυσμό και παρηκμασμένους παραγωγικούς τομείς. Άμεσα λοιπόν διαπιστώνεται μία γενική έλλειψη στη βιβλιογραφία. Λίγες είναι οι μελέτες, οι μονογραφίες και τα άρθρα που να επικεντρώνονται αποκλειστικά στη Χάλκη. Πολλές φορές σε επιστημονικά εγχειρίδια που ασχολούνται με τα Δωδεκάνησα, δε διαφοροποιείται ως αυτόνομη οντότητα με ανεξάρτητο πολιτιστικό απόθεμα, αλλά εντάσσεται στη σφαίρα επιρροής της Ρόδου εξαιτίας της παρεμφερούς ιστορίας και γεωγραφικής θέσης των δύο νήσων. Συν τοις άλλοις, οι ιστορικές πηγές (κυρίως της αρχαιότητας) είναι περιορισμένες και η Χάλκη αναφέρεται συχνά μόνο ονομαστικά σε κείμενα αρχαίων συγγραφέων. Τα αρχαιολογικά κατάλοιπα που διασώθηκαν με την πάροδο των αιώνων στο νησί, δε βρίσκονται στην καλύτερη δυνατή κατάσταση ούτε και είναι πολυάριθμα συγκριτικά με άλλα νησιά του αιγιακού χώρου. Η ερμηνεία και η χρονολόγησή τους επομένως καθίσταται δυσχερής και δεν μπορούν να εξαχθούν πολλά στοιχεία και συμπεράσματα αποκλειστικά και μόνο με βάση το αρχαιολογικό υλικό. Ακόμη, οι πληροφορίες για τα δευτερεύοντα μονοπάτια και τις διαδρομές του νησιού είναι ανεπαρκείς. Απαιτείται αναλυτική, επιτόπια έρευνα για τη διαπίστωση της πραγματικής κατάστασης στην οποία διατηρούνται τα μονοπάτια αυτά, μία διαδικασία που θα ήταν χρονοβόρα. Τα περισσότερα στοιχεία που μπόρεσαν να

συλλεχθούν προέρχονται από ανεξάρτητους πεζοπόρους (επαγγελματίες και μη) που επισκέφθηκαν το νησί.

Α. ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

Α1. Γενικό Θεωρητικό Μέρος

Α1.1 Προστασία μνημείων και αειφόρος ανάπτυξη

Η έννοια της αειφόρου ανάπτυξης άρχισε να εμφανίζεται παράλληλα με την διαπίστωση ότι το φυσικό περιβάλλον έχει άμεση σχέση με την οικονομική και κοινωνική ευημερία και η υποβάθμισή του μπορεί να επιφέρει επιβλαβή αποτελέσματα για την ανθρωπότητα¹. Πρωτοχρησιμοποιήθηκε σαν όρος τη δεκαετία του '80² για να εκφράσει τις «ανάγκες του παρόντος που δε θα διακινδυνεύουν την ικανότητα μελλοντικών γενιών να ικανοποιούν τις ανάγκες τους» υπογραμμίζοντας τη άμεση εξάρτηση της ανθρωπότητας από το περιβάλλον για την επίτευξη καλύτερης ποιότητας διαβίωσης και όχι μόνο σε επίπεδο εκμετάλλευσης φυσικών πόρων.

Η βιώσιμη ανάπτυξη λοιπόν ορίζεται ως η - οικονομική συνήθως, αλλά όχι αποκλειστικά - ανάπτυξη που αποσκοπεί στη βιωσιμότητα και κάνει χρήση των διαθέσιμων φυσικών πόρων και αγαθών, αλλά λαμβάνει παράλληλα υπόψη την προστασία του περιβάλλοντος και δεν βαίνει στην υπερ-εκμετάλλευσή του. Λειτουργεί συνδυαστικά με την ευαισθητοποίηση απέναντι στα φυσικά οικοσυστήματα και υιοθετεί μία κυκλική οικονομία που δεν εξαντλεί τα φυσικά αγαθά σε μεγαλύτερο βαθμό απ' ότι αυτά ανανεώνονται. Ανώτατος στόχος είναι η διατήρηση των φυσικών αγαθών για τις μεταγενέστερες γενιές προκειμένου να αποφευχθεί η υποβάθμιση του περιβάλλοντος η οποία θα επιφέρει, μακροπρόθεσμα, ανικανότητα επιβίωσης του ανθρώπινου είδους.

Βασική συνιστώσα της αειφόρου ανάπτυξης στην παρούσα εργασία είναι η σχέση της και η επίτευξή της μέσω της προστασίας της *πολιτιστικής κληρονομιάς* ή αλλιώς του *πολιτιστικού αποθέματος* της εκάστοτε περιοχής.

Το πολιτιστικό απόθεμα περιλαμβάνει οποιαδήποτε ανθρωπογενή μνημεία και μνημειακά σύνολα, παραδοσιακά αρχιτεκτονήματα και οικισμούς, αρχαιολογικούς χώρους και χώρους πολιτισμού εν γένει, έργα τέχνης και συλλογές, ιστορικά κέντρα και ιστορικές τοποθεσίες. Ταυτόχρονα περιλαμβάνει και άυλα στοιχεία πολιτισμού

¹ Hopwood B. et al. 2005, σ. 39

² *Brundtland Report: World Conservation Strategy* (IUCN et al., 1980), Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future

όπως τοπικές παραδόσεις, ήθη και έθιμα, τέχνες, τελετές, ακόμα και παραδοσιακές πρακτικές, τεχνικές ή ασχολίες που είναι στενά συνυφασμένες με την ανθρώπινη δραστηριότητα κάθε τόπου.

Η πολιτιστική κληρονομιά τον προηγούμενο αιώνα αντιμετωπιζόταν αποκλειστικά ως ένα μέσο μόρφωσης-εκπαίδευσης και ιστορικής μνήμης. Η αποκατάσταση και ανάδειξή της περιοριζόταν στην μεμονωμένη καταγραφή, συντήρηση και διατήρηση των υλικών πολιτιστικών αγαθών, χωρίς να λαμβάνει υπόψιν το κοινωνικό και οικονομικό αντίκτυπο και χωρίς να εφαρμόζεται σε συνδυασμό με ένα ολοκληρωμένο σχέδιο ανάδειξης του άμεσου περιβάλλοντος τόπου. Συχνά λοιπόν η πολιτιστική κληρονομιά θεωρούνταν «εμπόδιο» σε πολλές κοινωνίες καθώς έθετε περιορισμούς στην αστική επέκταση και ανάπτυξη³.

Τον εικοστό πρώτο όμως αιώνα, η πολιτιστική κληρονομιά έχει αποκτήσει μία άλλη διάσταση που την καθιστά μοχλό όχι μόνο πλέον για την οικονομική ανάπτυξη αλλά γενικότερα για τη βιωσιμότητα ενός τόπου. Η διαχείριση της πολιτιστικής κληρονομιάς αποτελεί πλέον στις σύγχρονες κοινωνίες βασικό πυλώνα για την επίτευξη της αειφορίας, καθώς συνδέεται άρρηκτα με τις τοπικές κοινωνίες, τα αστικά κέντρα, το φυσικό περιβάλλον και τις ανθρώπινες κοινότητες. Τα οφέλη που προκύπτουν από την ανάδειξη του πολιτιστικού αποθέματος κάθε τόπου διαπιστώνονται σε πολλούς τομείς και οι αναπτυξιακές δυνατότητες που προκύπτουν από τη διαχείρισή του είναι πολυάριθμες.

Μία βασική διάσταση της διαχείρισης της πολιτιστικής κληρονομιάς η οποία στο παρελθόν δεν είχε διαπιστωθεί πλήρως, είναι το μεγάλο όφελος στην οικονομική ανάπτυξη. Η αποκατάσταση μνημειακών συνόλων, η διαμόρφωση αρχαιολογικών χώρων, η αποκατάσταση παραδοσιακών κτηρίων και η αναβίωση παραδοσιακών οικισμών ενισχύει την τοπική οικονομία. Έσοδα προέρχονται σαφώς από την επίσκεψη των χώρων πολιτισμού και τις δραστηριότητες που λαμβάνουν εκεί χώρα (εισιτήρια, πολιτιστικές εκδηλώσεις, χώροι εστίασης κ.α.). Δημιουργούνται παράλληλα νέες θέσεις εργασίας και ενισχύεται η τοπική παραγωγικότητα⁴. Ο άμεσος περιβάλλον χώρος, αστικός ή υπαίθριος αναβαθμίζεται και μέσω της αστικής και οικιστικής αναβίωσης, δίνεται ώθηση στην τοπική και εθνική οικονομία προσελκύοντας ταυτόχρονα δημόσιες ή ιδιωτικές επενδύσεις.

³ Messenger P.M., Smith G. S. 2010

⁴ Nocca F. 2017, σ. 6

Σημαντική είναι και η συνεισφορά στην κοινωνική βιωσιμότητα. Μέσω της ανάδειξης και προώθησης της πολιτιστικής κληρονομιάς, καταπολεμούνται τα αρνητικά κοινωνικά αποτελέσματα της παγκοσμιοποίησης. Καλλιεργείται το αίσθημα της ιστορικής μνήμης και της πολιτιστικής ταυτότητας ενώ μεταδίδεται στις επόμενες γενιές. Προωθείται η κοινωνική συνοχή και ισότητα καθώς ενδυναμώνονται και τα ανθρώπινα δικαιώματα⁵. Ενθαρρύνεται η καλλιτεχνική δημιουργία, η κοινωνική συμμετοχή σε δρώμενα και η εκπαίδευση. Η κοινωνική επίδραση που έχει η διαχείριση και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς είναι αυτή που συντελεί περισσότερο στην βιωσιμότητα και στη βελτίωση της ποιότητας ζωής.

Η άμεση σχέση της αειφορίας με το φυσικό περιβάλλον είναι προφανής. Οφείλουμε όμως να έχουμε κατά νου πως πολιτιστικό και φυσικό περιβάλλον είναι αλληλένδετα και ανήκουν σε ένα ενιαίο χωρικό σύνολο. Η διαχείριση του πολιτιστικού αποθέματος λοιπόν έχει και άμεση σχέση με την περιβαλλοντική διαχείριση στα πλαίσια της αειφόρου ανάπτυξης. Μνημεία και αρχαιολογικοί χώροι αποτελούν *in situ* τμήματα ενός ευρύτερου φυσικού τοπίου χωρίς το οποίο δεν είναι εύκολο να κατανοηθεί η σημασία και διαμόρφωσή τους. Συνεπώς, η προστασία ενός μνημειακού συνόλου για την αποφυγή της αλλοίωσής του και τη μελλοντική διατήρησή του, συμβαδίζει με τη γενικότερη προστασία του άμεσου φυσικού περιβάλλοντός του. Η διαχείριση και αποκατάσταση της πολιτιστικής κληρονομιάς κάνει χρήση του μοντέλου της κυκλικής οικονομίας. Χρησιμοποιεί πόρους και προϊόντα ελαχιστοποιώντας τη δημιουργία αποβλήτων ενώ διευκολύνει τη βιώσιμη ανάπτυξη. Υιοθετείται και προωθείται η συντήρηση, η επανάχρηση, η αποκατάσταση ως βασικά συστατικά της κυκλικής οικονομίας⁶. Με τους τρόπους αυτούς ελαχιστοποιείται η υπερβολική κατανάλωση ενέργειας και φυσικών πόρων.

Η διαδικασία επίτευξης της αειφόρου ανάπτυξης στοχεύει στην περιβαλλοντική, οικονομική και κοινωνική βελτίωση (σε τοπικό και διεθνές επίπεδο) με απώτερο στόχο τη πραγματοποίηση των αναγκών της σημερινής κοινωνίας χωρίς να διακυβεύονται και να κινδυνεύουν οι ανάγκες των μελλοντικών γενεών. Επομένως η αειφορία δεν είναι συμβατή με την εγκατάλειψη και τον παραμερισμό της πολιτιστικής κληρονομιάς και του φυσικού περιβάλλοντος καθώς με τον τρόπο αυτό πλήττεται η ανθρώπινη αξιοπρέπεια, η ιστορική ταυτότητα και επέρχεται οικονομική αστάθεια και παρακμή⁷.

⁵ ICOMOS Concept Note 2016, σ. 10-11

⁶ Nocca F. 2017, σ. 24

⁷ United Nations 1987. *Our Common Future: Report of the World Commission on Environment and*

A1.2 Νομοθετικό πλαίσιο προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς στην Ελλάδα

Προτού προχωρήσουμε σε μια ενδελεχή ανάλυση σχετικά με το νησί της Χάλκης με έμφαση στην τεκμηρίωση του μνημειακού και φυσικού πλούτου και στην ανάπτυξη προτάσεων ανάδειξης, συνετό θα ήταν να κάνουμε μνεία στο ιστορικό της μέριμνας για την προστασία και αποκατάσταση μνημείων, ιστορικών συνόλων και οικισμών γενικά στην Ελλάδα καθώς και στην ισχύουσα νομοθεσία τη σημερινή εποχή για τα θέματα αυτά.

Συγκεκριμένα για την προστασία των οικιστικών συνόλων, η Ελλάδα έκανε τα πρώτα της βήματα τη δεκαετία του '70 (λίγο αργότερα και πιο συντηρητικά σχετικά με άλλες χώρες τη Ευρώπης). Η ραγδαία οικοδόμηση της μεταπολεμικής εποχής και οι πολυπληθείς τουριστικές κατασκευές ώθησαν την Ελλάδα στην ανάγκη προστασίας και διατήρησης των ιστορικών κέντρων, των παραδοσιακών οικισμών αλλά και των σημαντικών αρχιτεκτονημάτων της. Μέχρι εκείνη την εποχή, μέριμνα για την προστασία των παλαιότερων και αρχαιότερων πολιτιστικών κτισμάτων είχε εφαρμόσει αποκλειστικά η Αρχαιολογική Υπηρεσία με την προστασία συγκεκριμένων μνημείων και του άμεσου περιμετρικού περιβάλλοντός τους. Προϋπήρχε μία Κωδικοποίηση Νόμου για τις αρχαιότητες και τον περιορισμό κατασκευών πλησίον τους (Κ.Ν. 5351/1932 «περί αρχαιοτήτων») για τα αρχαία μνημεία προ του 1830. Ακολούθησε ο Ν. 1469/1950 για την προστασία νεότερων κτισμάτων, ιστορικών τόπων και έργων τέχνης μεταγενέστερων του 1830 καθώς και ο Ν. 4177/1961 «Περί τροποποιήσεως και συμπληρώσεως της νομοθεσίας της διεπούσης την Υπηρεσίαν Αρχαιοτήτων και Αναστηλώσεως και Ταμείον Απαλλοτριώσεων Αρχαιολογικών Χώρων».

Σημείο καμπής για τη μέριμνα των πολιτιστικών και περιβαλλοντικών αγαθών αποτέλεσε το Σύνταγμα του 1975 το οποίο όριζε μεταξύ άλλων την υποχρέωση του Κράτους για τη διαφύλαξη του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος στο πλαίσιο της αρχής της αειφορίας (αρ. 24).

Το νομικό πλαίσιο της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας άλλαξε το 1978 με Προεδρικό Διάταγμα που όριζε ειδικούς όρους δόμησης για περίπου 410 οικισμούς στην ύπαιθρο (Π.Δ. 19-10-1978: «Περί χαρακτηρισμού ως Παραδοσιακών Οικισμών τινών του

Κράτους και καθορισμού των όρων και περιορισμών δομήσεως των οικοπέδων αυτών»). Επέβαλε περιορισμούς κατά της ανεξέλεγκτης δόμησης των ακινήτων καθώς και έλεγχο για οποιαδήποτε κατεδάφιση, αλλοίωση ή δόμηση εντός των οικισμών. Με το Π.Δ. αυτό καθιερώθηκε για πρώτη φορά στην Ελλάδα ή έννοια «παραδοσιακός οικισμός». Σημαντικό ρόλο έπαιξαν εκείνη την εποχή: ο ΕΟΤ με την προώθηση μετατροπής οικισμών σε ξενώνες, αλλά και η εφαρμογή του σχεδίου για την Πλάκα των Αθηνών⁸. Σταδιακά άρχισαν να συμμετέχουν και άλλοι φορείς στην προστασία των μνημείων και οικισμών όπως η εκάστοτε τοπική αυτοδιοίκηση και το Υπουργείο Πολιτισμού. Για τον έλεγχο των μνημείων και την εποπτεία τους ορίστηκαν ως αρμόδιες οι τοπικές εφορείες αρχαιοτήτων του ΥΠ.ΠΟ. Για τα παραδοσιακά κτήρια και σύνολα τέθηκαν προϋποθέσεις μελέτης και ορίστηκαν οι διαδικασίες απαλλοτρίωσης ενώ για τα διατηρητέα τέθηκαν περιορισμοί στη συντήρησή τους με το Νόμο 1337 (ΦΕΚ Α' 33/14.3.1983).

Όσον αφορά στην προστασία της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς, το ΥΠΕΧΩΔΕ στηρίχθηκε παλαιότερα στον (αναθεωρημένο πλέον) Γενικό Οικοδομικό Κανονισμό του 1985 (Ν. 1577/87, ΦΕΚ 210/Α) και το αρ. 4 αυτού. Θεσπίστηκαν ειδικοί όροι και κανόνες δόμησης για μεμονωμένα κτήρια και σύνολα ενώ ορίστηκε και η διαδικασία χαρακτηρισμού κτηρίων ως διατηρητέα⁹. Σημαντική ήταν και η επίσημη αναγνώριση και κύρωση της Σύμβασης της Γρανάδας (1985) για την προστασία της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς της Ευρώπης από την Ελληνική Βουλή με το Ν. 2039/1992 (ΦΕΚ 61/Δ).

Το σημαντικότερο ίσως νομοθετικό βήμα για την προστασία των μνημείων και αρχαιολογικών χώρων ήταν αναμφίβολα ο Ν. 3028/2002 «Για την προστασία των Αρχαιοτήτων και εν γένει της Πολιτιστικής Κληρονομιάς» (ΦΕΚ Α' 153/28-6-2002). Με το νόμο αυτό ορίστηκαν θεσμικά οι έννοιες «πολιτιστικό αγαθό», «μνημείο» (αρχαίο και νεότερο, κινητό και ακίνητο) αλλά και οι έννοιες «αρχαιολογικός χώρος», «ιστορικός τόπος» και «άυλο πολιτιστικό αγαθό». Ο αποκαλούμενος πλέον *Αρχαιολογικός Νόμος* έθεσε τους όρους για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς και συγκεκριμένα για:

- την καταγραφή, την τεκμηρίωση, την έρευνα και τη μελέτη της
- τους τρόπους διατήρησης και την αποτροπή αλλοίωσης και καταστροφής της

⁸ Γκράτζιου Ο. 2004, σ. 60-61 και σημ. 5

⁹ Στεριώτου Ι. 2004, σ. 149

- της παράνομης ανασκαφής και εμπορευματοποίησής της
- τη διευκόλυνση πρόσβασης σε αυτή
- τη συντήρηση, αποκατάσταση και μετέπειτα ανάδειξή της
- την αγωγή και ευαισθητοποίηση των πολιτών

Κωδικοποιήθηκε προσφάτως με το νέο νόμο 4858 που θα αναλύσουμε παρακάτω.

Ακολούθησε ο Ν. 3658/2008 «Μέτρα για την Προστασία των Πολιτιστικών Αγαθών και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ Α΄ 70/22.04.2008). Συστάθηκε με αυτόν η υπηρεσιακή μονάδα σε επίπεδο Διεύθυνσης, με τίτλο «Διεύθυνση Τεκμηρίωσης και Προστασίας Πολιτιστικών Αγαθών», η οποία υπάγεται στη *Γενική Διεύθυνση Αρχαιοτήτων και Πολιτιστικής Κληρονομιάς*.

Σημαντικό ρόλο έπαιξε και ο μεταγενέστερος Νέος Οικοδομικός Κανονισμός ή ΝΟΚ (Ν. 4067/2012 «Νέος Οικοδομικός Κανονισμός», ΦΕΚ Α΄79/09.04.2012) ο οποίος τροποποιήθηκε με το Ν.4315/2014 και περιείχε διατάξεις για τη δόμηση και εκμετάλλευση ακινήτων εντός και εκτός σχεδίων πόλης.

Πρόσφατα κυρώθηκε και δημοσιεύτηκε ο νέος νόμος 4858/2021 με τίτλο «Κύρωση Κώδικα νομοθεσίας για την προστασία των αρχαιοτήτων και εν γένει της πολιτιστικής κληρονομιάς»¹⁰. Με το νόμο αυτό κωδικοποιήθηκαν διατάξεις της υπάρχουσας κείμενης νομοθεσίας και πιο συγκεκριμένα των ν.3028/2002, ν. 3658/2008, ν. 4355/2015, ν. 4688/2020. Βασικότερες κωδικοποιήσεις του αφορούν στον καθορισμό χρονολογίας για τα ακίνητα μνημεία, στους κανόνες και την οργάνωση των φορέων διαχείρισης των μνημείων και αρχαιολογικών χώρων, στην παράνομη κατοχή και εμπορία πολιτιστικών αγαθών κ.α.

A2.Ειδικό Θεωρητικό Μέρος

A2.1 Προβλήματα της νησιωτικής ανάπτυξης και πολιτιστική κληρονομιά

Οι νησιωτικές περιοχές και ειδικά της Ελλάδας, όντας μικρές σε έκταση οντότητες, απομακρυσμένες από τον κορμό της ηπειρωτικής χώρας, εμφανίζουν προβλήματα στον τομέα της ανάπτυξης. Πολλά νησιά είναι μικρά σε έκταση και

¹⁰ ΦΕΚ Α΄220/19.11.2021

διαθέτουν περιορισμένους φυσικούς πόρους και ύλες. Το έδαφος και το περιβάλλον γενικότερα χαρακτηρίζεται από ομοιομορφία που περιορίζει τις παραγωγικές δραστηριότητες. Ως αποτέλεσμα ο πρωτογενής τομέας χαρακτηρίζονται από συρρίκνωση, ενώ η τοπική οικονομία εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από εξωτερικές οικονομίες. Εξ ου και η σχεδόν αποκλειστική ενασχόληση των κατοίκων των νησιωτικών περιοχών με το εμπόριο, τη ναυτιλία και τον τομέα του τουρισμού.

Τα νησιά βρίσκονται μακριά από τα αστικά κέντρα και την εσωτερική αγορά. Η απομόνωση επιφέρει προβλήματα μετακίνησης και επικοινωνίας με ηπειρωτικές περιοχές. Ως απόμακρες περιοχές, δεν υφίστανται γρήγορα ή και καθόλου ενίσχυση και αναβάθμιση των τεχνικών και κοινωνικών υποδομών τους. Νέες τεχνολογίες και καινοτομίες για την προσαρμογή στις νέες οικονομικές και κοινωνικές ανάγκες δεν εφαρμόζονται συχνά.

Διαδεδομένο είναι και το φαινόμενο της μείωσης των νησιωτικών πληθυσμών. Παρατηρείται υψηλός αριθμός εσωτερικής μετανάστευσης καθώς πολλοί κάτοικοι των νήσων αναχωρούν για τα μεγάλα αστικά κέντρα ή για περισσότερο ανεπτυγμένες γειτονικές περιοχές αναζητώντας καλύτερες ευκαιρίες. Ως αποτέλεσμα πολλοί νησιωτικοί οικισμοί έχουν παρακμάσει και εγκαταλειφθεί, ενώ ο πληθυσμός που παραμένει είναι σε μεγάλο ποσοστό γηρασμένος.

Τα προβλήματα όμως δυστυχώς δε σταματούν εκεί. Τα μειονεκτήματα της νησιωτικής ανάπτυξης έχουν και μεγάλο αντίκτυπο στην πολιτιστική κληρονομιά και το φυσικό περιβάλλον.

Με την έλλειψη «ανθρώπινης μάζας» που έχει επέλθει στα μικρά νησιωτικά οικιστικά σύνολα, δεν μπορούν να θεωρηθούν και να χαρακτηριστούν κανονικοί οικισμοί¹¹. Πολλά μνημεία και άλλα κτίσματα έχουν υποστεί καταρρεύσεις και φθορές από την πάροδο του χρόνου, την εγκατάλειψη και τη γενικότερη απουσία της ανθρώπινης ύπαρξης που έδινε ζωή στους οικισμούς.

Η έλλειψη τεχνικών υποδομών στις απομονωμένες νησιωτικές περιοχές συμβάλλει στη μειωμένη επισκεψιμότητα και συνεπώς στην περιορισμένη ανάδειξη και προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς. Το περιορισμένο και ορισμένες φορές αναξίοπисто οδικό δίκτυο, η δυσκολία μετακίνησης στα νησιά (σχεδόν αποκλειστικά δια θαλάσσης) και η ανεπαρκής διαμόρφωση αρχαιολογικών χώρων έχει ως αποτέλεσμα τη χαμηλή ροή επισκεπτών.

¹¹ Κωνστάντιος Δ. 2004, σ. 181

Οι κάτοικοι των νήσων, συχνά απληροφόρητοι, αντιμετωπίζουν τα μνημειακά, αρχαιολογικά και ιστορικά σύνολα ως στείρο μέσο οικονομικής ανάπτυξης. Ως αποτέλεσμα, δίνουν έμφαση στην κατασκευή μεγάλων μονάδων εστίασης και διαμονής που αλλοιώνουν την παραδοσιακή εικόνα των οικισμών και απειλούν την ακεραιότητα των μνημείων που είναι ενταγμένα στο αντίστοιχο φυσικό περιβάλλον.

Το φαινόμενο της γήρανσης του πληθυσμού των νησιών σε συνδυασμό με την εσωτερική μετανάστευση έχει και αντίκτυπο στην άυλη πολιτιστική κληρονομιά. Τοπικές παραδόσεις, ασχολίες, έθιμα και τελετουργίες παραμένουν μόνο ως αναμνήσεις των ηλικιωμένων και δε μεταδίδονται στις νέες γενιές, που συχνά αναχωρούν για περισσότερο ανεπτυγμένες περιοχές αναζητώντας καλύτερες – οικονομικές και επαγγελματικές συνήθως – ευκαιρίες.

Όλα τα παραπάνω στοιχεία και προβλήματα που χαρακτηρίζουν τη «νησιωτικότητα» πολλών περιοχών της Ελλάδας μπορούν να παρατηρηθούν και στη Χάλκη και την Αλιμιά. Θα δούμε αναλυτικά πως επηρεάζεται το ιδιαίτερο πολιτιστικό απόθεμα του νησιού από τη νησιωτική ανάπτυξη σε μεταγενέστερο κεφάλαιο.

A2.2 Η πρακτική των Πολιτιστικών Διαδρομών

Οι Πολιτιστικές Διαδρομές αποτελούν μία ιδιαίτερη εφαρμοσμένη πρακτική για την ερμηνεία της πολιτιστικής κληρονομιάς. Ως έννοια χαρακτηρίστηκε από το ICOMOS ως «οποιαδήποτε διαδρομή επικοινωνίας, χερσαία, υδάτινη ή άλλη, που είναι φυσικά οριοθετημένη και χαρακτηρίζεται από συγκεκριμένη δυναμική και ιστορική λειτουργικότητα για να υπηρετήσει ένα συγκεκριμένο και καλά καθορισμένο σκοπό, και πληροί συγκεκριμένα κριτήρια»¹². Οι Πολιτιστικές διαδρομές βοηθούν στο χαρακτηρισμό και τον εμπλουτισμό των φυσικών και πολιτιστικών αντικειμένων, διαμορφώνουν ένα σύστημα συσχετισμού του πολιτιστικού, περιβαλλοντικού και τουριστικού προϊόντος με άξονες και δίκτυα μετακίνησης, μεταφοράς και σύνδεσης μεταξύ διαφορετικών τοποθεσιών.

Πρόκειται για περιηγήσεις που διέρχονται από θεματικές ενότητες με τοποθεσίες πολιτιστικού ενδιαφέροντος και φυσικού κάλλους ταυτόχρονα. Περιλαμβάνουν δηλαδή ανθρωπογενή σύνολα (μνημεία, ιστορικούς τόπους, παραδοσιακούς οικισμούς,

¹² *The ICOMOS Charter on Cultural Routes*, 2008

αρχιτεκτονικά σύνολα, κτίσματα βιομηχανικής κληρονομιάς κ.α.) και φυσικά τοπία (βουνά, δάση και άλση, σπήλαια, υδάτινους τόπους, παραλίες κ.α.) που αλληλοεπιδρούν και εντάσσονται ταυτόχρονα στο ίδιο περιβάλλον.

Στόχος του σχεδιασμού πολιτιστικών διαδρομών είναι η εξοικείωση με το πολιτιστικό και περιβαλλοντικό απόθεμα ενός τόπου. Σαν πρακτική συνδυάζει την εκπαίδευση (μέσω της εξοικείωσης με το πολιτιστικό προϊόν) με την ευαισθητοποίηση (αναγνώριση της πολιτιστικής ταυτότητας, ευαισθητοποίηση για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος) και την αναψυχή (πεζοπορία και περιηγητικός τουρισμός). Λειτουργεί επομένως ως εργαλείο της βιώσιμης ανάπτυξης, κυρίως σε απομονωμένες περιοχές, καθώς διευκολύνει τη ροή των ρευμάτων επισκεπτών – τουριστών, προωθεί την προστασία του περιβάλλοντος, αναζωογονεί την ύπαιθρο και εξοικειώνει τις κοινωνίες με την πολιτιστική κληρονομιά.

Σαν διαδικασία σχεδιασμού διαδρομών ακολουθείται συνήθως μία συγκεκριμένη τυπική διαδικασία. Αρχικά καταγράφονται, τεκμηριώνονται και μελετώνται οι βασικοί σταθμοί απ' όπου θα διέρχονται οι διαδρομές. Στη συνέχεια λαμβάνουν χώρα επεμβάσεις συντήρησης και αποκατάστασης στα σημεία αυτά αλλά και διαμορφώσεις στο άμεσο περιβάλλον όπου διατηρούνται. Τέλος πραγματοποιούνται ενέργειες για το σχεδιασμό, τη διαχείριση, την προβολή και την προώθηση των πολιτιστικών διαδρομών. Βέβαια, όπως επισημαίνεται και στη Χάρτα του ICOMOS¹³, μπορούν μεν να χαράσσονται εκ νέου οδοί και μονοπάτια αποκλειστικά για τη μετατροπή τους σε πολιτιστικές διαδρομές ή να γίνεται δε χρήση των ήδη υπαρχόντων οδικών αξόνων (που δημιουργήθηκαν για άλλες διαδικασίες και χρήσεις) προκειμένου να προσαρτηθούν σε μία ολοκληρωμένη, θεματική πολιτιστική διαδρομή.

Συγκεκριμένα για το νησί της Χάλκης, δεν υφίστανται επίσημα αναγνωρισμένες και πιστοποιημένες πολιτιστικές διαδρομές. Με τη χρήση όμως των υφιστάμενων μονοπατιών πεζοπορίας και χάρη στο εξέχον πολιτιστικό και περιβαλλοντικό απόθεμα που διασώζεται στο νησί, δύνανται να δημιουργηθούν θεματικές διαδρομές και να χαραχτούν επίσημα – έπειτα βέβαια από τις απαραίτητες επεμβάσεις διαμόρφωσης και αποκατάστασης των μονοπατιών και του περιβάλλοντος χώρου. Στο μεταγενέστερο Κεφάλαιο Δ (Προτάσεις Ανάδειξης) της εργασίας, καταγράφονται λεπτομερώς οι διαδρομές που δύνανται να αναγνωριστούν καθώς και τα σημεία ενδιαφέροντος –

¹³ *The ICOMOS Charter on Cultural Routes*, 2008, σ. 1-2

πολιτιστικά και περιβαλλοντικά – από τα οποία διέρχονται. Ακολουθούν επισημάνσεις και προτάσεις αναβάθμισης των μονοπατιών και ανάδειξης των διαδρομών προκειμένου να καταστούν ασφαλείς, ενδιαφέρουσες και λειτουργικές για τους επισκέπτες.

B. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Πρώτο βασικό σκέλος της παρούσας έρευνας αποτέλεσε η τεκμηρίωση του πολιτιστικού αλλά και περιβαλλοντικού αποθέματος της Χάλκης. Η τεκμηρίωση του πολιτιστικού αποθέματος ενός τόπου είναι εξαιρετικά σημαντική καθώς βοηθά στην ευκολότερη αποθήκευση και συλλογή δεδομένων της πολιτιστική κληρονομιάς δημιουργώντας παράλληλα ένα αρχείο με αναλυτικές πληροφορίες για την ιστορικότητα και την κατάσταση διατήρησης ενός πολιτιστικού αντικειμένου. Επίσης διευκολύνει την παρακολούθηση (*monitoring*) ώστε να αποτρέπεται γρήγορα ο οποιοσδήποτε κίνδυνος για τα υλικά πολιτιστικά αγαθά και να λαμβάνονται γρήγορα αποφάσεις για τη συντήρηση και αποκατάσταση τους.

Αρχικά έγινε η προσπάθεια να σκιαγραφηθεί το νησί και η γενική του εικόνα καθώς και τα χαρακτηριστικά που το διέπουν. Ποια διαμόρφωση έχει δηλαδή το φυσικό του περιβάλλον (γεωμορφολογία, γεωλογία, κλίμα, χλωρίδα και πανίδα, υδάτινο τοπίο) και πώς οργανώνεται η κοινωνία του νησιού (κοινωνική διαστρωμάτωση, τομείς οικονομίας, οργάνωση οικισμών, διοικητικά στοιχεία, ενασχόληση κατοίκων).

Έπειτα ανατρέξαμε στην ιστορική πορεία του νησιού προκειμένου να εντοπίσουμε ποιες μεταβολές υπέστη (κοινωνικά, οικονομικά, πολιτικά κ.ο.κ.) ανά τους αιώνες, σε συνάρτηση πάντα με τις εξελίξεις που διαδραματίστηκαν στα γειτονικά νησιά των Δωδεκανήσων και γενικά στο Αιγαίο. Να σημειώσουμε εδώ πως δόθηκε προφανώς ιδιαίτερη έμφαση στις περιόδους για τις οποίες έχουμε τα περισσότερα ιστορικά στοιχεία διαθέσιμα και κατά τις οποίες χρονολογούνται τα χαρακτηριστικότερα παραδείγματα αρχιτεκτονικού πλούτου που διασώζονται μέχρι σήμερα στο νησί.

Στη συνέχεια η μεθοδολογία της τεκμηρίωσης εστίασε συγκεκριμένα στο ιδιαίτερο πολιτιστικό απόθεμα της Χάλκης και της Αλιμιάς. Δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση στις περιοχές που έχουν χαρακτηριστεί αρχαιολογικοί χώροι, στα κτίσματα που έχουν χαρακτηριστεί μνημεία και στους λιγοστούς οικισμούς του νησιού – κατοικήσιμους και μη - που είναι κηρυγμένοι ως παραδοσιακοί. Η τεκμηρίωση των παραπάνω έπρεπε να είναι λεπτομερής και να συμπεριλαμβάνει όλα τα στοιχεία που μπόρεσαν να συλλεχθούν και χαρακτηρίζουν κάθε πολιτιστικό αντικείμενο ή σύνολο. Βασικό εργαλείο κατά τη διαδικασία αυτή αποτέλεσαν τα *Δελτία Τεκμηρίωσης του Προγράμματος AEI* (Δελτία Τεκμηρίωσης Μνημείων ή Αρχαιολογικών Χώρων και

ξεχωριστά Δελτία Τεκμηρίωσης Οικισμών) και τα οποία επισυνάπτονται προς το τέλος του κειμένου της εργασίας. Στα δελτία αυτά παρουσιάζονται συνοπτικά τα χαρακτηριστικά και οι παράμετροι του κάθε πολιτιστικού «αντικειμένου» με χωριστές κατηγορίες (ταυτότητα μνημείου, κηρύξεις, προστασία και κατάσταση διατήρησης, αποτυπώσεις) για ευκολότερη περιήγηση και ταχύτερο εντοπισμό συγκεκριμένων στοιχείων. Συντάχθηκαν συνολικά 45 δελτία τεκμηρίωσης: 6 για τους αρχαιολογικούς χώρους (αρ. δελτίων 1-5 και 41), 36 για τα μνημεία (αρ. δελτίων 6-40 και 42) και 3 για τους οικισμούς της Χάλκης και της Αλιμιάς. Πολύτιμο βοήθημα αποτέλεσε κατά την τεκμηρίωση και η ψηφιακή σελίδα του *Αρχαιολογικού Κτηματολογίου*¹⁴ που όχι μόνο βοήθησε στον γεωχωρικό εντοπισμό του κάθε σημείου πολιτιστικού ενδιαφέροντος στο νησί, αλλά παρείχε και συντεταγμένες πολυγώνου οριοθέτησης των ζωνών προστασίας, των αρχαιολογικών χώρων και συγκεκριμένων μνημείων. Τα πολύγωνα αυτά εξήχθησαν από την ιστοσελίδα μετά τη δημιουργία αναφοράς κορυφών (σε συντεταγμένες ΕΓΣΑ '87) που παρέχει το σύστημα και στη συνέχεια ονομάστηκαν για να συνοδεύσουν το αντίστοιχο αριθμημένο δελτίο. Τέλος, χρήσιμο εργαλείο κατά την όλη διαδικασία αποτέλεσε η ιστοσελίδα «Αρχείο Παραδοσιακών Οικισμών & Διατηρητέων Κτιρίων» του *Υπουργείου Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής* αλλά και η ιστοσελίδα «Διαρκής Κατάλογος των Κηρυγμένων Αρχαιολογικών Χώρων και Μνημείων της Ελλάδος» του *Υπουργείου Πολιτισμού*.

Δεύτερο σκέλος της όλης μεθοδολογίας και βασικότατος στόχος της διπλωματικής εργασίας ήταν η ανάπτυξη προτάσεων ανάδειξης του συνολικού πολιτιστικού και περιβαλλοντικού αποθέματος του νησιού. Ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε στις πολιτιστικές διαδρομές που δύνανται να δημιουργηθούν στη Χάλκη. Αρχικά απαριθμήθηκαν και αναλύθηκαν οι διαδρομές αυτές που διέρχονται από τα χαρακτηριστικότερα σημεία ενδιαφέροντος της ενδοχώρας. Η ύπαρξη πολιτιστικών διαδρομών είναι εξέχουσας σημασίας καθώς οργανώνουν και κατευθύνουν γηγενείς και επισκέπτες στους πολιτιστικούς και περιβαλλοντικούς πόλους του τόπου. Με τον τρόπο αυτό αναδεικνύουν τον ιδιαίτερο χαρακτήρα του εκάστοτε νησιού και συμβάλλουν στη δημιουργία και στην ενίσχυση της τουριστικής δραστηριότητας. Για

¹⁴ Έργο που δημιουργήθηκε στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Ανταγωνιστικότητα Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία 2014-2020», με φορέα υλοποίησης τη Διεύθυνση Διαχείρισης Εθνικού Αρχείου Μνημείων και με το οποίο καθίσταται δυνατή η πλήρης εποπτεία, προστασία και διαχείριση των μνημείων και του πολιτιστικού περιβάλλοντος, από το σύνολο των εμπλεκόμενων Υπηρεσιών, σε κεντρικό και περιφερειακό επίπεδο, μέσω του Ολοκληρωμένου Πληροφοριακού Συστήματος. Ιστοσελίδα του Έργου: www.arxaiologikoktimatologio.gov.gr

την τεκμηρίωση των πολιτιστικών διαδρομών συντάχθηκαν παράλληλα χωριστά *Δελτία Τεκμηρίωσης Πολιτιστικών Διαδρομών* (5 στο σύνολό τους). Τα δελτία βοηθούν στην ευκολότερη κατηγοριοποίηση των διαδρομών και ταξινόμηση των χαρακτηριστικών τους. Έπειτα από συλλογή των χαρακτηριστικών τους, αναπτύχθηκαν προτάσεις βελτίωσης και προώθησης των υφιστάμενων μονοπατιών και οδικών αξόνων ενώ έγιναν και συστάσεις για τη διάνοιξη και τη δημιουργία νέων.

Κάνοντας μνεία σε προγενέστερες επιστημονικές έρευνες και ολοκληρωμένα στρατηγικά σχέδια μελέτης σχετικά με την πολιτιστική κληρονομιά της Χάλκης και την ανάδειξή της, τέθηκαν περαιτέρω προτάσεις που δύνανται να εφαρμοστούν και σχετίζονται με την συντήρηση, την προστασία, την αποκατάσταση και την ανάδειξη των μνημείων και λοιπών αρχιτεκτονημάτων στο νησί. Έγινε επίσης λόγος για προτάσεις ανάδειξης αλλά και αναβίωσης των οικισμών του τόπου και ιδιαίτερα όσων έχουν προσφάτως εγκαταλειφθεί.. Στη συνέχεια θίχτηκε το φλέγον ζήτημα της τουριστικής ανάπτυξης: πώς μπορεί δηλαδή η Χάλκη και το απόθεμά της να προωθηθεί δημιουργώντας ένα ισχυρό *brand name* ανάλογο με το ήδη υπάρχον σε άλλα νησιά του αιγιακού χώρου. Κλείνοντας το κεφάλαιο των προτάσεων, επικεντρωθήκαμε στον τομέα των υποδομών και αναπτύξαμε συνοπτικές προτάσεις ενίσχυσης και βελτίωσής τους, σε άμεση συνάρτηση με το φυσικό και αρχιτεκτονικό περιβάλλον και την προστασία του.

Τέλος, επισημάνθηκαν διάφορα συμπεράσματα που μπορούν να εξαχθούν και στα οποία καταλήξαμε κατά της συγγραφή της εργασίας.

Γ. ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

Γ1. Γνωριμία με το νησί

Γ1.1 Γεωγραφία – Γεωλογία – Γεωμορφολογία

Η Χάλκη αποτελεί νησί του νοτιοανατολικού Αιγαίου που ανήκει στο νησιωτικό σύμπλεγμα των Δωδεκανήσων. Είναι το δωδέκατο σε σειρά μεγέθους από τα κατοικημένα νησιά του συμπλέγματος. Βρίσκεται πολύ κοντά στη Ρόδο και συγκεκριμένα 11 ναυτικά μίλια δυτικά από την ακτή της Καμείρου, 5 ναυτικά μίλια από το ακρωτήριο της Ρόδου, Αρμενιστής και 35 ναυτικά μίλια από το λιμάνι της Ρόδου. Η άμεση γειτνίαση της Χάλκης με τη Ρόδο είχε ως αποτέλεσμα η ιστορική πορεία της Χάλκης ανά τους αιώνες να είναι άμεσα συνυφασμένη με αυτή της Ρόδου.

Η Χάλκη πρόκειται για ένα μικρό στενόμακρο νησί με κατεύθυνση Α – Δ που φτάνει σε έκταση περίπου τα 28 τετραγωνικά χιλιόμετρα και έχει ανάπτυγμα ακτής τα 34 χιλιόμετρα. Το γενικότερο ανάγλυφο του χαρακτηρίζεται ορεινό – ημιορεινό ενώ το έδαφος είναι άγονο και βραχώδες (βλ. *Χάρτης 1*). Ξεχωρίζουν ως υψηλότερες κορυφές ο *Μάιστρος* (με υψόμετρο τα 593 μ.) στα ΒΑ και ο *Προφήτης Ηλίας* (με υψόμετρο τα 578 μ.) στο κεντρικό τμήμα της Χάλκης. Οι περισσότερες ακτές είναι απότομες και βραχώδεις και σχηματίζουν μικρές αλλά πολυάριθμες παραλίες και ορμίσκους. Το παραλιακό ανάγλυφο έχει προφανώς πάρει τη μορφή αυτή από τεκτονικές μετακινήσεις. Ο μεγαλύτερος και σημαντικότερος κόλπος του νησιού είναι ο *Εμπορείός* ή *Νημποριό* στα νοτιοανατολικά (όπου το ανάγλυφο του νησιού είναι πιο ομαλό) και αποτελεί το μοναδικό λιμάνι του. Χαρακτηριστικότερα ακρωτήρια του νησιού σχηματίζονται στα τέσσερα άκρα του: Το *Κεφάλι* στα βορειοδυτικά, ο *Μύρτος* στα νοτιοδυτικά, το *Κρωτήρι* στα νοτιοανατολικά και ο *Περιστερώνας* στα βορειοανατολικά. Στα νότια του νησιού προεξέχει η χερσόνησος της *Τραχειάς* ή *Τραχειάς*. Οι κλίσεις του εδάφους στο νησί είναι κατά μέσο όρο μεσαίες με τις πολύ υψηλές κλίσεις να είναι πιο συνηθισμένες από τις χαμηλές.

Παρ' όλη την ορεινή όψη του νησιού, ξεχωρίζουν κατά τόπους λιγοστές κοιλάδες και μεγάλες εκτάσεις, όπως για παράδειγμα η περιοχή του *Ποντάμου*. Κατά την αρχαιότητα, η Χάλκη πρέπει να είχε πιο εύφορο και καλλιεργήσιμο έδαφος¹⁵. Με την

¹⁵ Σιγάλα Μ., 2011, σ. 62

παρακμή της γεωργικής παραγωγής και την εγκατάλειψη της υπαίθρου τον προηγούμενο αιώνα, πολλά από τα εύφορα εδάφη στις κοιλάδες απογυμνώθηκαν και διαβρώθηκαν αισθητά. Υποβαθμίστηκε παράλληλα και η υδατική οικονομία του υπεδάφους. Παρ' όλο που σε όλη την έκταση του νησιού είχαν δημιουργηθεί αναβαθμίδες και ξερολιθιές για τη συγκράτηση των εδαφών και των όμβριων υδάτων, οι έντονα καταρρακτώδεις βροχές σε συνδυασμό με την εγκατάλειψη οδήγησαν στην κατάρρευση τους. Έτσι πολλές πλαγιές είναι πλέον διαβρωμένες και καλύπτονται από στρώσεις λίθων, ενώ οι παλαιότερα εύφορες κοιλάδες έχουν έντονα πετρώδες και αμμοαργιλώδες έδαφος.

Ενδείξεις για την προηγούμενη ύπαρξη ποταμιών ή λιμνών στο νησί δεν φαίνεται να υπάρχουν, εκτός ίσως από χειμάρρους. Τα σπήλαια στο νησί είναι περιορισμένα και σπάνια, ξεχωρίζει όμως ο λεγόμενος «Καμμένος Σπήλιος» στο βορειοδυτικό άκρο του νησιού. Βρίσκεται σε μία πλευρά του όρους *Κλεισούρα* στα 120 μ. ύψος, σε μία περιοχή αρκετά βραχώδη και απότομη χωρίς μεγάλη συγκέντρωση βλάστησης. Το σπήλαιο έχει δύο εισόδους και δύο χωριστά κοιλώματα εσωτερικά που επικοινωνούν μεταξύ τους. Τα τοιχώματά του καλύπτονται από ασβεστολιθικά πετρώματα, καθώς όλο το σπήλαιο έχει δημιουργηθεί μέσα σε εύθρυπτο ασβεστόλιθο. Αρκετά είναι τα υποθαλάσσια σπήλαια στο βυθό του νησιού όπου παρατηρούνται επίσης απότομες κλίσεις.

Μεταξύ της Χάλκης και της Ρόδου βρίσκονται διάσπαρτοι ύφαλοι, νησίδες και βραχονησίδες, όπως η Αλιμιά, πολλές από τις οποίες ανήκουν μάλιστα στο δήμο Χάλκης. Η Αλιμιά ή Αλιμνιά, το μικρό νησί βορειοανατολικά της Χάλκης, ανήκει διοικητικά σε αυτή και ταυτίζεται με την αρχαία Ευλίμνια του Πλινίου. Ολόκληρη η νήσος είναι χαρακτηρισμένος αρχαιολογικός χώρος και έχει πολυάριθμες εντοπισμένες αρχαιότητες από τη νεολιθική έως τη μεταβυζαντινή περίοδο.

Γύρω από το νησί υπάρχουν αρκετά δυναμικές σεισμικές εστίες: γύρω από την Κω, ανατολικά της Ρόδου αλλά και κοντά στην Τήλο. Κατά καιρούς έχουν αποδειχθεί αρκετά ισχυρές και καταστρεπτικές και επηρεάζουν σημαντικά τη σεισμικότητα της Χάλκης. Παρ' όλο που στο ίδιο το νησί δεν έχουν παρατηρηθεί επίκεντρα σεισμών, πολλά έλαβαν χώρα σε μικρή απόσταση. Η γενικότερη λοιπόν περιοχή χαρακτηρίζεται έντονα και ενεργά σεισμογόνα.

Γ1.2 Κλίμα, Βλάστηση και Πανίδα

Το κλίμα του νησιού είναι μεσογειακό εύκρατο με μεγάλη συχνότητα έντονων ετήσιων ανέμων κυρίως τους θερινούς μήνες, γεγονός που κάνει δροσερά τα καλοκαίρια. Το κλίμα επηρεάζεται από το θαλάσσιο περιβάλλον για τη διαμόρφωση του θερμικού του χαρακτήρα.

Τα θαλάσσια ρεύματα περιμετρικά της Χάλκης ακολουθούν τη γενική βόρεια κατεύθυνση που έχουν γενικά τα ύδατα στο Αιγαίο και με παρόμοια ένταση η οποία παρατηρείται υψηλότερη μεταξύ των γειτονικών βραχονησίδων. Έντονα παλιρροιακά φαινόμενα δεν παρατηρούνται, με τη στάθμη του νερού να κατεβαίνει ελάχιστα (~50 - 60 εκ.) τους ανοιξιάτικους μήνες. Η θερμοκρασία της θάλασσας κυμαίνεται στον μέσο όρο της γενικότερης θερμοκρασίας του Αιγαίου Πελάγους.

Η χλωρίδα αλλά και η πανίδα του νησιού επηρεάζονται από τις κλιματικές συνθήκες που επικρατούν. Μέχρι τα 300 μ. υψόμετρο, δεν συναντώνται καθόλου φυτά. Προφανώς αυτό οφείλεται στην έλλειψη υγρασίας που δεν ευνοεί την ανάπτυξή τους στα χαμηλότερα υψόμετρα. Σαν οικοσύστημα επικρατούν στο 95% της έκτασης του νησιού τα φρύγανα, χαρακτηριστικά σε μεσογειακές περιοχές, δηλαδή χαμηλοί ακανθώδεις και αρωματικοί θάμνοι (αστοιβιά, θυμάρι, ασφόδελος κ.α.) που ευδοκιμούν συχνά σε ξηρές περιοχές χωρίς υψηλά ποσοστά υγρασίας και αντέχουν στις υψηλές θερμοκρασίες. Φυτρώνουν σε απότομα και απόκρημνα μέρη του νησιού, καθώς και στις εγκαταλελειμμένες πλέον αναβαθμίδες. Σε ψηλότερους βραχώδεις σχηματισμούς εντοπίζονται συχνά κάππαρη αλλά και κρίταμος. Σπανιότερη είναι η ύπαρξη σκληρόφυλλων δέντρων και πεύκων στο νησί. Αυτός ο τύπος χλωρίδας συναντάται μόνο στην τοποθεσία Πευκιάς (εξ ου και η ονομασία της περιοχής) βόρεια του Εμποριού, κοντά στα Κάνια, αλλά και στην κοιλάδα μεταξύ του Χωριού και του Εμποριού. Στον Πευκιά διατηρείται μικρό δασύλλιο από πεύκα αλλά και μικρή συγκέντρωση από καλαμιές. Στην κοιλάδα κοντά στο Χωριό διασώζονται εκμεταλλεύσιμα δέντρα της αγροτικής παραγωγής (ελιές, συκιές κ.α.) που φυτεύτηκαν την περίοδο που όλη η κοιλάδα καλλιεργούταν συστηματικά. Στην ακτή-παραλία του Ποντάμου συναντάει κανείς καλαμιές, λυγαριές και αθάνατους. Οι υπόλοιπες όμως ακτές περιμετρικά είναι βραχώδεις και γυμνές από βλάστηση, εκτός από χαμηλούς θάμνους/φρύγανα.

Η πανίδα του νησιού δεν έχει μελετηθεί αρκετά αλλά μπορούμε να αναφέρουμε ορισμένες παρατηρήσεις. Συναντώνται κυρίως μικρά θηλαστικά όπως αγριοκούνελα αλλά και πολλά αρπακτικά πτηνά. Άλλα αποδημητικά πτηνά έχουν παρατηρηθεί να σταθμεύουν στη Χάλκη κατά την πορεία της μετανάστευσής τους. Σαύρες και μη δηλητηριώδη φίδια είναι επίσης συνήθη όπως σε πολλά άλλα ξηρά νησιά του Αιγαίου. Τα οικόσιτα και εκτρεφόμενα ζώα είναι λιγοστά, τουλάχιστον σε σύγκριση με παλαιότερες εποχές που η κτηνοτροφία ήταν περισσότερο διαδεδομένη στο νησί. Παρ' όλα αυτά, για τον χαμηλό αριθμό των απασχολούμενων με την κτηνοτροφία, τα αιγοπρόβατα είναι συγκριτικά υψηλά σε αριθμό (~3500) και καθώς τα βοσκοτόπια είναι λιγοστά στο νησί, παρατηρείται το φαινόμενο της υπερβόσκησης.

Η θαλάσσια πανίδα που έχει εντοπισθεί δε διαφέρει αισθητά από τη γενικότερη εικόνα που επικρατεί στα νησιά του Νοτίου Αιγαίου. Παρ' όλη την ποικιλομορφία των ψαριών, οι πληθυσμοί τους είναι σχετικά μικροί σε μέγεθος (προφανώς εξαιτίας της μακροχρόνιας αλιείας και υπεραλιείας). Έχουν παρατηρηθεί δελφίνια καθώς και φώκιες *monachus-monachus* που κινούνται μεταξύ των γειτονικών βραχονησίδων, δυστυχώς όμως στο παρελθόν είχαν αποτελέσει θύματα εξόντωσης των αλιέων.

Η νήσος Χάλκη και οι γύρω νησίδες Κολοφώνας, Πάνω Πρασούδα, Τραγούσα, Στρογγύλη, Άγιος Θεόδωρος, Μαελονήσι, Αλιμιά, Κρεβάτια, Νησάκι, Μακρύ καθώς και οι παράκτιες περιοχές τους, συνολικής έκτασης 353,2 τετραγωνικών χιλιομέτρων, είναι προστατευόμενοι βιότοποι του *Natura 2000* με κωδικό GR4210026.

Γ1.3 Διοικητικά, Δημογραφικά, Κοινωνικά και Οικονομικά στοιχεία

Η Χάλκη ανήκει στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, στην Περιφερειακή ενότητα Ρόδου, στο νομό Δωδεκανήσου. Ο Δήμος Χάλκης (που ήδη από την κλασική αρχαιότητα άνηκε στην Επαρχία της Ρόδου¹⁶) συστάθηκε το 1948 και περιλαμβάνει το νησί της Χάλκης, καθώς και τις γύρω ακατοίκητες νησίδες (Άγιος Θεόδωρος, Νησάκι, Αλιμιά, Κάτω Πρασούδα, Κολοφώνας, Κρεβάτι, Μαελονήσι, Μακρύ, Νήπουρι, Πάνω Πρασούδα, Στρογγύλη, Σφύρα, Τραγούσα, Τσούκα, Νήσος Πλατεία)¹⁷. Ο μεγαλύτερος καταγεγραμμένος αριθμός κατοίκων που διέμεναν στο νησί έφτασε τους 3.215 το

¹⁶ Hansen M.H. – Nielsen T.H. 2004, σ. 738

¹⁷ Με την εφαρμογή της νέας διοικητικής διαίρεσης της χώρας (πρόγραμμα Καλλικράτης) το 2011, δεν επήλθε μεταβολή στη διοικητική κατάσταση του Δήμου Χάλκης, σύμφωνα με το άρθρο 1, παρ. 2.10.Γ., Επίσημη Ιστοσελίδα Δήμου Χάλκης: <https://www.dimoschalkis.gr/>

1912¹⁸. Ο πληθυσμός της Χάλκης ήταν ανέκαθεν χαμηλός καθώς το νησί είναι γενικά άγονο και δε διακρίνεται για την πλουσιότητα των φυσικών του πόρων. Από το 1951 με τη σταδιακή εγκατάλειψη ορισμένων οικισμών, και την εσωτερική μετανάστευση στο νησί ο πληθυσμός μειώθηκε προοδευτικά τις επόμενες δεκαετίες φτάνοντας μόλις τους 280 κατοίκους το 1991. Από το 2000 και μετά, με τη γενικότερη ανάπτυξη του τουρισμού στην Ελλάδα και την αντίστοιχη δημιουργία καλύτερων υποδομών διαχείρισης του τουριστικού ρεύματος, σημειώνεται μία αύξηση των μόνιμων κατοίκων γενικά στα Δωδεκάνησα. Το φαινόμενο αυτό παρατηρήθηκε και στη Χάλκη (με χαμηλές τιμές βέβαια), καθώς όλο και περισσότεροι ντόπιοι άρχισαν να ασχολούνται με τον τομέα του τουρισμού. Σήμερα πληθυσμός της Χάλκης φτάνει τους 478 κατοίκους σύμφωνα με την απογραφή του 2011. Οι μόνιμοι όμως κάτοικοι είναι μόλις 250 μαζί με όσους έχουν μεταναστεύσει προσφάτως στο νησί για οικονομικούς λόγους. Η πλειοψηφία των κατοίκων φαίνεται πως αποτελείται από ηλικιακές ομάδες άνω των 30 ετών.

Ο πρωτογενής τομέας στο νησί έχει παρακμάσει αισθητά. Οι απασχολούμενοι περιορίζονται σε λιγοστούς κτηνοτρόφους και αλιείς που φτάνουν περίπου τους 30 σε αριθμό. Η βασική χρήση γης περιορίζεται στη βόσκηση παραγωγικών ζώων καθώς η καλλιέργεια είναι σχεδόν ανύπαρκτη (βλ. *Χάρτης 2*). Η κτηνοτροφία προσανατολίζεται αποκλειστικά στην παραγωγή κρέατος και όχι στην παραγωγή γαλακτοκομικών προϊόντων μιας και οργανωμένο τυροκομείο δεν υπάρχει (παρά μόνον τυροκομική παραγωγή με παραδοσιακά μέσα και για προσωπική κατανάλωση). Η γεωργία περιορίζεται σε μεμονωμένα οικογενειακά μπιστάνια μικρής έκτασης για προσωπική χρήση. Στη Χάλκη και τα ευρύτερα γύρω ύδατα δραστηριοποιούνται επαγγελματικά σκάφη αλιείας τόσο από το ίδιο το νησί, όσο και από άλλα γειτονικά νησιά των Δωδεκανήσων όπως η Ρόδος, η Σύμη κ.α. Η ζώνη του Δήμου Χάλκης εμπεριέχει και 4 οργανωμένες μονάδες ιχθυοκαλλιέργειας.

Αντίστοιχα και οι απασχολούμενοι με τον δευτερογενή τομέα είναι ελάχιστοι καθώς οι μονάδες μεταποίησης έχουν πλέον παρακμάσει, όπως θα δούμε και σε μεταγενέστερο κεφάλαιο (Κεφ. Ε, *Τα προβλήματα της νησιωτικής ανάπτυξης στη Χάλκη*). Ενεργές μονάδες μεταποίησης αλλά και τυποποίησης αλιευτικών προϊόντων δεν υφίστανται πλέον στο νησί καθώς είναι πλέον ερειπωμένες και κατεστραμμένες.

¹⁸ Σιγάλα Μ., 2011, σ. 289 και σημ. 1216

Αλίπαστα προϊόντα παρασκευάζονται μόνο για προσωπική ή οικογενειακή κατανάλωση.

Περισσότεροι απασχολούμενοι παρατηρούνται στον τριτογενή τομέα (~60 σε αριθμό) ο οποίος βρίσκεται σε σχετικά ακμάζουσα κατάσταση ιδίως τα τελευταία χρόνια λόγω του τουρισμού. Αποκλειστικά στον Εμπορείο εντοπίζονται όλα τα τουριστικά καταλύματα του νησιού, ξενοδοχεία ή ενοικιαζόμενα δωμάτια. Εδώ δραστηριοποιούνται και οι επιχειρήσεις εστίασης του νησιού.

Να σημειώσουμε εδώ πως αρκετοί ηλικιωμένοι δεν απασχολούνται πλέον ενώ πολλοί νεαροί σε ηλικία δε δύνανται να καταταγούν σε κάποιον από τους παραπάνω κλάδους.

Ο μοναδικός κατοικημένος οικισμός της Χάλκης είναι το Νημποριό ή Εμπορείός, όπου βρίσκεται το λιμάνι (βλ. *Χάρτης 3*). Αποτελεί το διοικητικό και οικονομικό κέντρο του νησιού ενώ εδώ βρίσκονται τα μοναδικά καταλύματα του νησιού, το μοναδικό Περιφερειακό Ιατρείο του νησιού, καθώς και τα σχολεία της Χάλκης: ένα Νηπιαγωγείο, ένα Δημοτικό, ένα Γυμνάσιο και ένα Λύκειο. Ο οικισμός του Εμπορείου έχει προφανώς χωρητικότητα για πολύ περισσότερους κατοίκους, όμως πολλά κτήρια που έχουν εγκαταλειφθεί χρήζουν επισκευής, αναστήλωσης, αποκατάστασης ή ανάπλασης.

Εκτός του Εμπορείου, μικροί οικιστικοί πυρήνες στο νησί βρίσκονται μόνο κοντά σε μοναστήρια, όπως στου Αγ. Ιωάννη του Αλάργα, που αποτελούνται από αγροτικές ή μοναστικές οικίες.

Ο οικισμός Χωρίον ή Χωριόν, αν και έχει μακράιωνη ιστορία και άνθισε σημαντικά κυρίως τα βυζαντινά/μεσαιωνικά χρόνια, άρχισε να εγκαταλείπεται από το 1950 και από το 1970 είναι παντελώς ακατοίκητος. Το ίδιο ισχύει και για τον οικισμό στην Αλιμιά που εγκαταλείφθηκε γύρω στο 1960.

Γ1.4 Ιστορική Αναδρομή του νησιού

Το τοπωνύμιο Χάλκη, Χαλκία ή Χαλκεία εμφανίζεται ήδη σε αρχαίες πηγές όπως στον Θουκυδίδη [*Ιστορία*, Βιβλίο Η', 55.1 και 60.3] και στον Θεόφραστο [*Περί Φυτών αιτίαι και φυτών ιστορίαι*, 8.2.9]. *Chalcia* αναφέρεται και από τον Πλίνιο τον Πρεσβύτερο, τον 1^ο αι. μ.Χ. [*Naturalis Historia*, 4:23, 71]. Σχετικά με την ετυμολογία του ονόματος δεν υπάρχει απόλυτη συμφωνία μεταξύ των μελετητών, επικρατούν όμως δύο βασικές υποθέσεις. Σύμφωνα με την πρώτη, το όνομα δόθηκε χάρη στην

ύπαρξη χαλκού και μεταλλείων στο νησί. Φήμες για την ύπαρξη χαλκού επικρατούσαν και το Μεσαίωνα. Στη Χάλκη όμως δεν έχει βρεθεί κανένα απολύτως ίχνος μεταλλεύματος ούτε και κατάλοιπο μεταλλείου χαλκού¹⁹. Η δεύτερη υπόθεση που μοιάζει και πιο πιθανή βασίζεται στην προέλευση του ονόματος από λέξη *κάλχη*, ονομασία για τη θαλάσσια πορφύρα. Άλλα νησιά των Δωδεκανήσων εξάλλου έχουν ονομασίες που μαρτυρούν την ύπαρξη πορφύρας στις περιοχές τους, όπως η Νίσυρος που αποκαλείται και *Πορφυρίς*.

Αρχαιολογικά κατάλοιπα χρονολογούν την πρώτη κατοίκηση του νησιού ήδη από την προϊστορική εποχή. Η εύρεση λίθινων αντικειμένων και εργαλείων από οψιδιανό σε περιοχές όπως η Αρέττα, έχουν οδηγήσει μελετητές στο συμπέρασμα ότι υπήρχαν θέσεις κατοίκησης ήδη από τη Μεσολιθική εποχή²⁰.

Οι ιστορικές πηγές για τη Χάλκη και την πορεία της ανά τους αιώνες είναι αρκετά περιορισμένες, γεγονός που είναι λογικό για ένα τόσο μικρό σε έκταση νησί. Παρ' όλα αυτά, η γειτνίαση με τη Ρόδο συχνά μαρτυρά μία συναφή ιστορική συνέχεια μεταξύ των δύο νησιών (αν και η Χάλκη περνάει συχνά στην αφάνεια ως επαρχία της Ρόδου).

Οι αναφορές σε γραπτές πηγές για τη Χάλκη ξεκινούν από την κλασική εποχή, όταν το νησί αναγράφεται σε φορολογικούς καταλόγους του 5^{ου} αι. π.Χ. ως μέλος της Αθηναϊκής συμμαχίας. Η Χάλκη συμμετείχε ενεργά στο συμμαχικό ταμείο της Δήλου όπως φαίνεται από τους καταλόγους. Αποτέλεσε σημαντικό ορμητήριο του Αθηναϊκού στόλου κατά αντίπαλων πλοίων στη Ρόδο²¹, ενώ ενεπλάκη στον Πελοποννησιακό Πόλεμο. Τα αρχαιολογικά δεδομένα βέβαια βοήθησαν περισσότερο στη συλλογή στοιχείων για την ιστορική πορεία του νησιού κατά τους κλασικούς χρόνους. Σε ιταλικές ανασκαφές του 1931 στην περιοχή του Ποντάμου βρέθηκαν θαλαμοειδείς τάφοι με αγγεία που χρονολογούνται στις αρχές του 4^{ου} αι. π.Χ. Αγγεία θασιακής προέλευσης που ήρθαν στο φως μαρτυρούν την επιβολή τους στην τοπική αγορά από τους Αθηναίους παρά το ισχυρό κεραμοπλαστικό κέντρο που υπήρχε στη γειτονική Ρόδο. Ο βασικός αρχαίος οικισμός βρισκόταν στην περιοχή του Χωριού χτισμένος πάνω στο λόφο, αθέατος από τη θάλασσα για την προστασία από πειρατικές επιδρομές. Αργότερα τα βυζαντινά και ύστερα τα ιπποτικά χρόνια οικοδομήθηκε στη θέση αυτή ισχυρό φρούριο. Στα θεμέλια του είναι ακόμη εμφανής η ισόδομη τοιχοποιία της αρχαίας (ελληνιστικής μάλλον) ακρόπολης. Αντίστοιχα, ανάμεσα σε διάφορα κτίσματα

¹⁹ Σιγάλα Μ., 2011, σ. 65

²⁰ Sampson A. et al. 2016, σ. 230-232

²¹ Μπαϊράμη Κ., 2005, σ. 372

του Χωριού, όπως σε μεταγενέστερες εκκλησίες, σώζονται εντοιχισμένα αρχιτεκτονικά μέλη του 4^{ου} – 3^{ου} αι. π.Χ. σε δεύτερη χρήση ως οικοδομικά υλικά. Ανάμεσα στα σπίτια, στην πλαγιά του λόφου, εντοπίζονται ισόδομοι και πολυγωνικοί τοίχοι που θα πρέπει να ήταν οι αναλληματικοί τοίχοι των αρχαίων οικιών. Η θέση του μεγάλου ιερού του Απόλλωνα που θα πρέπει να υπήρχε στο νησί και αναφέρεται στις πηγές δεν έχει εντοπιστεί με ακρίβεια. Θα πρέπει να βρισκόταν κοντά στη θέση Πευκιά, πάνω από την παραλία Κάνια, ενάμισι σχεδόν χιλιόμετρο βόρεια του Εμπορείου.

Κατά τους ρωμαϊκούς χρόνους, η Χάλκη πρέπει να διατήρησε σχετική ελευθερία όπως και η Ρόδος καθώς τις σέβονταν οι Ρωμαίοι αυτοκράτορες. Και για την περίοδο αυτή οι ιστορικές πηγές για το νησί είναι πολύ περιορισμένες έως ανύπαρκτες. Σημαντική αναφορά κάνει μονάχα ο περιηγητής του 1^{ου} αι. π.Χ. Στράβων, που χαρακτηριστικά σημειώνει την ύπαρξη μόνιμου οικισμού, λιμένα καθώς και ιερού αφιερωμένου στον Απόλλωνα [Στράβων 10.5.15].

Κατά την παλαιοχριστιανική περίοδο, στα πλαίσια της διοικητικής μεταρρύθμισης του Διοκλητιανού, η Ρόδος και κατ' επέκταση η Χάλκη ανήκουν στην *Επαρχία των Νήσων* (*Provincia Insularum*) και μάλιστα η Ρόδος αποτελεί έδρα και ναυτική βάση της επαρχίας. Την περίοδο αυτή (3^{ος} – 7^{ος} αι. μ.Χ.) ο χριστιανισμός αρχίζει σιγά σιγά να επεκτείνεται στα νησιά του Αιγαίου. Θεωρείται μάλιστα πως λόγω της διέλευσης του Αποστόλου Παύλου από την Κω και τη Ρόδο και του Ιωάννη του Θεολόγου από την Πάτμο, στα Δωδεκάνησα ιδιαίτερα ο χριστιανισμός διαδόθηκε πολύ γρηγορότερα²². Χαρακτηριστική μαρτυρία αποτελούν οι βασιλικές που οικοδομούνται σε πολλά από τα Δωδεκάνησα συμπεριλαμβανομένης της Χάλκης. Παλαιοχριστιανικές βασιλικές ιδρύονται στο νησί στις θέσεις αρχαίων ιερών χώρων και κτισμάτων. Σώζονται πολλά αρχιτεκτονικά μέλη εκκλησιών της εποχής, όπως κιονίσκοι και πεσσοί, ως οικοδομικά μέλη σε νεότερες εκκλησίες. Χαρακτηριστικό είναι ένα νεότερο (αυθαίρετο) εκκλησάκι στον κάβο των Φτεναγιών που περιέχει λιγοστά μαρμάρια μέλη από παλαιοχριστιανικό κτίσμα.

Η πρωτοβυζαντινή περίοδος (7^{ος} – 9^{ος} αι. μ.Χ.) στο Αιγαίο και ιδίως στα Δωδεκάνησα, χαρακτηρίζεται από συνεχείς πολέμους και ναυτικές συρράξεις. Στο Βυζάντιο επικρατεί ένα νέο διοικητικό σύστημα επαρχιών, αυτό της *θεματικής οργάνωσης*. Η Χάλκη μαζί με άλλα νησιά των Δωδεκανήσων όπως η Ρόδος και η Σύμη υπήχθησαν στο *θέμα των Καραβησιανών* που μετονομάστηκε έπειτα σε *θέμα των*

²² Σιγάλα Μ., 2011, σ. 72 και σημ. 124

Κιβυραιωτών με πρωτεύουσα την Αττάλεια²³. Την περίοδο αυτή οι Άραβες πολιορκούν την Κωνσταντινούπολη και λεηλατούν επανειλημμένα τη Ρόδο. Η αποκάλυψη αρχαιολογικών καταλοίπων από οχυρώσεις μαρτυρούν τη νέα αυτή απειλή των Αράβων. Η περίοδος χαρακτηρίζεται ακόμη και από την κρίση της Εικονομαχίας, αλλά δεν έχουμε επαρκή στοιχεία για να γνωρίζουμε πώς επηρεάστηκαν από αυτή νησιά των Δωδεκανήσων όπως η Χάλκη.

Η Χάλκη πρέπει να γνώρισε μεγαλύτερη ακμή κατά τη μεσοβυζαντινή περίοδο (9^{ος} αι. – 1204 μ.Χ.), όπως φαίνεται από το σύνολο των μεσοβυζαντινών εκκλησιών που εντοπίζονται. Την εποχή αυτή η μεσοβυζαντινή αρχιτεκτονική μεταδόθηκε από τη Μικρά Ασία στα νησιά του νοτίου Αιγαίου, συγχωνεύοντας συχνά αρχιτεκτονικά στοιχεία από την ελληνική ηπειρωτική χώρα (χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν εκκλησίες της Ρόδου όπως ο Αγ. Ιωάννης στη Λίνδο)²⁴. Κάτι αντίστοιχο πρέπει να έγινε και στη Χάλκη (αν και δε σώζονται οι μεσοβυζαντινοί ναοί πλήρως ακέραιοι ώστε να μπορούμε να είμαστε σίγουροι).

Χαρακτηριστικοί ναοί σώζονται στο Χωριό και στη μονή του Αγ. Ιωάννη που μάλιστα διατηρούν τμήματα από το ζωγραφικό και μαρμάρινο διάκοσμό τους. Παρ' όλα αυτά, δεν έχουμε πολλά λεπτομερή ιστορικά στοιχεία για το νησί κατά τη μεσοβυζαντινή περίοδο. Είναι περίοδος επέκτασης των εδαφών της αυτοκρατορίας, μέχρι την ήττα των Βυζαντινών στο Μαντζικέρτ (1071 μ.Χ.) από τους Σελτζούκους Τούρκους, όταν το ενδιαφέρον της βυζαντινής διοίκησης στρέφεται από τη Μ. Ασία στον ελλαδικό χώρο. Έτσι την περίοδο εκείνη στο Αιγαίο αναγείρονται σημαντικοί ναοί και λατρευτικά οικοδομήματα, ενώ η διοίκηση αναδιοργανώνεται. Τον 12^ο αι., τα θέματα διαιρούνται σε μικρότερα τμήματα με επικεφαλής δούκες. Το θέμα της Ρόδου περιλαμβάνει και τα νησιά της Χάλκης και της Σύμης.

Την έναρξη της υστεροβυζαντινής περιόδου σηματοδοτεί η κατάληψη της Κωνσταντινούπολης από τους Λατίνους το 1204 μ.Χ. Η βυζαντινή αυτοκρατορία είναι αποδυναμωμένη και ως αποτέλεσμα η διοίκηση στα νησιά των Δωδεκανήσων είναι πιο αυτόνομη. Το 1204 μ.Χ. ο Λέων Γαβαλάς αυτοανακηρύσσεται κυρίαρχος της Ρόδου και των νησιών του Αιγαίου ενώ ύστερα κυβερνάει ο αδελφός του Ιωάννης. Κατά το δεύτερο μισό του 13^{ου} αι. μ.Χ. η Ρόδος και τα τριγύρω νησιά εξακολουθούν τυπικά να

²³ Σιγάλα Μ., 2011, σ. 74 και σημ. 138

²⁴ Krautheimer R., 2012, σ. 493

υπόκεινται στη δικαιοδοσία της αυτοκρατορίας όμως κατ' ουσίαν έχουν καταληφθεί από Γενουάτες πειρατές.

Τα χρόνια που ακολούθησαν ήταν πολύ σημαντικά για την ιστορία της Χάλκης και για τα οποία έχουμε ίσως τα περισσότερα ιστορικά στοιχεία. Στις 15 Αυγούστου 1309 μ.Χ. οι Ιππότες του Αγ. Ιωάννου της Ιερουσαλήμ κατέλαβαν τη Ρόδο. Τα χρόνια που ακολούθησαν έμειναν γνωστά ως η περίοδος της *Ιπποτοκρατίας* στις νησιωτικές περιοχές (1309 – 1523 μ.Χ.). Με την κατάληψη της Ρόδου δημιουργήθηκε το νησιωτικό κράτος των Ιπποτών. Η Χάλκη μαζί με την Αλιμιιά ήταν από τα πρώτα νησιά των Δωδεκανήσων που συμπεριελήφθησαν μετά τη Ρόδο. Το νησιώτικο ιπποτικό κράτος διαιρέθηκε σε μικρότερες περιοχές, τις λεγόμενες *καστελλανίες*. Η κάθε μία από αυτές διοικούνταν από έναν ιππότη καπετάνιο που προστάτευε τους τριγύρω πληθυσμούς σε περιπτώσεις κινδύνου. Οι περισσότερες οχυρώσεις όμως στην ύπαιθρο της Ρόδου και τα γύρω νησιά δεν ήταν πολύ ισχυρές ενάντια σε οργανωμένες επιθέσεις και επομένως οι κάτοικοι κατέφευγαν σε απόρθητα φρούρια και κάστρα που χτίζονταν συνήθως σε δύσβατες ημιορεινές περιοχές. Το φρούριο του Χωριού στη Χάλκη και το φρούριο της Αλιμιιάς πρέπει να ανήκουν στην κατηγορία αυτή²⁵. Συχνό φαινόμενο την περίοδο αυτή είναι και η παραχώρηση μικρών νησιών από τους Ιππότες σε πλούσιους ως φέουδα για τις υπηρεσίες τους ή για την είσπραξη φόρων. Το 1366 μ.Χ. η Χάλκη και η Τήλος παραχωρήθηκαν ως φέουδο στον Barello Asanti, με την προϋπόθεση να αναγείρει βίγλα – παρατηρητήριο. Το 1380 μ.Χ. η Χάλκη και η Τήλος ενοικιάζονται στο Δραγονέτο Κλαβέλλη. Τα χρόνια που ακολούθησαν, η Ρόδος και οι γύρω περιοχές μαστίζονται επανειλημμένα από πανώλη ενώ όλο και περισσότερα μικρασιατικά παράλια καταλαμβάνονται από τους Οθωμανούς Τούρκους. Παράλληλα, η πειρατεία εξακολουθεί να αποτελεί ισχυρή απειλή. Με την κατάληψη της Κωνσταντινούπολης το 1453 και την άρνηση των Ρόδιων Ιπποτών να πληρώνουν φόρο υποτέλειας στον Σουλτάνο, οι επιδρομές των Οθωμανών τα Δωδεκάνησα είναι συνεχείς και σχεδόν ετήσιες.

Τα χρόνια που ακολούθησαν, η περιοχή των Δωδεκανήσων και ειδικά της Ρόδου ήταν στο επίκεντρο πολλαπλών διαμαχών και πολιορκιών μεταξύ των Ιπποτών και των Οθωμανών. Εν τέλει, το 1522 ο Σουλεϊμάν ο Μεγαλοπρεπής έστειλε ισχυρό στρατό και στόλο εναντίον των Ιπποτών της Ρόδου. Μετά από πολύμηνη πολιορκία, στις 15 Απριλίου του 1522, οι δεύτεροι αναγκάστηκαν να παραδοθούν στους Τούρκους και να

²⁵ Σιγάλα Μ., 2011, σ. 81

εγκαταλείψουν το νησί της Ρόδου. Λίγους μήνες μετά η Χάλκη υπέκυψε αντιστοίχως. Τα υπόλοιπα νησιά των Δωδεκανήσων, αναγκάστηκαν επίσης το ένα μετά το άλλο να παραδοθούν στους νέους κατακτητές.

Από το 1522 ξεκινάει η περίοδος της Τουρκοκρατίας στα Δωδεκάνησα. Περισσότερες ιστορικές πηγές για τη Χάλκη της εποχής εκείνης αποτελούν οι πολυάριθμες αφηγήσεις περιηγητών. Σημαντικό γεγονός της περιόδου αποτελεί η καταστροφή του νησιού και σφαγή των κατοίκων από τον Ενετό ναύαρχο Φραγκίσκο Μοροζίνι το 1658. Ενώ ετοιμαζόταν να καταλάβει τις ακτές της Ρόδου από τους Τούρκους, οι Χαλκίτες ενημέρωσαν καίρια τους Ροδίτες για την επικείμενη εισβολή του. Ως αντίποινα, ο Μοροζίνι έξαλλος διέταξε το θάνατο των Χαλκιτών. Πολλοί είχαν καταφύγει σε σπήλαιο στα δυτικά της Χάλκης. Μη μπορώντας ευκολά να τους πλησιάσει, έκαψε δέντρα στην είσοδο του σπηλαίου και προκάλεσε ασφυξία στους φυγαδευμένους. Έτσι το σπήλαιο έλαβε την ονομασία «Καμένος Σπήλιος» στην χαλκίτικη παράδοση. Γενικότερα την περίοδο της Τουρκοκρατίας η Χάλκη έχει αυτοδιοίκηση που επιβλέπεται από έναν κυβερνήτη και υπάγεται στη Ρόδο, ενώ την τάξη στο νησί επιβάλλει μόνο μία μικρή χωροφυλακή και όχι κανονικός στρατός. Το Χωριόν παραμένει ως πρωτεύουσα του νησιού λόγω της στρατηγικής τοποθεσίας του, ιδρύεται όμως ο νέος οικισμός στο Νημποριό. Σταδιακά και με την πάροδο των χρόνων, τα σπίτια στο Νημποριό πληθαίνουν, χτίζονται εκκλησίες και το Χωριό αρχίζει να μειώνεται σε πληθυσμό.

Την περίοδο της Επανάστασης του 1821, η Χάλκη ακολουθεί το παράδειγμα των υπόλοιπων νησιών της Δωδεκανήσου (κυρίως της Κάσου) και ξεσηκώνεται. Στις 4 Μαΐου 1823 η Χάλκη αναγνωρίζεται ως τμήμα της Ελλάδας και προσαρτάται στη Διοίκηση των Κυκλάδων Νήσων, αλλά το 1830 επανέρχεται στην Τουρκία.

Ακολουθεί τα νεότερα χρόνια η Ιταλική Κατοχή στη Χάλκη που ξεκινάει το 1912. Την περίοδο αυτή ο πληθυσμός της και ιδιαίτερα αυτός του Χωριού εξακολουθεί να μειώνεται. Το εμπόριο του νησιού πλήττεται σημαντικά και η σπογγαλιεία που είχε αναπτυχθεί μέχρι εκείνη την εποχή, παρακμάζει. Οι Χαλκίτες συμμετέχουν ενεργά στον εθνικό αγώνα κατά των Γερμανών. Το 1948 η Χάλκη μαζί με τα υπόλοιπα Δωδεκάνησα ενσωματώνεται στην Ελλάδα.

Γ2. Πολιτιστικό Απόθεμα

Γ2.1 Χαρακτηρισμένοι Αρχαιολογικοί Χώροι

Στο ίδιο το νησί της Χάλκης υπάρχουν πέντε περιοχές που έχουν χαρακτηριστεί ευρύτεροι αρχαιολογικοί χώροι ενώ ένας έκτος περιέχει το νησάκι της Αλιμιάς.

Ο εκτενέστερος και ίσως σημαντικότερος αρχαιολογικός χώρος βρίσκεται στο νότιο τμήμα του νησιού, δυτικά του Εμπορείου και περιλαμβάνει τις περιοχές του Χωριού, του Ποντάμου και τη χερσόνησο της Τραχείας (βλ. Δελτίο Τεκμηρίωσης ΑΕΙ ΧΑΛΚΗ 1). Εντός του εντοπίζονται μνημεία διαφορετικών περιόδων: προϊστορικά και αρχαία οικιστικά και οχυρωματικά λείψανα, ίχνη αρχαίων νεκροταφείων, μεσαιωνικές οχυρώσεις και μεταβυζαντινοί ναοί. Ο εγκαταλειμμένος οικισμός του Χωριού βρίσκεται δυτικά του σημερινού οικισμού Εμπορείου και αποτελεί ίσως το σημαντικότερο μνημείο του νησιού. Τη μεγαλύτερη ακμή του, γνώρισε ο οικισμός κατά το 17ο και 18ο αι. Σήμερα παρουσιάζει τη μορφή ενός ερειπιώνα, εφόσον από τις αρχές του 19ου αι άρχισε να εγκαταλείπεται και γύρω στο 1950 έφυγαν και οι τελευταίοι του κάτοικοι. Σε όλη την έκταση του οικισμού εντοπίστηκαν είκοσι έξι (26) συνολικά αναλημματικοί τοίχοι που χρονολογούνται στον 4ο αι. π.Χ. Οι αρχαίοι τοίχοι αρχικά κάλυπταν όλο τον οικισμό, ως τους πρόποδες του λόφου, αλλά σταδιακά οι κάτοικοι του μεσαιωνικού χωριού τους επαναχρησιμοποίησαν ως δομικό υλικό για την οικοδόμηση των οικιών τους, όπως προκύπτει από το πλήθος των αρχαίων λίθων που σώζονται σε δεύτερη χρήση. Προχωρώντας προς την κορυφή του λόφου, συναντάμε την ακρόπολη, το γνωστό Παλαιόκαστρο, οχυρωμένη με ισχυρό τείχος και κτισμένη κατά το ισόδομο σύστημα. Σε καλύτερη κατάσταση διατηρείται τμήμα της νότιας οχύρωσης με την πυλίδα, ενώ το σύνολο της οχυρής θέσης κατέλαβε στα χρόνια της ιπποτοκρατίας, το καλοδιατηρημένο, σήμερα, κάστρο των Ιπποτών.

Ένας δεύτερος αρχαιολογικός χώρος έχει χαρακτηριστεί η χερσόνησος Κεφάλι που εντοπίζεται στο βορειοδυτικό άκρο του νησιού (βλ. Δελτίο Τεκμηρίωσης ΑΕΙ ΧΑΛΚΗ 2) . Εδώ σώζονται κατάλοιπα αρχαίου οικισμού και μικρός αρχαίος πύργος με περίβολο, αρχαίες λιθόκτιστες οικίες (οι λεγόμενες «κύφες» ή «κήφες»), καθώς έχουν βρεθεί και λείψανα παλαιοχριστιανικής βασιλικής²⁶.

²⁶ Μπαϊράμη Κ., 2005, σ.372

Ένας ακόμη αρχαιολογικός χώρος έχει χαρακτηριστεί η περιοχή του Ποντάμου (βλ. Δελτίο Τεκμηρίωσης ΑΕΙ ΧΑΛΚΗ 3). Παρ' όλο που βρίσκεται εντός της ευρύτερης περιοχής του αρχαιολογικού Χώρου Χωριού - Τραχείας – Ποντάμου, έχει διαφοροποιηθεί ως ξεχωριστός αρχαιολογικός χώρος. Περιλαμβάνει νεκροταφείο του 4ου αι. π.Χ., λείψανα οικισμού προϊστορικών και κλασικών χρόνων στη θέση Ξιπέι, τάφους κλασικών και ελληνοιστικών χρόνων στις θέσεις Μισοπέα και Κούκιαλι, κατάλοιπα ελληνοιστικού ισόδομου τοίχου και υπόγειο κτιστό τάφο στην περιοχή του μεταβυζαντινού ναού των Αγίων Αναργύρων.

Ξεχωριστός αρχαιολογικός χώρος έχει χαρακτηριστεί η Ανατολική Ακτή Χάλκης, βορειοανατολικά του Εμπορείου (βλ. Δελτίο Τεκμηρίωσης ΑΕΙ ΧΑΛΚΗ 4). Εδώ έχουν εντοπιστεί ελληνοιστικά αρχιτεκτονικά κατάλοιπα και βυζαντινά οικοδομικά λείψανα, όπως στις περιοχές Πευκιά και Αρροί.

Ο τελευταίος αρχαιολογικός χώρος στο νησί είναι η περιοχή Χρυσού Χάλκης στο δυτικό μέρος του νησιού (βλ. Δελτίο Τεκμηρίωσης ΑΕΙ ΧΑΛΚΗ 5). Εδώ σώζονται κατάλοιπα αρχαίων τάφων, ενώ σημαντική είναι η ύπαρξη σπηλαίων στην ευρύτερη περιοχή.

Τέλος, ολόκληρο το νησί της Αλιμιάς, που ανήκει στη Χάλκη, είναι χαρακτηρισμένος αρχαιολογικός χώρος (βλ. Δελτίο Τεκμηρίωσης ΑΕΙ ΧΑΛΚΗ 6). Η Αλιμιά ή Αλιμνιά, το μικρό νησί βορειοανατολικά της Χάλκης, ανήκει στη Χάλκη και ταυτίζεται με την αρχαία Ευλίμνια του Πλινίου. Πάνω στο νησί συναντώνται πολυάριθμες εντοπισμένες αρχαιότητες από τη νεολιθική έως τη μεταβυζαντινή περίοδο. Πιο συγκεκριμένα, λείψανα νεολιθικού οικισμού καθώς και τμήματα ελληνοιστική οχύρωσης, κυρίως πύργων, εντοπίζονται στο λόφο Αλιμιάς. Παρομοίως, νεολιθικές έχουν χαρακτηριστεί θέσεις στον Άγιο Μηνά, στο Ποντικοβούναρο και το Εμπορείο. Στου όρμους Αλιμιάς και Εμπορείου σώζονται κατάλοιπα νεωσοίκων πιθανώς της ελληνοιστικής περιόδου. Μεταγενέστερα βυζαντινά κατάλοιπα έχουν βρεθεί στον όρμο του Εμπορείου και ιδιαίτερα μία παλαιοχριστιανική βασιλική, αλλά και στον Αγ. Γεώργιο όπου ο ναός έχει χρονολογηθεί ως μεταβυζαντινός. Τέλος, νεότερος είναι ο χαρακτηρισμένος παραδοσιακός οικισμός στον όρμο Αλιμιάς του 19^{ου} αι.²⁷

²⁷ Μπαϊράμη Κ., 2005, σ. 373

Γ2.2 Χαρακτηρισμένα Μνημεία

Στο νησί της Χάλκης και στην Αλιμιά έχουν εντοπισθεί τριάντα έξι (36) συνολικά μνημεία και μνημειακά σύνολα, σύμφωνα πάντα με τον Διαρκή Κατάλογο των Κηρυγμένων Αρχαιολογικών Χώρων και Μνημείων της Ελλάδος και το Αρχαιολογικό Κτηματολόγιο. Αρμοδιότητα για τις ανασκαφές σήμερα καθώς και για την προστασία των μνημείων της Χάλκης έχει η Εφορεία Αρχαιοτήτων Δωδεκανήσου καθώς και η Υπηρεσία Νεοτέρων Μνημείων και Τεχνικών Έργων Δωδεκανήσου (για τα χαρακτηρισμένα μνημεία των νεότερων χρόνων). Τα περισσότερα χαρακτηρισμένα μνημεία εντοπίζονται είτε εντός του οικισμού του Νημποριού είτε στην ευρύτερη περιοχή του οικισμού Χωριού και γύρω από το Κάστρο. Άλλα μνημεία βρίσκονται διάσπαρτα μεν στο νησί, αλλά σε καίριες τοποθεσίες όπως σε μοναστηριακά συγκροτήματα (π.χ. Ιεροί Ναοί Πλεκτής, Μονή Παλαρνιώτη) ή σε περιοχές πάνω στη βασική Επαρχιακή Οδό Χάλκης-Αγ. Ιωάννη (π.χ. Κατσιάς, Κοίλα) που από την αρχαιότητα αποτελούσε τη κεντρική οδό που εξυπηρετούσε τους κατοίκους του νησιού. Για κάθε μνημείο που αναφέρεται παρακάτω, συμπληρώθηκε και το αντίστοιχο Δελτίο Τεκμηρίωσης Μνημείου.

Από τις σημαντικότερες τοποθεσίες σε πολιτιστικό απόθεμα είναι ο εγκαταλελειμμένος οικισμός του Χωριού. Πληθώρα μνημείων περιβάλλουν το Φρούριο, τον οικισμό και τη γύρω περιοχή. Τα περισσότερα από αυτά είναι βυζαντινές και μεταβυζαντινές εκκλησίες.

Στην κορυφή του λόφου του Χωριού με μέτωπο προς τη θάλασσα δεσπόζει το Φρούριο της Χάλκης, ισχυρό επίμηκες οχυρό με διαδοχικές οικοδομικές φάσεις ανά τους αιώνες (βλ. Δελτίο ΑΕΙ Χάλκη 6 – Φρούριο Χάλκης). Η πρώτη οικοδομική φάση των οχυρώσεων χρονολογείται στην ελληνιστική εποχή. Το κάστρο στην πιο πρόσφατη μορφή του χτίστηκε στα τέλη του 15ου αιώνα, από τους Ιππότες του τάγματος του Αγίου Ιωάννη της Ρόδου πάνω στα ερείπια ελληνιστικής ακρόπολης. Έχει έκταση 3.600 μ² και περίμετρο τειχών 280 μ., με μακριές πλευρές προς τα Β και τα Ν, οι οποίες καταλήγουν σε δύο πύργους, ο ένας πολυγωνικού και ο άλλος ορθογώνιου σχήματος. Τα τείχη της Ν πλευράς έχουν καταρρεύσει, αλλά φαίνεται ότι δεν ήταν μεγάλου ύψους, γιατί η φυσική διαμόρφωση του εδάφους είναι ήδη οχυρή. Καλύτερα διατηρημένη είναι η Β πλευρά. Στο Α άκρο βρίσκεται η κύρια είσοδος, ενώ στις εσοχές υπάρχουν δύο μικροί πύργοι και στο εσωτερικό του Β τείχους υπάρχει περιδρόμος. Στο Β τείχος σώζεται οικόσημο του Μεγάλου Μαγίστρου Pierre d' Aubusson (1476-1503).

Στα πλαίσια του έργου «Στερέωση και ανάδειξη αρχαίου οικισμού στο Χωριό Χάλκης», που εντάσσεται στο ΕΣΠΑ 2007-2013 (Επιχειρησιακό πρόγραμμα Κρήτης και νήσων Αιγαίου) και με φορέα υλοποίησης την πρώην ΚΒ΄ ΕΠΚΑ, έγιναν εργασίες συντήρησης και ανάδειξης του Φρουρίου. Καθαρίστηκαν και στερεώθηκαν τμήματα των τειχών, ενώ βελτιώθηκαν τα μονοπάτια που οδηγούν στο Κάστρο και από εκεί στα γειτονικά μνημεία.

Εντός του Ιπποτικού Άνω Φρουρίου εντοπίζεται ο πρωτοβυζαντινός Ιερός Ναός του Αγίου Νικολάου (βλ. Δελτίο ΑΕΙ Χάλκη 7 - Αγ. Νικόλαος Άνω Φρουρίου). Αρχαίο υλικό έχει χρησιμοποιηθεί σε διάφορα τμήματα της τοιχοποιίας του ναού²⁸. Διασώζονται κατάλοιπα των βυζαντινών τοιχογραφιών της εκκλησίας. Αποκαταστάθηκε πρόσφατα η στέγη του ναού που είχε εν μέρει καταρρεύσει («Αποκατάσταση – ανάδειξη μεσαιωνικών μνημείων οικισμού Χάλκης», ΕΣΠΑ 2007-2013).

Βορειοδυτικά του Φρουρίου στο λόφο του Χωριού βρίσκεται ο βυζαντινός ιερός ναός της Παναγίας Πορτενής (βλ. Δελτίο ΑΕΙ Χάλκη 8 - Ναός Παναγίας Πορτενής). Πρόκειται για ερειπωμένο ναΐσκο με λιγοστά σωζόμενα ίχνη τοιχογραφιών. Στο πλαίσιο του έργου «Στερέωση και ανάδειξη αρχαίου οικισμού στο Χωριό Χάλκης», δημιουργήθηκε λιθόστρωτη διαδρομή που συνέδεσε το ναό με τον οικισμό του Χωριού.

Βορειοδυτικά του Κάστρου βρίσκεται ο χαρακτηρισμένος ως Δ μικρός ανώνυμος βυζαντινός ιερός ναός (βλ. Δελτίο ΑΕΙ Χάλκη 9 - Ι. Ναός Δ Ανώνυμος). Πρόκειται για ένα μικρό μονόχωρο ελλειψοειδές κτίσμα κτισμένο από αργούς λίθους, ο βόρειος τοίχος του οποίου έχει καταπέσει στο γκρεμό. Ο νότιος, που σώζεται σε όλο του το ύψος, είναι κτισμένος με μεγάλους αρχαίους δόμους κάτω και αργούς λίθους επάνω. Το ναυδριο φαίνεται πως ήταν κατάγραφο καθώς σώζονται υπολείμματα τοιχογραφιών στο μέτωπο της ασίδας (Δέηση), στην καμάρα του ιερού καθώς και στην κόγχη πρόθεσης. Ένας δεύτερος ανώνυμος βυζαντινός ιερός ναός, ο επονομαζόμενος Ε, βρίσκεται στα ανατολικά του Φρουρίου Χάλκης (Δελτίο ΑΕΙ Χάλκη 10 - Ι. Ναός Ε Ανώνυμος). Πρόκειται για ένα μικροσκοπικό, ερειπωμένο, σταυρόσχημο κτίσμα. Σώζεται μόνο το κάτω μέρος της τοιχοποιίας του ναού, που φαίνεται να αποτελείται από γκρίζους κατεργασμένους και ημικατεργασμένους δόμους με κομμάτια από κεραμίδια στο συνδετικό κονίαμα.

²⁸ Σιγάλα Μ. 2014, σ. 178

Ο κάποτε πυκνοκατοικημένος οικισμός του Χωριού αποτελεί χωριστό χαρακτηρισμένο μνημείο στο σύνολό του και είναι από τις πιο σπουδαίες τοποθεσίες του νησιού (βλ. Δελτίο ΑΕΙ Χάλκη 11 – Οικισμός Χωριό). Ο αρχαίος οικισμός της Χάλκης τοποθετείται εδώ, στη θέση του εγκαταλελειμμένου σήμερα Χωριού. Εκτείνεται στη βόρεια πλαγιά του λόφου του Άη Νικόλα, κάτω από το ιπποτικό κάστρο, καθώς και στους πρόποδες της πλαγιάς, πίσω από την εκκλησία της Μεταμόρφωσης του Σωτήρος. Πρόκειται για έναν φυσικά οχυρωμένο οικισμό, αθέατο από τη θάλασσα. Εκτείνεται στη βόρεια πλαγιά του λόφου της Ακρόπολης, κάτω από το μεσαιωνικό κάστρο που δεσπόζει στην κορυφή του, καθώς και στους πρόποδες της απέναντι πλαγιάς του λόφου της Αντραμάσου. Για την καλύτερη προστασία του από τους πειρατές, τα σπίτια του, κτισμένα από ντόπια πέτρα, ήταν ανεπίχριστα. Σε όλον τον οικισμό έχουν εντοπιστεί είκοσι έξι (26) συνολικά αναλημματικοί τοίχοι, οι οποίοι, όχι μόνο συγκρατούσαν την επίχωση πλήρωσης των αναβαθμίδων, αλλά συχνά περιέκλειαν και υπόγειες λαξευτές δεξαμενές για τη συγκέντρωση των όμβριων υδάτων, πολλές από τις οποίες σώζονται μέχρι σήμερα στο εσωτερικό των λιθόκτιστων ερειπωμένων μεσαιωνικών σπιτιών. Η χρονολόγηση των αναλημματικών αυτών τοίχων ανάγεται στον 4ο αιώνα π.Χ. και για την κατασκευή τους χρησιμοποιήθηκε ο τοπικός ασβεστόλιθος, όπως αναφέρεται χαρακτηριστικά στη μελέτη της ΕΦΑ Δωδεκανήσου για την αποκατάστασή του²⁹. Οι τοίχοι αρχικά κάλυπταν όλον τον αρχαίο οικισμό μέχρι τους πρόποδες του λόφου. Τα μεσαιωνικά χρόνια όμως, οι κάτοικοι φαίνεται πως έχοντας ανάγκη να ανοικοδομήσουν τις οικίες τους, χρησιμοποίησαν πλήθος των αρχαίων λίθων ως οικοδομικό υλικό. Για τον λόγο αυτό τα αρχιτεκτονικά κατάλοιπα είναι περισσότερα αλλά και καλά διατηρημένα στην πορεία προς το κάστρο, ενώ προς την άνοδο του λόφου, οι σωζόμενες κατοικίες μειώνονται. Ο πυρήνας του οικισμού πρέπει να είναι μεσαιωνικός, όπως επιβεβαιώνεται από τις διάσπαρτες στο χώρο υστεροβυζαντινές εκκλησίες. Τη μεγαλύτερη ακμή του, γνώρισε ο οικισμός κατά το 17ο και 18ο αι. μ.Χ. Σήμερα παρουσιάζει τη μορφή ενός ερειπιώνα επειδή από τις αρχές του 19ου αι άρχισε να εγκαταλείπεται και γύρω στο 1950 αποχώρησαν και οι τελευταίοι του κάτοικοι³⁰. Στα πλαίσια του προαναφερθέντος προγράμματος για τη στερέωση και την ανάδειξη του οικισμού από την αρμόδια Εφορεία Αρχαιοτήτων, κατασκευάστηκαν εκ νέου

²⁹ Στερέωση και προστασία Χωριού Χάλκης (Επίσημη Ιστοσελίδα ΥΠΠΟΑ)

³⁰ Ηλιάδης Κ. 1950, σ. 324

λιθόστρωτα μονοπάτια στις διαδρομές εντός του οικισμού. Ακόμη, πολλά τμήματα των σωζόμενων αναλληματικών τοίχων συμπληρώθηκαν με τοπικό πέτρωμα και στερεώθηκαν με κονίαμα από λευκό τσιμέντο, άμμο λατομείου, θηραϊκή γη και ασβεστοπολτό.

Στη βόρεια πλευρά του λόφου *Παλιόκαστρο* εντοπίζεται ο Ιερός Ναός της Παναγίας Χωριανής (βλ. Δελτίο ΑΕΙ Χάλκη 12 - Ι. Ναός Παναγίας Χωριανής). Πρόκειται για μεταβυζαντινό ναό καθώς οικοδομήθηκε πιθανότατα τον 17^ο-18^ο αι. Τυπολογικά ανήκει στους ορθογώνιους καμαροσκεπείς ναούς με πρόναο³¹. Ο βόρειος τοίχος του ναού, όπως διακρίνεται κάτω από τα επιχρίσματα, είναι κτισμένος με αρχαίο δομικό υλικό. Το εσωτερικό του ναού κοσμούν τοιχογραφίες, οι οποίες όμως έχουν υποστεί βλάβες λόγω έκθεσης και προσβολής από υγρασία. Στις 15 Αυγούστου κάθε χρόνο, πραγματοποιείται μεγάλο πανηγύρι προς τιμήν της Παναγίας της Χωριανής, το τελετουργικό του οποίου παραμένει αναλλοίωτο στο πέρασμα του χρόνου.

Νοτιοδυτικά της Παναγίας Χωριανής βρίσκεται ο Ιερός Ναός Αγίας Τριάδας (βλ. Δελτίο ΑΕΙ Χάλκη 13 - Ι. Ναός Αγίας Τριάδας). Πρόκειται για μικρό μονόχωρο μεταβυζαντινό ναό. Στην τοιχοποιία του έχει συμπεριληφθεί πιθανώς αρχαίο δομικό υλικό, ενώ ολόκληρος ο νότιος τοίχος έχει ακουμπήσει πάνω σε παλαιότερο αναλληματικό τοίχο³². Σώζονται λιγοστά ίχνη των μεταβυζαντινών τοιχογραφιών που βοηθούν στη γενική χρονολόγηση του κτίσματος.

Ανατολικά του Ναού της Παναγίας Χωριανής, σώζεται ένας μικρός μισοερειπωμένος ανώνυμος ναός (βλ. Δελτίο ΑΕΙ Χάλκη 14 Ι. Ναός Ανώνυμος, ανατολικά Ν.Παναγίας). Τμήματα της τοιχοποιίας του είναι πιθανώς αρχαία οικοδομικά υλικά. Σώζονται λιγοστές αποσπασματικές τοιχογραφίες στο εσωτερικό.

Στο κάτω μέρος του Χωριού, αριστερά από το μονοπάτι που οδηγεί στην Παναγία Χωριανή συναντάμε τον Ιερό Ναό του Αγίου Ιωάννη Κοκκινιάς (βλ. ΑΕΙ Χάλκη 15- Ι. Ν. Αγ. Ιωάννη Κοκκινιάς). Πρόκειται για μεταβυζαντινό ναό, ο νότιος τοίχος του οποίου ακουμπάει σε αρχαίο, πιθανότατα ελληνιστικό, αναλληματικό τοίχο ενώ ο βόρειος και το νότιο τμήμα του δυτικού τοίχου του φέρουν πεζούλι.

Στα Βορειοδυτικά του Ναού της Παναγίας Χωριανής, βρίσκεται ο ναός του Αγίου Επιφανίου, επονομαζόμενος παλαιότερα *ανώνυμος ναός Β* (βλ. Δελτίο ΑΕΙ Χάλκη 16 – Ι. Ν. Αγ. Επιφανίου). Έχει εσωτερικές διαστάσεις 4,20 x 2,60 μ.

³¹ Σιγάλα Μ. 2014 σ. 183-184.

³² Σιγάλα Μ. 2014 σ. 176

Διατηρείται σε ερειπιώδη κατάσταση με καλύτερα σωζόμενο τμήμα το νότιο τοίχο και το κάτω μέρος του βόρειου και του δυτικού τοίχου. Η αψίδα έχει καταστραφεί. Διασώζονται τοιχογραφίες που απεικονίζουν ολόσωμους αγίους στο νότιο τοίχο, που μας βοηθούν να χρονολογήσουμε το ναό στον 14ο – 15ο αι. μ.Χ.³³.

Δυτικά της Παναγίας Χωριανής συναντά κανείς τον Ιερό Ναό του Αγίου Κωνσταντίνου στο Χωριό (βλ. Δελτίο ΑΕΙ Χάλκη 17 – Ι. Ν. Αγ. Κωνσταντίνου). Χρονολογείται στα μεταβυζαντινά χρόνια. Είναι μονόχωρος, καμαροσκέπαστος ναός με μεγάλη ημικυκλική εσωτερικά και εξωτερικά αψίδα. Ο βόρειος τοίχος φέρει αρχαίο πιθανώς οικοδομικό υλικό. Στο εσωτερικό του ναού υπάρχει ξύλινο τέμπλο με πέντε δεσποτικές εικόνες του τέλους του 19ου αι. Η μία φέρει τη χρονολογία 1883 και υπογραφή «χειρ Γεωργίου Χατζηιωάννου Πεδιώτου εκ Χανίων Κρήτης Χωρίον Γαλατά».

Το τελευταίο χαρακτηρισμένο μνημείο εντός των ορίων του αρχαιολογικού χώρου του Χωριού είναι ο Ιερός Ναός Σωτήρα Χριστού (βλ. Δελτίο ΑΕΙ Χάλκη 18 – Ι. Ν. Σωτήρα Χριστού). Πρόκειται για μία εκκλησία πολύ μικρών διαστάσεων στο Νεκροταφείο της Χάλκης, μέσα στα όρια του οικισμού Χωριό. Πρέπει να κατασκευάστηκε κατά την ιπποτική περίοδο και τμήματά του πιθανώς να προέρχονται από αρχαίο οικοδομικό υλικό.

Ένα ακόμη σημαντικό σύνολο μνημείων εντοπίζεται στο Νημποριό και τα περίχωρά του. Στο Νημποριό βρίσκεται το λιμάνι της Χάλκης και αποτελεί τον μοναδικό κατοικήσιμο οργανωμένο οικισμό του νησιού. Εντός του ιστού του, μπορεί κανείς να συναντήσει χαρακτηριστικά, κυρίως νεότερα, μνημεία πολλά από τα οποία έχουν μέχρι σήμερα λειτουργικές χρήσεις (π.χ. εκκλησίες, δημοτικά κτήρια).

Το Κτίριο του Δημαρχείου της Χάλκης είναι για ένα από τα εμβληματικότερα νεότερα κτίσματα στο νησί (βλ. Δελτίο ΑΕΙ Χάλκη 20 – Κτήριο Δημαρχείου Χάλκης). Πρόκειται για ένα λιθόκτιστο, κεραμοσκεπές κτίριο που έχει χαρακτηριστεί νεότερο μνημείο. Αποτελεί χαρακτηριστικό δείγμα λαϊκής αρχιτεκτονικής με νεοκλασικίζοντα στοιχεία. Ο κεντρικός του άξονας είναι έντονα τονισμένος. Έχει υπόγειο και ξύλινη δίρριχτη στέγη ενώ δεξιά και αριστερά εκτείνονται δύο πτέρυγες με εκατέρωθεν μονόρριχτες στέγες. Όλα τα μορφολογικά στοιχεία της πρόσοψης και τα κουφώματα είναι συμμετρικά διατεταγμένα. Όλα τα κουφώματα, τα πατώματα και τα ταβάνια είναι ξύλινα. Ο εμβληματικός πύργος με το ρολόι υψώνεται μπροστά από το δημαρχείο, η

³³συμφ. με Αρχαιολογικό Κτηματολόγιο

αποκατάσταση του οποίου έχει ξεκινήσει πρόσφατα. Σήμερα στεγάζει το Δημαρχείο της Χάλκης, ενώ αρχικά είχε οικοδομηθεί για να στεγάσει το Λύκειο του νησιού. Εξωτερικά, απέναντι από το κτίριο του Δημαρχείου, σώζεται η λεγόμενη *Δεξαμενή του Σαρέντζη* (βλ. Δελτίο ΑΕΙ Χάλκη 21 – Δεξαμενή Σαρέντζη). Πρόκειται για μία λιθόκτιστη θολοσκέπαστη δεξαμενή η αρχική οικοδομική φάση της οποίας έχει τοποθετηθεί στους βυζαντινούς/μεταβυζαντινούς χρόνους. Πρέπει να εξυπηρετούσε τις ανάγκες του οικισμού για ύδρευση ακόμα και τα μεταγενέστερα νεότερα χρόνια.

Πιο πίσω από την περιοχή του Δημαρχείου, στο σημείο έναρξης της Επαρχιακής Οδού προς τα δυτικά και εντός του προαύλιου χώρου του Δημοτικού Σχολείου Χάλκης, βρίσκεται ο Ιερός Ναός του Αγίου Ιωάννη του Θεολόγου (βλ. Δελτίο ΑΕΙ Χάλκη 22 - I. Ν. Αγ. Ιωάννη Θεολόγου). Είναι μικρός, ιδιόκτητος ναός με εσωτερικές διαστάσεις 4,20 x 2,23 μ. και κτισμένος σύμφωνα με έγγραφο, το 1833, στα ερείπια παλαιότερου ναού. Εσωτερικά και προς τα ανατολικά ανοίγονται δύο κόγχες σε επίπεδο τοίχο ενώ εξωτερικά ο ναός απολήγει σε ημικυλινδρική ασίδα. Στα δυτικά υπάρχει χαμηλό άνοιγμα-πόρτα. Το τέμπλο του ναού είναι ξύλινο, ταβλαδωτό, νεότερης κατασκευής. Λίγο νοτιότερα του Αγ. Ιωάννη του Θεολόγου και επίσης εντός της αυλής του Δημοτικού Σχολείου βρίσκεται ο Ιερός Ναός Κοίμησης της Θεοτόκου (βλ. Δελτίο ΑΕΙ Χάλκη 23 - I.N. Κοίμησης της Θεοτόκου). Είναι μικρός, καμαροσκέπαστος ναός, εσωτερικών διαστάσεων 6,08 X 2,82 μ. Η ασίδα στο εσωτερικό αντιστοιχεί σε πλατιά αβαθή κόγχη και εξωτερικά σε ημικύλινδρο που ελάχιστα εξέχει. Η είσοδος του ναού βρίσκεται στα δυτικά. Εντός του σώζεται ξύλινο ταβλαδωτό τέμπλο του τέλους του 19^{ου} αι. Οι δεσποτικές εικόνες του τέμπλου φέρουν τις χρονολογίες 1895, 1892 και 1882.

Η μεγαλύτερη και πιο εμβληματική εκκλησία της Χάλκης είναι ο μητροπολιτικός ναός του Αγίου Νικολάου πάνω στο παράλιο μέτωπο του όρμου του Νημποριού (βλ. Δελτίο ΑΕΙ Χάλκη 24 – I. Ν. Αγ. Νικολάου). Έχει διαστάσεις 25 x 9 μ. και χτίστηκε πριν από το 1855. Τόσο το μέγεθος του, ο εκκλησιαστικός του πλούτος και η αφιέρωση του στον προστάτη άγιο των θαλασσιών, τον Άγιο Νικόλαο, μαρτυρούν ότι η ευημερία των κατοίκων οφειλόταν στο θαλάσσιο πλούτο. Ο ναός ανήκει στον τύπο της σταυροθολιακής βασιλικής και φέρει ξυλόγλυπτο τέμπλο με τριάντα μία συνολικά εικόνες (δεσποτικές, επιστυλίου, θωράκια τέμπλου). Για να επιτύχουν το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα λέγεται πως οι Χαλκίτες μετακάλεσαν άριστους τεχνίτες - Καρπάθιο για το κτίσιμο, Ρόδιο για το κωδωνοστάσιο, Κρήτες για το τέμπλο και τις εικόνες του. Η εκκλησία ξεχωρίζει για την όμορφη ασπρόμαυρη μωσαϊκή αυλή και το

μεγαλοπρεπές καμπαναριό της, το μεγαλύτερο των Δωδεκανήσων. Σύμφωνα με την τοπική παράδοση, στην είσοδο του καμπαναριού του Αγίου Νικολάου είναι ενσωματωμένο υλικό από τον αρχαίο ναό του Απόλλωνα στον Πευκιά, η θέση του οποίου δεν έχει εντοπισθεί μέχρι σήμερα³⁴.

Λίγο ανατολικότερα από τον μητροπολιτικό ναό του Αγ. Νικολάου σώζεται το κέλυφος ενός νεότερου κτηρίου, φερόμενης ιδιοκτησίας Ι. Λαμπίρη (βλ. Δελτίο ΑΕΙ Χάλκη 25 – Κέλυφος κτηρίου). Πρόκειται για ένα διώροφο κτήριο με σχήμα σχεδόν παραλληλόγραμμο με ισχυρή φέρουσα τοιχοποιία. Η στέγη του είναι Τετράρριχτη με κεραμίδια. Το μεσοπάτωμα του ήταν ξύλινο, όπως ξύλινα ήταν και τα κουφώματα του με εσωτερικά τζαμλίκια και εξωτερικά ταμπλαδωτά. Στη στέγη της τοιχοποιίας σχηματίζεται κτιστή κορνίζα και διασώζονται κάποια ίχνη από διακοσμητικά τραβηχτά κορνιζώματα. Σήμερα είναι χαρακτηρισμένο μνημείο με φορέα προστασίας την ΥΝΜΤΕ Δωδεκανήσου, αλλά ανήκει σε ιδιώτες.

Ένα ακόμη νεότερο ιδιόκτητο κτήριο που έχει χαρακτηριστεί μνημείο και έχει ως φορέα προστασίας την ΥΝΜΤΕ Δωδεκανήσου είναι ένα κτίσμα νοτιοανατολικότερα του Δημαρχείου, κοντά στην περιοχή Φτενάγια (βλ. Δελτίο ΑΕΙ Χάλκη 26 – Κτίριο Φερομ. Ιδιοκτ. Δεδούση). Πρόκειται για διώροφο λιθόκτιστο κτίριο με επίπεδη τσιμεντένια στέγη που στηρίζεται περιμετρικά σε λίθινους τοίχους. Έχει τονισμένο τον κεντρικό άξονα της κύριας όψης που διακρίνεται για τη συμμετρία των ανοιγμάτων της. Αποτελείται από το κεντρικό διώροφο κτίσμα και από ένα μικρό ισόγειο που βρίσκεται σε μεσοτοιχία με το πρώτο. Τα κουφώματα είναι ξύλινα, ταμπλαδωτά³⁵.

Νοτιότερα του λιμανιού στο Νημποριό βρίσκεται το ύψωμα των Φτεναγιών. Εδώ, στην κορυφή του λόφου (για ευνόητους λόγους) σώζονται τρεις (3) ανεμόμυλοι που έχουν χαρακτηριστεί ως νεότερα μνημεία (βλ. Δελτία ΑΕΙ Χάλκη 27 - Ανεμόμυλος 1, Χάλκη 28 - Ανεμόμυλος 2, Χάλκη 29 – Ανεμόμυλος 3). Και οι τρεις αποτελούν παραδοσιακούς νησιώτικους μύλους, κτισμένους με πέτρες της περιοχής. Η λιθοδομή τους είναι εμφανής. Έχουν κυλινδρικό σχήμα με πολύ μικρά ανοίγματα για εξαερισμό και σήμερα διατηρούνται δίχως στέγη. Είναι σοφά κατασκευασμένοι από λαϊκό τεχνίτη, χωρίς περιττά στολίδια και διακοσμητικές λεπτομέρειες. Εξυπηρετούσαν

³⁴ Σιγάλα Μ. 2014, σ. 178

³⁵ Διαρκής κατάλογος των κηρυγμένων Αρχαιολογικών χώρων και Μνημείων της Ελλάδος

ακριβώς τις αγροτικές ανάγκες και δραστηριότητες στον ελάχιστο δυνατό χώρο και με τα λιγότερα έξοδα.

Τα μνημεία που ακολουθούν δε βρίσκονται μέσα στα όρια οικισμών, αλλά σε συγκεκριμένες θέσεις ενδιαφέροντος. Πολλά από αυτά είναι εκκλησίες και χώροι λατρείας που αποτελούν μικρά μοναστηριακά συγκροτήματα ή απομονωμένα εκκλησάκια.

Λίγο βορειότερα του Χωριού, εκτός των ορίων του οικισμού αλλά εντός του ευρύτερου αρχαιολογικού χώρου Χωριού-Τραχείας-Ποντάμου, βρίσκονται οι Ιεροί Ναοί του Τιμίου Σταυρού στην Πλεκτή (βλ. Δελτίο ΑΕΙ Χάλκη 19 – Ι. Ν. Τιμίου Σταυρού). Για να φτάσει κανείς στην Πλεκτή ακολουθεί την Επαρχιακή Οδό όπως αυτή απομακρύνεται από το Χωριό, ακολουθώντας ένα μικρό μονοπάτι που διακλαδώνεται από την κεντρική διαδρομή. Μνημείο έχει χαρακτηριστεί το συγκρότημα που το αποτελούν δύο ναοί, ένας βυζαντινός και ένας μεταβυζαντινός, καθώς και δύο κελία στα δυτικά του μεταβυζαντινού ναού. Το βυζαντινό εκκλησάκι είναι μονόχωρο καμαροσκέπαστο, με μικρές διαστάσεις. Είναι κτισμένο με μεγάλους δόμους και γωνιόλιθους μέχρι το ύψος της καμάρας και μικρότερους λίθους στην καμάρα. Φέρει στρώμα τοιχογραφιών, σύγχρονο του κτιρίου, που χρονολογείται στον 14ο αι. Ο μεταβυζαντινός ναός βρίσκεται νότια του βυζαντινού και έχει πολύ μεγαλύτερες διαστάσεις. Χρονολογείται στον 19ο αι. Είναι και αυτός μονόχωρος καμαροσκέπαστος ναός ενώ στο εσωτερικό του υπάρχει ξύλινο τέμπλο με πέντε δεσποτικές εικόνες του τέλους του 19ου αι.

Λίγο πιο πέρα από τους ναούς Τιμίου Σταυρού βρίσκεται η περιοχή της Πλαγιάς. Εδώ η Επαρχιακή Οδός διακλαδώνεται ξανά, όπου ξεκινάει μονοπάτι προς τα βορειοανατολικά και καταλήγει στην Ιερά Μονή Πανορμίτη (ή Ταξιάρχης Παλαρνιώτης), που είναι χαρακτηρισμένη ως μνημείο (βλ. Δελτίο ΑΕΙ Χάλκη 40 – Ι. Μονή Πανορμίτη). Το μοναστηριακό συγκρότημα Πανορμίτη είναι κτισμένο σε πλαγιά λόφου (εξ' ου και η επονομαζόμενη περιοχή Πλαγιά) που βλέπει απέναντι το Χωριό και καταλαμβάνει τρία άνδρα. Στο υψηλότερο στέκει μικρό βυζαντινό ναύδριο, μονόχωρο και καμαροσκέπαστο με ημικυλινδρική αψίδα. Στα δυτικά σώζεται τμήμα του νάρθηκα του και η βόρεια πλευρά του ναού είναι προσκολλημένη στο βράχο. Στο εσωτερικό του φέρει υπολείμματα από δύο στρώματα τοιχογραφιών. Το πρώτο έχει χρονολογηθεί γύρω στο 1200 μ.Χ. και το δεύτερο στα μέσα του 14ου αι. Στα δυτικά του βυζαντινού ναυδρίου βρίσκεται ένας ναός του 19ου αι. Είναι αφιερωμένος στον Ταξιάρχη Μιχαήλ και ανήκει στον τύπο της μονόχωρης σταυροθολιακής βασιλικής.

Στο εσωτερικό, το δάπεδο είναι στρωμένο με τετράγωνες πέτρινες πλάκες και υπάρχει ξύλινο τέμπλο με 25 εικόνες του τέλους του 19ου αι³⁶.

Ένα ακόμη μοναστήρι-μνημείο της Χάλκης βρίσκεται στα Σίγνη ή Ασίγνη (κεντρικά του νησιού) και είναι αυτό του Αγ. Ιωάννη (βλ. Δελτίο ΑΕΙ Χάλκη 30 – Ι. Μονή Αγ. Ιωάννη, Σίγνη), γνωστό στην παράδοση των Χαλκιδών και ως Άη Γιάννης ο Κοντά. Το προσωνύμιο ο Κοντά δόθηκε για να διαφοροποιείται από τον Άη Γιάννη τον Αλάργα. Το καθολικό της μονής, αφιερωμένο στον Άγιο Ιωάννη τον Χρυσόστομο, είναι μονόχωρος καμαροσκέπαστος ναός. Στα κάτω μέρη των γωνιών του ναού έχει χρησιμοποιηθεί ενδεχομένως αρχαίο δομικό υλικό. Εντοιχισμένοι άβακες λειτουργούν ως φουρούσια³⁷. Στο εσωτερικό του ναού υπάρχει ξύλινο τέμπλο με 3 δεσποτικές εικόνες και επίστεψη με σταυρό. Τη θέση της λατρευτικής εικόνας καταλαμβάνει και η παλιότερη εικόνα του ναού του Αγίου Ιωάννη του Χρυσοστόμου. Στην ασημένια επένδυσή της φέρει τη χρονολογία 1805. Βόρεια του ναού και σε ψηλότερο άνδηρο βρίσκονται τρία κελία, κτισμένα κατά μεγάλο μέρος τους από αρχαίους λαξευμένους λίθους.

Στο δυτικότερο μέρος της Χάλκης βρίσκεται η περιοχή Κόκα (ή Κόκκα). Εδώ, ανάμεσα σε λιγοστά καλλιεργήσιμα εδάφη που δημιουργούνται από πεζούλες και ξηρολιθοδομές σώζεται ο ναός του Αγ. Γεωργίου του Κοκενού (βλ. Δελτίο ΑΕΙ Χάλκη 31 – Ι.Ν. Αγ. Ιωάννη Κοκενού). Είναι μικρός μονόχωρος καμαροσκέπαστος ναός κατασκευασμένος από ακατέργαστους λίθους και κουρασάνι ως συνδετικό υλικό. Τμήμα του νάρθηκα έχει καταρρεύσει. Σώζονται ίχνη των τοιχογραφιών που κοσμούσαν το ναό εσωτερικά. Χρονολογείται πιθανώς τον 15ο αι.

Νοτιότερα της Κόκας, στο τέλος του ασφαλτοστρωμένου επαρχιακού δρόμου Χάλκης-Αγ. Ιωάννη, βρίσκεται ο πολύ μικρός αγροτικός οικισμός Κοίλα. Στο βορειοδυτικό του άκρο στέκεται ο Ιερός Ναός της Παναγίας Οδηγήτριας, γνωστός και ως Παναγία Εννιαμερίτισσα ή Εητριά (βλ. Δελτίο ΑΕΙ Χάλκη 32 – Ι. Ν. Παναγίας Οδηγήτριας). Πρόκειται για τη μοναδική εκκλησία του νησιού που παραμένει πλήρως κατάγραφη μέχρι σήμερα. Χρονολογείται χάριν της κτητορικής επιγραφής στο 1367, περίοδο που τα Δωδεκάνησα βρίσκονται στα χέρια των Ιωαννιτών Ιπποτών. Η λαϊκή τεχνοτροπία των τοιχογραφιών παραπέμπει επίσης στα μέσα του 14ου αι.

³⁶ Ηλιάδης Κ., 1950

³⁷ Σιγάλα Μ. 2014, σ. 179

Στα βόρεια του οικισμού στα Κοίλα, βρίσκεται η περιοχή Αμάλη, όπου συναντάται ο βυζαντινός Ιερός Ναός του Αγίου Νικήτα (βλ. Δελτίο ΑΕΙ Χάλκη 33 – Ι. Ν. Αγ. Νικήτα στην Αμάλη) Πρόκειται για δίκωγχο μονόχωρο καμαροσκέπαστο ναό, κατασκευασμένο από αργούς λίθους. Παρατηρούνται αποσπασματικά κομμάτια τοιχογραφιών των μέσων του 13ου αι. και ένα δεύτερο -ακόμη παλαιότερο- τοιχογραφικό στρώμα³⁸. Τμήμα του δυτικού του τοίχου έχει αποκολληθεί από το υπόλοιπο κτήριο.

Βόρεια της περιοχής του Ποντάμου, πολύ κοντά σε αρχαίο τάφο γνωστό στη λαϊκή παράδοση ως «του Αράπη ο Σπήλιος» βρίσκεται ο Ιερός Ναός των Αγίων Αναργύρων (βλ. Δελτίο ΑΕΙ Χάλκη 34 – Ι. Ν. Αγ. Αναργύρων). Ο ναός είναι μονόχωρος, καμαροσκέπαστος και θεμελιωμένος πάνω σε αρχαίο κτίριο, μέρος του οποίου έχει ενσωματώσει στην τοιχοποιία του νότιου τοίχου, σύμφωνα με τη μελέτη της Μ. Σιγάλα³⁹. Πάνω από την είσοδο, στα δυτικά της νότιας πλευράς, υπάρχει επιγραφή που αναφέρει το 1828 ως έτος ανέγερσης του ναού.

Προς το κεντρικό τμήμα της Χάλκης, στο σημείο όπου ο Επαρχιακός δρόμος διακλαδώνεται και χωριστό μονοπάτι οδηγεί προς τα βόρεια του νησιού, υπάρχει η θέση Κατσιάς. Εδώ εντοπίζονται διάφορα αρχιτεκτονικά κατάλοιπα και εκκλησίες. Αρχικά, σώζονται λείψανα ενός μεγαλιθικού κτιρίου, που αποτελείται από τρεις σειρές δόμων (βλ. Δελτίο ΑΕΙ Χάλκη 35 – Λείψανα μεγαλιθικού κτηρίου). Πρόκειται πιθανότατα για πατητήρι των βυζαντινών ή μεταβυζαντινών χρόνων και έχει χαρακτηριστεί μνημείο⁴⁰. Αποτελεί ιδιοκτησία της Εκκλησίας. Νοτιότερα του κτίσματος αυτού, βρίσκεται ο Ιερός Ναός του Αγίου Παντελεήμονα στον Κατσιά (βλ. Δελτίο ΑΕΙ Χάλκη 36 – Ι. Ν. Αγ. Παντελεήμονα). Είναι μονόχωρος ναός με στέγη ελαφρά σαμαρωτή, σχεδόν επίπεδη. Η αψίδα του είναι μικρή αβαθής κόγχη που ανοίγεται στον ανατολικό τοίχο, ο οποίος εξωτερικά είναι επίπεδος. Το μοναδικό του άνοιγμα είναι η θύρα εισόδου στη δυτική όψη⁴¹. Τέλος, στον Κατσιά εντοπίζεται και ο περίφημος Μύλος του Κατσιά, που έχει δώσει στην περιοχή το όνομά της (βλ. Δελτίο ΑΕΙ Χάλκη 37 – Μύλος Κατσιά). Ο μύλος βρίσκεται ανατολικά από το ναό του Αγίου Παντελεήμονα και είναι πιθανότατα μεσαιωνικός. Σώζεται σε καλή κατάσταση καθώς έχει καταπέσει μόνο η στέγη του. Είναι κτισμένος με ημικατεργασμένες λευκές πέτρες

³⁸ Δημητροκάλλης Γ. 1976

³⁹ Σιγάλα Μ. 2014, σ. 175

⁴⁰ Διαρκής Κατάλογος των Κηρυγμένων αρχαιολογικών χώρων και μνημείων της Ελλάδος

⁴¹ Ηλιάδης Κ. 1950, σ. 325

της περιοχής. Η θύρα εισόδου του βρίσκεται στα ανατολικά ενώ στο εσωτερικό υπάρχει κλίμακα ανόδου με επτά βαθμίδες. Κάτω από την κλίμακα βρίσκεται τοξωτή κόγχη, πιθανότατα με χρήση ως αποθηκευτικός χώρος.

Στα κεντρικά της ενδοχώρας της Χάλκης, στους Κάμπους, βρίσκεται και το μνημείο-Ιερός ναός του Αγίου Γεωργίου των Κάμπων ή Άη Γιώργης του Διστόμου (βλ. Δελτίο ΑΕΙ Χάλκη 38 – Ι. Ν. Αγ. Γεωργίου, Κάμποι). Πρόκειται για μονόχωρο ναό, εξ ολοκλήρου κτισμένο από αρχαίο οικοδομικό υλικό. Ο ναός πρέπει να ήταν πλήρως τοιχογραφημένος, αλλά σήμερα σώζεται μόνο η *Παναγία Δεδομένη* στο εσωτερικό της αψίδας. Στα ανατολικά του ναού βρίσκεται κύφη, αγροτική λιθόκτιστη καλύβα, όπου στο εσωτερικό της υπάρχει πηγάδι.

Τέλος, στο βόρειο άκρο του νησιού συναντάμε τη βυζαντινή εκκλησία του Αη-Γιώργη του Ρυακιού (βλ. Δελτίο ΑΕΙ Χάλκη 39 – Ι. Ν. Αγ. Γιώργης Ρυακιού, Γιαλούι). Κτισμένη κοντά στη θάλασσα, δεσπόζει πάνω από τον κόλπο Γιαλούι του Αϊ-Γεωργίου, όπου και του έδωσε το όνομά του. Παλαιότερα αποκαλείτο και Άη-Γιώργης ο Αράπης. Ο ναός είναι μονόχωρος, καμαροσκεπάστος με ξύλινη οροφή, σαμαρωτή στέγη και τρίπλευρη εξωτερικά αψίδα που χρονολογείται πριν το 1807. Στοιχεία αρχιτεκτονικού διακόσμου εντοπίζονται τόσο στο εξωτερικό, όσο και στο εσωτερικό του ναού. Μονολιθικοί κίονες σώζονται στα δεξιά και στα αριστερά της θύρας ενώ τοξωτά γείσα επιστέφουν τα τέσσερα παράθυρα από την εξωτερική πλευρά. Στο εσωτερικό έχει τοποθετηθεί ένας εντοιχισμένος αρχαίος κίονας σε κάθε μακριά πλευρά καθώς και ένα (αρχαιότερο;) κιονόκρανο στη θέση της Αγίας Τράπεζας⁴². Στο ξύλινο ταβλαδωτό τέμπλο του ναού υπάρχουν εικόνες των αρχών του 20ού αι. και γυάλινα κανδήλια του 19^{ου} αι. Ο ναός είναι χτισμένος πάνω στα ερείπια τρίκλιτης παλαιοχριστιανικής βασιλικής με τρίπλευρη εξωτερικά αψίδα.

Μαζί με τα μνημεία στο ίδιο το νησί της Χάλκης εξετάστηκε και το πολιτιστικό απόθεμα της νήσου Αλιμιάς που ανήκει στη Χάλκη. Πιο συγκεκριμένα, στην Αλιμιά (που όπως προαναφέραμε έχει χαρακτηριστεί ολόκληρη αρχαιολογικός χώρος), ξεχωρίζει και εδώ το Ιπποτικό οχυρό ως πρωτεύον μνημείο του νησιού (βλ. Δελτίο ΑΕΙ Χάλκη 42 – Ιπποτικό Φρούριο Αλιμιάς). Τα κάστρα της Χάλκης και της Αλιμιάς αποτελούσαν μαζί με τις οχυρώσεις στις απέναντι ακτές της Ρόδου, «αλυσίδα» αμυντικών συστημάτων των Ιπποτών⁴³. Το Κάστρο Αλιμιάς πρόκειται για μικρό

⁴² Σιγάλα Μ. 2011

⁴³ Σιγάλα Μ. 2011, Μέρος Β', σ. 121

σχετικά ιπποτικό οχυρό που υψώθηκε σε θέση που προϋπήρχε οχύρωση των ελληνοιστικών χρόνων. Έχει ορθογώνιο σχήμα και είναι χτισμένο με τετραγωνισμένους λίθους. Στην ανατολική πλευρά του ανοίγεται μικρή θυρίδα εισόδου, κατασκευασμένη από αρχαίο υλικό σε δεύτερη χρήση. Κάτω από το ιπποτικό κάστρο σώζεται η θεμελίωση αρχαίου πύργου με εξωτερικό περίβολο, ο οποίος εποπτεύει τα δύο λιμάνια του νησιού (Εμπορείο και Άγιος Γεώργιος). Σημαντικά είναι τα αποτελέσματα νεότερων ανασκαφικών ερευνών στην περιοχή του Κάστρου, καθώς αποκάλυψαν στην κλιτύ του λόφου του μικρό νεολιθικό κτίσμα⁴⁴.

Πέραν των χαρακτηρισμένων μνημείων που απαριθμήσαμε αναλυτικά παραπάνω, δε θα μπορούσαμε να παραλείψουμε την ύπαρξη μεγάλου αριθμού *κυφών* στο νησί της Χάλκης (βλ. *Φωτ. 5-6*). Οι *κύφες* αποτελούν αγροτικά κτίσματα-καλύβες κατασκευασμένες από μεγάλους βράχους που με τον τύπο αυτό εντοπίζονται αποκλειστικά σε συγκεκριμένα νησιά των Δωδεκανήσων. Παρόμοιες κτισμένες με το εκφορικό σύστημα υπάρχουν και σε ορισμένα νησιά του Αιγαίου όπως η Κρήτη και η Νάξος⁴⁵. Οι περισσότερες *κύφες* στη Χάλκη τοποθετούνται χρονολογικά στη βυζαντινή-μεσαιωνική εποχή αλλά είναι πολύ πιθανό να προϋπήρχαν ως κατασκευές από τα αρχαία χρόνια και να επαναχρησιμοποιήθηκαν σε μεταγενέστερες εποχές. Χρησιμοποιήθηκαν κατεξοχήν ως οικίες των γεωργών-κτηνοτρόφων αλλά και ως βοηθητικά κτίσματα της αγροτικής παραγωγής. Σήμερα όσες *κύφες* διατηρούνται σε καλή κατάσταση λειτουργούν ως στάνες για τα παραγωγικά ζώα.

Σύμφωνα με τα παραπάνω μνημεία της Χάλκης που αναλύσαμε, αλλά και τις τοποθεσίες στις οποίες βρίσκονται, μπορούμε να καταλήξουμε σε ορισμένα συμπεράσματα.

Όπως παρατηρούμε από τα μνημεία που μελετήθηκαν, τα περισσότερα που στέκουν ακόμα και σήμερα χρονολογούνται στα βυζαντινά και μεταβυζαντινά χρόνια και είναι σχεδόν αποκλειστικά εκκλησίες (βλ. *Χάρτης 4*). Σημαντικό είναι εδώ να σημειώσουμε πως δε σώζονται πολλά κτίσματα και αρχιτεκτονικά κατάλοιπα της αρχαιότητας, δηλαδή των κλασικών ή ελληνοιστικών χρόνων. Παρ' όλα αυτά, πολλές μεταγενέστερες εκκλησίες στο νησί φέρουν τμήματα αρχαίων οικοδομικών υλικών και

⁴⁴ Μπαϊράμη Κ., 2005, σ. 373

⁴⁵ Σιγάλα Μ., 2011, σ. 377

αρχιτεκτονικών μελών σε δεύτερη χρήση. Το φαινόμενο αυτό είναι πολύ σύνηθες στα βυζαντινά μνημεία του ελλαδικού χώρου, ως μέσο για να εξαλειφθούν τα απαρχαιωμένα πλέον «ειδωλολατρικά» απομεινάρια. Στη Χάλκη ιδιαίτερα συναντάται συχνά, γεγονός που μαρτυρά την παλαιότερη ύπαρξη αξιοσημείωτων αρχαίων κτηρίων -τα οποία όμως δε διασώθηκαν ακέραια ή *in situ*. Εκτός όμως της κατασκευής βυζαντινών ναών σε θέσεις αρχαιότερων χώρων λατρείας ως μέσο επικράτησης, είναι πολύ πιθανό η γενικότερη έλλειψη πετρωμάτων και υλικών στο νησί, κατάλληλων για την κατασκευή κτιρίων, να ώθησε τους κατοίκους στην επανάχρηση προγενέστερου υλικού.

Η ύπαρξη πολυπληθών εκκλησιών και μοναστηριών (αναλογικά με το μέγεθος του νησιού και τον πληθυσμό του) μαρτυρά μία έντονη ακμή του ασκητισμού και του μοναχισμού κατά τη διάρκεια των βυζαντινών χρόνων, όπως παρατηρείται γενικά εξάλλου σε όλα τα Δωδεκάνησα. Την παλαιοχριστιανική περίοδο μοναχοί είχαν συγκεντρωθεί στη βόρεια πλευρά του νησιού, ενώ τους μεταγενέστερους αιώνες βασικός πυρήνας του μοναστικού βίου είναι το Χωριόν. Πολύ συχνά χρησιμοποιήθηκαν οι ήδη υπάρχουσες κύφες κοντά στην ευρύτερη περιοχή των ναών ως κελλιά των μοναχών (π.χ. Εννιαμερίτισσα, Ναός Σταυρού στην Πλεκτή, Μοναστήρι Παλαρνιώτη). Είναι πολύ πιθανό τα πιο μικρά και άγονα νησιά των Δωδεκανήσων όπως η Χάλκη να αποτέλεσαν ιδανικές τοποθεσίες για ασκητισμό καθώς όντας στην αφάνεια δρούσαν ως «ησυχαστήρια». Είναι επίσης πιθανό να συνέρρεαν στη Χάλκη μοναχοί και ασκητές από πολλές διαφορετικές περιοχές της Ελλάδας. Παρ' όλα τα αρχαιολογικά δεδομένα, δεν μπορούμε να είμαστε σίγουροι με ποιόν τρόπο ασκήθηκε ο μοναχισμός στη Χάλκη ούτε και πώς ακριβώς ήταν οργανωμένος⁴⁶.

Γ2.3 Χαρακτηρισμένοι Οικισμοί

Ο μοναδικός οικισμός του νησιού που κατοικείται είναι το *Εμποριό* ή *Ιμποριό* ή *Νημποριό* ή συμβατικά *Χάλκη* (βλ. ΑΕΙ-Δελτίο Τεκμηρίωσης Οικισμών - Εμπορείο) και βρίσκεται στο ΝΑ άκρο του νησιού με προσανατολισμό προς τα ανατολικά. Φτάνει σε έκταση τα 5 τετραγωνικά χιλιόμετρα περίπου και αναπτύσσεται αμφιθεατρικά γύρω από το λιμάνι (βλ. *Φωτ. 1-2*). Σήμερα ο συνολικός αριθμός των κτισμάτων του οικισμού φτάνει τα 650-700. Ο οικισμός χωρίζεται σε πέντε γειτονιές (Αγ. Νικόλαος,

⁴⁶ Σιγάλα Μ. 2011, σ. 370

Βιγλιμιά, Κέντρο, Πλακέρα, Μαύρη Θάλασσα) οι οποίες διαιρούνται ανάλογα με τη γεωγραφική τους θέση στον οικισμό. Γενικά δε φαίνεται να διαφοροποιούνται με βάση τον τύπο των κτηρίων που διαθέτουν επομένως δεν υπάρχει και κοινωνική-ταξική διαίρεση μεταξύ των γειτονιών. Στο Εμπορείο βρίσκεται και το μοναδικό λιμάνι του νησιού απ' όπου επιτυγχάνεται και η θαλάσσια σύνδεση με άλλες περιοχές (βλ. *Φωτ. 1*). Το δίκτυο των δρόμων του οικισμού είναι παράλληλο με την παραλία και οι δρόμοι συνδέονται με στενά σοκάκια ή κλίμακες καθώς επικρατούν αρκετές υψομετρικές διαφορές και απότομες αλλαγές στην κλίση. Στο εσωτερικό του οικισμού η δόμηση και οι δρόμοι στενεύουν, ενώ οδεύοντας προς τα εξωτερικά γίνονται πιο άνετοι και επικρατεί το ελεύθερο σύστημα δόμησης. Τα κτήρια με κοινωνικές λειτουργίες και οι υπηρεσίες (σχολείο, ιατρεία, διοικητικές υπηρεσίες κ.α.) καθώς και η εστίαση (καφέ, εστιατόρια) απλώνονται σε όλη την έκταση του οικισμού και είναι εύκολα προσβάσιμες. Υποδομές των τομέων παραγωγής από παλαιότερα επαγγέλματα τα οποία δεν ασκούνται πια (π.χ. παγοποιία) που εντοπίζονται στον οικισμό, κυρίως κοντά στο λιμάνι, είναι ελάχιστες και συνήθως κατεστραμμένες. Γενικά επικρατεί μία έλλειψη κοινόχρηστων χώρων εντός του οικισμού λόγω της πυκνής δόμησης (βλ. *Χάρτης 5*). Παρ' όλα αυτά ορισμένοι υπαίθριοι χώροι όπως η προκουμαία και οι αυλές σχολείων και εκκλησιών έχουν τη δυνατότητα διαμόρφωσης σε χώρους κοινωνικής συναναστροφής. Σήμερα ο οικισμός αποτελεί το οικονομικό και διοικητικό κέντρο της Χάλκης ενώ σε αυτόν διαμένουν περίπου 300 μόνιμοι κάτοικοι. Έχει κηρυχτεί διατηρητέος με το Π.Δ. Δ-594α/13.11.1978 του Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. στις 19/10/1978 («Περί χαρακτηρισμού ως Παραδοσιακών Οικισμών τινών του Κράτους και καθορισμού των όρων και περιορισμών δομήσεως των οικοπέδων αυτών») ενώ έχουν καθοριστεί και ειδικοί όροι δόμησης από τις 22/04/2002 με το Π.Δ. Δ-362 α/ 08.05.2002 από το Υπ. Αιγαίου («Καθορισμός ειδικών όρων δόμησης του παραδοσιακού οικισμού Χάλκης [ή Νημπορειού] της νήσου Χάλκης») με μία μεταγενέστερη αναθεώρηση τους (Δ-446 α/ 29.05.2002 Υπ. Αιγαίου)⁴⁷.

Οι παλαιότερες οικίες ήταν τυπολογικά οι λεγόμενες *κύφες*, κτίσματα άρρηκτα συνδεδεμένα με την αγροτική παραγωγή. Κατασκευάζονταν και χρησιμοποιούνταν σε όλο το νησί ήδη από τα αρχαία και τα βυζαντινά χρόνια μέχρι και πρόσφατα από κτηνοτρόφους. Τα θεμέλιά τους αποτελούνται από μεγάλους ακατέργαστους βράχους και η ανοδωμή από μικρότερους λίθους ενώ δεν χρησιμοποιείται κανένα είδος

⁴⁷ Αρχείο Παραδοσιακών Οικισμών & Διατηρητέων Κτιρίων

κονιάματος. Το σχήμα των κυφών είναι ωοειδές ενώ εξωτερικά έχουν και δεύτερο τοίχο με μικρότερους λίθους. Τα ανοίγματα και οι εισοδοί σχηματίζονται από κατεργασμένους λίθους που πολλές φορές προέρχονται από αρχαία κτίσματα. Λόγω της έλλειψης διακριτικών διακοσμητικών στοιχείων (καθώς πρόκειται συνήθως για λιτά βοηθητικά κτίσματα) είναι δύσκολη η ακριβής χρονολόγηση των παλαιότερων κυφών.

Ο νεότερος οικισμός άρχισε να αναπτύσσεται από το 1820 όταν άρχισε η μετακίνηση των κατοίκων του Χωριού προς τα παράλια. Προϋπήρχαν ήδη κτίσματα που χρησίμευαν ως αποθήκες για την σπογγαλιεία, -βασικός παραγωγικός τομέας του νησιού- και έτσι άρχισε σταδιακά να οργανώνεται ο οικισμός γύρω τους. Μέχρι τον 19^ο αι. δεν έχουμε στοιχεία για τη μορφολογία και τον τύπο των Χαλκίτικων σπιτιών στο Εμπορείο. Ο παλαιότερος γνωστός τύπος οικίας στη Χάλκη είναι τα μονόχωρα πλατυμέτωπα μονόσπιτα που όμως δε γνωρίζουμε με βεβαιότητα εάν κτίστηκαν και στο Εμπορείο. Μεγάλα οικοδομήματα πάντως είναι ασύμφορα την εποχή εκείνη για να διαμένουν οι -όχι τόσο εύπορες- οικογένειες.

Από τα μέσα του 19^{ου} αι. ο οικισμός επεκτείνεται σημαντικά γύρω από τον όρμο και το λιμάνι. Στις αρχές 20^ο αι. το Εμπορείο φτάνει τους 3.000 κατοίκους. Την εποχή εκείνη ο οικισμός αποκτά αρχιτεκτονική φυσιογνωμία με εισαγόμενα στοιχεία, ενώ οι αστικές οικίες αποκτούν και νεοκλασικές επιρροές. Τα αρχοντικά της Χάλκης είναι συνήθως διώροφα με πολλά δωμάτια και αυλή με περιμετρικό ψηλό μαντρότοιχο (π.χ. οικία Λαμπίρη).

Από τα μέσα του 20^{ου} αι. και έπειτα, με την παρακμή των υπόλοιπων οικισμών και συνεπώς ολόκληρου του νησιού, πολλά οικοδομήματα και στο Εμπορείο εγκαταλείπονται, καταρρέουν ή δεν ολοκληρώνονται ποτέ (γύρω στο 1/3 των κτηρίων είναι εγκαταλελειμμένα ή έχουν υποστεί βλάβες). Πολλές οικίες εγκαταλείφθηκαν έπειτα από μετανάστευση των ντόπιων σε άλλες περιοχές, ενώ άλλες χρησιμοποιούνται σήμερα αποκλειστικά για παραθερισμό τα καλοκαίρια από μόνιμους κατοίκους της Ρόδου και της Αθήνας.

Μορφολογικά μπορούμε να διαπιστώσουμε ορισμένα κοινά στοιχεία των κτηρίων στην ολότητα του οικισμού. Η κύρια όψη των περισσότερων σπιτιών, όπου και διαπιστώνονται τα περισσότερα ανοίγματα, βλέπει προς τη θάλασσα. Οι εισοδοί των οικιών είναι συνήθως πάνω στους ενδιάμεσους δρόμους, εκτός από τα παλιά αρχοντικά όπου παρεμβάλλεται ενδιάμεσα αυλή. Τα ανοίγματα τους είναι τυποποιημένα σε αριθμό και μέγεθος σε όλη την έκταση του οικισμού.

Κατασκευάζονται σε τέτοιες διαστάσεις ώστε να προσφέρουν φυσικό φως στο εσωτερικό αλλά και προστασία από τους δυνατούς ανέμους. Τα κουφώματα και οι θύρες στα ανοίγματα είναι κατά κύριο λόγο ξύλινα ταμπλαδωτά με έντονα χρώματα και κατασκευάζονται από ντόπιους μάστορες. Οι στέγες συχνά είναι δίρριχτες και μονόρριχτες, στοιχείο που επίσης «εισήχθη» από άλλες γειτονικές περιοχές της Μεσογείου. Το ίδιο ισχύει και τα νεοκλασικά διακοσμητικά στοιχεία όπως τα επιχρισμένα πλαίσια των ανοιγμάτων, τα λίθινα ή κεραμικά γείσα και τα λίθινα φουρούσια με φυτική διακόσμηση, που συναντώνται σε πλούσια καπετανόσπιτα. Οι καμάρες στο εξωτερικό των οικιών που εντοπίζονται συχνά σε άλλα νησιά του Αιγαίου, στη Χάλκη είναι εξαιρετικά σπάνιες (ένα μόνο καταγεγραμμένο παράδειγμα τέτοιας οικίας στο Εμποριό).

Ο οικισμός του Χωριού (βλ. ΑΕΙ-Δελτίο Τεκμηρίωσης Οικισμών – Χωριό) αποτέλεσε από τα αρχαία χρόνια με την ίδρυση της ακρόπολης, τον ζωτικό πυρήνα ολόκληρου του νησιού. Συνέχισε να αποτελεί τη βασικότερη αμυντική τοποθεσία της Χάλκης και τα μετέπειτα βυζαντινά χρόνια αλλά και κατά την περίοδο της Ιπποτοκρατίας. Διατηρήθηκε ως ακμάζων οικισμός μέχρι το 1821. Την εποχή εκείνη η πειρατεία περιορίστηκε και άρχισε να ανθίζει το εμπόριο και η ναυτιλία, γεγονότα που οδήγησαν στην δημιουργία νέου παραθαλάσσιου οικισμού στο Νημποριό που θα ανταποκρίνεται καλύτερα στις νέες ανάγκες των κατοίκων. Το Χωριό έχει κηρυχτεί διατηρητέος οικισμός με το ΦΕΚ 4-594 α/ 13.11.1978 του Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. (αποφ. α/ 19.10.1978 «Περί χαρακτηρισμού ως Παραδοσιακών Οικισμών τινών του Κράτους και καθορισμού των όρων και περιορισμών δομήσεως των οικοπέδων αυτών»).

Ο οικισμός ήταν ανέκαθεν αγροτικός μέχρι και την εγκατάλειψή του. Επεκτάθηκε αμφιθεατρικά στις δύο πλαγιές της εσωτερικής κοιλάδας χωρίς να έχει ορατότητα από τη θάλασσα για αμυντικούς λόγους. Ήταν άμεσα εξαρτώμενος από την οχυρωμένη ακρόπολη και μπόρεσε να αναπτυχθεί με ελεύθερο πολεοδομικό σύστημα. Αναφερθήκαμε ήδη σε προγενέστερο κεφάλαιο στην ύψιστη αρχαιολογική και αρχιτεκτονική αξία του Φρουρίου καθώς και των υπόλοιπων μνημείων-κτισμάτων της ευρύτερης περιοχής. Και ίδιος ο οικιστικός πυρήνας του Χωριού όμως είναι εξίσου σημαντικός καθώς μαρτυρά την ιστορική συνέχεια της περιοχής. Καθώς όμως ο οικισμός εξελίχθηκε με την πορεία των αιώνων και διατηρήθηκε στην ίδια ακριβώς γεωγραφική θέση, πολλά αρχιτεκτονικά στοιχεία από αρχαιότερες και γενικά

προγενέστερες οικοδομικές του φάσεις έχουν εξαφανιστεί. Όσα διασώζονται είναι αρκετά δυσδιάκριτα (βλ. *Φωτ. 3-4*).

Τα αρχαιότερα κτίσματα έστεκαν κοντά στην κορυφή της ακρόπολης όπου σήμερα στέκει το Κάστρο του Χωριού. Διακρίνονται ακόμη κατάλοιπα αρχαίων τοιχοποιιών χτισμένων με ισόδομο σύστημα. Αρχιτεκτονικά μέλη από κτίσματα της αρχαιότητας σώζονται μόνο σε δεύτερη χρήση ως προσθήκες σε νεότερα κτήρια του οικισμού. Επομένως η χρονολόγηση καθώς και ο σχηματισμός μίας εικόνας για τον αρχαιότερο αστικό πυρήνα και τα κτήρια που περιείχε, καθίστανται ακόμα δυσκολότερα. Όπως και σε άλλες περιοχές του νησιού, οι κύφες, τα αγροτικά κτήρια που κατασκευάζονταν ήδη από την αρχαιότητα και τη βυζαντινή περίοδο, εξυπηρετούσαν τους κατοίκους ως βοηθητικά αγροτικά κτίσματα αλλά και ως οικίες. Οι υδρευτικές ανάγκες των κατοίκων καλύπτονταν από τις στέρνες που μάζευαν νερό στα δώματα, αλλά και από πηγάδια που βρίσκονταν τόσο εντός του Χωριού όσο και σε άλλες κοντινές περιοχές όπως ο Πόνταμος.

Ο οικισμός στη νεότερη μορφή του ακολουθούσε παραδοσιακά στοιχεία της χαλκίτικης αρχιτεκτονικής. Οι οικίες ήταν μικρές, μονόχωρες πλατυμέτωπες και χαμηλές σε ύψος ενώ τα ανοίγματά τους ήταν μικρά. Ήταν κτισμένες από ντόπιους λίθους και θηραϊκή γη ενώ συχνά είχαν και δώμα. Επρόκειτο για οικίες αγροτικού χαρακτήρα που μάλιστα επικράτησαν και σε άλλα νησιά των Δωδεκανήσων και προέρχονται από την περίοδο της Ενετοκρατίας. Έχουν μικρά ανοίγματα και ξύλινες συνήθως θύρες ενώ περιέχουν άλλα βοηθητικά συνήθως κτίσματα όπως φούρνους και κελάρια. Σήμερα είναι ως επί το πλείστον κατεστραμμένες (βλ. *Φωτ. 3-4*). Πιθανώς να αποξηλώθηκαν πολλά από τα υλικά τους για την κατασκευή νέων οικιών ή την επισκευή κτισμάτων στο νεοϊδρυθέντα οικισμό του Εμπορείου κατά τον 19^ο – 20^ο αι.

Ο οικισμός της Αλιμιάς (βλ. ΑΕΙ-Δελτίο Τεκμηρίωσης Οικισμών – Αλιμιά) είναι επίσης χαρακτηρισμένος με το ΦΕΚ Δ-594 α/ 13.11.1978 του Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. (αποφ. α/ 19.10.1978 «Περί χαρακτηρισμού ως Παραδοσιακών Οικισμών τινών του Κράτους και καθορισμού των όρων»). Στην πραγματικότητα στο νησί υπάρχουν δύο βασικοί οικιστικοί πυρήνες (καθώς και ένα ανεξάρτητο κτηριακό συγκρότημα στον κόλπο *Τηγάνι*). Ο πρώτος και βασικότερος βρίσκεται πίσω από το μοναστήρι του Αγ. Γεωργίου. Η πλειοψηφία των κτηρίων αποτελείται από τις παραδοσιακές κύφες, καθώς και από διάφορα βοηθητικά κτήρια του μοναστηριού όπως κελιά των μοναχών και αποθήκες. Ο δεύτερος οικιστικός πυρήνας περικλείει το παραθαλάσσιο μοναστήρι του

Αγίου Μηνά. Διασώζονται λίγα κτήρια-οικοδομές και βοηθητικά κτίσματα του μοναστηριού.

Η παρόμοια δομή και μορφολογία των οικιστικών πυρήνων της Αλιμίας υποδεικνύουν την άμεση σχέση που είχαν με τους οικισμούς του νησιού της Χάλκης και την κοινή ιστορική τους πορεία. Ήκμασαν και εξελίχθηκαν για παρόμοιους λόγους και είχαν συνεχείς σχέσεις μεταξύ τους. Παρ' όλο που η Αλιμιά εγκαταλείφθηκε λίγο πιο μετά από το Χωριό Χάλκης (δεκαετία του '60), φαίνεται ότι αντιμετώπιζε τα ίδια προβλήματα και οι κάτοικοί της είχαν την ανάγκη να μετακινηθούν στο νέο αστικό κέντρο και λιμάνι του Νημποριού.

Γ3. Οδικό και Θαλάσσιο Δίκτυο

Το νησί της Χάλκης επικοινωνεί με την ευρύτερη περιοχή των Δωδεκανήσων δια θαλάσσης. Η ακτοπλοϊκή σύνδεση με τη Ρόδο είναι η προτιμώμενη και η συνηθέστερη θαλάσσια οδός που χρησιμοποιείται από επισκέπτες. Υπάρχει απευθείας σύνδεση με το λιμάνι της Πόλης της Ρόδου, ενώ караβάκι έρχεται και από την Κάμειρο – Σκάλα. Η Χάλκη συνδέεται με το πλοίο της γραμμής κατευθείαν από τον Πειραιά, αλλά και με άλλα νησιά, όπως η Κάρπαθος, η Σύμη και η Τήλος.

Το κύριο αρχαίο και βυζαντινό λιμάνι της Χάλκης πρέπει να βρισκόταν στο Εμπορείο ή Νημποριό, καθώς στην περιοχή έχουν βρεθεί κατάλοιπα αμυντικών κατασκευών και το Εμπορείο αποτελεί τον κοντινότερο κόλπο προς τη Ρόδο. Πιθανότατα να υπήρχε και μικρότερος λιμένας στον Πόνταμο, αλλά δεν έχουν βρεθεί ακόμα αρχαιολογικά κατάλοιπα που να το επιβεβαιώνουν. Βέβαια, διάφοροι άλλοι ορμίσκοι περιμετρικά του νησιού θα πρέπει να χρησιμοποιούνταν για τη θαλάσσια επικοινωνία μεταξύ περιοχών, όπως το Κεφάλι στα δυτικά και η χερσόνησος της Τραχείας στα νότια.

Το οδικό δίκτυο της Χάλκης δεν είναι επαρκώς ανεπτυγμένο. Υπάρχει μόνο ένας ασφαλτοστρωμένος δρόμος απ' όπου μπορούν να διέλθουν αυτοκίνητα που συνδέει το λιμάνι και οικισμό της Χάλκης (Εμπορείο) με τον οικισμό του Χωριού προς το εσωτερικό του νησιού, η επονομαζόμενη Επαρχιακή Οδός Χάλκης – Αγίου Ιωάννη. Έχει μήκος σχεδόν 4 χιλιόμετρα μέχρι το Χωριό και εξυπηρετεί τις βασικές ανάγκες των μόνιμων κατοίκων για μεταφορά προϊόντων, αποκομιδή σκουπιδιών και

μετακίνηση σε ορισμένες αγροτικές εκτάσεις και μοναστήρια. Η Επαρχιακή Οδός συνεχίζει και μετά το Χωριό μέχρι το μοναστήρι του Αγίου Ιωάννη του Αλάργα, αλλά στο σημείο αυτό γίνεται λίγο πιο δύσβατη. Χρησιμοποιείται κυρίως από αγρότες – κτηνοτρόφους και μοναχούς.

Η πλειοψηφία των μεσαιωνικών οικισμών και κτισμάτων βρίσκεται κατά μήκος της οδού αυτής, που προϋπήρχε ως η βασική οδική αρτηρία του νησιού τον Μεσαίωνα⁴⁸. Το μεσαιωνικό μονοπάτι, που φαίνεται ότι ακολούθησε τα χνάρια του αρχαίου/ρωμαϊκού μονοπατιού, ξεκινούσε επίσης από το Εμπορείο, περνούσε μέσα από την κοιλάδα του Ποντάμου και από εκεί έφτανε στο Χωριό όπου δεσπόζει ακόμα και σήμερα το μεσαιωνικό οχυρό. Συνέχιζε προς τον Κατσιά και το εκκλησιάκι του Σταυρού ενώ μετέπειτα κατηφόριζε προς τα Κοίλα και κατέληγε στον Άγιο Ιωάννη τον Αλάργα. Πάνω στο μονοπάτι αυτό πέρασε ο σύγχρονος αγροτικός δρόμος που πρόσφατα μάλιστα ασφαλοστρώθηκε, καθώς πριν μερικά χρόνια ήταν απλά τσιμεντοστρωμένος. Το αρχαίο μονοπάτι ήταν λιθόστρωτο, και είναι ακόμα εμφανές σε ορισμένα σημεία του όπως στο ξωκλήσι «Σταυρός του Ξύλου» και στη θέση Κακοσκάλι στο Χωριό⁴⁹.

Η πλειοψηφία των διαδρομών στη Χάλκη αποτελούνται από χωμάτινα μονοπάτια από πατημένο χώμα, κυρίως αγροτικής χρήσεως, που διακλαδίζονται με τον κύριο επαρχιακό δρόμο Χάλκης – Αγ. Ιωάννη και οδηγούν σε αγροτικές και μοναστικές εγκαταστάσεις.

Στον Εμπορείο μπορεί κανείς να συναντήσει μνημεία εντός του οικιστικού ιστού, κυρίως εκκλησίες και νεότερα κτίρια που έχουν χαρακτηριστεί μνημεία. Εντός του οικισμού δεν μπορούν να μετακινηθούν οχήματα λόγω των στενών σοκακιών και των απότομων κλίσεων που δημιουργούνται από υψομετρικές διαφορές. Στην πραγματικότητα, η χρήση οχημάτων καθίσταται σχεδόν ανούσια για τους επισκέπτες, αφού η έκταση του οικισμού είναι αρκετά μικρή.

Μία αρκετά δυσπρόσιτη τοποθεσία του νησιού με έντονο πολιτιστικό ενδιαφέρον αλλά καθόλου καλή οδική σύνδεση είναι το ακρωτήριο Κεφάλι. Η ευρύτερη περιοχή της χερσονήσου έχει χαρακτηριστεί αρχαιολογικός χώρος. Σώζεται αρχαίος οικισμός, αρχαία αμυντικά κτίσματα όπως πύργοι αλλά και λείψανα παλαιοχριστιανικών εκκλησιών. Η κύρια οδική αρτηρία της αρχαιότητας, το λίθινο μονοπάτι που ένωνε το

⁴⁸ Σιγάλα Μ., 2011 σ. 279

⁴⁹ Σιγάλα Μ., 2011 σ. 281

ανατολικό με το δυτικό τμήμα του νησιού, δεν έφτανε μέχρι την περιοχή του Κεφαλιού. Σήμερα έχει επισημανθεί ένα χωμάτινο μονοπάτι, αλλά γενικότερα η επικοινωνία του οικισμού στο Κεφάλι με το λιμάνι θα πρέπει να γινόταν δια θαλάσσης. Ακόμα και σήμερα, ο όρμος της χερσονήσου ενδείκνυται για την προσάραξη μικρών σκαφών αλλά βέβαια δεν υπάρχουν απαραίτητες υποδομές.

Η Χάλκη συνδέεται επίσης με το νησί της Αλιμιάς, στο θαλάσσιο χώρο μεταξύ της Χάλκης και της Ρόδου. Απέχει 4 ναυτικά μίλια από τη Χάλκη. Στην Αλιμιά σώζεται τμήμα του ελληνιστικού και μεταγενέστερα μεσαιωνικού κάστρου, ενώ ο νεότερος οικισμός έχει πλέον εγκαταλειφθεί. Το νησί είναι ενταγμένο στο πρόγραμμα Natura 2000 ως Ζώνη Ειδικής Προστασίας, ενώ είναι επίσης χαρακτηρισμένος αρχαιολογικός χώρος. Η μόνη σύνδεση είναι με καΐκι από το Νημποριό.

Γ4. Προγενέστερες Πρωτοβουλίες Ανάδειξης

Τα τελευταία χρόνια έχουν εκπονηθεί μελέτες που θέτουν προτάσεις για την αιεφόρα ανάπτυξη του νησιού. Αυτές εστιάζουν κυρίως στη βελτίωση των υποδομών, στην εκμετάλλευση των πλουτοπαραγωγικών πηγών και στην ενίσχυση των τομέων οικονομίας. Ορισμένες κάνουν αναφορά και στην προστασία του μνημειακού πλούτου και μάλιστα συγκεκριμένες επεμβάσεις ανάδειξης και μερικά κατασκευαστικά έργα έχουν ήδη πραγματοποιηθεί. Παρακάτω, θα αναφερθούμε συνοπτικά σε μελέτες που προηγήθηκαν, προκειμένου να έχουμε μια ολοκληρωμένη εικόνα για την κατάσταση διατήρησης του μνημειακού πλούτου του νησιού.

Το 1982, με πρωτοβουλία του Υφυπουργείου Νέας Γενιάς της Ελλάδας και υπό την αιγίδα της UNESCO καθώς και με την ενεργό συμμετοχή των κοινωνικών – αναπτυξιακών τοπικών φορέων και της τοπικής αυτοδιοίκησης (Δήμος Χάλκης, Δήμος Ρόδου, και Νομαρχία Δωδεκανήσου) το νησί της Χάλκης ανακηρύχθηκε, με απόφαση του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ), σε «Νησί Ειρήνης και Φιλίας των Νέων», πρότυπο νησιωτικής αιεφόρου ανάπτυξης. Χαρακτηρίστηκε δηλαδή ως ένας τόπος πειραματισμού και συνύπαρξης μέσω της διεθνούς συμμετοχής ομάδων, προγραμμάτων και ΜΚΟ που τις αποτελούν εκπρόσωποι της νεολαίας.

Έπειτα από την ανακήρυξη αυτή, τα επόμενα χρόνια που ακολούθησαν (1982 - 1986), αναπτύχθηκε και εφαρμόστηκε ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα αιεφόρου ανάπτυξης. Το επομονομαζόμενο *Σχέδιο Ολοκληρωμένης Ανάπτυξης της Χάλκης* του

1982 πραγματοποιήθηκε με απόφαση του Υφυπουργού Πολιτισμού έπειτα από πρόταση της Διεθνούς Επιτροπής της Χάλκης και με συμβόλαιο με την UNESCO. Πρόκειται για ένα ολοκληρωμένο και αναλυτικό αναπτυξιακό σχέδιο που εμπεριέχει πληθώρα μελετών από μία διεπιστημονική ομάδα καταξιωμένων επιστημόνων, ακαδημαϊκών και τοπικών φορέων. Μάλιστα λίγο πριν την ολοκλήρωση του σχεδίου, το νησί της Χάλκης ανακηρύχθηκε σε «Νησί Ειρήνης και Φιλίας των Νέων», δηλαδή σε έναν τόπο πειραματισμού και συνύπαρξης μέσω της διεθνούς συμμετοχής ομάδων, προγραμμάτων και ΜΚΟ που τις αποτελούν εκπρόσωποι της νεολαίας.

Το αναπτυξιακό μοντέλο παρεμβάσεων που περιέχει, δίνει έμφαση σε στρατηγικά σχέδια για τη βελτίωση των τεχνικών και κοινωνικών υποδομών, τη διαχείριση και προστασία του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος, την τουριστική ανάπτυξη και την ενίσχυση της τοπικής οικονομίας. Μπορούμε συνοπτικά να αναφέρουμε τους τομείς για τους οποίους προτάθηκαν επεμβάσεις ανάδειξης:

- Αναδιοργάνωση και βελτίωση των συγκοινωνιών και μεταφορών με την ενίσχυση των οδικών και θαλάσσιων δικτύων και υποδομών
- Βελτίωση τηλεπικοινωνιών προς εξυπηρέτηση του κοινού
- Επίλυση των προβλημάτων ύδρευσης και αποχέτευσης με σχεδιασμό συστήματος διαχείρισης, προστασίας και εκμετάλλευσης υδάτινων πόρων καθώς και συστήματος επεξεργασίας αστικών λυμάτων
- Διαχείριση απορριμμάτων με βελτίωση των υποδομών που ήδη έχει δημιουργήσει ο Δήμος και η Νομαρχία
- Ενεργειακός επανασχεδιασμός
- Αναβάθμιση κοινωνικών υποδομών με έμφαση στην Υγεία και την Παιδεία
- Ενίσχυση τοπικής αυτοδιοίκησης
- Προστασία φυσικού περιβάλλοντος
- Αγροτική ανάπτυξη
- Προστασία αρχιτεκτονικής κληρονομιάς και οικιστική ανάπτυξη

Δε θα αναλύσουμε περαιτέρω ούτε και θα επαναλάβουμε στην παρούσα εργασία τις προτάσεις που εμπεριέχει το παραπάνω σχέδιο, καθώς είναι πλήρες και καλύπτει επαρκώς τις ενότητες που αναφέραμε. Ορισμένες προτάσεις μάλιστα έχουν ήδη υλοποιηθεί ή πρόκειται να εφαρμοστούν στο άμεσο μέλλον. Θα εστιάσουμε περισσότερο σε προτάσεις προστασίας και ανάδειξης της πολιτιστικής κληρονομιάς

του νησιού με συγκεκριμένα παραδείγματα, κάνοντας όμως παράλληλα και μνεία για τις υποδομές, τους φυσικούς πόρους και την οικονομία.

Όσον αφορά μνημεία του οικισμού στο Χωριό, σημαντική ήταν να αναφέρουμε η συνεισφορά της αρμόδιας Εφορείας Αρχαιοτήτων Δωδεκανήσου (πρώην ΚΒ΄ ΕΠΚΑ) στην προστασία και αποκατάσταση πολλών κτισμάτων. Πραγματοποιήθηκαν μελέτες και επεμβάσεις που υλοποιήθηκαν στο πλαίσιο του έργου «Στερέωση και ανάδειξη αρχαίου οικισμού στο Χωριό Χάλκης» του ΕΣΠΑ 2007-2013 (Επιχειρησιακό πρόγραμμα Κρήτης και νήσων Αιγαίου). Μελετήθηκαν και αποκαταστάθηκαν αρχαίοι αναλημματικοί τοίχοι εντός του οικισμού του Χωριού. Έγιναν τοπικές στερεώσεις και συμπληρώσεις όπου κρίθηκε απαραίτητο. Παράλληλα, διανοίχτηκαν περαιτέρω ανασκαφικές τομές, καθαρίστηκαν τμήματα των παλιών οικιών ενώ λιθοστρώθηκαν μονοπάτια για την καλύτερη διέλευση επισκεπτών. Τέλος, αποκαταστάθηκε μέρος της στέγης του Αγ. Νικολάου εντός του Φρουρίου που είχε καταρρεύσει.

Όσον αφορά στην αειφορία του νησιού και ειδικότερα στην προστασία του περιβάλλοντος, σημαντική είναι να αναφέρουμε η πρόσφατη καθιέρωση των *GR-eco Islands* και η ανάδειξη της Χάλκης ως πρώτο νησί εφαρμογής. Η *GR-eco Islands* αποτελεί μία εθνική πρωτοβουλία μετατροπής μικρών νησιών σε περιοχές «πράσινης» ενέργειας και οικονομίας⁵⁰. Η Χάλκη λοιπόν θα αποτελέσει υπόδειγμα εφαρμογής νέων τεχνολογιών για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, τη βιώσιμη ανάπτυξη και την προώθηση της πράσινης οικονομίας κυρίως με τη χρήση Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας. Μέχρι πρότινος η ενεργειακή υποδομή αποτελείτο σχεδόν αποκλειστικά από εγκαταστάσεις ηλεκτρικής ενέργειας (η τροφοδοσία του νησιού γίνεται από τη Ρόδο με υποθαλάσσιο καλώδιο). Χρήση Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας εντοπίζονταν αποκλειστικά στη θέρμανση νερού και σε συγκεκριμένα φωτοβολταϊκά συστήματα για περιορισμένο αριθμό κτηρίων και για δημόσιο φωτισμό, που μάλιστα συχνά αντιμετώπιζαν βλάβες. Στο πλαίσιο της πρωτοβουλίας *GR-eco Islands*, εγκαταστάθηκαν εκ νέου σύγχρονα φωτοβολταϊκά συστήματα και «έξυπνα» συστήματα δημόσιου φωτισμού, ενώ προωθήθηκε η χρήση ηλεκτρικών οχημάτων με

⁵⁰ Μνημόνιο Συνεργασίας υπεγράφη το καλοκαίρι του 2021 από το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας με την Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, τον Δήμο Χάλκης, τη ΔΕΗ, τον Όμιλο Συγγελίδη/Citroen, την AKUO ENERGY GREECE, την OMEXOM/Vinci Energies, τη Vodafone Ελλάδας και την ALD Automotive, καθώς και την Πρεσβεία της Γαλλίας που δρα ως θεματοφύλακας της υλοποίησης του εγχειρήματος.

σημεία που προσφέρουν δυνατότητα επαναφόρτισης. Ανώτατος στόχος είναι η βελτίωση της ποιότητας ζωής, το χαμηλότερο ενεργειακό κόστος καθώς και η προώθηση ενός μοντέλου οικολογικού τουρισμού και οικονομίας.

Γ5. Προβλήματα και Προοπτικές

Έχοντας καταγράψει και τεκμηριώσει το πολιτιστικό απόθεμα της Χάλκης, δε θα μπορούσαμε να παραλείψουμε τα προβλήματα ανάπτυξης που αντιμετωπίζει το νησί, ως απομονωμένη νησιωτική περιοχή, που καθορίζουν και έχουν αρνητική επίδραση όχι μόνο την οικονομική-κοινωνική κατάσταση αλλά και στην πολιτιστική κληρονομιά του τόπου. Ταυτόχρονα η Χάλκη θεωρείται ως νησιωτικός προορισμός που δεν είναι ανεπτυγμένος στο έπακρο αναλογικά με τις δυνατότητες που προσφέρει ως τόπος. Παράλληλα, ενώ αναπτύσσει σταδιακά τα τελευταία χρόνια ένα τουριστικό *brand-name*, δεν έχει φτάσει στο επίπεδο άλλων γειτονικών περιοχών που αποτελούν σημαντικές πύλες εισόδου τουριστικού ρεύματος στη χώρα μας (π.χ. Ρόδος, Σύμη). Συντοίς άλλους, η ενεργή περίοδος συρροής τουριστών υφίσταται αποκλειστικά τους καλοκαιρινούς μήνες.

Ορισμένα από τα προβλήματα ανάπτυξης που αντιμετωπίζει το νησί της Χάλκης εντοπίζονται και σε άλλες νησιωτικές περιοχές της Ελλάδας. Επιπλέον, όμως, η Χάλκη ανήκει ταυτόχρονα και στην κατηγορία των απομονωμένων περιοχών της περιφέρειας με τον πληθυσμό της να έχει μειωθεί δραστικά τα τελευταία χρόνια, παράγοντας που εντείνει το ζήτημα της περιορισμένης ανάπτυξής της.

Ως ένα απομακρυσμένο νησί του Αιγαίου, η Χάλκη εμφανίζει μορφολογικά χαρακτηριστικά παρόμοια με πολλών άλλων νησιωτικών περιοχών, χαρακτηριστικά τα οποία καθορίζουν την οικονομία και κοινωνία του τόπου ενώ έχουν μεγάλη επίδραση και στην κατάσταση του περιβαλλοντικού και πολιτιστικού της αποθέματος: μικρή συνολικά έκταση, λιγαστές φυσικές ύλες και υδάτινοι πόροι και κατ' επέκταση περιορισμένη επιφάνεια νερού. Όλα τα παραπάνω μαζί με το ξηρό κλίμα, προκαλούν προβλήματα ύδρευσης που υποβαθμίζουν σε μεγάλο βαθμό την ποιότητα διαβίωσης στο νησί. Το ορεινό – ημιορεινό ανάγλυφο του νησιού, σε συνδυασμό με το πετρώδες και γενικά άγονο έδαφός του, περιορίζει αισθητά τη δυνατότητα καλλιέργειας και κτηνοτροφίας. Όπου η γεωργία καθίσταται εφικτή, σε συγκεκριμένες δηλαδή μικρές κοιλάδες (π.χ. Πόνταμος), οι υποδομές για την εκμετάλλευση και την πρόσβαση σε

αυτά τα εδάφη είναι ελλειπείς έως ανύπαρκτες. Ακόμη, οι μικροί γεωργοκτηνοτροφικοί οικισμοί που υπάρχουν στο νησί δεν μπορούν να θεωρηθούν ή να χαρακτηριστούν *οικιστικά σύνολα* λόγω του χαμηλού αριθμού κατοίκων-απασχολούμενων, φαινόμενο που εντοπίζεται και σε πολλούς άλλους, ιστορικούς και μη, γεωργοκτηνοτροφικούς οικισμούς ανά την Ελλάδα⁵¹.

Επίσης, η ύπαρξη απότομων, δύσβατων ακτών και μικρών όρμων επηρεάζει τις αλιευτικές και ναυτιλιακές δυνατότητες του νησιού και, πάλι, σε συνδυασμό με την έλλειψη κατάλληλων υποδομών αφού η Χάλκη διαθέτει ένα και μόνο λιμάνι, το Νημποριό. Εξαιτίας και της μείωσης του πληθυσμού του νησιού που άρχισε από τα μέσα του 20^{ου} αι. η αλιεία ως πρωτογενής τομέας έχει πλήρως υποβαθμιστεί. Σε ανάλογη κατάσταση βρίσκεται και ο δευτερογενής τομέας: λίγοι είναι οι κάτοικοι που ασχολούνται με τη βιοτεχνία και την μεταποίηση (ναυτιλιακού, κυρίως, χαρακτήρα όπως συνηθίζεται στα νησιά) ενώ οι παλιές μονάδες μεταποίησης έχουν καταστραφεί. Η έλλειψη τεχνικών υποδομών και προπάντων ενός αξιόπιστου, εκτενούς οδικού δικτύου δυσχεραίνει περαιτέρω τις ασχολίες των μόνιμων κατοίκων. Η σχετικώς περιορισμένη θαλάσσια επικοινωνία με γειτονικά νησιά, όπως π.χ. η Ρόδος, και μάλιστα σε περιόδους *off-season*, προκαλεί επίσης επιπλοκές στη μετακίνηση ανθρώπων και αγαθών .

Για λόγους αντίστοιχους με τους παραπάνω, προβλήματα ανάδειξης και παραμέλησης αντιμετωπίζει και η πολιτιστική κληρονομιά του νησιού. Από την μεταπολεμική περίοδο μέχρι σήμερα παρατηρείται μαζική συρροή του πληθυσμού σε μεγάλα αστικά κέντρα της χώρας όπου επικρατεί ανεξέλεγκτη ανοικοδόμηση και επέκταση της αντιπαροχής. Κατά συνέπεια, οικισμοί της υπαίθρου άρχισαν να εγκαταλείπονται και αυτάρκειες απομονωμένες περιοχές παρήκμασαν εντελώς. Ειδικότερα στην περιοχή που εξετάζουμε, ο οικισμός του Χωριού και ο οικισμός της Αλιμιάς είχαν αντίστοιχη εξέλιξη και σήμερα είναι παντελώς ακατοίκητοι. Πολλοί μόνιμοι κάτοικοι μετακινήθηκαν στο νεότερο οικισμό του Εμπορειού ο οποίος και έγινε ο ζωτικός πυρήνας του νησιού. Άλλοι, κυρίως νεότεροι σε ηλικία, αποχώρησαν τελείως από το νησί για να αναζητήσουν ευκαιρίες σε περισσότερο ανεπτυγμένα γειτονικά νησιά (π.χ. Ρόδος). Σαν αποτέλεσμα της εγκατάλειψης των ιστορικών αυτών οικισμών προκλήθηκαν περεταίρω προβλήματα. Οι χώροι των οικισμών έπαψαν πλέον να είναι ελεγχόμενοι από τον άνθρωπο και αφέθηκαν στο έλεος των στοιχείων της

⁵¹ Κωνστάντιος Δ. 2004, σ.181

φύσης. Πολλά από τα μνημεία εντός των οικισμών, κυρίως φρούρια και βυζαντινές εκκλησίες, άρχισαν να εμφανίζουν προβλήματα. Με την πάροδο του χρόνου προκλήθηκαν φθορές και τοπικές καταρρεύσεις στα κτίσματα και τις οχυρώσεις. Η ενδοχώρα της Χάλκης έμεινε σε γενικό βαθμό ανεκμετάλλευτη και κατέστη ασήμαντη καθώς η κοινωνική και οικονομική της λειτουργικότητα παρήκμασε.

Τα τελευταία χρόνια, με τη διάρθρωση και ενίσχυση των τοπικών Εφορειών Αρχαιοτήτων, έχουν γίνει ορισμένα πρώτα βήματα, τουλάχιστον για τη συντήρηση και αποκατάσταση των μνημείων του νησιού. Δυστυχώς όμως, οι επεμβάσεις αυτές είναι μεμονωμένες και εστιάζουν στην άμεση αποκατάσταση τοπικών φθορών των μνημείων-κτισμάτων. Επίσης, έχουν γίνει λιγιστές χωροταξικές επεμβάσεις, όπως η βελτίωση των μονοπατιών του οικισμού στο Χωριό, ώστε να διευκολύνεται η διέλευση των επισκεπτών. Όλες, όμως, αυτές οι προαναφερθείσες πρακτικές δεν εντάσσονται σε έναν ολιστικό σχεδιασμό αποκατάστασης και ανάδειξης του συνολικού πολιτιστικού αποθέματος του νησιού ούτε και λαμβάνουν υπόψιν τους κοινωνικούς παράγοντες παραμέλησης των μνημείων. Ακόμη και αν έχουν ως απώτερο σκοπό την προσέλκυση περισσότερων τουριστών-επισκεπτών, οι επεμβάσεις αυτές δεν περιλαμβάνουν μελέτες και σχέδια βελτίωσης των υποδομών ή προτάσεις προώθησης και ανάδειξης της πολιτιστικής κληρονομιάς του νησιού.

Άλλο φυσικό επακόλουθο της εγκατάλειψης των παλαιών οικισμών και της μείωσης του πληθυσμού είναι το πλήγμα που έχει δεχθεί και η άυλη πολιτιστική κληρονομιά του. Πολλές από τις παραδόσεις των Χαλκιδών σχετίζονται με τα ταξίδια των αλιέων και κυρίως με την αγροτική ζωή. Εντοπίζονται χαρακτηριστικές νησιώτικες παραδόσεις και εορτές σχετικά με την αίσια έκβαση των ναυτικών στη θάλασσα. Επικρατούν όμως και ποικίλα ήθη και έθιμα που είναι άμεσα συνδεδεμένα με διάφορες γεωργικές δραστηριότητες (π.χ. όργωμα, σπορά, θερισμός, αποθήκευση σιτηρών) και αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι της τοπικής αγροτικής εκμετάλλευσης. Με τη μείωση του εγχώριου πληθυσμού και την παρακμή του πρωτογενούς τομέα, είναι λογικό ορισμένα παραδοσιακά έθιμα σταδιακά να εξαφανίζονται. Με την τοπική μετανάστευση των νεότερων ηλικιακά κατοίκων, οι χαλκίτικες παραδόσεις και τα έθιμα της κοινωνικής ζωής (γάμος, βαφτίσια, έθιμα του θανάτου) παραμένουν πλέον μόνο στη μνήμη των ηλικιωμένων. Αντίστοιχη μοίρα φαίνεται να έχει και η λαϊκή αρχιτεκτονική παράδοση. Καθώς οι παραδοσιακές οικίες είναι πια λιγιστές, εγκαταλελειμμένες, μισοτελειωμένες ή ερειπωμένες, τα τοπικά αρχιτεκτονικά στοιχεία δεν διατηρούνται ανέγγιχτα. Συνεπώς, παραδοσιακοί αρχιτεκτονικοί τύποι και τρόποι

κατασκευής δεν ακολουθούνται πιστά ή διακοσμητικά στοιχεία οικιών δεν εμφανίζονται σε νέες κατασκευές. Στα νεότερα κτίσματα που οικοδομούνται στον Εμπορειό, παραγκωνίζεται συχνά το τοπικό στοιχείο και προστίθενται κάποια άλλα που αλλοιώνουν την παραδοσιακή εικόνα του οικισμού. Οι στέγες ανακατασκευάζονται από τετράρριχτες και δίρριχτες σε επίπεδες, ενώ τα διακοσμητικά στοιχεία παραλείπονται και απλοποιούνται με δικαιολογία το χαμηλότερο κόστος. Τα νέα κτίσματα μεγαλώνουν σε μέγεθος ενώ πολλές φορές προστίθενται μεταλλικά στοιχεία και κλίμακες από μπετόν. Ακόμα και ορισμένα δημόσια έργα που έχουν πραγματοποιηθεί, αλλοιώνουν και απειλούν την αρμονική ομοιομορφία της εικόνας του οικισμού (π.χ. ο μεγάλος όγκος του δημοσίου ξενώνα της Νομαρχίας που δε συνάδει με τις διαστάσεις των υπόλοιπων κτηρίων⁵²).

Όντας ένα από τα πιο απομονωμένα και μικρά νησιά των Δωδεκανήσων, η Χάλκη αντιμετωπίζει προβλήματα ανάπτυξης και στον τουριστικό τομέα. Το νησί χαρακτηρίζεται από μία γενική έλλειψη τουριστικού ρεύματος, τόσο ελληνικού όσο και διεθνούς. Παρ' όλη τη γειτνίαση με τη Ρόδο - η οποία αποτελεί τον κυριότερο τουριστικό πόλο έλξης - τα μικρά γειτονικά νησιά δεν έχουν μαζική συρροή επισκεπτών παρά την εξίσου σημαντική ιστορική αξία και το αξιόλογο φυσικό περιβάλλον τους. Στη Χάλκη η έλλειψη των κατάλληλων τουριστικών υποδομών στο νησί, επιφέρει χαμηλή επισκεψιμότητα. Τα λιγοστά καταλύματα και μονάδες εστίασης βρίσκονται αποκλειστικά στον Εμπορειό, γεγονός που περιορίζει τις επιλογές των επισκεπτών. Εξαιτίας του περιορισμένου οδικού δικτύου, η ενδοχώρα αλλά και άλλες σημαντικές τοποθεσίες περιμετρικά του νησιού παραμένουν αποκλεισμένες ή δύσβατες για επίσκεψη, διαμονή και ψυχαγωγία. Να τονίσουμε εδώ ότι η κατασκευή μεγάλων ξενοδοχειακών μονάδων θα ήταν μια πρόταση (έχει γίνει σχετική εισήγηση που αφορά κυρίως την περιοχή του Ποντάμου) που, όχι μόνο δε θα έδινε λύση στο πρόβλημα, αλλά θα είχε πιθανότατα και αρνητικό αντίκτυπο στο φυσικό και αρχαιολογικό περιβάλλον.

⁵² Σχέδιο Ολοκληρωμένης Ανάπτυξης της Χάλκης 1985.

Δ. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΑΝΑΔΕΙΞΗΣ

Για την αειφόρο ανάπτυξη της νήσου Χάλκης, θα πρέπει να σχεδιαστεί και να εφαρμοστεί ένα ολοκληρωμένο πλάνο το οποίο θα περιλαμβάνει προτάσεις για την καλύτερη προστασία, ανάδειξη και αναδιαμόρφωσή τόσο του φυσικού όσο και του ανθρωπογενούς περιβάλλοντός της. Λαμβάνοντας υπόψιν τα προβλήματα που προαναφέραμε αλλά και τις κοινωνικές και οικονομικές ανάγκες του νησιού, απαιτούνται ρυθμίσεις και ενέργειες σε διάφορους τομείς.

Δ1. Πολιτιστικές Διαδρομές

Στο νησί διατηρείται πλήθος μονοπατιών (κατά βάση χωμάτινων) τα περισσότερα από τα οποία ξεκινούν από διαφορετικά σημεία πάνω στην Επαρχιακή Οδό και οδηγούν σε άλλες τοποθεσίες της ενδοχώρας. Πολλά από αυτά ήταν σε χρήση ήδη από την αρχαιότητα μέχρι και τα νεότερα χρόνια και πλέον δεν έχουν καμία λειτουργική χρήση πέρα από αναψυχή (πεζοπορία). Ορισμένα μονοπάτια όμως οδηγούν σήμερα σε απομονωμένα αγροτικά κτίσματα ή σε μικρά μοναστηριακά συγκροτήματα, επομένως έχουν και μία λειτουργία μεταφοράς αγαθών και ανθρώπων. Οι πολιτιστικές διαδρομές που θα απαριθμήσουμε παρακάτω έχουν άμεση σχέση με το οδικό δίκτυο του νησιού, τόσο με τα μικρά χωμάτινα μονοπάτια, όσο και με τις (λιγосτές) ασφαλτοστρωμένες οδούς του. Έτσι, σε πολλές περιπτώσεις, είναι εφικτή η άφιξη στο σημείο εκκίνησης της διαδρομής με μέσα μεταφοράς (π.χ. τοπικό λεωφορείο ή ταξί), γεγονός που διευκολύνει τους περιηγητές.

Οι διαδρομές πολιτιστικού ενδιαφέροντος δεν έχουν χαραχτεί επίσημα, για αυτό και δεν υπάρχουν επαρκείς αναλυτικές πληροφορίες για την κατάστασή διατήρησής τους, για τη βατότητα και τη δυσκολία τους και για τις περιοχές από τις οποίες διέρχονται. Αποτελούν μονοπάτια που προτείνουν ιδιώτες περιηγητές και οι οποίοι έχουν σε γενικές γραμμές καταγράψει εκτός από τα σημεία εκκίνησης και τερματισμού, την κατεύθυνση που ακολουθεί το κάθε ένα. Άλλες διαδρομές έχουν χαραχτεί από τοπικούς εκπαιδευτικούς φορείς στα πλαίσια εκπαιδευτικών προγραμμάτων γνωριμίας με το νησί και τα αξιοθέατά του. Όλες πάντως διασχίζουν σημεία του νησιού με ιδιαίτερη φυσική ομορφιά. Δίνουν παράλληλα τη δυνατότητα στους ενδιαφερόμενους να επισκεφθούν υπαίθρια μνημεία και μοναστήρια ενώ ορισμένες οδηγούν και στις λιγосτές αλλά μοναδικές παραλίες του νησιού, αξιοποιώντας πολλά από τα αρχαία

μονοπάτια που δεν έχουν λειτουργική χρήση σήμερα. Ορισμένες επίσης από τις κάτωθι διαδρομές μπορούν να συνδυαστούν σε μία ενιαία συνεχή διαδρομή που να καλύπτει μεγαλύτερο μέρος του νησιού, ανάλογα πάντοτε με τις αντοχές και το διαθέσιμο χρόνο του εκάστοτε επισκέπτη. Λόγω της μικρής σχετικά έκτασης του νησιού, είναι δυνατό να πραγματοποιηθεί η κάθε πορεία μέσα σε μία ημέρα, ακόμα και αν ακολουθηθούν συνδυαστικά κάποιες διαδρομές. Αυτό δε σημαίνει βέβαια ότι μπορεί κάλλιστα ο οποιοσδήποτε να επιτύχει κάτι τέτοιο εξαιτίας του δύσβατου βραχώδους εδάφους που δυσχεραίνει ορισμένα σημεία των μονοπατιών.

Διαδρομή I^η : Νημποριό - Φτενάγια – Πόνταμος

Η πρώτη προτεινόμενη διαδρομή είναι σύντομη και καλύπτει μία ζώνη σχετικά κοντά στο λιμάνι και τον οικισμό του Νημποριού. Εδώ μάλιστα βρίσκεται και η αφετηρία της. Ξεκινώντας λοιπόν από τον όρμο του Νημποριού, μπορεί κανείς αρχικά να κατευθυνθεί λίγο προς τα δυτικά εντός του οικισμού (από την Οδό Αριστοτέλη Ηρακλείδη Χουβαρδά) προκειμένου να περάσει δίπλα από τον Ι. Ναό Κοίμησης Θεοτόκου, κοντά στο Ναό του Αγ. Ιωάννη του Θεολόγου στην αυλή του Σχολείου (και οι 2 εκκλησίες είναι μάλιστα χαρακτηρισμένα μνημεία). Στη συνέχεια η διαδρομή (από άσφαλτο) κατευθύνεται νότια μέσα από τον οικισμό και παράλληλα με την ακτή. Περνάει δίπλα από το αξιοθαύμαστο κτήριο του Δημαρχείου, με το πρόσφατα αποκατεστημένο Πύργο του Ρολογιού και τη Δεξαμενή του Σαρέντζη ακριβώς δίπλα του. Συνεχίζοντας νότια στην κεντρική Οδό Βλάχου Γεωργίου φτάνει κανείς σε ένα σημείο όπου ο δρόμος διακλαδώνεται για να ανέβει στο ύψωμα των Φτεναγιών προς τα δυτικά-νοτιοδυτικά. Συστήνεται και ως εναλλακτική στους επισκέπτες η άφιξη στο σημείο αυτό μέσα από τα στενά σοκάκια του οικισμού όπου μπορούν να θαυμάσουν ορισμένα από τα παλιά παραδοσιακά και νεοκλασικά σπίτια της Χάλκης.

Συνεχίζοντας δυτικά, ο δρόμος συνεχίζει τσιμεντοστρωμένος και ανηφορίζει προς τους μύλους. Σε λίγα μέτρα ξεκινάει μικρότερος δρόμος προς τα νότια που οδηγεί κατηφορικά προς την παραλία των Φτεναγιών όπου υπάρχει και χώρος στάθμευσης για οχήματα. Η παραλία στα Φτενάγια είναι οργανωμένη και έχει μονάδες εστίασης όπως ταβέρνες. Παρ' όλο που βρίσκεται κοντά στο λιμάνι, τα νερά είναι αρκετά καθαρά και διαυγή. Στο ύψωμα των Φτεναγιών δεσπόζουν οι 3 ανεμόμυλοι που έχουν χαρακτηριστεί νεότερα μνημεία και ξεχωρίζουν ως τα υψηλότερα χτισμένα κτήρια της περιοχής. Σε μικρή μάλιστα απόσταση βρίσκεται και το ελικοδρόμιο του νησιού.

Η διαδρομή μετά ξαναγυρίζει προς τα βόρεια και έπειτα κατηφορίζει δυτικά προς το νεότερο εκκλησάκι της Αγ. Θέκλης. Εδώ πλέον εισέρχεται κανείς στην ευρύτερη περιοχή του Ποντάμου και στα όρια του ομώνυμου αρχαιολογικού χώρου. Η διαδρομή συνεχίζει βόρειοδυτικά, παράλληλα με το κοίλο σχήμα του κόλπου και καταλήγει στην δεύτερη και τελευταία οργανωμένη παραλία του νησιού - αυτή του Ποντάμου όπου και είναι ο τερματισμός της. Η παραλία είναι από τις ωραιότερες του νησιού και το τριγύρω τοπίο είναι κατάφυτο, σπάνιο για τα δεδομένα του νησιού (όπως προαναφέραμε ο Πόνταμος είναι η μοναδική εύφορη κοιλάδα της Χάλκης). Επιπροσθέτως, από τον Πόνταμο μπορεί κανείς να φτάσει στην ερημική παραλία *Μεγάλο Πηγάδι* που συγκεντρώνει σμήνη εγχώριων πτηνών, αλλά είναι όμως μόνο προσβάσιμη κολυμπώντας γύρω στα 15 λεπτά.

Η συνολική διαδρομή είναι ήπιας πεζοπορίας και μπορεί να χαρακτηριστεί εύκολη μιας και σε όλο της το μήκος είναι στρωμένη από ασφάλτο ή τσιμέντο και κάνει χρήση των δημόσιων δρόμων εντός του οικισμού του Νημποριού. Ελάχιστη δυσκολία πιθανώς να αντιμετωπίσει κανείς μόνο στην ανάβαση προς το ύψωμα των Φτεναγιών. Η διαδρομή έχει συνολική έκταση τα 3 περίπου χιλιόμετρα ενώ χρειάζεται κανείς 40-50 λεπτά κατά μέσο όρο για να την ολοκληρώσει. Γενικά μπορεί να χαρακτηριστεί ως διαδρομή αναψυχής καθώς περνάει από τις 2 οργανωμένες παραλίες του νησιού και δίνει παράλληλα στον επισκέπτη την ευκαιρία να επισκεφτεί γειτονιές του Νημποριού.

Διαδρομή 2^η : Νημποριό-Χωριό-Παλαρνιώτης

Αποτελεί ίσως τη σημαντικότερη πολιτιστική διαδρομή του νησιού καθώς οδηγεί στον εγκαταλελειμμένο ορεινό οικισμό του Χωριού, όπου συγκεντρώνονται τα πιο αξιοθαύμαστα μνημεία της Χάλκης και από εκεί καταλήγει σε ένα από τα πιο ενεργά μοναστήρια της. Θεωρείται επίσης από τις βατότερες διαδρομές του νησιού καθώς ένα μεγάλο μέρος της καλύπτεται από την κεντρική επαρχιακή οδό που όχι μόνο διευκολύνει το περπάτημα αλλά δίνει και επίσης τη δυνατότητα να καλυφθεί ένα μεγάλο μέρος της με μεταφορικό μέσο. Επειδή συγκεκριμένα σημεία της διαδρομής συμπίπτουν με την προηγούμενη διαδρομή 1 (*Νημποριό – Φτενάγια – Πόνταμος*), όπως η αφετηρία και έπειτα ο αρχαιολογικός χώρος του Ποντάμου, μπορούν κάλλιστα να συνδυαστούν με μικρές παρακάμψεις.

Η αφετηρία της 2^{ης} διαδρομής είναι και εδώ το λιμάνι του Νημποριού. Από εδώ η διαδρομή ακολουθεί την κεντρική οδό Αριστοτέλη Ηρακλείδη εντός του οικισμού η οποία κατευθύνεται προς τα δυτικά. Περνώντας από το πλάι του Σχολείου και του

Ναού της Κοίμησης Θεοτόκου, ο δρόμος οδηγεί έξω από τα όρια του οικισμού, όπου πλέον ξεκινάει η Επαρχιακή Οδός Χάλκης – Αγ. Ιωάννη η οποία είναι στρωμένη με άσφαλτο και από την οποία διέρχονται όλα τα οχήματα που εξυπηρετούν τις περιοχές εκτός του Νημποριού (π.χ. λεωφορεία, οχήματα για αποκομιδή απορριμάτων, αγροτικά οχήματα). Προχωρώντας περίπου 1 χιλιόμετρο δυτικότερα, συναντάει κανείς τον κόλπο και την παραλία του Ποντάμου. Ο επαρχιακός δρόμος συνεχίζει ακόμα δυτικότερα προς την ενδοχώρα. Όλη η ευρύτερη περιοχή εντάσσεται στον ενιαίο χαρακτηρισμένο αρχαιολογικό χώρο «Χωριό, Χερσόνησος Τραχεία και Πόνταμος». Η διαδρομή λοιπόν από τον Πόνταμο συνεχίζει δύο χιλιόμετρα δυτικά επί της Επαρχιακής οδού για να φτάσει εν τέλει στα όρια του οικισμού του Χωριού. Με την άφιξη στο Χωριό, ο επισκέπτης έχει τη δυνατότητα να περιηγηθεί εκείνος όπως επιθυμεί εντός του οικισμού κάνοντας χρήση των πολλαπλών μονοπατιών που έχουν προσφάτως διανοιχτεί και οδηγούν σε διάφορα κτήρια πολιτιστικού ενδιαφέροντος. Στην περιοχή του Χωριού διασώζεται πληθώρα βυζαντινών μνημείων, κυρίως εκκλησιών (π.χ. Ναός Παναγίας Πορτενής, Ναός Σωτήρα Χριστού, Αγ. Ιωάννης Κοκκινιάς, Αγ. Κωνσταντίνος, Αγ. Επιφάνιος, ανώνυμοι ναΐσκοι) που συνδέονται μεταξύ τους. Μπορεί κανείς επίσης να περιηγηθεί γύρω από λιθόκτιστες «κύφες», αρχαία και βυζαντινά οικοδομήματα. Το βασικότερο μονοπάτι εντός του οικισμού που περιλαμβάνει η διαδρομή και δε θα πρέπει κανείς να παραλείψει είναι ένα που οδηγεί νότια, ανηφορικά προς το Ιπποτικό Φρούριο Χάλκης, εντός του οποίου βρίσκεται ο Ναός του Αγ. Νικολάου. Να σημειώσουμε εδώ πως το Φρούριο στέκεται σε ένα υψόμετρο των 300 μέτρων περίπου. Η διαδρομή έπειτα γυρίζει από το ίδιο μονοπάτι πίσω στον οικισμό και συνεχίζει προς τα βορειοανατολικά ακολουθώντας για άλλη μια φορά την Επαρχιακή Οδό Χάλκης – Αγ. Ιωάννη. Μισό περίπου χιλιόμετρο μετά υπάρχει η δυνατότητα, μέσω μίας μικρής παράκαμψης, να φτάσει κανείς στο μικρό συγκρότημα των δύο Ναών του Τιμίου Σταυρού της Πλεκτής, θρησκευτικά μνημεία που διασώζουν στρώματα τοιχογραφιών. Η απόσταση από το δρόμο είναι μικρή και βατή και το μονοπάτι χωμάτινο.

Ο επαρχιακός δρόμος μετά τη διακλάδωση συνεχίζει βόρεια - βορειοδυτικά. Σε λιγότερο από μισό χιλιόμετρο συναντάει κανείς στα δεξιά το μονοπάτι που οδηγεί προς το τέλος της διαδρομής, δηλαδή στην Ιερά Μονή Πανορμίτη, στην ευρύτερη περιοχή της Πλαγιάς. Η βλάστηση στην περιοχή είναι πιο αραιή και οι πέτρες πληθαίνουν καθώς το υψόμετρο ανεβαίνει και το μονοπάτι αντίστοιχα συνεχίζει ανηφορικά. Έχει μήκος μισό χιλιόμετρο περίπου μέχρι τον τερματισμό της διαδρομής και είναι λίγο πιο

δύσβατο αλλά γενικά χαρακτηρίζεται εύκολο. Εδώ βρίσκεται ο Ταξιάρχης Μιχαήλ ο Παλαρنيώτης. Αρχαιότερο μονοπάτι πρέπει να έφτανε επίσης έως την Πλαγιά και ήταν πιθανώς λιθόστρωτο όπως φαίνεται από υπολείμματα κοντά στο μοναστήρι. Η διαδρομή έχει συνολικό μήκος τα 6 χιλιόμετρα, αλλά εξαρτάται βέβαια και από πόση απόσταση θα διανύσει κανείς εντός των μονοπατιών του Χωριού.

Μπορεί να χαρακτηριστεί εν γένει ως εκπαιδευτική διαδρομή καθώς εμπεριέχει τα επιφανέστερα μνημεία του νησιού (όπως το Κάστρο), ως διαδρομή αναψυχής για όσους ενδιαφέρονται για το ορειβατικό κομμάτι ή την παραλία απ' όπου διέρχεται αλλά ακόμη και ως διαδρομή θρησκευτικού τουρισμού αφού οδηγεί σε πολλές εκκλησίες του Χωριού και καταλήγει στην εν λειτουργία Μονή Πανορμίτη.

Διαδρομή 3^η : Παλαρنيώτης - Άγιος Γεώργιος Ρυακίου

Η παρούσα διαδρομή είναι δυνατό να συνδυαστεί εύκολα με τη Διαδρομή 2 καθώς η αφετηρία της ταυτίζεται με τον τερματισμό της προηγούμενης. Σημείο εκκίνησης δηλαδή είναι η Ιερά Μονή Πανορμίτη (Ταξιάρχης Παλαρنيώτης) στην περιοχή Πλαγιά. Το χωμάτινο μονοπάτι που ξεκινά από εδώ είναι λίγο βραχώδες αλλά γενικά εύκολο και κατευθύνεται νοτιοδυτικά μέχρι το σημείο που συναντάει την Επαρχιακή Οδό. Από εδώ η διαδρομή συνεχίζει δυτικά επί της Επαρχιακής Οδού για δύο περίπου χιλιόμετρα μέχρι να φτάσει στην περιοχή του Κατσιά. Ο Κατσιάς είναι χαρακτηριστικό σημείο ενδιαφέροντος καθώς εδώ βρίσκεται ο παλιός (πιθανώς μεσαιωνικός) Μύλος του Κατσιά. Λίγα μέτρα δυτικότερα εντοπίζεται και ο Ναός του Αγ. Παντελεήμονα.

Η Επαρχιακή Οδός συνεχίζει δυτικά, αλλά η παρούσα διαδρομή ακολουθεί ένα δευτερεύον μονοπάτι που ξεκινά από τον Κατσιά και οδηγεί προς τα βόρεια. Το μονοπάτι έχει διανοιχτεί για τη σύνδεση των περιοχών Σίγνη και Μαρώνι στα βόρεια με την Κεντρική Επαρχιακή Οδό. Είναι εφικτή η διέλευση ορισμένων αγροτικών οχημάτων και έτσι ο δρόμος είναι βατός και εύκολος. Σε λιγότερο από μισό χιλιόμετρο περνάει κανείς την περιοχή των Κάμπων όπου βρίσκεται ο Ναός του Αγ. Γεωργίου και λίγο πιο μετά φτάνει στην περιοχή Σίγνη ή Ασίγνη. Εδώ βρίσκεται ο Ναός του Αγ. Ιωάννη του Κοντά (για να διαφοροποιείται από τον Αγ. Ιωάννη τον Αλάργα στο δυτικό τμήμα του νησιού), ένα μοναστηριακό συγκρότημα από καθολικό, κελία μοναχών και άλλα βοηθητικά κτίσματα. Για να φτάσει κανείς εκεί αρκεί απλά να κατευθυνθεί σε ένα μικρό μονοπάτι – παράκαμψη των εκατό περίπου μέτρων προς τα ανατολικά. Η διαδρομή συνεχίζει προς τα βόρεια και έπειτα βορειοανατολικά για ένα χιλιόμετρο

ακόμα επί του διανοιγμένου μονοπατιού. Το μονοπάτι, σε όλο το υπόλοιπο μήκος του, περιβάλλουν ερείπια παλιών εκκλησιών, ξερολιθιών και ανεμόμυλων που έχουν πλέον εγκαταλειφθεί. Στο τέλος του πλατιού αυτού μονοπατιού η διαδρομή δυσκολεύει αισθητά. Πλέον το μονοπάτι γίνεται στενότερο και πιο δύσβατο καθώς διέρχεται μέσα από βραχώδεις όγκους, αποκτά πολλές στροφές («φιδίσιο» στο σχήμα του). Αρκετά σημεία του βέβαια είναι κτιστά για την ευκολότερη έκβασή του. Προχωρώντας βόρεια στο μονοπάτι αυτό φτάνει κανείς, μετά από 1 χιλιόμετρο περίπου, πάνω από τις βόρειες ακτές του νησιού όπου ξεχωρίζει το ξωκκλήσι του Αγίου Γεωργίου του Ρυακιού. Ο ναός είναι κτισμένος πάνω από τον ομώνυμο κόλπο «Γιαλούι του Αϊ – Γιωργιού» και βρίσκεται μέσα σε ένα μικρό δασύλλιο από αβραμιθιές (*Pistacia terebinthus* – χαρακτηριστικό είδος χλωρίδας της περιοχής και συγγενικό είδος δέντρου με την φιστικιά), το μοναδικό σημείο συγκέντρωσης πρασίνου στην ευρύτερη περιοχή. Η διαδρομή μπορεί κάλλιστα να σταματήσει εδώ. Προτείνεται όμως εναλλακτικά και η κατάβαση από ένα μικρό μονοπάτι στην παραλία του Ρυακιού, εφόσον το επιτρέπει η αντοχή του επισκέπτη καθώς είναι αρκετά πιο δύσβατο.

Η 3^η αυτή διαδρομή έχει συνολικό μήκος τα 5 με 6 χιλιόμετρα. Μπορεί να χαρακτηριστεί ως διαδρομή αναψυχής καθώς είναι ιδανική για πεζοπόρους και ορειβάτες, ειδικά μέχρι το σημείο άφιξης στον Αγ. Γεώργιο. Έχει όμως και ενδιαφέρον για θρησκευτικό τουρισμό καθώς δίνει τη δυνατότητα επίσκεψης στη Μονή του Αγ. Ιωάννη Αλάργα και στο ξωκλήσι στο Γιαλούι.

Διαδρομή 4^η : Σταυρός του ζύλου - Καμένος Σπήλιος – Αγ. Ιωάννης Αλάργα (- Πύργος)

Μία λιγότερο γνωστή αλλά εξαιρετικά ενδιαφέρουσα διαδρομή, φέρνει τον επισκέπτη σε επαφή με το μοναδικό επισκέψιμο σπήλαιο του νησιού που αποτελεί και ιστορική τοποθεσία, δίνοντας παράλληλα την ευκαιρία περιήγησης στο λιγότερο γνωστό δυτικό τμήμα του νησιού.

Αφετηρία της διαδρομής είναι η εκκλησία του *Σταυρού του Ξύλου* η οποία βρίσκεται επί του δημόσιου κεντρικού δρόμου (λίγο πριν την κατεύθυνση για τον Αγ. Ιωάννη τον Αλάργα, στο ένατο περίπου χιλιόμετρο της Επαρχιακής Οδού που ξεκινάει από τον οικισμό του Νημποριού). Από εδώ αρχίζει ένα ημίωρης πεζοπορίας χωμάτινο μονοπάτι που κατευθύνεται βορειοδυτικά. Τμήματα του παλιού μονοπατιού είναι ακόμα εμφανή στην περιοχή. Το μονοπάτι είναι βατό αποκλειστικά από πεζούς και έχει αρκετά σημεία που καθοδηγούν τον επισκέπτη. Είναι χωμάτινο και ευδιάκριτο,

τουλάχιστον για τα πρώτα 700 μ., ενώ περίξ του παρατηρεί κανείς ένα πλήθος εγκαταλελειμμένων κυφών και ξερολιθιών. Στη συνέχεια η διαδρομή γίνεται λίγο πιο δύσβατη καθώς στο τοπίο επικρατούν βραχώδεις σχηματισμοί. Παρ' όλα αυτά έχουν επισημανθεί μπλε σημάδια που υποδεικνύουν την πορεία για το Σπήλαιο που απέχει γύρω στα 2 χιλιόμετρα από εδώ. Η διαδρομή θέλει προσοχή καθώς σε ορισμένα σημεία δυσκολεύει και λίγο πριν το σπήλαιο απαιτείται σκαρφάλωμα, μικρό βέβαια και εύκολο. Ο επισκέπτης ανταμείβεται για μόλις φτάσει στον σπήλαιο καθώς το τοπίο και η θέα είναι εκπληκτικά. Στο σπήλαιο αυτό τον 17ο αι. ο ναύαρχος Φραγκίσκος Μοροζίνι έκαψε τους κρυμμένους Χαλκίτες που είχαν καταφύγει σε αυτό, επειδή ειδοποίησαν έγκαιρα του Οθωμανούς της Ρόδου για την άφιξη της βενετσιάνικης αρμάδας. Από τον Καμένο Σπήλιο αρχίζουν δυο μονοπάτια προς τον Λευκό και προς τον Πύργο, αντίστοιχα, τα οποία όμως δεν είναι τόσο ευδιάκριτα, για αυτό και δεν προτείνονται.

Συνίσταται καλύτερα προς τους πεζοπόρους, κατά την επιστροφή τους, να ακολουθήσουν μία διαφορετική πορεία για τον Πύργο. Κατά την επιστροφή τους από το μονοπάτι του σπηλαίου, αντί να συνεχίσει κανείς αριστερά προς το Σταυρό του Ξύλου απ' όπου ξεκίνησε, μπορεί να πάρει το δεξί μονοπάτι. Έχει μήκος μισό χιλιόμετρο και προς το τέλος του είναι στρωμένο με τσιμέντο, ενώ καταλήγει στο μοναστήρι του Αγ. Ιωάννη του Αλάργα όπου είναι και το τέλος της διαδρομής. Από τον Αγ. Ιωάννη ξεκινάει χωμάτινο μονοπάτι που οδηγεί μέσα από τον αρχαιολογικό χώρο Χρυσόι προς το βορειοδυτικό άκρο του νησιού. Καταλήγει στην ωραία και ερημική παραλία του Πύργου, η οποία εντάσσεται στον ευρύτερο αρχαιολογικό χώρο Κεφάλι.

Η διαδρομή απέχει 3 χιλιόμετρα μέχρι το Σπήλαιο. Σε συνδυασμό με την επιστροφή στον Αγ. Ιωάννη φτάνει τα 6 -7 χιλιόμετρα συνολικά. Εάν επιθυμεί κανείς να συνεχίσει από το μοναστήρι προς τον Πύργο, η απόσταση φτάνει τα 3 ακόμη χιλιόμετρα (60 λεπτά περίπου με τα πόδια). Το μέγιστο υψόμετρο φτάνει τα 450 μ.

Η διαδρομή αυτή είναι ιδανική για πεζοπόρους-φυσιοδίφες και προσφέρει γνωριμία και εξοικείωση με το ξεχωριστό περιβαλλοντικό απόθεμα της Χάλκης. Διαπερνά το βραχώδες ορεινό τοπίο για να φτάσει στο ιστορικό σπήλαιο ενώ καταλήγει και στην ερημική παραλία του Πύργου. Μπορεί επομένως να συνδυαστεί και με αναψυχή.

Διαδρομή 5^η : Εμπορείο - Παραλία Αρέτα⁵³- Κάνια

Η πέμπτη προτεινόμενη διαδρομή εξασφαλίζει πρόσβαση στο βορειοανατολικό μέρος του νησιού. Ως έναρξή του έχει οριστεί ένα σημείο λίγο πιο έξω από τον οικισμό του Νημποριού (1 χιλιόμετρο περίπου βορειότερα), εκεί που ξεκινάει ένα χωμάτινο μονοπάτι. Ξεκινώντας από το Νημποριό η μετάβαση στο σημείο αυτό μπορεί να γίνει κάλλιστα με μεταφορικό μέσο (π.χ. λεωφορείο) ή με τα πόδια.

Η έναρξη του πεζοπορικού μονοπατιού βρίσκεται βορειοδυτικά του οικισμού, πίσω από το λεγόμενο βουνό του Άι-Γιάννη. Το μονοπάτι χαρακτηρίζεται μέτριας δυσκολίας επειδή οι έντονες σχετικά κλίσεις και ανηφόρες το καθιστούν δύσβατο. Στα 1,8 χιλιόμετρα από την έναρξή του, το μονοπάτι διακλαδίζεται σε δύο διαδρομές. Η δεξιά κατευθύνεται ανατολικά προς τα Κάνια. Προς το παρόν προτείνεται η συνέχεια στο βορεινό μονοπάτι που οδηγεί στις περιοχές Κελλιά και Αρέττα (κατά την επιστροφή η διαδρομή θα οδηγήσει στα Κάνια). Με κατεύθυνση λοιπόν προς τα βόρεια – βορειοδυτικά, το μονοπάτι σταδιακά γίνεται ακόμα πιο δύσβατο αφού το υψόμετρο φτάνει τα 300 μ. Ευτυχώς είναι οριοθετημένο από έναν αναλημματικό τοίχο που έχει υψωθεί για τη διευκόλυνση των πεζοπόρων. Έπειτα από 1,6 χιλιόμετρα, όπου η πορεία έχει ξεκινήσει ήδη να είναι κατηφορική. Στο σημείο αυτό μπορεί κανείς να θαυμάσει το κόλπο των Κελλιών στα βορειοανατολικά. Απομένει μόνο 1 χιλιόμετρο για την παραλία της Αρέττας – ίσως την ομορφότερη και πιο ήσυχη παραλία του νησιού. Στα τελευταία μέτρα της διαδρομής που οδηγούν στην παραλία της Αρέτα, η κατάβαση δυσκολεύει, αλλά υπάρχει και εναλλακτικό ευκολότερο μονοπάτι που φτάνει στη θάλασσα και από όπου μπορεί κανείς να φτάσει στην Αρέτα κολυμπώντας.

Η διαδρομή γυρνάει πίσω στο σημείο διακλάδωσης του μονοπατιού που προαναφέραμε (στα 2,5 περίπου χιλιόμετρα από την Αρέτα). Πλέον κατευθύνεται ανατολικά και εισέρχεται πλέον στον ευρύ χαρακτηρισμένο αρχαιολογικό χώρο «Ανατολική Ακτή Χάλκης». Σταδιακά μπορεί κανείς να παρατηρήσει και να θαυμάσει λείψανα ελληνιστικών και βυζαντινών οικοδομημάτων που διασώζονται στην γύρω περιοχή (θέσεις Πευκιά και Αρροί). Στο 1,5 χιλιόμετρο φτάνει κανείς στην υποτιθέμενη τοποθεσία του Ναού του Απόλλωνα (η ταύτιση δεν είναι ακόμα σίγουρη καθώς σώζονται μόνο θραύσματα κιόνων και οικοδομικού υλικού). Το χωμάτινο μονοπάτι κατευθύνεται νότια για να συναντήσει πλέον τον ασφαλτοστρωμένο δημόσιο δρόμο.

⁵³ Η διαδρομή αυτή χαράχθηκε στα πλαίσια εκπαιδευτικού προγράμματος του Γυμνασίου-Λ.Τ. Χάλκης [πηγή: wikiloc, Διαδρομές του Κόσμου, <https://el.wikiloc.com/>]

Από εδώ η πορεία ανατολικά προς τα Κάνια είναι εύκολη και μπορεί να γίνει και με μεταφορικό μέσο όπως άλλωστε και η επιστροφή μετά στο Νημποριό (στάση λεωφορείου υπάρχει και στα Κάνια).

Η διαδρομή έχει συνολικό μήκος τα 11 περίπου χιλιόμετρα, ενώ το μέγιστο υψόμετρο φτάνει τα 300 μ. Μπορεί γενικά να χαρακτηριστεί διαδρομή αναψυχής καθώς είναι ιδανική για πεπειραμένους πεζοπόρους απλά θεωρείται από τις πιο δύσκολες του νησιού λόγω μήκους και δυσβατότητας.

Στο γενικότερο πλάνο ανάδειξης του πολιτιστικού και περιβαλλοντικού αποθέματος της Χάλκης οφείλουν να συμπεριληφθούν και οι ανωτέρω πολιτιστικές διαδρομές. Όχι μόνο σε επίπεδο αναγνώρισης και σχεδιασμού τους, αλλά και σε επίπεδο βελτίωσης των υπαρχόντων οδών και μονοπατιών. Δε νοείται ανάδειξη των μνημείων και των αρχαιολογικών χώρων μιας περιοχής με απώτερο στόχο την προσέλκυση επισκεπτών χωρίς την ορθή διαμόρφωση του δικτύου που τα ενώνει. Οι πέντε πολιτιστικές διαδρομές που προτάθηκαν παραπάνω καλύπτουν τα βασικότερα σημεία πολιτιστικού ενδιαφέροντος στη Χάλκη, ενώ παράλληλα οδηγούν σε τοποθεσίες ιδιαίτερου φυσικού κάλους με εξαιρετική θεά. Πολλά όμως από τα μονοπάτια που χρησιμοποιούν οι διαδρομές βρίσκονται δυστυχώς σε κακή κατάσταση και δυσχεραίνουν τη διέλευση επισκεπτών. Αρκετοί τουρίστες ενδιαφέρονται να γνωρίσουν το πολιτιστικό και περιβαλλοντικό απόθεμα του νησιού και να το δουν από κοντά χωρίς όμως απαραίτητα να είναι εξοικειωμένοι και έμπειροι πεζοπόροι. Επομένως, θα πρέπει να υπάρξει μέριμνα για τη βελτίωση των υπαρχόντων μονοπατιών και εάν όχι όλων, τουλάχιστον όσων οδηγούν στα σημαντικότερα σημεία ενδιαφέροντος του νησιού.

Οι ήδη υπάρχουσες διαδρομές θα πρέπει να αναβαθμιστούν και να αναδιαμορφωθούν αναλόγως για την καλύτερη διαχείριση του ρεύματος των διερχομένων. Ορισμένες διαδρομές κοντινότερα στο Εμποριό η το Χωριό καλύπτονται από την ασφαλοστρωμένη Επαρχιακή Οδό και από μικρότερες τσιμεντοστρωμένες οδούς (διαδρομή προς τον Πόνταμο μέσω των Φτεναγιών), επομένως δεν απαιτούνται ενέργειες αναβάθμισης στα σημεία αυτά. Ορισμένα μονοπάτια όμως που οδηγούν σε πιο απομονωμένες περιοχές και μνημεία είναι στρωμένα με χώμα και σε συγκεκριμένα σημεία μάλιστα γίνονται στενά και δύσβατα.

Η πορεία εντός του οικισμού του Χωριού έχει βελτιωθεί αισθητά χάρη στις πρόσφατες επεμβάσεις. Τα λιθόστρωτα μονοπάτια είναι βατά και διευκολύνουν την περιήγηση. Το Χωριό όμως, που αποτελεί πυρήνα του πολιτιστικού αποθέματος του νησιού, περιέχει πληθώρα μνημείων και άλλων κτισμάτων (όπως κύφες) που όντας χτισμένα στη δύσβατη αυτή τοποθεσία, μπορεί εύκολα κανείς να τα παραβλέψει. Η τοποθέτηση αναλυτικών μεταλλικών πινακίδων και χαρτών με τα μονοπάτια στην είσοδο του οικισμού (κοντά στη στάση του λεωφορείου) θα βοηθούσε τους νεοαφειχθέντες να προσανατολιστούν στο χώρο. Έχει ήδη τοποθετηθεί μεταλλική πινακίδα στο σημείο έναρξης της ανάβασης προς το Χωριό, που περιλαμβάνει ιστορικά και αρχαιολογικά στοιχεία για την τοποθεσία. Προτείνεται η τοποθέτηση πρόσθετης πινακίδας-χάρτη κατασκευασμένης από αλουμίνιο, καλυμμένης με διαφανή μεμβράνη anti-graffiti και η οποία εφαρμόζεται σε ξύλινη πλάτη με βίδες ή κόλλα και πακτώνεται στο έδαφος με γαλβανισμένο στύλο από σίδηρο. Σημαντικό είναι να αποτυπώνει τον χάρτη του οικισμού με όλα τα μνημεία που εμπεριέχονται σε αυτόν και να συνοδεύεται από αποτύπωση των μονοπατιών εντός του μαζί με τα απαραίτητα στοιχεία (υψόμετρο, δυσκολία μονοπατιού, χρόνος και μήκος πορείας). Μία μέση τιμή εμπορίου για την πινακίδα και τον σχεδιασμό της, τον στύλο και τις εργασίες τοποθέτησης φτάνει τα 235 – 240 ευρώ περίπου ανά τεμάχιο. Επίσης, εντός του οικισμού μπορούν να τοποθετηθούν πινακίδια κατεύθυνσης που να οδηγούν τον επισκέπτη σε κάθε ένα από τα μνημεία και τις εκκλησίες της περιοχής. Προτείνονται μεταλλικά πινακίδια από αλουμίνιο με ανακλαστικά χρώματα που να αντέχουν σε έντονες καιρικές συνθήκες, κυρίως κατά τους θερινούς μήνες. Οι διαστάσεις τους είναι μικρές (~10 x 10 cm.) και μπορούν απλά να αναγράφουν το σημείο ενδιαφέροντος (π.χ. μνημείο) στο οποίο οδηγεί το κάθε μονοπάτι, με ένδειξη κατεύθυνσης (βέλος). Μπορούν κάλλιστα να στερεωθούν στους πολυπληθείς λίθινους όγκους της περιοχής χωρίς να απαιτείται η πάκτωση πασσάλων. Μία μέση τιμή εμπορίου για την εκάστοτε πινακίδα (περιλαμβάνεται και η γραφιστική επεξεργασία) φτάνει τα 35 ευρώ το τεμάχιο.

Προς το τέλος της διαδρομής, η ανάβαση στη Μονή Πανορμίτη είναι απότομη. Η ισοπέδωση του εδάφους όπου είναι εφικτό και η τοποθέτηση μικρών λίθινων κλιμάκων θα μετέτρεπε το μονοπάτι σε ασφαλή άνοδο για τους πιστούς αλλά και τους τουρίστες που επιθυμούν να εξοικειωθούν με τις τοπικές θρησκευτικές παραδόσεις. Σαν τιμολόγηση της κατασκευής αναφέρεται ως παράδειγμα η κατασκευή παραδοσιακού λιθόστρωτου (ΝΑΟΙΚ 41.02). Χρησιμοποιούνται λίθοι της περιοχής με πάχος 10 – 20 cm. οι οποίοι τοποθετούνται όρθιοι και συνδέονται με τσιμεντοκονίαμα.

Στις άκρες του λιθόστρωτου ή της κλίμακας τοποθετούνται μεγαλύτεροι λίθοι 'σε κλίση για τον εγκιβωτισμό του και την απομάκρυνση των όμβριων υδάτων. Σαν ενδεικτική τιμή των εργασιών (προμήθεια, μεταφορά, τοποθέτηση και κατεργασία) ορίζονται τα 70 ευρώ ανά m².

Η διαδρομή 3 που οδηγεί στον Αγ. Γεώργη του Ρυακιού χρήζει επίσης ορισμένων βελτιώσεων. Η διαδρομή μέχρι τον Κατσιά είναι βαθή αφού καλύπτεται από το δημόσιο επαρχιακό δρόμο. Στον Κατσιά όμως θα ήταν χρήσιμο να τοποθετηθούν επίσης επεξηγηματικές πινακίδες για τα μνημεία που βρίσκονται συνωστισμένα στο σταυροδρόμι (Μύλος-Αγ. Παντελεήμονας-Μεγαλιθικό κτήριο). Και εδώ προτείνεται ενδεικτικά η τοποθέτηση μεταλλικής πινακίδας (Αρ. 4) με αντοχή στις καιρικές συνθήκες και προστατευτική μεμβράνη που στερεώνεται σε ξύλινο πάσσαλο με συνολική μέση τιμή τα 230 ευρώ. Μπορούν να αναγράφονται τα μνημεία που βρίσκονται στην τοποθεσία καθώς και οι διαδρομές που καταλήγουν σε διαφορετικά μέρη του νησιού. Το μονοπάτι που ξεκινάει στον Κατσιά και οδηγεί βόρεια είναι επίσης βαθό και δε χρήζει διαπλάτυνσης. Μερικά χιλιόμετρα παρακάτω όμως, το μονοπάτι στενεύει και γίνεται δύσβατο. Επικρατούν απότομες στροφές και έντονες κλίσεις καθώς το τοπίο γίνεται τραχύ και βραχώδες μέχρι το τέλος της Διαδρομής στον Αη-Γιώργη. Η λύση που προτάσσεται εδώ είναι αφ' ενός ο καθαρισμός του μονοπατιού από πιθανές τοπικές κατολισθήσεις και λίθινους όγκους και εφ' ετέρου η εξομάλυνση του εδάφους όπου αυτό είναι εφικτό. Ανάλογα με την κατάσταση που βρίσκεται το μονοπάτι και τα εμπόδια που υφίστανται, ο καθαρισμός του κυμαίνεται από ήπιος έως μέσης βαρύτητας με μέση τιμή τα 850 ευρώ ανά km (ήπιος) έως τα 1050 ευρώ (μέση βαρύτητα) καθώς οι εργασίες γίνονται με τα χέρια και με εργαλεία χειρός. Επίσης με χρωματικές βραχοσημάνσεις των σταθερών λίθινων όγκων σε σημεία που να είναι διακριτές από τις απότομες στροφές, καθίσταται πιο σαφές το μονοπάτι στα μάτια των πεζοπόρων. Η βραχοσήμανση είναι μία πολύ εύκολη και καθόλου δαπανηρή διαδικασία. Επιζωγραφίζονται κυκλικά σήματα 5 cm σε διάμετρο με έντονα χρώματα. Ο καθαρισμός, τα υλικά και η εργασία επιζωγράφησης φτάνει σε τιμή τα 0,15 ευρώ ανά σήμα. Σε πολλά σημεία επίσης, για παράδειγμα από το ξωκλήσι προς τον κόλπο Γιαλούι, η διαδρομή είναι απότομα κατηφορική. Με την προσθήκη απλών ξύλινων κουπαστών που να μην αλλοιώνουν το τοπίο και να μην απαιτούν δαπανηρή κατασκευή θα μπορούσε να επιτευχθεί η ασφαλής διέλευση των ενδιαφερόμενων.

Η 4η διαδρομή που καλύπτει το δυτικό τμήμα του νησιού χρήζει επίσης αναβάθμισης. Παρ' όλο που αποτελεί αρκετά απομακρυσμένη διαδρομή, είναι εξίσου

σημαντική καθώς οδηγεί στο μεγαλύτερο σπήλαιο του νησιού (τον ιστορικό Καμένο Σπήλαιο) και δίνει παράλληλα τη δυνατότητα επίσκεψης των απομονωμένων αρχαιολογικών χώρων Κεφάλι και Χρυσόι και της απομονωμένης παραλίας του Πύργου. Το μονοπάτι που οδηγεί στο Σπήλαιο από τον Σταυρό του Ξύλου δεν είναι μόνο δύσβατο για αρχάριους πεζοπόρους, αλλά και σχετικά επικίνδυνο. Οι βραχοσημάνσεις που ήδη υπάρχουν είναι αραιές και σε ορισμένα σημεία δυσδιάκριτες και θα μπορούσε εύκολα κάποιος να παραβλέψει το συντομότερο και βατότερο μονοπάτι για το σπήλαιο. Πρέπει λοιπόν να σημαδευτούν εκ νέου (όπως παραπάνω: ο καθαρισμός, τα υλικά και η εργασία επιζωγράφισης φτάνει σε τιμή τα 0,15 ευρώ ανά νέο σήμα που χαράζεται). Ακόμη, εκεί που το μονοπάτι πλησιάζει στο σπήλαιο, απαιτείται μικρό σκαρφάλωμα καθώς το έδαφος είναι κακοτράχαλο. Και εδώ είναι εφικτή η κατασκευή κλιμάκων χρησιμοποιώντας το διάσπαρτο λίθινο υλικό που βρίθκει στην περιοχή, με στόχο την ασφαλέστερη μετάβαση των διερχομένων. Όπως στην προηγούμενη διαδρομή, μπορούν να χρησιμοποιηθούν λίθοι με ενδεικτικό πάχος 10 – 20 cm. οι οποίοι τοποθετούνται όρθιοι και συνδέονται με τσιμεντοκονίαμα. Σαν ενδεικτική τιμή των εργασιών (προμήθεια, μεταφορά, τοποθέτηση και κατεργασία) ορίζονται τα 70 ευρώ ανά m². Απαραίτητη είναι ακόμη η τοποθέτηση προειδοποιητικών πινακίδων για τις απότομες αλλαγές στην κλίση του μονοπατιού αλλά και για την περιήγηση εντός και τριγύρω του σπηλαίου. Προτείνεται η τοποθέτηση μεταλλικών πινακιδίων αρίθμησης που όμως να προειδοποιεί για τις απότομες κλίσεις και τις επικίνδυνες κατηφόρες. Οι τυπικές διαστάσεις είναι 5x10 cm και οι πινακίδες κατασκευάζονται από αλουμίνιο πάχους 1mm, με τρίχρωμη εκτύπωση (λευκό/μαύρο/κόκκινο) με ανακλαστικά χρώματα και ανθεκτικά στις καιρικές συνθήκες. Τα υλικά μαζί με τις εργασίες μεταφοράς και τοποθέτησης φτάνουν ενδεικτικά τα 27 ευρώ ανά τεμάχιο (τιμή εμπορίου). Πιο συγκεκριμένα για τον χώρο εντός του σπηλαίου, υψίστης σημασίας είναι η μελέτη και η αποκατάσταση του αξιοποιήσιμου χώρου και επισκέψιμου χώρου. Σε συνδυασμό με τις απαραίτητες γεωλογικές μελέτες μπορεί να εξαχθεί μία πρώτη εκτίμηση για την ποιότητα των εσωτερικών συνθηκών (σταθερότητα εδάφους, επικινδυνότητα και κατάρρευση λίθινων όγκων, καθορισμός εισόδου και εξόδου) με απώτερο στόχο την ασφαλέστερη και ευκολότερη διέλευση των επισκεπτών στο σπήλαιο⁵⁴. Τέλος, η πορεία από τον Αγ. Ιωάννη τον Αλάργα προς τον Πύργο καλύπτεται από μονοπάτι αλλά δεν υπάρχουν

⁵⁴ Στρατούλη Γ. 1998 σ. 61

επίσημα στοιχεία για την κατάσταση στην οποία βρίσκεται. Από αναφορές ιδιωτών πεζοπόρων πρέπει να είναι σχετικά βατό και χωμάτινο. Θα πρέπει να γίνει μία επιτόπια έρευνα αλλά και συστηματική παρακολούθηση για την κατάστασή του και να υπάρξει αντίστοιχη μέριμνα για τη βελτίωσή του όπου έχουν προκύψει προβλήματα. Επειδή επίσης το μονοπάτι είναι σχετικά μακρύ και χρονοβόρο για πεζοπορία, συστήνεται η τοποθέτηση επεξηγηματικής πινακίδας στην έναρξή του (δηλαδή κοντά στο Μοναστήρι του Αγ. Ιωάννη του Αλάργα) που να πληροφορεί τους ενδιαφερόμενους για την απόσταση, τη διάρκεια και τη δυσκολία της διαδρομής. Προτείνεται μεταλλική πινακίδα-χάρτης διαδρομής από αλουμίνιο πάχους 1 mm, διαστάσεων 35 x 22 cm, με 4χρωμη εκτύπωση μεταξοτυπίας ανθεκτική στις καιρικές συνθήκες και μεμβράνη anti-vandalism. Το κόστος μαζί με τις εργασίες τοποθέτησης αγγίζει τα 205 ευρώ το τεμάχιο.

Η τελευταία διαδρομή που απαιτεί ορισμένες επεμβάσεις ανάδειξης και βελτίωσης είναι αυτή που οδηγεί στην Αρέτα και τα Κάνια (διαδρομή Νο 5). Ο αναλημματικός τοίχος που έχει κατασκευαστεί σε επαφή με το μονοπάτι δεν καλύπτει όλη την έκταση της διαδρομής και θα πρέπει ενδεχομένως να επεκταθεί. Σε ορισμένα σημεία, επειδή η τοποθεσία είναι ορεινή, παρατηρούνται απότομες κλίσεις στο έδαφος που θα μπορούσαν να εξομαλυνθούν όπου είναι εφικτό για ευκολότερη διέλευση. Πιθανότερο είναι να απαιτείται μέσης βαρύτητας καθαρισμός και διαμόρφωση καταστρώματος μονοπατιού όπου συναντώνται προβλήματα βατότητας: απομάκρυνση χαλαρών λίθων, τοποθέτηση των μεγαλύτερων λίθων στο πλάι του μονοπατιού για οριοθέτηση και «χτένισμα» του με τσουγκράνες για καλύτερη διάβαση. Οι παραπάνω εργασίες είναι σχετικά κοστοβόρες καθώς θα πρέπει να πραγματοποιηθούν με τα χέρια ή με εργαλεία χειρός. Μέση τιμή εργασιών είναι τα 1.050 ευρώ ανά χιλιόμετρο. Σημάνσεις που να υποδεικνύουν το μονοπάτι δεν φαίνεται να υπάρχουν και θα πρέπει απαραίτητα να συμπεριληφθούν σε οποιοδήποτε σχέδιο ανάπλασης. Σε απόσταση 1,6 περίπου χλμ. από την έναρξη της διαδρομής αλλά και κοντά την παραλία Αρέτα, η κλίση του εδάφους γίνεται απότομα κατηφορική και σχετικά επικίνδυνη. Για την ασφάλεια των πεζοπόρων μπορούν και εδώ να εφαρμοστούν, κατά γης ή επί των σταθερών βράχων, ξύλινες ή μεταλλικές κουπαστές. Στη συνέχεια της διαδρομής προς τα ανατολικά οδηγείται κανείς στην τοποθεσία που πιθανώς στεκόταν ο ναός του Απόλλωνα. Το σημείο είναι κόμβος των (σχετικά λιγοστών προς το παρόν) πεζοπόρων που επισκέπτονται το νησί. Προτείνεται επομένως η τοποθέτηση επεξηγηματικών πινακίδων με χάρτες και ιστορικά και αρχαιολογικά στοιχεία για την θέση. Επίσης

καλό θα ήταν να αναγράφουν τα μονοπάτια που οδηγούν προς περιοχές ενδιαφέροντος όπως η Αρέτα, τα Κάνια και το Νημποριό παράλληλα με την απόσταση και τον χρόνο διάνυσης που απαιτεί για το κάθε ένα. Εδώ όπως παραπάνω, συνιστάται η εγκατάσταση πινακίδας-χάρτη κατασκευασμένης από αλουμίνιο, καλυμμένης με διαφανή μεμβράνη anti-graffiti και η οποία εφαρμόζεται σε ξύλινη πλάτη με βίδες ή κόλλα και πακτώνεται στο έδαφος με γαλβανισμένο στύλο από σίδηρο. Μία μέση τιμή εμπορίου για την πινακίδα και τον σχεδιασμό της, τον στύλο και τις εργασίες τοποθέτησης φτάνει τα 235 – 240 ευρώ περίπου ανά τεμάχιο.

Περαιτέρω προτάσεις ανάδειξης που θα αναφέρουμε σχετίζονται με όλες τις πολιτιστικές διαδρομές που προαναφέραμε ανεξαιρέτως. Προτού κάνουμε λόγο για οποιαδήποτε προσπάθεια προώθησης και προβολής τους, οφείλουμε να έχουμε κατά νου ότι πρωταρχικής σημασίας είναι η ακεραιότητα και ασφάλεια όσων επισκέπτονται το νησί και ενδιαφέρονται να περιηγηθούν στα μονοπάτια του. Είναι πολύ πιθανό ορισμένα μονοπάτια (εξαιτίας του συνολικού βραχώδους τοπίου) να έχουν υποστεί τοπικές κατολισθήσεις από λίθινους όγκους που εμποδίζουν τη διέλευση. Σε συνδυασμό με την οχλούσα χαμηλή βλάστηση από ακανθώδη φυτά που φύονται ανεξέλεγκτα, οι διαδρομές συχνά καθίστανται από επικίνδυνες έως απροσπέλαστες. Όπου λοιπόν είναι απαραίτητο, τα μονοπάτια πρέπει να καθαριστούν σύμφωνα με τις ενδεικτικές τεχνικές που αναφέραμε παραπάνω για κάθε διαδρομή. Οι χαλαροί λίθοι μπορούν να απομακρυνθούν και το βραχώδες έδαφος να εξομαλυνθεί. Η πυκνή φρυγανώδης βλάστηση που φράζει συχνά ολόκληρο το πλάτος των μονοπατιών πρέπει να τεμαχιστεί και να εκριζωθεί. Να επισημάνουμε εδώ ότι οι εργασίες απομάκρυνσης εμποδίων θα πρέπει να γίνονται αποκλειστικά με εργαλεία χειρός για τη διατήρηση του φυσικού τοπίου (ούτως ή άλλως η διέλευσή σκαπτικών μηχανημάτων σε απομακρυσμένες περιοχές είναι αδύνατη).

Παράλληλα με τη βελτίωση των ήδη υπάρχοντων διαδρομών, προτείνεται η δημιουργία εντελώς νέων πολιτιστικών διαδρομών ή η επέκταση των ήδη υφιστάμενων δικτύων χερσαίας επικοινωνίας. Με τον τρόπο αυτό επιτυγχάνεται η σύνδεση με απομονωμένους αρχαιολογικούς χώρους και μνημεία για την ανάδειξη της λιγότερο γνωστής αρχιτεκτονικής κληρονομιάς του νησιού.

Οι αρχαιολογικοί χώροι Κεφάλι και Χρυσόι δεν έχουν την καλύτερη δυνατή κάλυψη από μονοπάτια. Υφίσταται αποκλειστικά ένα μονοπάτι που οδηγεί από τον Αγ. Ιωάννη Αλάργα στον Πύργο το οποίο διέρχεται εντός των ορίων των αρχαιολογικών χώρων. Προτείνεται η επέκταση του και η δημιουργία διακλαδώσεων που να οδηγούν

χωριστά στον κάθε ένα αρχαιολογικό χώρο και τα αντίστοιχα πολιτιστικά σημεία ενδιαφέροντος.

Η ακατοίκητη νησίδα της Αλιμιάς αποτελεί ιδανική τοποθεσία για τη δημιουργία νέας πολιτιστικής διαδρομής που θα συνδέει τα χαρακτηριστικότερα μνημεία της περιοχής και θα είναι προσφιλής προορισμός για πεζοπόρους. Υφίσταται ήδη μονοπάτι που έχει διατηρηθεί πριν την εγκατάλειψη του οικισμού στον όρμο που καθιστά ορισμένα αρχαιολογικά κατάλοιπα επισκέψιμα (π.χ. αρχαίοι νεώσοικοι). Για το σημαντικότερο όμως μνημείο του νησιού, το Ιπποτικό Φρούριο δεν υπάρχουν λεπτομερή στοιχεία για την ύπαρξη ή τη διατήρηση μονοπατιού. Προτείνεται η έναρξη της διαδρομής από τον όρμο όπου τα καΐκια αποβιβάζουν τους επισκέπτες στο νησί και η κατεύθυνση του ανηφορικά προς το Ιπποτικό Φρούριο της Αλιμιάς. Να επισημάνουμε εδώ ότι κατά οποιαδήποτε ενέργεια δημιουργίας ή ανάδειξης του μονοπατιού, οφείλουν να εφαρμοστούν μέτρα όχι μόνο για την ασφάλεια των επισκεπτών, αλλά και για την προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος καθώς ολόκληρη η νησίδα είναι χαρακτηρισμένος αρχαιολογικός χώρος αλλά και περιοχή *Natura*. Προτείνεται η τοποθέτηση πινακίδων με τους βασικούς κανόνες συμπεριφοράς για την προστασία του τοπίου (αποφυγή ρύπανσης, κίνδυνος πυρκαγιάς κ.α.)

Η αναβάθμιση βέβαια των διαδρομών με τις προτεινόμενες ενέργειες που αναφέραμε παραπάνω οφείλει να συνδυαστεί και με την αντίστοιχη προώθηση και ανάδειξή τους. Στο εγχείρημα αυτό ύψιστο ρόλο παίζει η οργάνωση και υποστήριξη από τις τοπικές αρχές και την κοινότητα. Είναι πρωτίστως αναγκαίο να αναγνωριστούν επίσημα οι πολιτιστικές διαδρομές του νησιού, να αριθμηθούν και να προωθηθούν κατάλληλα από τον Δήμο. Εξίσου σημαντική είναι η κατάλληλη και λεπτομερής ενημέρωση των επισκεπτών για την κάθε διαδρομή. Θα μπορούσαν κάλλιστα να εκδοθούν επίσημοι αναλυτικοί περιηγητικοί χάρτες με χαραγμένα τα αναγνωρισμένα (και αριθμημένα πλέον) μονοπάτια και με επισήμανση των σημείων πολιτιστικού ενδιαφέροντος. Επιπλέον θα πρέπει να εμπεριέχουν πληροφορίες για τη βατότητα, την απόσταση, τη διάρκεια και την σύνδεση των διαδρομών μεταξύ τους (αντίστοιχες πρακτικές που έχουν ακολουθήσει και άλλα νησιά του Αιγαίου όπως π.χ. η Άνδρος). Για το σχεδιασμό οποιουδήποτε ορθού πεζοπορικού χάρτη, προαπαιτείται βέβαια η παραγωγή χαρτογραφίας με περιοχή κάλυψης όλο το νησί της Χάλκης. Ένα τέτοιο εγχείρημα φαντάζει μεν δύσκολο αλλά είναι εξαιρετικά χρήσιμο για την ασφάλεια των επισκεπτών και τη προώθηση του περιβαλλοντικού και πολιτιστικού αποθέματος του

νησιού. Η χαρτογραφία οφείλει να περιλαμβάνει γεωφυσικό υπόβαθρο, το πλήρες οδικό δίκτυο κατηγοριοποιημένο σε κεντρικούς ασφαλτοστρωμένους δρόμους και δευτερεύοντες χωματόδρομους και δύσβατα μονοπάτια με ειδική σήμανση για τις χαρακτηρισμένες και αριθμημένες πολιτιστικές διαδρομές. Θα πρέπει επίσης να αποτυπώνει τα σημεία ενδιαφέροντος, τα μνημεία, τους οικισμούς αλλά και τις βασικότερες υπηρεσίες στο νησί (κέντρο υγείας, δημοτικά κτήρια, αστυνομία, θρησκευτικούς χώρους κ.α.). Μία ενδεικτική τιμή εμπορίου για την ανάπτυξη χαρτογραφίας φτάνει τα 15.800 – 16.000 ευρώ. Τέλος, η δημιουργία ενός σημείου ενημέρωσης στο λιμάνι του Εμπορείου θα ήταν εξίσου αποτελεσματική. Το Εμπορείο αποτελεί όχι μόνο το σημείο άφιξης των επισκεπτών από άλλες περιοχές, αλλά και το σημείο έναρξης πολλών από τις προτεινόμενες διαδρομές. Επομένως είναι καίρια τοποθεσία για την ανέγερση μεγάλης αναλυτικής πινακίδας που να επεξηγεί αναλυτικά (τουλάχιστον σε ελληνικά και αγγλικά) τις διαδρομές που μπορεί κανείς να ακολουθήσει στο νησί. Ως παράδειγμα αναφέρουμε μεγάλη ενημερωτική πινακίδα – χάρτη με διαστάσεις 140x100 cm, με 4χρωμη εκτύπωση μεταξοτυπίας που να αποτυπώνει τον λεπτομερή πεζοπορικό χάρτη του Νησιού με όλες τις υπάρχουσες πεζοπορικές διαδρομές του δικτύου. Φέρει χρωματική σκίαση (διαφορετική για κάθε διαδρομή ή για κάθε τύπο δρόμου), φωτογραφίες, γενικές πληροφορίες για την περιοχή και συνοπτικά ενημερωτικά κείμενα για όλες τις πολιτιστικές διαδρομές στα ελληνικά και τα αγγλικά. Συνοδεύεται από ξύλινη πλάτη στήριξης διαστάσεων 142x102 cm από κόντρα πλακέ εμποτισμένο με δύο στρώσεις προστατευτικού βερνικιού αλλά και ξύλινες κολώνες στήριξης. Η πινακίδα σε συνδυασμό με τη τον σχεδιασμό της (συγγραφή-σχεδιασμός-μετάφραση κειμένων και χαρτών) καθώς και η μεταφορά και η εργασία τοποθέτησης μαζί με τα μικροϋλικά που θα χρειαστούν, φτάνουν σε κόστος τα 1450 ευρώ περίπου ανά τεμάχιο (τιμή εμπορίου). Ιδανικότερα θα μπορούσε να στηθεί μελλοντικά κίосκι με πληροφορίες και κάποιον απασχολούμενο που να πληροφορεί αναλυτικά τους ενδιαφερόμενους για λεπτομέρειες σχετικά με το πολιτιστικό και περιβαλλοντικό απόθεμα και πώς να το επισκεφθούν, κάτι τέτοιο όμως αποτελεί πιο δύσκολο και ακριβό εγχείρημα.

Με την βελτίωση της υπάρχουσας κατάστασης των μονοπατιών και την ανάδειξη οργανωμένων πολιτιστικών διαδρομών στο νησί, επιτυγχάνεται και η προώθηση του πολιτιστικού αποθέματος. Παράλληλα καθίσταται εφικτή η γενικότερη επέκταση της τουριστικής περιόδου στη Χάλκη (που σήμερα περιορίζεται

αποκλειστικά στους καλοκαιρινούς μήνες) μιας και η πεζοπορία πραγματοποιείται πολύ πιο ευχάριστα από άποψη κλίματος τους ανοιξιάτικους μήνες ή το Σεπτέμβριο.

Δ2. Προστασία και ανάδειξη του πολιτιστικού αποθέματος

Κεντρικός άξονας της ανάδειξης της Χάλκης στα πλαίσια της αειφόρου ανάπτυξης της οφείλει να είναι η διάσωση, η συντήρηση, η προστασία, η αποκατάσταση και η ανάδειξη του πολιτιστικού της αποθέματος, είτε πρόκειται για την αρχιτεκτονική κληρονομιά και το μνημειακό πλούτο είτε για τα άυλα υπό εξαφάνιση στοιχεία πολιτισμού.

Αρκετά από τα σωζόμενα μνημεία του νησιού δεν διατηρούνται στην καλύτερη δυνατή κατάσταση. Στις περισσότερες περιπτώσεις, η κατάσταση και εικόνα των κτηρίων μπορεί να βελτιωθεί αισθητά ακόμα και με περιορισμένες, τοπικές αλλά καίριες στερεώσεις και αποκαταστάσεις τμημάτων τους. Έμφαση θα πρέπει ασφαλώς να δοθεί στα μνημεία εντός οικισμών, κατοικήσιμων και μη, καθώς αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα του αστικού ιστού.

Αναμφίβολα το σημαντικότερο και διασημότερο μνημειακό σύνολο με μακράιωνη ιστορία και πολλαπλές οικοδομικές φάσεις ανά τους αιώνες είναι το μεγαλοπρεπές Φρούριο του Χωριού Χάλκης. Τμήματα των τειχών του έχουν καταρρεύσει και θα μπορούσαν με μία ολοκληρωμένη μελέτη να αποκατασταθούν στις αρχικές τους θέσεις (όπου είναι εφικτό βέβαια) για τη διάσωση της ιστορικής εικόνας των οχυρώσεων. Με το σχεδιασμό κατάλληλων κονιαμάτων αποκατάστασης θα μπορούσε να αποφευχθεί οποιαδήποτε μελλοντική κατάρρευση περαιτέρω τμημάτων της τοιχοποιίας. Τμήματα και οικοδομικά μέλη που έχουν καταρρεύσει και θα μπορούσαν επίσης να αποκατασταθούν υπάρχουν και σε άλλα μνημεία του Χωριού όπως η ανωδομή του ανώνυμου ναού Δ αλλά και η ασίδα του Ιερού Ναού του Αγίου Επιφάνιου. Επέμβαση συντήρησης χρήζει και ο ναός της Παναγίας της Χωριανής. Οι εντυπωσιακές τοιχογραφίες στο εσωτερικό έχουν ήδη υποστεί φθορές από υγρασία και πρέπει να προστατευθούν προτού διαβρωθούν πλήρως.

Μέριμνα θα πρέπει να υπάρξει και για την αποκατάσταση των μνημείων που βρίσκονται στην ευρύτερη περιοχή του Εμπορείου. Ειδικότερα τα νεότερα μνημεία είναι αυτά που διασώζονται σε κακή κατάσταση. Έχοντας μιλήσει ήδη για τη σημαντικότητα της ομοιόμορφης εικόνας του Εμπορείου, είναι κρίμα νεότερα παραδοσιακά κτήρια, και δη χαρακτηρισμένα μνημεία, να παραμένουν ερειπωμένα και

εγκαταλελειμμένα. Το σωζόμενο κέλυφος κτηρίου ιδιοκτησίας Λαμπίρη για παράδειγμα, θα μπορούσε να αποκατασταθεί στην αρχική του εικόνα. Εφόσον διασώζονται στοιχεία που μαρτυρούν την αρχιτεκτονική τυπολογία, τη μορφολογία και τα υλικά δόμησης του, η επαναφορά της αρχικής του κατάστασης με περιορισμένες πάντοτε παρεμβάσεις και συμπληρώσεις είναι σε γενικές γραμμές εφικτή. Σε συνεννόηση μάλιστα με τους ιδιοκτήτες και υπό την επίβλεψη της ΥΝΜΤΕ Δωδεκανήσου, θα μπορούσε να δοθεί στο κτήριο νέα χρήση (με σεβασμό πάντα στην αρχιτεκτονική ακεραιότητα του). Μία άλλη πρόταση αφορά στους παραδοσιακούς ανεμόμυλους στο ύψωμα των Φτεναγιών. Η περιοχή ξεχωρίζει από την ευρύτερη περιοχή του Εμπορειού και είναι από τα πρώτα σημεία του νησιού που αντικρύζει ένας επισκέπτης ενώ εισέρχεται στο λιμάνι από τη θάλασσα. Στο ύψωμα δεσπόζουν οι 3 ανεμόμυλοι που όμως λόγω παλαιότητας δε διασώζονται ακέραιοι. Τμήματα των τοίχων θα μπορούσαν να αποκατασταθούν και να συμπληρωθούν. Και στην περίπτωση αυτή, θα μπορούσαν να δοθούν νέες χρήσεις στα κτήρια -καθώς οι ανεμόμυλοι θεωρούνται παρωχημένοι για την αγροτική παραγωγή σήμερα-, όπως μετατροπή σε χώρους πολιτιστικού ενδιαφέροντος, πρακτική που έχουν ακολουθήσει και άλλα νησιά του Αιγαίου (π.χ. Αστυπάλαια). Στην ίδια περιοχή των Φτεναγιών μάλιστα, ένα παλιό ελαιοτριβείο έχει ήδη αναπλαστεί σε κέντρο οργάνωσης τοπικών εκδηλώσεων.

Πολλά από τα χαρακτηρισμένα μνημεία της Χάλκης βρίσκονται σε απομονωμένες και δύσβατες τοποθεσίες, μακριά από τον οικιστικό ιστό. Οι φθορές που έχουν υποστεί κυρίως από περιβαλλοντικούς παράγοντες είναι μεγάλες και συνεπώς χρήζουν άμεσης προστασίας. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί ο Ναός του Αγίου Γεωργίου του Κοκκενού στην περιοχή Κόκκα. Ο νάρθηκάς του έχει καταρρεύσει, γεγονός καθιστά και την επίσκεψη στο χώρο ακόμα πιο δύσκολη, ενώ οι τοιχογραφίες στο εσωτερικό έχουν υποστεί φθορές οι οποίες όμως θα μπορούσαν να προστατευθούν και εν μέρει να αποκατασταθούν. Άλλο παράδειγμα αποτελεί ο Μύλος του Κατσιά. Βρίσκεται σε κομβικό σημείο της ενδοχώρας, πάνω στον κεντρικό επαρχιακό δρόμο αλλά η στέγη του έχει καταρρεύσει και χρήζει αναστήλωσης και στερέωσης.

Δ3. Προτάσεις ανάδειξης και αναβίωσης των οικισμών

Το σημαντικότερο ίσως στρατηγικό σχέδιο ανάδειξης του πολιτιστικού αποθέματος και όλου του νησιού γενικότερα που θα πρέπει να υιοθετηθεί, σχετίζεται με τους εγκαταλελειμμένους οικισμούς στο Χωριό Χάλκης και στην Αλιμιά. Καίριο

ζήτημα είναι η ανάδειξη της ιστορικής τους αξίας και του ιδιαίτερου αρχιτεκτονικού, πολεοδομικού και αρχαιολογικού τους χαρακτήρα. Οι επισκέπτες αλλά κυρίως οι μόνιμοι κάτοικοι της Χάλκης οφείλουν να συνειδητοποιήσουν τη σημασία της ιστορικής συνέχειας των δύο οικισμών και της διαχρονικότητάς τους η οποία αν και διεκόπη τον 20^ο αι., μπορεί να επανέλθει στα πλαίσια αναβίωσης και αναζωογόνησής τους. Ένας συνολικός σχεδιασμός διαχείρισης των οικισμών θα πρέπει αρχικά να εστιάσει στην προστασία και διατήρηση των κτισμάτων και των μνημείων. Όντας μη κατοικήσιμοι οικισμοί για περισσότερο από μισό αιώνα και εκτεθειμένοι στα φυσικά φαινόμενα, τα κτήρια και κυρίως οι παλιές οικίες έχουν αρχίσει να εμφανίζουν στατικά προβλήματα, προβλήματα από την επίδραση βιολογικών παραγόντων, προβλήματα από την ύπαρξη υγρασίας κ.α. Πρέπει λοιπόν να γίνουν οι απαραίτητες μελέτες και επεμβάσεις για τη διάσωσή τους από τη φθορά του χρόνου. Σε επόμενη φάση θα μπορούσε να εκπονηθεί ένα σχέδιο για την αποκατάσταση των οικισμών με απώτερο σκοπό την αναβίωσή τους, ή έστω την απόδοση νέων χρήσεων. Πολλές είναι μάλιστα οι περιπτώσεις παραδοσιακών οικισμών της Ελλάδας που επωφελήθηκαν ακόμη και οικονομικά από την μετατροπή π.χ. παλιών οικιών σε ξενώνες (όπως έγινε στο παρελθόν στα πλαίσια προγραμμάτων του ΕΟΤ⁵⁵). Οι παλιές οικίες του Χωριού μπορούν να διατηρηθούν ως κτήρια στην υφιστάμενη κατάστασή τους (μετά τις απαραίτητες προστατευτικές επεμβάσεις) και με την ενσωμάτωση σύγχρονων ανέσεων κατοίκησης -που δε θα επηρεάζουν τη γενική φυσιογνωμία του οικισμού ούτε θα απειλούν την ακεραιότητα του κτηρίου- να αποτελέσουν πόλο έλξης επισκεπτών για διαμονή και περιήγηση στον ιστορικό οικισμό. Στον οικισμό της Αλιμιάς μπορεί επίσης να εφαρμοστεί ένα παρόμοιο σχέδιο που να εμβαθύνει στην προστασία και ανάδειξη του Κάστρου και των οχυρώσεων. Η αναβίωση όμως ολόκληρου του οικισμού θα ήταν πιο πολύπλοκο και δυσχερές εγχείρημα καθώς ολόκληρη η νησίδα είναι ακατοίκητη, υποδομές δεν υπάρχουν, και η πρόσβαση στο νησί είναι αρκετά περιορισμένη. Θα μπορούσε όμως να εφαρμοστεί ένα σχέδιο μετατροπής του νησιού σε υπαίθριο επισκέψιμο αρχαιολογικό πάρκο. Με πολύ περιορισμένες και αναστρέψιμες παρεμβάσεις στο τοπίο (π.χ. καλύτερη διαμόρφωση όρμου για άφιξη επισκεπτών, βελτίωση ασφαλέστερων μονοπατιών γύρω από το Κάστρο), θα μπορούσε η Αλιμιά να γίνει προσφιλές προορισμός για περιηγητικό τουρισμό, τόσο για όσους διαμένουν στη Χάλκη όσο και για όσους επισκέπτονται γειτονικά νησιά όπως η Ρόδος.

⁵⁵ Γκράτζιου Ο. 2004, σ. 61.

Να σημειωθεί ότι η οποιαδήποτε μελέτη και μετέπειτα εφαρμογή σχεδίων ανάδειξης και αναβίωσης των ιστορικών οικισμών που αναφέραμε παραπάνω, θα πρέπει να έχει ως βασική δικλείδα την προστασία του οικισμού. Καλό θα ήταν επίσης οι μελέτες αυτά να εκπονούνται από κεντρικές κρατικές υπηρεσίες με τη συμβολή ειδικών διεπιστημονικών ομάδων επιστημόνων⁵⁶ και σε άμεση συνεννόηση και με την άμεση συμμετοχή των τοπικών κοινοτήτων και αρχών. Οι τοπικές κοινότητες θα πρέπει επίσης να ενημερωθούν και να συνειδητοποιήσουν ότι η αποκατάσταση και αξιοποίηση των οικισμών δεν αποτελεί αποκλειστικά ένα στείρο μέσο εσόδων για την οικονομική ανάπτυξη του νησιού τους, αλλά και έναν τρόπο αναγνώρισης και ανάδειξης της ιστορικής μνήμης. Σαφώς και το οποιοδήποτε στρατηγικό σχέδιο θα πρέπει να εστιάζει στον τομέα του τουρισμού και στην προσέλκυση επισκεπτών, δε θα πρέπει όμως κατά την προσπάθεια αυτή να επισκιάσει και να υποβαθμίσει την ιστορική, αισθητική, αρχαιολογική ή όποια άλλη αξία διέπει τους οικισμούς.

Δ4. Τουριστική προώθηση και προβολή του νησιού

Ένα γενικευμένο και ολιστικό στρατηγικό σχέδιο ανάδειξης του πολιτιστικού αποθέματος της Χάλκης πρέπει να συμπεριλαμβάνει ολοκληρωμένους τρόπους προώθησης και προβολής του. Στόχος είναι η διάσωση της ιστορικής μνήμης, η γνωριμία της τοπικής κοινωνίας με τον αξιόλογο μνημειακό πλούτο που δεν είναι πλήρως γνωστός στο ευρύ φάσμα του αλλά και η προσέλκυση περισσότερων επισκεπτών με την ενίσχυση του τουριστικού *brand name* του νησιού και την επέκταση της τουριστικής περιόδου (άφιξη επισκεπτών και σε εποχές *off season*, τουλάχιστον κατά τους ανοιξιάτικους και φθινοπωρινούς μήνες).

Η δημιουργία ενός πολιτιστικού κέντρου - μουσείου θα μπορούσε να συνεισφέρει στα παραπάνω. Καθώς οι περισσότεροι Χαλκίτες διαμένουν και δραστηριοποιούνται στον Εμπορείο και το λιμάνι του αποτελεί το σημείο υποδοχής των επισκεπτών, η ίδρυση ενός πολιτιστικού χώρου εδώ θα ήταν ιδανική. Οι νεοαφειχθέντες τουρίστες μπορούν να πληροφορηθούν για την ιστορία και το μνημειακό πλούτο του νησιού, ενώ οι ντόπιοι μπορούν να εξοικειωθούν με τη μακράιωνη ιστορία του τόπου τους που ενδεχομένως να τους είναι άγνωστη. Εδώ θα μπορούν επίσης να λάβουν χώρα πολιτιστικές εκδηλώσεις που να δίνουν έμφαση στα

⁵⁶ Μαΐστρου Ε. 2004. σ. 175.

τοπικά έθιμα και τις παραδόσεις. Για τη δημιουργία του κατάλληλου χώρου πολιτιστικών δρωμένων δεν είναι καν απαραίτητη η κατασκευή νέων, πομπωδών και κοστοβόρων κτηρίων και χώρων που πιθανώς θα αλλοιώσουν την παραδοσιακή εικόνα του οικισμού. Η εκμετάλλευση εγκαταλελειμμένων παραδοσιακών κτηρίων αλλά και ερειπωμένων νεότερων μνημείων, τα οποία δεν έχουν καμία απολύτως χρήση σήμερα, αποτελεί μία βάσιμη λύση. Απαραίτητες είναι βέβαια επεμβάσεις αποκατάστασης κυρίως των στατικών προβλημάτων των κτηρίων αυτών, για την ασφάλεια των επισκεπτών. Με την επισκευή-διαμόρφωση των εσωτερικών και εξωτερικών χώρων χρησιμοποιώντας πάντα συμβατά υλικά και με σεβασμό στο παραδοσιακό αρχιτεκτονικό σχέδιο, λύνεται παράλληλα το πρόβλημα ανεύρεσης χώρου πολιτισμού αλλά και το πρόβλημα διάσωσης και αξιοποίησης των ρημαγμένων αρχιτεκτονημάτων του Εμπορείου.

Η συνεργασία των τοπικών φορέων της Χάλκης με εκείνων της Ρόδου, θα μπορούσε επίσης να συνεισφέρει αισθητά στην ανάδειξη και των δύο νησιών. Στόχος είναι η προώθηση της συνεργασίας των δύο νησιών για την ανακατεύθυνση μέρους του τουριστικού ρεύματος από τη Ρόδο προς τη Χάλκη. Η Χάλκη μπορεί να αντιμετωπίζει μεν πρόβλημα έλλειψης τουριστών, αλλά αντίθετα η Ρόδος παρουσιάζει -συνήθως τα καλοκαίρια- προβλήματα υπερβολικά μαζικής συρροής τουριστικού ρεύματος και ανεξέλεγκτης εγκατάστασης τουριστικών δραστηριοτήτων. Με τη συνεργασία των δύο νησιών και τη συνεισφορά των αρμόδιων φορέων (π.χ. Τοπικοί Δήμοι, Εφορεία Αρχαιοτήτων Δωδεκανήσου), μπορούν να λαμβάνουν χώρα εκδηλώσεις πολιτιστικού ενδιαφέροντος και στα δύο νησιά οι οποίες να αναδεικνύουν και να προωθούν τη συνάφεια των δύο νησιών: κοινή ιστορική πορεία, παρεμφερές περιβαλλοντικό και πολιτιστικό απόθεμα, κοντινή απόσταση. Εξειδικευμένα μέρη του τουριστικού ρεύματος της Ρόδου θα προσανατολιστούν προς τη Χάλκη στην οποία θα αυξηθεί η τουριστική δραστηριότητα και θα εδραιωθεί περαιτέρω το τουριστικό *brand-name* του νησιού. Με τον τρόπο αυτό και τα δύο νησιά θα έχουν τη δυνατότητα να αναδείξουν περαιτέρω την ιδιαίτερη ταυτότητά τους, λύνοντας παράλληλα τα πιο καίρια προβλήματα που αντιμετωπίζουν: η Ρόδος θα αποσυμφορηθεί από την αλλοίωση που επιφέρει η υπερβολική τουριστική δραστηριότητα και η Χάλκη θα αποκτήσει την – τοπική, και γιατί όχι, διεθνή – αναγνωρισιμότητα που αξίζει και την προστιθέμενη τουριστική αξία που έχει ανάγκη.

Δ5. Ενίσχυση των υποδομών και αειφορία

Δε θα μπορούσαμε, τέλος, να παραλείψουμε στο πλαίσιο της γενικότερης ανάπτυξης της Χάλκης, το ζήτημα των υποδομών. Η Χάλκη, όπως άλλωστε και άλλες νησιωτικές περιοχές που είναι απομονωμένες από την ηπειρωτική χώρα, κάνει χρήση απαρχαιωμένων πλέον τεχνικών και κοινωνικών υποδομών που δεν έχουν εκσυγχρονιστεί προκειμένου να ανταποκρίνονται στις νέες κοινωνικές και οικονομικές ανάγκες. Ακόμη αν κοιτάξουμε το ζήτημα αποκλειστικά από το πρίσμα της τουριστικής ανάπτυξης, η ύπαρξη των κατάλληλων τεχνικών υποδομών είναι αναγκαία.

Η βασικότερη ίσως έλλειψη σε θέματα τεχνικών υποδομών του νησιού παρατηρείται στο οδικό του δίκτυο. Σε όλη την έκτασή του, υπάρχει μόνο μία βαθιά οδός από οχήματα, η Επαρχιακή Οδός Χάλκης-Αγ. Ιωάννη. Η οδός αυτή είναι μεν ασφαλτοστρωμένη και εξυπηρετεί τα βασικότερα σημεία του νησιού (Εμποριός-Πόνταμος-Χωριό-Πλαγιά-Κατσιάς-Κοίλα), αλλά δεν καλύπτει άλλες παράκτιες περιοχές ή περιοχές στο βόρειο κομμάτι της ενδοχώρας. Περιοχές όπως το Γιαλούι του Αγίου Γεωργίου με την χαρακτηριστική παραλία πρέπει να γίνουν προσβάσιμες στους κατοίκους αλλά κυρίως στους επισκέπτες, έστω με τσιμεντοστρωμένες βατές οδούς. Αντίστοιχα θα πρέπει να δημιουργηθεί σωστή και ασφαλής διαδρομή για την περιοχή Αρέττα, για την Χερσόνησο της Τραχείας στα νότια, αλλά και για τους αρχαιολογικούς χώρους Χρυσόι και Κεφάλι στα δυτικά που ορισμένα σημεία τους σήμερα είναι παντελώς αποκομμένα. Στο εσωτερικό του Εμπορειού, η μετακίνηση οχημάτων καθίσταται δύσκολη λόγω απότομων κλίσεων και στενών οδών. Όπου είναι εφικτό και χωρίς να κινδυνέψουν αξιόλογα παραδοσιακά κτήρια και μνημεία του οικισμού, μπορούν να πραγματοποιηθούν οι απαραίτητες διαπλατύνσεις και εξομαλύνσεις οδών για τη γρηγορότερη και ευκολότερη μετακίνηση των επισκεπτών.

Οι λιμενικές υποδομές είναι επίσης ένας τομέας που απαιτεί ενίσχυση στο νησί. Το Εμπορείο δεν μπορεί να υποστηρίξει την άφιξη πολλών πλοίων ταυτόχρονα. Ακόμη, περιμετρικά του νησιού, οι περισσότεροι όρμοι που δημιουργούνται είναι ανεκμετάλλετοι ενώ θα μπορούσαν να υποστηρίξουν μικρές λιμενικές εγκαταστάσεις π.χ. αλιείας. Ήδη στα Κάνια οφείλουν να ολοκληρωθούν οι λιμενικές εγκαταστάσεις που έχουν ελάχιστα ξεκινήσει οι οποίες μπορούν κάλλιστα να επεκταθούν και στη

δημιουργία βιομηχανικών υποδομών για τον εμπλουτισμό του δευτερογενούς τομέα. Πολλές άλλες παράκτιες περιοχές του νησιού που είναι δυσπρόσιτες οδικώς αλλά έχουν αξιόλογο πολιτιστικό απόθεμα και περιβάλλον π.χ. η Χερσόνησος Κεφάλι, μπορούν να προσεγγίζονται από τους επισκέπτες από τη θάλασσα. Αλλά για να είναι αυτό εφικτό, πρέπει να πραγματοποιούνται μετακινήσεις με τα κατάλληλα πλοία τα οποία απαιτούν και τη δημιουργία ανάλογων υποδομών για πρόσδεση όπως προβλήτες και αποβάθρες.

Απαραίτητες υποδομές θα πρέπει να κατασκευαστούν και για την διευκόλυνση και ενίσχυση της αγροτικής παραγωγής. Ο αγροτικός τομέας στη Χάλκη έχει παρακμάσει αρκετά λόγω έλλειψης απασχολούμενων αλλά και εξαιτίας των περιορισμένων καλλιεργήσιμων εδαφών. Η δημιουργία των απαραίτητων έργων ύδρευσης κυρίως προς στην ενδοχώρα του νησιού, θα ενίσχυε την αγροτική παραγωγή και θα έδινε την ευκαιρία σε περισσότερους ντόπιους να ασχοληθούν με τον πρωτογενή τομέα. Η ανακατασκευή των λιθοδομών που έχουν καταστραφεί στην ενδοχώρα όπου συγκρατούν τα λιγιστά όμβρια ύδατα στα χωράφια είναι επίσης αναγκαία.

Περιορισμένες είναι και οι υποδομές υποδοχής επισκεπτών. Όλα τα καταλύματα και οι μονάδες εστίασης βρίσκονται αποκλειστικά στον Εμπορειό. Η δημιουργία νέων υποδομών εκτός του Εμπορειού, κοντά σε αγροικίες και μοναστήρια της ενδοχώρας θα έδινε στους επισκέπτες περισσότερες επιλογές για διαμονή ενώ παράλληλα θα τους εξοικείωνε με τη μακραίωνη παράδοση, τα ήθη και τα έθιμα των Χαλκιτών.

Ε. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η Χάλκη αποτελεί ένα νησί που αν και μικρό σε έκταση, φέρει μία ιστορία αιώνων καθώς και ένα μοναδικό αρχιτεκτονικό, πολιτιστικό και περιβαλλοντικό απόθεμα. Βρίσκεται σε άμεση γειτνίαση με την ευρύτερη περιφέρεια της Ρόδου, η οποία αποτελεί χαρακτηριστικό τουριστικό πόλο έλξης των Δωδεκανήσων και εν γένει του Αιγαίου. Παρ' όλα αυτά, όπως είδαμε, η τουριστική ανάπτυξη δεν έχει επιτευχθεί στο έπακρο στο νησί. Τα προβλήματα που αντιμετωπίζει στη νησιωτική ανάπτυξη είναι εμφανή και δεν υφίσταται το απαραίτητο τουριστικό ρεύμα για να αντισταθμίσει τα πλήγματα και τη γενικότερη παρακμή που έχει υποστεί η οικονομία της. Το νησί για πολλά χρόνια είχε περάσει στην αφάνεια (και συχνά επισκιασμένο από τη Ρόδο). Οι οικισμοί της υπαίθρου εγκαταλείφθηκαν, οι παραγωγικοί τομείς συρρικνώθηκαν, τα μνημεία άρχισαν να εμφανίζουν φθορές, ορισμένες υποδομές παρέμειναν απαρχαιωμένες ενώ ο γηγενείς πληθυσμός σταδιακά μειώθηκε.

Η Χάλκη όμως, όπως απέδειξε η διαδικασία της τεκμηρίωσης του πολιτιστικού της αποθέματος, συγκεντρώνει πλήθος μνημείων και τόπων αρχαιολογικού ενδιαφέροντος παρά τη μικρή έκτασή της ενώ φέρει μία αδιάσπαστη ιστορική συνέχεια αιώνων. Πολλά μάλιστα ακίνητα πολιτιστικά αγαθά συσσωρεύονται σε συγκεκριμένες εξέχουσες τοποθεσίες του νησιού (π.χ. οικισμός Χωριού), γεγονός που δημιουργεί πυρήνες με έντονο πολιτιστικό απόθεμα που θα μπορούσαν κάλλιστα να αποτελέσουν ενεργούς πόλους έλξης τουριστικού ρεύματος. Για να πραγματοποιηθεί όμως κάτι τέτοιο και για να μπορέσει να αναπτύξει ως τοποθεσία νέους τουριστικούς πόρους και προϊόντα, απαιτείται ανάδειξη, αναγνώριση και αναβάθμιση του ανθρωπογενούς πολιτιστικού και του φυσικού περιβαλλοντικού αποθέματος αυτού. Παράδειγμα μπορούν να αποτελέσουν οι προτάσεις ανάδειξης τις οποίες επισημάναμε σε προηγούμενο κεφάλαιο (με έμφαση στην προστασία και αποκατάσταση της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς) και οι οποίες θα εντάσσονται σε ένα ολοκληρωμένο σχέδιο αναπτυξιακής πολιτικής του νησιού. Με την αξιοποίηση της ιδιαίτερης πολιτιστικής κληρονομιάς και του περιβάλλοντος του τόπου, τα οφέλη δε θα περιορίζονται αποκλειστικά στην προστιθέμενη αξία του τουρισμού. Καθίσταται δυνατόν να αντιστραφεί σταδιακά η υποβάθμιση του περιβάλλοντος και να επιτευχθεί η προστασία και προβολή της ιδιαίτερης αρχιτεκτονικής κληρονομιάς. Όσον αφορά στους οικισμούς αναδεικνύεται η παραδοσιακή ταυτότητά τους, ενώ αποτρέπεται οποιαδήποτε μελλοντική οικοδόμησή, ανάπτυξη και μεταβολή που μπορεί να επιφέρει

αλλοίωση του δομημένου και φυσικού περιβάλλοντος. Ταυτόχρονα, δημιουργείται και η δυνατότητα αναβίωσης εγκαταλελειμμένων και παρηκμασμένων οικισμών οι οποίοι μπορούν να δώσουν ώθηση στην επανεκμετάλλευση και αναβίωση όλης της ενδοχώρας.

Ως επακόλουθο της δημιουργίας νέων τουριστικών πόρων θα ενισχυθεί και η τοπική οικονομία. Σε συνδυασμό με τη βελτίωση των υποδομών του νησιού, οι πλουτοπαραγωγικοί τομείς θα έχουν την ευκαιρία να ενισχυθούν αξιοποιώντας τα αγαθά του φυσικού περιβάλλοντος (με σεβασμό όμως πάντα στο περιβάλλον και με γνώμονα την προστασία του). Η αγροτική παραγωγή και η αλιεία μπορούν να εκσυγχρονιστούν και ο τομέας της βιομηχανίας και μεταποίησης να ανακάμψει. Με την υιοθέτηση και αξιοποίηση εναλλακτικών ανανεώσιμων πηγών ενέργειας επιτυγχάνεται ο εκσυγχρονισμός αυτός με παράλληλη προστασία των φυσικών αγαθών του τόπου.

Με την ορθή οργάνωση και διαμόρφωση πολιτιστικών διαδρομών στο νησί, επιτυγχάνεται ο προσανατολισμός εξειδικευμένου μέρους του τουριστικού ρεύματος από γειτονικούς εδραιωμένους τουριστικά πόλους έλξης (Ρόδος). Παράλληλα, δύναται η ευκολότερη κατανόηση της αρχαιολογικής και ιστορικής αξίας του τόπου από τους γηγενείς κατοίκους, αλλά και η προβολή του νησιού (σε τοπικό επίπεδο αλλά και διεθνώς) ως αξιόλογος προορισμός για πολιτιστικές περιηγήσεις.

Ήδη με τις πιλοτικές εφαρμογές σχεδίων βιώσιμης ανάπτυξης που σχετίζονται λόγου χάριν με την ενεργειακή αναβάθμιση και τη περιβαλλοντική προστασία (βλ. *GR-eco Islands*), η Χάλκη και οι τοπικοί διοικητικοί φορείς της έχουν αποδείξει ότι δύναται ως νησί να εφαρμόσει προτάσεις και προοπτικές ανάπτυξης που θα αποσκοπούν στην αειφορία. Οφείλει όμως να δώσει ιδιαίτερη έμφαση στην πολιτιστική κληρονομιά του νησιού, που αντικατοπτρίζεται στο μνημειακό και αρχιτεκτονικό πλούτο και στα άυλα στοιχεία πολιτισμού, καθώς μπορεί να αποτελέσει τον σημαντικότερο μοχλό νησιωτικής ανάπτυξης. Θα πρέπει ακόμη να εστιάσει στη μελλοντική ενίσχυση των παραγωγικών δομών της οικονομίας με την αξιοποίηση των τοπικών φυσικών αγαθών, έχοντας όμως υπόψιν να μην εκμεταλλευθούν ανεξέλεγκτα. Γενικότερα, είναι μεν βασικός στόχος η τουριστική ανάπτυξη και ο ορισμός προστιθέμενης αξίας στον τουρισμό, αλλά μην ξεχνάμε ότι μακροπρόθεσμα, ο απώτατος σκοπός είναι η αειφορία. Η μετατροπή δηλαδή του νησιού σε έναν τόπο που θα εξυπηρετεί και θα ικανοποιεί τις σύγχρονες ανάγκες των σημερινών κατοίκων και θα βελτιώσει την ποιότητα ζωής,

προστατεύοντας όμως παράλληλα το περιβάλλον και χωρίς να επισκιάζει τις ανάγκες μελλοντικών γενεών.

ΔΕΛΤΙΑ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ

Δελτία Αρχαιολογικών Χώρων

Δελτίο ΑΕΙ 1- ΑΡΧ. ΧΩΡΟΣ ΧΩΡΙΟΥ-ΤΡΑΧΕΙΑΣ-ΠΟΝΤΑΜΟΥ

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΑΠΟΘΕΜΑ	
ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΜΝΗΜΕΙΟΥ	
▪ Όνομασία Μνημείου	Χωριό, Χερσόνησος Τραχείας και Πόνταμος Χάλκης
▪ Διοικητική Υπαγωγή (Περιφερειακή Ενότητα / Δήμος / Δημ Ενότητα / Κοινότητα / Οικισμός)	ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ, ΡΟΔΟΥ, ΧΑΛΚΗΣ
▪ Θέση	https://www.arxaiologikoktimatologio.gov.gr/el/search-data-map/?type=Space&id=166515
▪ Είδος Μνημείου	Αρχαιολογικός Χώρος
▪ Αρχιτεκτονικός τύπος	
▪ Χρονική Περίοδος	Προϊστορικοί, κλασικοί, ελληνιστικοί και βυζαντινοί χρόνοι
▪ Αρχαία/Ιστορική Ονομασία	
▪ Χρήση/Αρχική χρήση	
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ	
▪ Φορέας Προστασίας	ΕΦΑ Δωδεκανήσου
▪ Καθεστώς Ιδιοκτησίας	
▪ Ζώνη Προστασίας	

Περιεχόμενο προσασίας (κέλυφος, κτ.συγκρότημα)	Αμυντικά Συγκροτήματα, Οικιστικά Σύνολα, Ιεροί Ναοί, Θρησκευτικοί Χώροι	
ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ		
• Παρατηρήσεις	<p>Ο αρχαιολογικός χώρος του Χωριού και της χερσονήσου Τραχείας περιλαμβάνει μνημεία όλων των περιόδων: Προϊστορικά και αρχαία οικιστικά και οχυρωματικά λείψανα, ίχνη αρχαίων νεκροταφείων, μεσαιωνικές οχυρώσεις και μεταβυζαντινούς ναούς.</p> <p>Ο εγκαταλειμμένος οικισμός του Χωριού βρίσκεται δυτικά του σημερινού οικισμού Εμπορείου και αποτελεί τον κύριο αρχαιολογικό χώρο του νησιού. Τη μεγαλύτερη ακμή του, γνώρισε ο οικισμός κατά το 17ο και 18ο αι. Σήμερα παρουσιάζει τη μορφή ενός ερειπίων, εφόσον από τις αρχές του 19ου αι άρχισε να εγκαταλείπεται και γύρω στο 1950 έφυγαν και οι τελευταίοι του κάτοικοι.</p> <p>Σε όλη την έκταση του οικισμού εντοπίστηκαν είκοσι έξι (26) συνολικά αναλημματικοί τοίχοι που χρονολογούνται στον 4^ο αι. π.Χ. Οι αρχαίοι τοίχοι αρχικά κάλυπταν όλο τον οικισμό, ως τους πρόποδες του λόφου, αλλά σταδιακά οι κάτοικοι του μεσαιωνικού χωριού τους επαναχρησιμοποίησαν ως δομικό υλικό για την οικοδόμηση των οικιών τους, όπως προκύπτει από το πλήθος των αρχαίων λίθων που σώζονται σε δεύτερη χρήση.</p> <p>Προχωρώντας προς την κορυφή του λόφου, συναντάμε την ακρόπολη, το γνωστό Παλαιόκαστρο, οχυρωμένη με ισχυρό τείχος και κτισμένη κατά το ισόδομο σύστημα. Σε καλύτερη κατάσταση διατηρείται τμήμα της νότιας οχύρωσης με την πυλίδα, ενώ το σύνολο της οχυρής θέσης κατέλαβε στα χρόνια της ιπποτοκρατίας, το καλοδιατηρημένο, σήμερα, κάστρο των Ιπποτών.</p>	
Πηγές	<ul style="list-style-type: none"> • Αρχαιολογικό Κτηματολόγιο, • Διαρκής Κατάλογος των Κηρυγμένων αρχαιολογικών χώρων και μνημείων της Ελλάδος, • Επίσημη Ιστοσελίδα ΥΠΠΟΑ, «Στερέωση και ανάδειξη αρχαίου οικισμού στο Χωριό Χάλκης» 	
ΚΗΡΥΞΕΙΣ		
• Τύπος Κήρυξης		
• Αριθμός Υπουργικής Απόφασης / ΦΕΚ	<p><u>ΥΠΠΟΤ/ΓΔΑΠΚ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/74591/3345</u> ΦΕΚ: 297/ΑΑΠ/2011-11-07</p> <p><u>ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Β1/Φ29/7309/147</u> ΦΕΚ: 594/Β/1995-07-07</p> <p><u>ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/50781/2995</u> ΦΕΚ: 1146/Β/1998-10-29</p> <p><u>ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Β1/Φ29/ΚΗΡ/54550/1792</u> ΦΕΚ: 1675/Β/2001-12-17</p> <p><u>ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/34504/2147</u> ΦΕΚ: 1554/Β/1999-08-03</p>	

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ		
<ul style="list-style-type: none"> Δομικά Υλικά 		
<ul style="list-style-type: none"> Φέρουσα κατασκευή 		
<ul style="list-style-type: none"> Φθορές/Βλάβες 		
<ul style="list-style-type: none"> Επεμβάσεις/Υλικά αποκατάστασης 	<p>κατασκευή λιθόστρωτου στις διαδρομές εντός του οικισμού, στερέωση και συμπλήρωση αρχαίων αναλημματικών τοίχων («Στερέωση και ανάδειξη αρχαίου οικισμού στο Χωριό Χάλκης», ΕΣΠΑ 2007-2013 -Επιχειρησιακό πρόγραμμα Κρήτης και νήσων Αιγαίου)</p>	<p>Για τις συμπληρώσεις χρησιμοποιήθηκε τοπικό πέτρωμα, ενώ για τη στερέωσή τους κονίαμα από λευκό τσιμέντο, άμμο λατομείου, θηραϊκή γη και ασβεστοπολτό</p>
ΤΡΩΤΟΤΗΤΑ - ΔΙΑΚΙΝΔΥΝΕΥΣΗ		
<ul style="list-style-type: none"> Φυσικοί Κίνδυνοι 		
<ul style="list-style-type: none"> Ανθρωπογενείς 		
<ul style="list-style-type: none"> Εγγενής τρωτότητα 		
ΑΠΟΤΥΠΩΣΕΙΣ		
<ul style="list-style-type: none"> Φωτογραφίες 	<p>Αρχαιολογικό Κτηματολόγιο</p> <p>ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού</p> <p>ΚΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ Α.Ε.</p> <p>Οκτώβριος 9, 2022</p> <p>Μίλιος - Παλάτια Αρχαιολογική Χώρα - Παλιόκω</p> <p>1:18.058</p> <p>0 362.5 725 1.450 m</p> <p>Εθνικό Αρχαίο Μνημείο ΕΣΠΑ</p>	
<ul style="list-style-type: none"> Σχέδια 		

ΧΩΡΙΚΟΣ ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ	
▪ Συντεταγμένες	Πολύγωνο (halki1)
Προσβασιμότητα	
ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ	
Εντάσσεται σε ΠΕΠ (ποιο)	
Προτεινόμενο ΠΕΠ ένταξης για χρηματοδότηση	

Δελτίο ΑΕΙ 2 - ΑΡΧ. ΧΩΡΟΣ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ ΚΕΦΑΛΙ

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΑΠΟΘΕΜΑ	
ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΜΝΗΜΕΙΟΥ	
▪ Όνομασία Μνημείου	Χερσόνησος Κεφάλι Χάλκης
▪ Διοικητική Υπαγωγή (Περιφερειακή Ενότητα / Δήμος / Δημ Ενότητα / Κοινότητα / Οικισμός)	Νοτίου Αιγαίου, Ρόδου, Χάλκης
▪ Θέση	https://www.arxaiologikoktimatologio.gov.gr/el/search-data-map/?type=Space&id=166499
▪ Είδος Μνημείου	Χερσαίος Αρχαιολογικός Χώρος
▪ Αρχιτεκτονικός τύπος	
▪ Χρονική Περίοδος	Κλασικοί χρόνοι
▪ Αρχαία / Ιστορική Ονομασία	
▪ Χρήση / Αρχική χρήση	

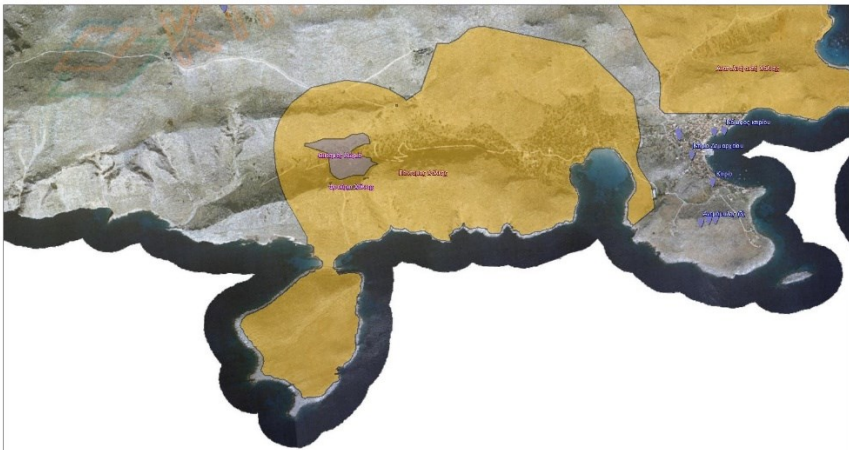
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ	
<ul style="list-style-type: none"> Φορέας Προστασίας 	ΕΦΑ Δωδεκανήσου
<ul style="list-style-type: none"> Καθεστώς Ιδιοκτησίας 	
<ul style="list-style-type: none"> Ζώνη Προστασίας 	
Περιεχόμενο προστασίας (κέλυφος, κτ.συγκρότημα)	
ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ	
<ul style="list-style-type: none"> Παρατηρήσεις 	Στη χερσόνησο Κεφάλι, το δυτικότερο ακρωτήριο του νησιού, σώζεται αρχαίος οικισμός και μικρός αρχαίος πύργος με περίβολο, καθώς έχουν βρεθεί και λείψανα παλαιοχριστιανικής βασιλικής.
Πηγές	<ul style="list-style-type: none"> Αρχαιολογικό κτηματολόγιο, Μπαϊράμη Κ. 2005, «Χάλκη, Αλιμνιά, Καστελλόριζο, Ρω», στο Αρχαιολογία: Νησιά του Αιγαίου, επιμ. Βλαχόπουλος Α., Αθήνα. 372-375.
ΚΗΡΥΞΕΙΣ	
<ul style="list-style-type: none"> Τύπος Κήρυξης 	
<ul style="list-style-type: none"> Αριθμός Υπουργικής Απόφασης / ΦΕΚ 	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/34504/2147 ΦΕΚ: 1554/Β/1999-08-03
ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ	
<ul style="list-style-type: none"> Δομικά Υλικά 	
<ul style="list-style-type: none"> Φέρουσα κατασκευή 	
<ul style="list-style-type: none"> Φθορές/Βλάβες 	
<ul style="list-style-type: none"> Επεμβάσεις/Υλικά αποκατάστασης 	
ΤΡΩΤΟΤΗΤΑ - ΔΙΑΚΙΝΔΥΝΕΥΣΗ	

<ul style="list-style-type: none"> Φυσικοί Κίνδυνοι 	
<ul style="list-style-type: none"> Ανθρωπογενείς 	
<ul style="list-style-type: none"> Εγγενής τρωτότητα 	
ΑΠΟΤΥΠΩΣΕΙΣ	
<ul style="list-style-type: none"> Φωτογραφίες 	<div style="text-align: right; font-size: small;"> Αρχαιολογικό Κτηματολόγιο </div> <p style="font-size: x-small;"> Οκτώβριου 6, 2022 Αρχαιολογική Χάρτα - Πολύγωνο </p>
<ul style="list-style-type: none"> Σχέδια 	
ΧΩΡΙΚΟΣ ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ	
<ul style="list-style-type: none"> Συντεταγμένες 	Πολύγωνο (halki2)
Προσβασιμότητα	
ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ	
Εντάσσεται σε ΠΕΠ (ποιο)	
Προτεινόμενο ΠΕΠ ένταξης για χρηματοδότηση	

Δελτίο ΑΕΙ 3 - ΑΡΧ. ΧΩΡΟΣ ΠΟΝΤΑΜΟΥ

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΑΠΟΘΕΜΑ	
ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΜΝΗΜΕΙΟΥ	
▪ Όνομασία Μνημείου	Πόνταμος Χάλκης
▪ Διοικητική Υπαγωγή (Περιφερειακή Ενότητα / Δήμος / Δημ Ενότητα / Κοινότητα / Οικισμός)	Νοτίου Αιγαίου, Ρόδου, Χάλκης
▪ Θέση	https://www.arxaiologikoktimatologio.gov.gr/el/search-data-map/?type=Space&id=167284
▪ Είδος Μνημείου	Χερσαίος Αρχαιολογικός Χώρος
▪ Αρχιτεκτονικός τύπος	
▪ Χρονική Περίοδος	Κλασικοί και βυζαντινοί χρόνοι
▪ Αρχαία/Ιστορική ή Ονομασία	
▪ Χρήση/Αρχική χρήση	
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ	
▪ Φορέας Προστασίας	ΕΦΑ Δωδεκανήσου
▪ Καθεστώς Ιδιοκτησίας	
▪ Ζώνη Προστασίας	
Περιεχόμενο προστασίας (κέλυφος, κτ.συγκρότημα)	

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Παρατηρήσεις 	<p>Ο αρχαιολογικός χώρος της περιοχής του Ποντάμου περιλαμβάνει νεκροταφείο του 4ου αι. π.Χ., λείψανα οικισμού προϊστορικών και κλασικών χρόνων στη θέση Ξιπέι, τάφους κλασικών και ελληνοιστικών χρόνων στις θέσεις Μισοπέτα και Κούκιαλι, κατάλοιπα ελληνοιστικού ισόδομου τοίχου και υπόγειο κτιστό τάφο στην περιοχή του μεταβυζαντινού ναού των Αγίων Αναργύρων.</p>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Πηγές 	<p>Αρχαιολογικό κτηματολόγιο</p>
ΚΗΡΥΞΕΙΣ	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Τύπος Κήρυξης 	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Αριθμός Υπουργικής Απόφασης / ΦΕΚ 	<p><u>ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/50781/2995</u> ΦΕΚ: 1146/Β/1998-10-29 <u>ΥΠΠΟΤ/ΓΔΑΠΚ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/74591/3345</u> ΦΕΚ: 297/ΑΑΠ/2011-11-07</p>
ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Δομικά Υλικά 	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Φέρουσα κατασκευή 	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Φθορές/Βλάβες 	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Επεμβάσεις/Υλικά αποκατάστασης 	
ΤΡΩΤΟΤΗΤΑ - ΔΙΑΚΙΝΔΥΝΕΥΣΗ	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Φυσικοί Κίνδυνοι 	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ανθρωπογενείς 	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Εγγενής τρωτότητα 	
ΑΠΟΤΥΠΩΣΕΙΣ	

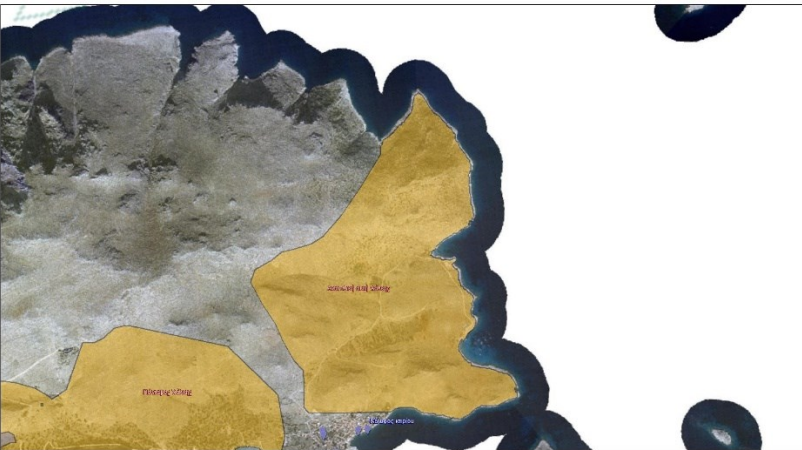
Φωτογραφίες	<div style="display: flex; justify-content: space-between;"> <div data-bbox="502 212 662 235"> <p>ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού</p> </div> <div data-bbox="1165 212 1332 235"> <p>Αρχαιολογικό Κτηματολόγιο</p> </div> </div> <div style="display: flex; justify-content: space-between; align-items: flex-end; margin-top: 10px;"> <div data-bbox="491 694 574 716"> <p>Οκτώβριου 6, 2022</p> </div> <div data-bbox="1220 694 1276 716"> <p>1:18.056</p> </div> </div> <div style="margin-top: 5px;"> <p> ● Μάρτυρα - Σημεία Μάρτυρα - Πολύγωνα Αρχαιολογική Χώρα - Πολύγωνα </p> </div> <div style="text-align: right; margin-top: 5px;"> <p>0 362.5 725 1.450 m</p> </div> <div style="display: flex; justify-content: flex-end; margin-top: 5px;"> <div data-bbox="1005 784 1197 817"> <p>Ευρωπαϊκή Ένωση ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ</p> </div> <div data-bbox="1204 772 1343 817"> <p>Εθνικό Αρχείο Μνημείων ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ</p> </div> </div>
Σχέδια	
ΧΩΡΙΚΟΣ ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ	
Συντεταγμένες	Πολύγωνο (halki3)
Προσβασιμότητα	
ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ	
Εντάσσεται σε ΠΕΠ (ποιο)	
Προτεινόμενο ΠΕΠ ένταξης για χρηματοδότηση	

Δελτίο ΑΕΙ 4 - ΑΡΧ. ΧΩΡΟΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΑΚΤΗ ΧΑΛΚΗΣ

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΑΠΟΘΕΜΑ
ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΜΝΗΜΕΙΟΥ

<ul style="list-style-type: none"> ▪ Όνομασία Μνημείου 	Ανατολική ακτή Χάλκης
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Διοικητική Υπαγωγή (Περιφερειακή Ενότητα / Δήμος / Δημ Ενότητα / Κοινότητα / Οικισμός) 	Νοτίου Αιγαίου, Ρόδου, Χάλκης
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Θέση 	https://www.arxaiologikoktimatologio.gov.gr/el/search-data-map/?type=Space&id=165203
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Είδος Μνημείου 	Χερσαίος Αρχαιολογικός Χώρος
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Αρχιτεκτονικός τύπος 	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Χρονική Περίοδος 	Ελληνιστική και παλαιοχριστιανική - βυζαντινή εποχή
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Αρχαία/Ιστορική Ονομασία 	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Χρήση/Αρχική χρήση 	
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Φορέας Προστασίας 	ΕΦΑ Δωδεκανήσου
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Καθεστώς Ιδιοκτησίας 	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ζώνη Προστασίας 	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Περιεχόμενο προστασίας (κέλυφος, κτ.συγκρότημα) 	
ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Παρατηρήσεις 	Στην ανατολική ακτή της Χάλκης υπάρχει το εκκλησάκι του Αγίου Ζαχαρία, ενώ στις θέσεις Πευκιά και Αρροί σώζονται ελληνιστικά, παλαιοχριστιανικά και βυζαντινά οικοδομικά λείψανα

Πηγές	Αρχαιολογικό κτηματολόγιο	
ΚΗΡΥΞΕΙΣ		
Τύπος Κήρυξης		
Αριθμός Υπουργικής Απόφασης / ΦΕΚ	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/34504/2147 ΦΕΚ: 1554/Β/1999-08-03	
ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ		
Δομικά Υλικά		
Φέρουσα κατασκευή		
Φθορές/Βλάβες		
Επεμβάσεις/Υλικά αποκατάστασης		
ΤΡΩΤΟΤΗΤΑ - ΔΙΑΚΙΝΔΥΝΕΥΣΗ		
Φυσικοί Κίνδυνοι		
Ανθρωπογενείς		
Εγγενής τρωτότητα		
ΑΠΟΤΥΠΩΣΕΙΣ		

<p>Φωτογραφίες</p>	<p>ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού</p> <p>Αρχαιολογικό Κτηματολόγιο</p> <p>Οκτώβριος 6, 2022</p> <p>Μνημείο - Στοιβά Μνημείο - Πολύγωνο Αρχαιολογικό Χώρο - Πολύγωνο</p> <p>1:18.056</p> <p>Εθνικό Αρχείο Μνημείων</p>
<p>Σχέδια</p>	
<p>ΧΩΡΙΚΟΣ ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ</p>	
<p>Συντεταγμένες</p>	<p>Πολύγωνο (halki4)</p>
<p>Προσβασιμότητα</p>	
<p>ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ</p>	
<p>Εντάσσεται σε ΠΕΠ (ποιο)</p>	
<p>Προτεινόμενο ΠΕΠ ένταξης για χρηματοδότηση</p>	

Δελτίο ΑΕΙ 5 - ΑΡΧ. ΧΩΡΟΣ ΧΡΟΥΣΟΙ ΧΑΛΚΗΣ

<p>ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΑΠΟΘΕΜΑ</p>	
<p>ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΜΝΗΜΕΙΟΥ</p>	
<p>Όνομασία Μνημείου</p>	<p>Χρουσίδι Χάλκης</p>

<ul style="list-style-type: none"> ▪ Διοικητική Υπαγωγή (Περιφερειακή Ενότητα / Δήμος / Δημ Ενότητα / Κοινότητα / Οικισμός) 	Νοτίου Αιγαίου, Ρόδου, Χάλκης
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Θέση 	https://www.arxaiologikoktimatologio.gov.gr/el/search-data-map/?type=Space&id=166500
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Είδος Μνημείου 	Χερσαίος Αρχαιολογικός Χώρος
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Αρχιτεκτονικός τύπος 	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Χρονική Περίοδος 	Κλασικοί χρόνοι
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Αρχαία/Ιστορική Ονομασία 	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Χρήση/Αρχική χρήση 	
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Φορέας Προστασίας 	ΕΦΑ Δωδεκανήσου, Εφορεία Παλαιοανθρωπολογίας - Σπηλαιολογίας
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Καθεστώς Ιδιοκτησίας 	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ζώνη Προστασίας 	
Περιεχόμενο προστασίας (κέλυφος, κτ.συγκρότημα)	
ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Παρατηρήσεις 	Στη θέση Χρουσσί υπάρχουν κατάλοιπα αρχαίων τάφων και αρχαίας τοιχοποιίας, καθώς και ένα ερειπωμένο ναύδριο. Σημαντικό είναι το μεγάλο σπήλαιο στη θέση Βουκολιά
Πηγές	Αρχαιολογικό κτηματολόγιο
ΚΗΡΥΞΕΙΣ	

<ul style="list-style-type: none"> Τύπος Κήρυξης 	
<ul style="list-style-type: none"> Αριθμός Υπουργικής Απόφασης / ΦΕΚ 	ΥΑ <u>ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/34504/2147</u> ΦΕΚ: 1554/Β/1999-08-03
ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ	
<ul style="list-style-type: none"> Δομικά Υλικά 	
<ul style="list-style-type: none"> Φέρουσα κατασκευή 	
<ul style="list-style-type: none"> Φθορές/Βλάβες 	
<ul style="list-style-type: none"> Επεμβάσεις/Υλικά αποκατάστασης 	
ΤΡΩΤΟΤΗΤΑ - ΔΙΑΚΙΝΔΥΝΕΥΣΗ	
<ul style="list-style-type: none"> Φυσικοί Κίνδυνοι 	
<ul style="list-style-type: none"> Ανθρωπογενείς 	
<ul style="list-style-type: none"> Εγγενής τρωτότητα 	
ΑΠΟΤΥΠΩΣΕΙΣ	
<ul style="list-style-type: none"> Φωτογραφίες 	<div style="display: flex; justify-content: space-between;"> <div style="font-size: small;"> <p>ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού</p> </div> <div>Αρχαιολογικό Κτηματολόγιο</div> </div> <div style="font-size: x-small; margin-top: 10px;"> <p>Οκτώβριος 6, 2022</p> <p> ■ Μεταβίβ. - Πολύγωνο ■ Αρχαιολογική Χάρτη - Πολύγωνο </p> </div> <div style="text-align: right; font-size: x-small; margin-top: 10px;"> <p>1:18.000</p> <p>0 302.5 725 1450 m</p> </div> <div style="font-size: x-small; margin-top: 10px;"> <p>Εθνικό Αρχείο Μνημείων</p> <p> </p> </div>

▪ Σχέδια	
ΧΩΡΙΚΟΣ ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ	
▪ Συντεταγμένες	Πολύγωνο (halki5)
Προσβασιμότητα	
ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ	
Εντάσσεται σε ΠΕΠ (ποιο)	
Προτεινόμενο ΠΕΠ ένταξης για χρηματοδότηση	

Δελτίο ΑΕΙ 41 - ΑΡΧ. ΧΩΡΟΣ ΑΛΙΜΙΑΣ

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΑΠΟΘΕΜΑ	
ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΜΝΗΜΕΙΟΥ	
▪ Ονομασία Μνημείου	Νήσος Αλιμιά Χάλκης
▪ Διοικητική Υπαγωγή (Περιφερειακή Ενότητα / Δήμος / Δημ Ενότητα / Κοινότητα / Οικισμός)	ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ, ΡΟΔΟΥ, ΧΑΛΚΗΣ
▪ Θέση	https://www.arxaiologikoktimatologio.gov.gr/el/search-data-map/?type=Space&id=166514
▪ Είδος Μνημείου	Αρχαιολογικός χώρος
▪ Αρχιτεκτονικός τύπος	
▪ Χρονική Περίοδος	Νεολιθική εποχή, κλασικοί-ελληνιστικοί χρόνοι, Παλαιοχριστιανική και Βυζαντινή περίοδος

<ul style="list-style-type: none"> ▪ Αρχαία/Ιστορική Ονομασία 	Ευλίμνια
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Χρήση/Αρχική χρήση 	
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Φορέας Προστασίας 	ΕΦΑ Δωδεκανήσου
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Καθεστώς Ιδιοκτησίας 	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ζώνη Προστασίας 	
Περιεχόμενο προστασίας (κέλυφος, κτ.συγκρότημα)	Αρχαιολογικές Θέσεις, Οικιστικά Σύνολα, Αμυντικές θέσεις, Ιεροί Ναοί Χριστιανικοί, Θρησκευτικοί Χώροι
ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Παρατηρήσεις 	<p>Η Αλιμιά ή Αλιμνιά, το μικρό νησί βορειοανατολικά της Χάλκης, ανήκει στη Χάλκη και ταυτίζεται με την αρχαία Ευλίμνια του Πλινίου. Ολόκληρη η νήσος είναι χαρακτηρισμένος αρχαιολογικός χώρος και έχει πολυάριθμες εντοπισμένες αρχαιότητες από τη νεολιθική έως τη μεταβυζαντινή περίοδο και συγκεκριμένα: α) το νεολιθικού οικισμό και την ελληνιστική οχύρωση (πύργο) στο λόφο Αλιμιάς, β) τις νεολιθικές θέσεις στον Άγιο Μηνά, στο Ποντικοβούναρο και το Εμπορείο, γ) τους νεωσοίκους στον όρμο Αλιμιάς και Εμπορείου, ελληνιστικής περιόδου, δ) την παλαιοχριστιανική βασιλική στον όρμο Εμπορείου και ε) το μεταβυζαντινό ναό του Αγίου Γεωργίου και τον παραδοσιακό οικισμό του 19ου αι. στον όρμο Αλιμιάς.</p>
Πηγές	<ul style="list-style-type: none"> • Αρχαιολογικό κτηματολόγιο, • Σιγάλα Μ. 2011. Η Χάλκη από την παλαιοχριστιανική εποχή μέχρι και το τέλος της περιόδου της ιπποτοκρατίας (5ος αιώνας - 1523): μνημεία, αρχιτεκτονική, τοπογραφία, κοινωνία (Διδακτ. Διατριβή). ΕΚΠΑ, Αθήνα, • Μπαϊράμη Κ. 2005, «Χάλκη, Αλιμνιά, Καστελλόριζο, Ρω», στο Αρχαιολογία: Νησιά του Αιγαίου, επιμ. Βλαχόπουλος Α., Αθήνα. 372-375. • Διαρκής Κατάλογος των Κηρυγμένων αρχαιολογικών χώρων και μνημείων της Ελλάδος
ΚΗΡΥΞΕΙΣ	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Τύπος Κήρυξης 	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Αριθμός Υπουργικής Απόφασης / ΦΕΚ 	<p>ΥΑ <u>ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/11286/575</u> ΦΕΚ: 991/Β/1999-05-27</p>

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ	
▪ Δομικά Υλικά	
▪ Φέρουσα κατασκευή	
▪ Φθορές/Βλάβες	
▪ Επεμβάσεις/Υλικά αποκατάστασης	
ΤΡΩΤΟΤΗΤΑ - ΔΙΑΚΙΝΔΥΝΕΥΣΗ	
▪ Φυσικοί Κίνδυνοι	
▪ Ανθρωπογενείς	
▪ Εγγενής τρωτότητα	
ΑΠΟΤΥΠΩΣΕΙΣ	
▪ Φωτογραφίες	<div style="display: flex; justify-content: space-between;"> <div style="font-size: small;"> <p>ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού</p> </div> <div>Αρχαιολογικό Κτηματολόγιο</div> </div> <div style="font-size: x-small; margin-top: 10px;"> <p>Οκτωβρίου 6, 2022</p> <p>■ Μνημείο - Πολύγωνο</p> <p>■ Αρχαιολογικό Όριο - Πολύγωνο</p> </div> <div style="text-align: right; font-size: x-small; margin-top: 10px;"> <p>1:36.112</p> <p>0 700 1400 2800 m</p> </div> <div style="text-align: right; font-size: x-small; margin-top: 10px;"> <p>Εθνικό Αρχαίο Μνημείο</p> </div>
▪ Σχέδια	
ΧΩΡΙΚΟΣ ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ	

▪ Συντεταγμένες	Πολύγωνο (halki41)
Προσβασιμότητα	
ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ	
Εντάσσεται σε ΠΕΠ (ποιο)	
Προτεινόμενο ΠΕΠ ένταξης για χρηματοδότηση	

Δελτία Μνημείων

Δελτίο ΑΕΙ 6 – ΦΡΟΥΡΙΟ ΧΑΛΚΗΣ

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΑΠΟΘΕΜΑ	
ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΜΝΗΜΕΙΟΥ	
▪ Όνομασία Μνημείου	Φρούριο Χάλκης
▪ Διοικητική Υπαγωγή (Περιφερειακή Ενότητα / Δήμος / Δημ Ενότητα / Κοινότητα / Οικισμός)	ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ, ΡΟΔΟΥ, ΧΑΛΚΗΣ
▪ Θέση	https://www.arxaiologikoktimatologio.gov.gr/el/search-data-map/?type=Monument&id=149074
▪ Είδος Μνημείου	Κάστρο
▪ Αρχιτεκτονικός τύπος	Επιμήκης ορθογώνια οχύρωση
▪ Χρονική Περίοδος	Ελληνιστική (Α' οικοδομική φάση) και μεσαιωνική (Β' οικοδομική φάση)
▪ Αρχαία/Ιστορική Ονομασία	

<ul style="list-style-type: none"> Χρήση/Αρχική χρήση 	
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ	
<ul style="list-style-type: none"> Φορέας Προστασίας 	ΕΦΑ Δωδεκανήσου
<ul style="list-style-type: none"> Καθεστώς Ιδιοκτησίας 	
<ul style="list-style-type: none"> Ζώνη Προστασίας 	
<p>Περιεχόμενο προστασίας (κέλυφος, κτ.συγκρότημα)</p>	
ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ	
<ul style="list-style-type: none"> Παρατηρήσεις 	<p>Οχυρό χτισμένο στη θέση Χωρίο, στην κορυφή βουνού με μέτωπο προς τη θάλασσα. Η πρώτη οικοδομική φάση των οχυρώσεων χρονολογείται στην ελληνιστική εποχή. Το κάστρο στην πιο πρόσφατη μορφή του χτίστηκε στα τέλη του 15ου αιώνα, από τους Ιππότες του τάγματος του Αγίου Ιωάννη της Ρόδου πάνω στα ερείπια Ελληνιστικής ακρόπολης. Έχει έκταση 3.600 μ² και περίμετρο τειχών 280 μ., με μακριές πλευρές προς τα Β και τα Ν, οι οποίες καταλήγουν σε δύο πύργους, ο ένας πολυγωνικού και ο άλλος ορθογώνιου σχήματος. Τα τείχη της Ν πλευράς έχουν καταρρεύσει, αλλά φαίνεται ότι δεν ήταν μεγάλοι ύψους, γιατί η φυσική διαμόρφωση του εδάφους είναι ήδη οχυρή. Καλύτερα διατηρημένη είναι η Β πλευρά. Στο Α άκρο βρίσκεται η κύρια είσοδος, ενώ στις εσοχές υπάρχουν δύο μικροί πύργοι και στο εσωτερικό του Β τείχους υπάρχει περιίδρομος. Στο Β τείχος σώζεται οικόσημο του Μεγάλου Μαγίστρου Pierre d' Aubusson (1476-1503).</p>
<p>Πηγές</p>	<ul style="list-style-type: none"> Αρχαιολογικό κτηματολόγιο Επίσημη ιστοσελίδα ΥΠΠΟΑ Σιγάλα Μ. 2011. <i>Η Χάλκη από την παλαιοχριστιανική εποχή μέχρι και το τέλος της περιόδου της ιπποτοκρατίας (5ος αιώνας - 1523): μνημεία, αρχιτεκτονική, τοπογραφία, κοινωνία</i> (Διδ. Διατριβή). ΕΚΠΑ, Αθήνα
ΚΗΡΥΞΕΙΣ	
<ul style="list-style-type: none"> Τύπος Κήρυξης 	
<ul style="list-style-type: none"> Αριθμός Υπουργικής Απόφασης / ΦΕΚ 	
ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ	
<ul style="list-style-type: none"> Δομικά Υλικά 	

<ul style="list-style-type: none"> ▪ Φέρουσα κατασκευή 		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Φθορές/Βλάβες 		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Επεμβάσεις/Υλικά αποκατάστασης 	<p>Στερεωτικές και αναστηλωτικές εργασίες σε τμήματα του μεσαιωνικού κάστρου [Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Κρήτης και Νήσων Αιγαίου (ΕΣΠΑ 2007-2013)]</p>	
ΤΡΩΤΟΤΗΤΑ - ΔΙΑΚΙΝΔΥΝΕΥΣΗ		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Φυσικοί Κίνδυνοι 		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ανθρωπογενείς 		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Εγγενής τρωτότητα 		
ΑΠΟΤΥΠΩΣΕΙΣ		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Φωτογραφίες 		
	<p><i>Figure 1. Βόρεια άποψη του Φρουρίου (πηγή: Σιγάλα Μ., 2011)</i></p>	

Figure 2. Βόρειο τμήμα τείχους του Φρουρίου (πηγή: Σιγάλα Μ., 2011)

Figure 3. Πύργος από τη Β πλευρά του Φρουρίου (πηγή: Σιγάλα Μ., 2011)

Figure 4. Άποψη του Φρουρίου (πηγή: Ιστοσελίδα Δήμου Χάλκης)

■ Σχέδια

ΧΩΡΙΚΟΣ ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ

■ Συντεταγμένες

Πολύγωνο (halki6)

Προσβασιμότητα	
ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ	
Εντάσσεται σε ΠΕΠ (ποιο)	
Προτεινόμενο ΠΕΠ ένταξης για χρηματοδότηση	

Δελτίο ΑΕΙ 7 – ΑΓ. ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΑΝΩ ΦΡΟΥΡΙΟΥ

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΑΠΟΘΕΜΑ	
ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΜΝΗΜΕΙΟΥ	
• Ονομασία Μνημείου	Ιερός Ναός Αγίου Νικολάου, Άνω Φρούριο
• Διοικητική Υπαγωγή (Περιφερειακή Ενότητα / Δήμος / Δημ Ενότητα / Κοινότητα / Οικισμός)	ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ, ΡΟΔΟΥ, ΧΑΛΚΗΣ
• Θέση	https://www.arxaiologikoktimatologio.gov.gr/el/search-data-map/?type=Monument&id=149077
• Είδος Μνημείου	Βυζαντινός ναός
• Αρχιτεκτονικός τύπος	
• Χρονική Περίοδος	Πρωτοβυζαντινή περίοδος
• Αρχαία/Ιστορική Ονομασία	
• Χρήση/ Αρχική χρήση	
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ	

<ul style="list-style-type: none"> Φορέας Προστασίας 	ΕΦΑ Δωδεκανήσου
<ul style="list-style-type: none"> Καθεστώς Ιδιοκτησίας 	
<ul style="list-style-type: none"> Ζώνη Προστασίας 	
Περιεχόμενο προστασίας (κέλυφος, κτ.συγκρότημα)	
ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ	
<ul style="list-style-type: none"> Παρατηρήσεις 	Ο Ιερός Ναός του Αγ. Νικολάου βρίσκεται μέσα στο ιπποτικό Φρούριο του Χωριού. Αρχαίο υλικό έχει χρησιμοποιηθεί σε διάφορα τμήματα της τοιχοποιίας του ναού. Διασώζονται κατάλοιπα των βυζαντινών τοιχογραφιών της εκκλησίας.
Πηγές	<ul style="list-style-type: none"> Αρχαιολογικό κτηματολόγιο, Σιγάλα Μ. 2014, «Τα εκκλησάκια της Χάλκης σηματοδοτούν το αρχαίο τοπίο της», <i>ΔωδΧρ ΚΣΤ</i>, Ρόδος, 174-210
ΚΗΡΥΞΕΙΣ	
<ul style="list-style-type: none"> Τύπος Κήρυξης 	
<ul style="list-style-type: none"> Αριθμός Υπουργικής Απόφασης / ΦΕΚ 	
ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ	
<ul style="list-style-type: none"> Δομικά Υλικά 	
<ul style="list-style-type: none"> Φέρουσα κατασκευή 	
<ul style="list-style-type: none"> Φθορές/Βλάβες 	
<ul style="list-style-type: none"> Επεμβάσεις/Υλικά αποκατάστασης 	<p>Η στέγη του ναού έχει αποκατασταθεί στα πλαίσια του έργου «Αποκατάσταση – ανάδειξη μεσαιωνικών μνημείων οικισμού Χάλκης» (ΕΣΠΑ 2007-2013)</p>

ΤΡΩΤΟΤΗΤΑ - ΔΙΑΚΙΝΔΥΝΕΥΣΗ

▪ Φυσικοί Κίνδυνοι

▪ Ανθρωπογενείς

▪ Εγγενής
τρωτότητα

ΑΠΟΤΥΠΩΣΕΙΣ

▪ Φωτογραφίες

Figure 5. Ο ναός του Αγ. Νικολάου πριν την αποκατάστασή του (πηγή: Σιγάλα Μ., 2011 - Φωτ. Αρχείο Δ'ΕΒΑ)

Figure 6. Εργασίες αποκατάστασης του Αγ. Νικολάου Φρουρίου (πηγή: www.exploring-greece.gr)

Figure 7. Το εσωτερικό του ναού μετά την αποκατάσταση. Εμφανή τα ίχνη τοιχογραφιών καθώς και αρχαία οικοδομικά μέλη σε δεύτερη χρήση (πηγή: www.exploring-greece.gr)

• Σχέδια

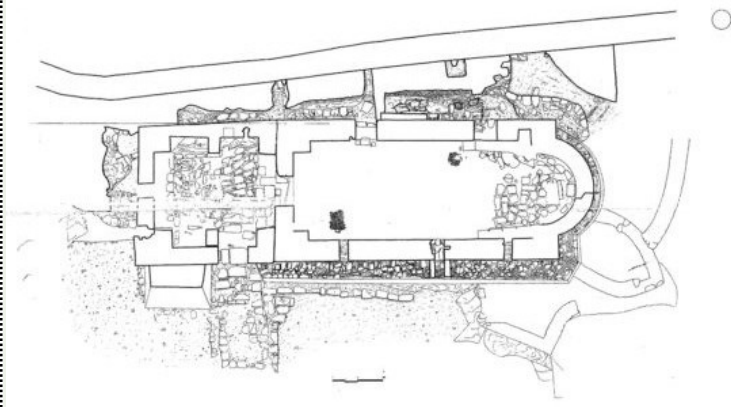

Figure 8. Κάτοψη του Αγ. Νικολάου Φρουρίου (πηγή: Σιγάλα Μ., 2011 - σχέδιο Ν. Πιτσινού, Δ'ΕΒΑ)

ΧΩΡΙΚΟΣ ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ

• Συντεταγμένες Πολύγωνο (halki7)

Προσβασιμότητα

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ

Εντάσσεται σε ΠΕΠ (ποιο)

Προτεινόμενο ΠΕΠ ένταξης για χρηματοδότηση

Δελτίο ΑΕΙ 8 – ΝΑΟΣ ΠΑΝΑΓΙΑΣ ΠΟΡΤΕΝΗΣ

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΑΠΟΘΕΜΑ	
ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΜΝΗΜΕΙΟΥ	
<ul style="list-style-type: none"> • Όνομασία Μνημείου 	Ιερός Ναός Παναγίας Πορτενής, Χάλκη
<ul style="list-style-type: none"> • Διοικητική Υπαγωγή (Περιφερειακή Ενότητα / Δήμος / Δημ Ενότητα / Κοινότητα / Οικισμός) 	ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ, ΡΟΔΟΥ, ΧΑΛΚΗΣ
<ul style="list-style-type: none"> • Θέση 	https://www.arxaiologikoktimatologio.gov.gr/el/search-data-map/?type=Monument&id=149082
<ul style="list-style-type: none"> • Είδος Μνημείου 	Βυζαντινός ναός
<ul style="list-style-type: none"> • Αρχιτεκτονικός τύπος 	
<ul style="list-style-type: none"> • Χρονική Περίοδος 	Βυζαντινοί χρόνοι
<ul style="list-style-type: none"> • Αρχαία/Ιστορική Ονομασία 	
<ul style="list-style-type: none"> • Χρήση/Αρχική χρήση 	
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ	
<ul style="list-style-type: none"> • Φορέας Προστασίας 	ΕΦΑ Δωδεκανήσου
<ul style="list-style-type: none"> • Καθεστώς Ιδιοκτησίας 	
<ul style="list-style-type: none"> • Ζώνη Προστασίας 	
<ul style="list-style-type: none"> • Περιεχόμενο προστασίας (κέλυφος, κτ.συγκρότημα) 	

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Παρατηρήσεις 	<p>Πρόκειται για ερειπωμένο ναΐσκο με λιγοστά ίχνη τοιχογραφιών στα Βορειοδυτικά του Φρουρίου της Χάλκης. Λιθόστρωτη διαδρομή ενώνει το μικρό ναό με το Φρούριο</p>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Πηγές 	<ul style="list-style-type: none"> • Αρχαιολογικό Κτηματολόγιο • Επίσημη ιστοσελίδα ΥΠΠΟΑ
ΚΗΡΥΞΕΙΣ	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Τύπος Κήρυξης 	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Αριθμός Υπουργικής Απόφασης / ΦΕΚ 	
ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Δομικά Υλικά 	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Φέρουσα κατασκευή 	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Φθορές/Βλάβες 	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Επεμβάσεις/Υλικά αποκατάστασης 	<p>Στο πλαίσιο του έργου «Στερέωση και ανάδειξη αρχαίου οικισμού στο Χωριό Χάλκης», δημιουργήθηκε λιθόστρωτη διαδρομή που συνέδεσε το ναό με τον οικισμό του Χωριού</p>
ΤΡΩΤΟΤΗΤΑ - ΔΙΑΚΙΝΔΥΝΕΥΣΗ	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Φυσικοί Κίνδυνοι 	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ανθρωπογενείς 	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Εγγενής τρωτότητα 	
ΑΠΟΤΥΠΩΣΕΙΣ	

<ul style="list-style-type: none"> Φωτογραφίες 		
<p>Figure 9. Άποψη της Παναγίας Πορτενής από Β (πηγή: Σιγάλα Μ., 2011)</p>		
<ul style="list-style-type: none"> Σχέδια 		
ΧΩΡΙΚΟΣ ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ		
<ul style="list-style-type: none"> Συντεταγμένες 	Πολύγωνο (halki8)	
<ul style="list-style-type: none"> Προσβασιμότητα 		
ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ		
<ul style="list-style-type: none"> Εντάσσεται σε ΠΕΠ (ποιο) 		
<ul style="list-style-type: none"> Προτεινόμενο ΠΕΠ ένταξης για χρηματοδότηση 		

Δελτίο ΑΕΙ 9 – Ι. ΝΑΟΣ Δ (ΑΝΩΝΥΜΟΣ), ΧΩΡΙΟ

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΑΠΟΘΕΜΑ	
ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΜΝΗΜΕΙΟΥ	
<ul style="list-style-type: none"> Όνομασία Μνημείου 	Ιερός Ναός (ανώνυμος) Δ, Χωρίο, Χάλκη
<ul style="list-style-type: none"> Διοικητική Υπαγωγή (Περιφερειακή Ενότητα / Δήμος / Δημ Ενότητα / 	ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ, ΡΟΔΟΥ, ΧΑΛΚΗΣ

Κοινότητα / Οικισμός)	
• Θέση	https://www.arxaiologikoktimatologio.gov.gr/el/search-data-map/?type=Monument&id=148438
• Είδος Μνημείου	Βυζαντινός ναός
• Αρχιτεκτονικός τύπος	Μονόχωρος ναός
• Χρονική Περίοδος	Βυζαντινοί χρόνοι
• Αρχαία/Ιστορική Ονομασία	
• Χρήση/Αρχική χρήση	
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ	
• Φορέας Προστασίας	ΕΦΑ Δωδεκανήσου
• Καθεστώς Ιδιοκτησίας	
• Ζώνη Προστασίας	
Περιεχόμενο προστασίας (κέλυφος, κτ.συγκρότημα)	
ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ	
• Παρατηρήσεις	Ο Ι. Ναός (ανώνυμος) Δ είναι μικρό ελλειψοειδές κτίσμα στα ΒΑ του Κάστρου του Χωριού. Ο βόρειος τοίχος του ναού έχει καταπέσει στο γκρεμό. Ο νότιος, που σώζεται σε όλο του το ύψος, είναι κτισμένος με μεγάλους αρχαίους δόμους κάτω και αργούς λίθους επάνω. Το ναυδριο φαίνεται πως ήταν κατάγραφο καθώς σώζονται υπολείμματα τοιχογραφιών στο μέτωπο της αψίδας (Δέηση), στην καμάρα του ιερού καθώς και στην κόγχη πρόθεσης.
Πηγές	Αρχαιολογικό Κτηματολόγιο
ΚΗΡΥΞΕΙΣ	
• Τύπος Κήρυξης	

<ul style="list-style-type: none"> Αριθμός Υπουργικής Απόφασης / ΦΕΚ 	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΓΔΑ/ΑΡΧ/Β1/Φ29/ΚΗΡ/61076/2005π.ε. ΦΕΚ: 82/Β/2002-01-30	
ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ		
<ul style="list-style-type: none"> Δομικά Υλικά 	Αργοί λίθοι	
<ul style="list-style-type: none"> Φέρουσα κατασκευή 		
<ul style="list-style-type: none"> Φθορές/Βλάβες 	Κατάρρευση βόρειου τοίχου	
<ul style="list-style-type: none"> Επεμβάσεις/Υλικά αποκατάστασης 		
ΤΡΩΤΟΤΗΤΑ - ΔΙΑΚΙΝΔΥΝΕΥΣΗ		
<ul style="list-style-type: none"> Φυσικοί Κίνδυνοι 		
<ul style="list-style-type: none"> Ανθρωπογενείς 		
<ul style="list-style-type: none"> Εγγενής τρωτότητα 		
ΑΠΟΤΥΠΩΣΕΙΣ		
<ul style="list-style-type: none"> Φωτογραφίες 		
<ul style="list-style-type: none"> Σχέδια 		
ΧΩΡΙΚΟΣ ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ		
<ul style="list-style-type: none"> Συντεταγμένες 	Πολύγωνο (halki9)	
<ul style="list-style-type: none"> Προσβασιμότητα 		
ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ		
<ul style="list-style-type: none"> Εντάσσεται σε ΠΕΠ (ποιο) 		
<ul style="list-style-type: none"> Προτεινόμενο ΠΕΠ ένταξης για χρηματοδότηση 		

Δελτίο ΑΕΙ 10 – Ι. ΝΑΟΣ Ε (ΑΝΩΝΥΜΟΣ), ΧΩΡΙΟ

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΑΠΟΘΕΜΑ	
ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΜΝΗΜΕΙΟΥ	
<ul style="list-style-type: none"> • Όνομασία Μνημείου 	Ιερός Ναός (ανώνυμος) Ε, Χωρίο, Χάλκη
<ul style="list-style-type: none"> • Διοικητική Υπαγωγή (Περιφερειακή Ενότητα / Δήμος / Δημ Ενότητα / Κοινότητα / Οικισμός) 	ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ, ΡΟΔΟΥ, ΧΑΛΚΗΣ
<ul style="list-style-type: none"> • Θέση 	https://www.arxaiologikoktimatologio.gov.gr/el/search-data-map/?type=Monument&id=149131
<ul style="list-style-type: none"> • Είδος Μνημείου 	Βυζαντινός ναός
<ul style="list-style-type: none"> • Αρχιτεκτονικός τύπος 	Σταυρόσχημος ναός
<ul style="list-style-type: none"> • Χρονική Περίοδος 	Βυζαντινοί χρόνοι
<ul style="list-style-type: none"> • Αρχαία/Ιστορική Ονομασία 	
<ul style="list-style-type: none"> • Χρήση/Αρχική χρήση 	
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ	
<ul style="list-style-type: none"> • Φορέας Προστασίας 	ΕΦΑ Δωδεκανήσου
<ul style="list-style-type: none"> • Καθεστώς Ιδιοκτησίας 	
<ul style="list-style-type: none"> • Ζώνη Προστασίας 	
<ul style="list-style-type: none"> • Περιεχόμενο προστασίας (κέλυφος, κτ.συγκρότημα) 	

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ	
▪ Παρατηρήσεις	Ο Ι. Ναός (Ανώνυμος) Ε βρίσκεται στα ανατολικά του Κάστρου/Φρουρίου του Χωριού. Πρόκειται για ένα μικροσκοπικό, ερειπωμένο, σταυρόσχημο κτίσμα. Σώζεται μόνο το κάτω μέρος της τοιχοποιίας του ναού.
Πηγές	Αρχαιολογικό Κτηματολόγιο
ΚΗΡΥΞΕΙΣ	
▪ Τύπος Κήρυξης	
▪ Αριθμός Υπουργικής Απόφασης / ΦΕΚ	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΓΔΑ/ΑΡΧ/Β1/Φ29/ΚΗΡ/61076/2005π.ε. ΦΕΚ: 82/Β/2002-01-30
ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ	
▪ Δομικά Υλικά	Γκρίζοι κατεργασμένοι και ημικατεργασμένοι δόμοι, με κομμάτια από κεραμίδια στο συνδετικό κονίαμα.
▪ Φέρουσα κατασκευή	
▪ Φθορές/Βλάβες	
▪ Επεμβάσεις/Υλικά αποκατάστασης	
ΤΡΩΤΟΤΗΤΑ - ΔΙΑΚΙΝΔΥΝΕΥΣΗ	
▪ Φυσικοί Κίνδυνοι	
▪ Ανθρωπογενείς	
▪ Εγγενής τρωτότητα	
ΑΠΟΤΥΠΩΣΕΙΣ	
▪ Φωτογραφίες	
▪ Σχέδια	
ΧΩΡΙΚΟΣ ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ	
▪ Συντεταγμένες	Πολύγωνο (halki10)

Προσβασιμότητα	
ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ	
Εντάσσεται σε ΠΕΠ (ποιο)	
Προτεινόμενο ΠΕΠ ένταξης για χρηματοδότηση	

Δελτίο ΑΕΙ 11 – ΟΙΚΙΣΜΟΣ ΧΩΡΙΟ

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΑΠΟΘΕΜΑ	
ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΜΝΗΜΕΙΟΥ	
• Ονομασία Μνημείου	Οικισμός Χωριό, Χάλκη
• Διοικητική Υπαγωγή (Περιφερειακή Ενότητα / Δήμος / Δημ Ενότητα / Κοινότητα / Οικισμός)	ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ, ΡΟΔΟΥ, ΧΑΛΚΗΣ
• Θέση	https://www.arxaiologikoktimatologio.gov.gr/el/search-data-map/?type=Monument&id=149138
• Είδος Μνημείου	Οικισμός
• Αρχιτεκτονικός τύπος	
• Χρονική Περίοδος	Κλασικοί χρόνοι, Βυζαντινή περίοδος, Ιπποτική περίοδος
• Αρχαία/Ιστορική Ονομασία	Χάλκη/Χωρίον
• Χρήση/Αρχική χρήση	Αστικό κέντρο
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ	
• Φορέας Προστασίας	ΕΦΑ Δωδεκανήσου

<ul style="list-style-type: none"> Καθεστώς Ιδιοκτησίας 	
<ul style="list-style-type: none"> Ζώνη Προστασίας 	
Περιεχόμενο προστασίας (κέλυφος, κτ.συγκρότημα)	Αμυντικά Συγκροτήματα, Οικιστικά Σύνολα, Ιεροί Ναοί, Θρησκευτικοί Χώροι
ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ	
<ul style="list-style-type: none"> Παρατηρήσεις 	<p>Ο αρχαίος οικισμός της Χάλκης τοποθετείται στη θέση του εγκαταλελειμμένου σήμερα Χωριού, δυτικά του σημερινού οικισμού Εμπορείου και εκτείνεται στη βόρεια πλαγιά του λόφου του Άη Νικόλα, κάτω από το ιπποτικό κάστρο, καθώς και στους πρόποδες της πλαγιάς, πίσω από την εκκλησία της Μεταμόρφωσης του Σωτήρος. Πρόκειται για έναν φυσικά οχυρωμένο οικισμό, αθέατο από τη θάλασσα που εκτείνεται στη βόρεια πλαγιά του λόφου της Ακρόπολης, κάτω από το μεσαιωνικό κάστρο που δεσπόζει στην κορυφή του, καθώς και στους πρόποδες της απέναντι πλαγιάς του λόφου της Αντραμάσου. Για την καλύτερη προστασία του από τους πειρατές, τα σπίτια του, κτισμένα από ντόπια πέτρα, ήταν ανεπίχριστα. Ο πυρήνας του οικισμού πρέπει να είναι μεσαιωνικός, όπως επιβεβαιώνεται από τις διάσπαρτες στο χώρο υστεροβυζαντινές εκκλησίες. Τη μεγαλύτερη ακμή του, γνώρισε ο οικισμός κατά το 17ο και 18ο αι. Σήμερα παρουσιάζει τη μορφή ενός ερειπιώνα, εφόσον από τις αρχές του 19ου αι άρχισε να εγκαταλείπεται και γύρω στο 1950 έφυγαν και οι τελευταίοι του κάτοικοι.</p>
Πηγές	<ul style="list-style-type: none"> Αρχαιολογικό Κτηματολόγιο, Διαρκής Κατάλογος των Κηρυγμένων αρχαιολογικών χώρων και μνημείων της Ελλάδος, Ηλιάδης Κ. 1950, <i>Η Χάλκη της Δωδεκανήσου (Ιστορία-Λαογραφία-Ήθη και Έθιμα)</i>. Αθήνα, σ.324 Επίσημη Ιστοσελίδα ΥΠΠΟΑ
ΚΗΡΥΞΕΙΣ	
<ul style="list-style-type: none"> Τύπος Κήρυξης 	
<ul style="list-style-type: none"> Αριθμός Υπουργικής Απόφασης / ΦΕΚ 	<p>ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Β1/Φ29/ΚΗΡ/54550/17 92 ΦΕΚ: 1675/Β/2001-12-17</p>
ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ	
<ul style="list-style-type: none"> Δομικά Υλικά 	
<ul style="list-style-type: none"> Φέρουσα κατασκευή 	

<ul style="list-style-type: none"> Φθορές/Βλάβες 		
<ul style="list-style-type: none"> Επεμβάσεις/Υλικά αποκατάστασης 	<p>κατασκευή λιθόστρωτου στις διαδρομές εντός του οικισμού, στερέωση και συμπλήρωση αρχαίων αναλημματικών τοίχων («Στερέωση και ανάδειξη αρχαίου οικισμού στο Χωριό Χάλκης», ΕΣΠΑ 2007-2013 - Επιχειρησιακό πρόγραμμα Κρήτης και νήσων Αιγαίου</p>	<p>Για τις συμπληρώσεις χρησιμοποιήθηκε τοπικό πέτρωμα, ενώ για τη στερέωσή τους κονίαμα από λευκό τσιμέντο, άμμο λατομείου, θηραϊκή γη και ασβεστοπολλτό</p>
ΤΡΩΤΟΤΗΤΑ - ΔΙΑΚΙΝΔΥΝΕΥΣΗ		
<ul style="list-style-type: none"> Φυσικοί Κίνδυνοι 		
<ul style="list-style-type: none"> Ανθρωπογενείς 		
<ul style="list-style-type: none"> Εγγενής τρωτότητα 		
ΑΠΟΤΥΠΩΣΕΙΣ		
<ul style="list-style-type: none"> Φωτογραφίες 	 <p data-bbox="483 1451 1150 1480"><i>Figure 10. Άποψη του Χωριού (πηγή: Ιστοσελίδα ΥΠΠΟΑ-ΕΦΑ Δωδεκανήσου)</i></p>	

Figure 11. Ανάβαση προς το Φρούριο του Χωριού με εμφανή τα ερείπια κυφών (;) (πηγή: Ιστοσελίδα ΥΠΠΟΑ - ΕΦΑ Δωδεκανήσου)

Figure 12. Τα διαμορφωμένα μονοπάτια του οικισμού από τις πρόσφατες επεμβάσεις (πηγή: Ιστοσελίδα ΥΠΠΟΑ-ΕΦΑ Δωδεκανήσου)

ΧΩΡΙΚΟΣ ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ	
▪ Συντεταγμένες	Πολύγωνο (halki11)
Προσβασιμότητα	
ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ	
Εντάσσεται σε ΠΕΠ (ποιο)	
Προτεινόμενο ΠΕΠ ένταξης για χρηματοδότηση	

Δελτίο ΑΕΙ 12 – ΝΑΟΣ ΠΑΝΑΓΙΑΣ ΧΩΡΙΑΝΗΣ

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΑΠΟΘΕΜΑ	
ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΜΝΗΜΕΙΟΥ	
▪ Όνομασία Μνημείου	Ιερός Ναός Παναγίας Χωριανής, Χωριό
▪ Διοικητική Υπαγωγή (Περιφερειακή Ενότητα / Δήμος / Δημ Ενότητα / Κοινότητα / Οικισμός)	ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ, ΡΟΔΟΥ, ΧΑΛΚΗΣ
▪ Θέση	https://www.arxaiologikoktimatologio.gov.gr/el/search-data-map/?type=Monument&id=149081
▪ Είδος Μνημείου	Εκκλησία
▪ Αρχιτεκτονικός τύπος	Ορθογώνιος καμαροσκεπής ναός με πρόναο
▪ Χρονική Περίοδος	Μεταβυζαντινή περίοδος
▪ Αρχαία/Ιστορική Ονομασία	

<ul style="list-style-type: none"> Χρήση/Αρχική χρήση 	Εκκλησία
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ	
<ul style="list-style-type: none"> Φορέας Προστασίας 	ΕΦΑ Δωδεκανήσου
<ul style="list-style-type: none"> Καθεστώς Ιδιοκτησίας 	
<ul style="list-style-type: none"> Ζώνη Προστασίας 	
Περιεχόμενο προστασίας (κέλυφος, κτ.συγκρότημα)	
ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ	
<ul style="list-style-type: none"> Παρατηρήσεις 	<p>Ο Ιερός Ναός της Παναγίας της Χωριανής οικοδομήθηκε πιθανόν τον 17^ο – 18^ο αι, στο Παλαιό Χωριό της Χάλκης και συγκεκριμένα στη βόρεια πλευρά του λόφου Παλαιόκαστρο. Ο βόρειος τοίχος του ναού, όπως διακρίνεται κάτω από τα επιχρίσματα, είναι κτισμένος με αρχαίο δομικό υλικό. Το εσωτερικό του ναού κοσμούν τοιχογραφίες. Στις 15 Αυγούστου, κάθε χρόνο, πραγματοποιείται μεγάλο πανηγύρι προς τιμήν της Παναγίας της Χωριανής, το τελετουργικό του οποίου παραμένει αναλλοίωτο στο πέρασμα του χρόνου</p>
Πηγές	<ul style="list-style-type: none"> Αρχαιολογικό Κτηματολόγιο, Επίσημη ιστοσελίδα ΥΠΠΟΑ, Σιγάλα Μ. 2014, «Τα εκκλησάκια της Χάλκης σηματοδοτούν το αρχαίο τοπίο της», <i>ΔωδΧρ ΚΣΤ'</i>, Ρόδος, 174-210
ΚΗΡΥΞΕΙΣ	
<ul style="list-style-type: none"> Τύπος Κήρυξης 	
<ul style="list-style-type: none"> Αριθμός Υπουργικής Απόφασης / ΦΕΚ 	
ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ	
<ul style="list-style-type: none"> Δομικά Υλικά 	
<ul style="list-style-type: none"> Φέρουσα κατασκευή 	

<ul style="list-style-type: none"> Φθορές/Βλάβες 	Βλάβες στις τοιχογραφίες από την προσβολή υγρασίας	
<ul style="list-style-type: none"> Επεμβάσεις/Υλικά αποκατάστασης 		
ΤΡΩΤΟΤΗΤΑ - ΔΙΑΚΙΝΔΥΝΕΥΣΗ		
<ul style="list-style-type: none"> Φυσικοί Κίνδυνοι 		
<ul style="list-style-type: none"> Ανθρωπογενείς 		
<ul style="list-style-type: none"> Εγγενής τρωτότητα 		
ΑΠΟΤΥΠΩΣΕΙΣ		
<ul style="list-style-type: none"> Φωτογραφίες 		
	<p>Figure 13. Άποψη της Παναγίας Χωριανής από τα ΝΑ (πηγή: Σιγάλα Μ., 2011)</p>	
<ul style="list-style-type: none"> Σχέδια 		
ΧΩΡΙΚΟΣ ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ		
<ul style="list-style-type: none"> Συντεταγμένες 	Πολύγωνο (halki12)	
<ul style="list-style-type: none"> Προσβασιμότητα 		
ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ		
<ul style="list-style-type: none"> Εντάσσεται σε ΠΕΠ (ποιο) 		

Προτεινόμενο ΠΕΠ ένταξης για χρηματοδότηση	
---	--

Δελτίο ΑΕΙ 13 – Ι. ΝΑΟΣ ΑΓ. ΤΡΙΑΔΑΣ, ΧΩΡΙΟ

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΑΠΟΘΕΜΑ	
ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΜΝΗΜΕΙΟΥ	
Όνομασία Μνημείου	Ιερός Ναός Αγίας Τριάδας, Χωρίο, Χάλκη
Διοικητική Υπαγωγή (Περιφερειακή Ενότητα / Δήμος / Δημ Ενότητα / Κοινότητα / Οικισμός)	ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ, ΡΟΔΟΥ, ΧΑΛΚΗΣ
Θέση	https://www.arxaiologikoktimatologio.gov.gr/el/search-data-map/?type=Monument&id=149080
Είδος Μνημείου	Εκκλησία
Αρχιτεκτονικός τύπος	Μονόχωρος ναός
Χρονική Περίοδος	Μεταβυζαντινή περίοδος
Αρχαία/Ιστορική Ονομασία	
Χρήση/Αρχική χρήση	Εκκλησία
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ	
Φορέας Προστασίας	ΕΦΑ Δωδεκανήσου
Καθεστώς Ιδιοκτησίας	
Ζώνη Προστασίας	

Περιεχόμενο προσασίας (κέλυφος, κτ.συγκρότημα)	
ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ	
Παρατηρήσεις	Ο ναΐσκος της Αγίας Τριάδας βρίσκεται Νοτιοδυτικά του Ι. Ναού της Παναγίας Χωριανής. Στην τοιχοποιία του έχει συμπεριληφθεί πιθανώς αρχαίο δομικό υλικό, ενώ ολόκληρος ο νότιος τοίχος έχει ακουμπήσει πάνω σε παλαιότερο αναληματικό τοίχο. Σώζονται λιγοστά ίχνη των βυζαντινών τοιχογραφιών.
Πηγές	<ul style="list-style-type: none"> • Αρχαιολογικό Κτηματολόγιο, • Σιγάλα Μ. 2014, «Τα εκκλησάκια της Χάλκης σηματοδοτούν το αρχαίο τοπίο της», <i>ΔωδΧρ ΚΣΤ</i>, Ρόδος, 174-210
ΚΗΡΥΞΕΙΣ	
Τύπος Κήρυξης	
Αριθμός Υπουργικής Απόφασης / ΦΕΚ	
ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ	
Δομικά Υλικά	
Φέρουσα κατασκευή	
Φθορές/Βλάβες	
Επεμβάσεις/Υλικά αποκατάστασης	
ΤΡΩΤΟΤΗΤΑ - ΔΙΑΚΙΝΔΥΝΕΥΣΗ	
Φυσικοί Κίνδυνοι	
Ανθρωπογενείς	
Εγγενής τρωτότητα	
ΑΠΟΤΥΠΩΣΕΙΣ	

• **Φωτογραφίες**

Εικόνα 1. Αγία Τριάδα στο Χωριό. Εμφανής η προσκόλληση της νότιας πλευράς σε αρχαίο αναλημματικό τοίχο (πηγή: www.exploring-greece.gr)

Εικόνα 2. Σωζόμενα ίχνη τοιχογραφιών από το εσωτερικό της Αγ. Τριάδας (φωτ. Π. Ματσούκα 2008, πηγή: Σιγάλα Μ., 2011)

• **Σχέδια**

ΧΩΡΙΚΟΣ ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ

• **Συντεταγμένες** Πολύγωνο (halki13)

Προσβασιμότητα

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ

Εντάσσεται σε ΠΕΠ (ποιο)

Προτεινόμενο ΠΕΠ ένταξης για χρηματοδότηση

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΑΠΟΘΕΜΑ	
ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΜΝΗΜΕΙΟΥ	
<ul style="list-style-type: none"> • Όνομασία Μνημείου 	Ιερός Ναός (ανώνυμος, ανατολικά Ι. Ναού Παναγίας), Χωρίο, Χάλκη
<ul style="list-style-type: none"> • Διοικητική Υπαγωγή (Περιφερειακή Ενότητα / Δήμος / Δημ Ενότητα / Κοινότητα / Οικισμός) 	ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ, ΡΟΔΟΥ, ΧΑΛΚΗΣ
<ul style="list-style-type: none"> • Θέση 	https://www.arxaiologikoktimatologio.gov.gr/el/search-data-map/?type=Monument&id=147370
<ul style="list-style-type: none"> • Είδος Μνημείου 	Βυζαντινή Εκκλησία
<ul style="list-style-type: none"> • Αρχιτεκτονικός τύπος 	
<ul style="list-style-type: none"> • Χρονική Περίοδος 	Βυζαντινή περίοδος
<ul style="list-style-type: none"> • Αρχαία/Ιστορική Ονομασία 	
<ul style="list-style-type: none"> • Χρήση/Αρχική χρήση 	Εκκλησία
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ	
<ul style="list-style-type: none"> • Φορέας Προστασίας 	ΕΦΑ Δωδεκανήσου
<ul style="list-style-type: none"> • Καθεστώς Ιδιοκτησίας 	
<ul style="list-style-type: none"> • Ζώνη Προστασίας 	
<ul style="list-style-type: none"> • Περιεχόμενο προστασίας (κέλυφος, κτ.συγκρότημα) 	
ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ	

<ul style="list-style-type: none"> ▪ Παρατηρήσεις 	<p>Μισοερείπωμένος μικρός ναός ανατολικά του Ιερού Ναού της Παναγίας στο Χωρίο. Τμήματα της τοιχοποιίας είναι πιθανώς αρχαία οικοδομικά υλικά. Σώζονται λιγιστές τοιχογραφίες στο εσωτερικό.</p>	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Πηγές 	<ul style="list-style-type: none"> • Αρχαιολογικό Κτηματολόγιο, • Σιγάλα Μ. 2014, «Τα εκκλησάκια της Χάλκης σηματοδοτούν το αρχαίο τοπίο της», <i>ΔωδΧρ ΚΣΤ'</i>, Ρόδος, 174-210 	
ΚΗΡΥΞΕΙΣ		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Τύπος Κήρυξης 		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Αριθμός Υπουργικής Απόφασης / ΦΕΚ 		
ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Δομικά Υλικά 		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Φέρουσα κατασκευή 		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Φθορές/Βλάβες 		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Επεμβάσεις/Υλικά αποκατάστασης 		
ΤΡΩΤΟΤΗΤΑ - ΔΙΑΚΙΝΔΥΝΕΥΣΗ		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Φυσικοί Κίνδυνοι 		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ανθρωπογενείς 		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Εγγενής τρωτότητα 		
ΑΠΟΤΥΠΩΣΕΙΣ		

• Φωτογραφίες

Figure 14. Σωζόμενες τοιχογραφίες από τον εσωτερικό βόρειο τοίχο του ναού (πηγή: Σιγάλα Μ., 2011)

• Σχέδια

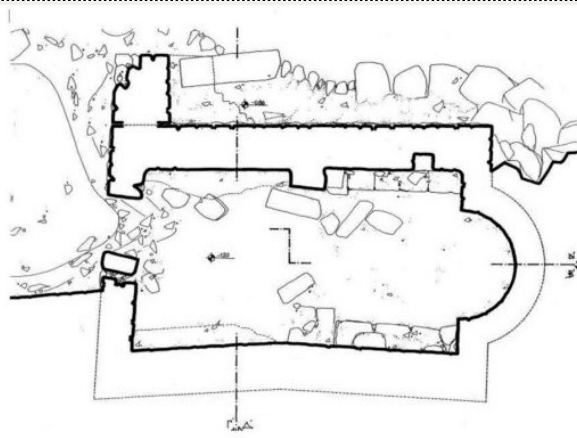

Figure 15. Σχεδιαστική κάτοψη του ναού (σχέδιο Κ. Μάγος 2002, πηγή: Σιγάλα Μ., 2011)

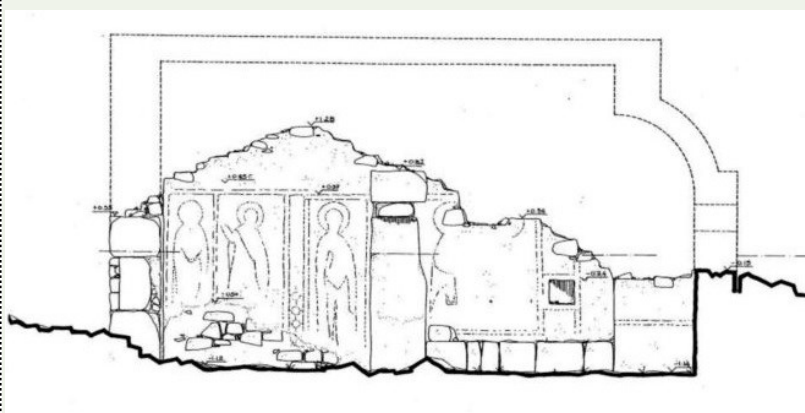

Figure 16. Τομή του ναού από Α (σχέδιο Κ. Μάγος 2002, πηγή: Σιγάλα Μ., 2011)

ΧΩΡΙΚΟΣ ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ	
▪ Συντεταγμένες	Πολύγωνο (halki14)
Προσβασιμότητα	
ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ	
Εντάσσεται σε ΠΕΠ (ποιο)	
Προτεινόμενο ΠΕΠ ένταξης για χρηματοδότηση	

Δελτίο ΑΕΙ 15 – Ι. ΝΑΟΣ ΑΓ. ΙΩΑΝΝΗ ΚΟΚΚΙΝΙΑΣ, ΧΩΡΙΟ

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΑΠΟΘΕΜΑ	
ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΜΝΗΜΕΙΟΥ	
▪ Όνομασία Μνημείου	Ιερός Ναός Αγίου Ιωάννη Κοκκινιάς, Χωρίο, Χάλκη
▪ Διοικητική Υπαγωγή (Περιφερειακή Ενότητα / Δήμος / Δημ Ενότητα / Κοινότητα / Οικισμός)	ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ, ΡΟΔΟΥ, ΧΑΛΚΗΣ
▪ Θέση	https://www.arxaiologikoktimatologio.gov.gr/el/search-data-map/?type=Monument&id=148449
▪ Είδος Μνημείου	Βυζαντινή Εκκλησία
▪ Αρχιτεκτονικός τύπος	
▪ Χρονική Περίοδος	Μεταβυζαντινή περίοδος
▪ Αρχαία/Ιστορική Ονομασία	

<ul style="list-style-type: none"> Χρήση/Αρχική χρήση 	Εκκλησία	
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ		
<ul style="list-style-type: none"> Φορέας Προστασίας 	ΕΦΑ Δωδεκανήσου	
<ul style="list-style-type: none"> Καθεστώς Ιδιοκτησίας 		
<ul style="list-style-type: none"> Ζώνη Προστασίας 		
Περιεχόμενο προστασίας (κέλυφος, κτ.συγκρότημα)		
ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ		
<ul style="list-style-type: none"> Παρατηρήσεις 	<p>Ο Άη Γιάννης της Κοκκινιάς είναι μεταβυζαντινός ναός και βρίσκεται στα αριστερά του μονοπατιού προς την Παναγιά τη Χωριανή, στο κάτω μέρος του Χωριού. Ο νότιος τοίχος του ακουμπάει σε αρχαίο, πιθανότατα ελληνιστικό, αναθηματικό τοίχο ενώ ο βόρειος και το νότιο τμήμα του δυτικού τοίχου φέρουν πεζούλι.</p>	
Πηγές	Αρχαιολογικό Κτηματολόγιο	
ΚΗΡΥΞΕΙΣ		
<ul style="list-style-type: none"> Τύπος Κήρυξης 		
<ul style="list-style-type: none"> Αριθμός Υπουργικής Απόφασης / ΦΕΚ 	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΓΔΑ/ΑΡΧ/Β1/Φ29/ΚΗΡ/1730/37 ΦΕΚ: 82/Β/2002-01-30	
ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ		
<ul style="list-style-type: none"> Δομικά Υλικά 		
<ul style="list-style-type: none"> Φέρουσα κατασκευή 		
<ul style="list-style-type: none"> Φθορές/Βλάβες 		
<ul style="list-style-type: none"> Επεμβάσεις/Υλικά αποκατάστασης 		

ΤΡΩΤΟΤΗΤΑ - ΔΙΑΚΙΝΔΥΝΕΥΣΗ	
▪ Φυσικοί Κίνδυνοι	
▪ Ανθρωπογενείς	
▪ Εγγενής τρωτότητα	
ΑΠΟΤΥΠΩΣΕΙΣ	
▪ Φωτογραφίες	
▪ Σχέδια	
ΧΩΡΙΚΟΣ ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ	
▪ Συντεταγμένες	Πολύγωνο (halki15)
Προσβασιμότητα	
ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ	
Εντάσσεται σε ΠΕΠ (ποιο)	
Προτεινόμενο ΠΕΠ ένταξης για χρηματοδότηση	

Δελτίο ΑΕΙ 16 – Ι. ΝΑΟΣ ΑΓ. ΕΠΙΦΑΝΙΟΥ, ΧΩΡΙΟ

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΑΠΟΘΕΜΑ	
ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΜΝΗΜΕΙΟΥ	
▪ Ονομασία Μνημείου	Ιερός Ναός Αγίου Επιφανίου, Χωρίο, Χάλκη Ανώνυμη Β (παλαιότερη ονομασία)
▪ Διοικητική Υπαγωγή (Περιφερειακή Ενότητα / Δήμος / Δημ Ενότητα / Κοινότητα / Οικισμός)	ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ, ΡΟΔΟΥ, ΧΑΛΚΗΣ

• Θέση	https://www.arxaiologikoktimatologio.gov.gr/el/search-data-map/?type=Monument&id=148439
• Είδος Μνημείου	Βυζαντινή Εκκλησία
• Αρχιτεκτονικός τύπος	
• Χρονική Περίοδος	Βυζαντινή περίοδος
• Αρχαία/Ιστορική Ονομασία	
• Χρήση/Αρχική χρήση	
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ	
• Φορέας Προστασίας	ΕΦΑ Δωδεκανήσου
• Καθεστώς Ιδιοκτησίας	
• Ζώνη Προστασίας	
Περιεχόμενο προστασίας (κέλυφος, κτ.συγκρότημα)	
ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ	
• Παρατηρήσεις	Ο ναός βρίσκεται στα Βορειοδυτικά του Ναού της Παναγίας Χωριανής. Έχει εσωτερικές διαστάσεις 4,20 X 2,60 μ. Διατηρείται σε ερειπιώδη κατάσταση με καλύτερα σωζόμενο τμήμα το νότιο τοίχο και το κάτω μέρος του βόρειου και του δυτικού τοίχου. Η αψίδα έχει καταστραφεί. Διασώζονται τοιχογραφίες που απεικονίζουν ολόσωμους αγίους στο νότιο τοίχο, που μας βοηθούν να χρονολογήσουμε το ναό στον 14 ^ο – 15 ^ο αι. μ.Χ.
Πηγές	Αρχαιολογικό Κτηματολόγιο
ΚΗΡΥΞΕΙΣ	
• Τύπος Κήρυξης	
• Αριθμός Υπουργικής Απόφασης / ΦΕΚ	ΥΑ <u>ΥΠΠΟ/ΓΔΑ/ΑΡΧ/Β1/Φ29/ΚΗΡ/28035/1055</u>

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ

▪ Δομικά Υλικά

▪ Φέρουσα κατασκευή

▪ Φθορές/Βλάβες

▪ Επεμβάσεις/Υλικά αποκατάστασης

ΤΡΩΤΟΤΗΤΑ - ΔΙΑΚΙΝΔΥΝΕΥΣΗ

▪ Φυσικοί Κίνδυνοι

▪ Ανθρωπογενείς

▪ Εγγενής τρωτότητα

ΑΠΟΤΥΠΩΣΕΙΣ

▪ Φωτογραφίες

▪ Σχέδια

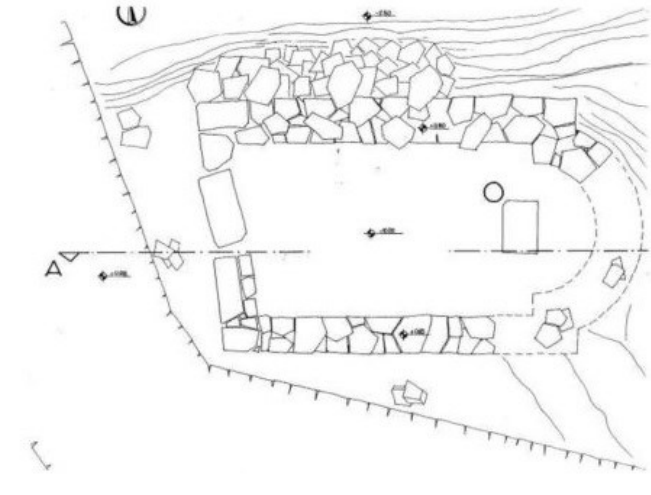

Figure 17. Κάτοψη 1:50 του Αγίου Επιφανίου (σχέδιο Κ. Μάγος 2002, πηγή: Σιγάλα Μ., 2011)

ΧΩΡΙΚΟΣ ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ

▪ Συντεταγμένες	Πολύγωνο (halki16)
Προσβασιμότητα	
ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ	
Εντάσσεται σε ΠΕΠ (ποιο)	
Προτεινόμενο ΠΕΠ ένταξης για χρηματοδότηση	

Δελτίο ΑΕΙ 17 – Ι. ΝΑΟΣ ΑΓ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ, ΧΩΡΙΟ

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΑΠΟΘΕΜΑ	
ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΜΝΗΜΕΙΟΥ	
▪ Όνομασία Μνημείου	Ιερός Ναός Αγίου Κωνσταντίνου, Χωρίο, Χάλκη
▪ Διοικητική Υπαγωγή (Περιφερειακή Ενότητα / Δήμος / Δημ Ενότητα / Κοινότητα / Οικισμός)	ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ, ΡΟΔΟΥ, ΧΑΛΚΗΣ
▪ Θέση	https://www.arxaiologikoktimatologio.gov.gr/el/search-data-map/?type=Monument&id=148463
▪ Είδος Μνημείου	Βυζαντινή εκκλησία
▪ Αρχιτεκτονικός τύπος	Μονόχωρος καμαροσκέπαστος ναός με αψίδα
▪ Χρονική Περίοδος	Μεταβυζαντινή περίοδος
▪ Αρχαία/Ιστορική Ονομασία	
▪ Χρήση/Αρχική χρήση	
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ	

<ul style="list-style-type: none"> Φορέας Προστασίας 	ΕΦΑ Δωδεκανήσου
<ul style="list-style-type: none"> Καθεστώς Ιδιοκτησίας 	
<ul style="list-style-type: none"> Ζώνη Προστασίας 	
Περιεχόμενο προστασίας (κέλυφος, κτ.συγκρότημα)	
ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ	
<ul style="list-style-type: none"> Παρατηρήσεις 	<p>Ο Ι. Ναός του Αγ. Κωνσταντίνου στο Χωρίο βρίσκεται στα Δυτικά της Παναγίας Χωριανής. Χρονολογείται στα μεταβυζαντινά χρόνια. Είναι μονόχωρος, καμαροσκέπαστος ναός με μεγάλη ημικυκλική εσωτερικά και εξωτερικά αψίδα. Ο βόρειος τοίχος φέρει αρχαίο οικοδομικό υλικό. Στο εσωτερικό του ναού υπάρχει ξύλινο τέμπλο με πέντε δεσποτικές εικόνες του τέλους του 19ου αι. Η μία φέρει τη χρονολογία 1883 και υπογραφή: 'χειρ Γεωργίου Χατζηγιάννου Πεδιώτου εκ Χανίων Κρήτης Χωρίον Γαλατά'.</p>
Πηγές	Αρχαιολογικό Κτηματολόγιο
ΚΗΡΥΞΕΙΣ	
<ul style="list-style-type: none"> Τύπος Κήρυξης 	
<ul style="list-style-type: none"> Αριθμός Υπουργικής Απόφασης / ΦΕΚ 	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΓΔΑ/ΑΡΧ/Β1/Φ29/ΚΗΡ/1730/37 ΦΕΚ: 82/Β/2002-01-30
ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ	
<ul style="list-style-type: none"> Δομικά Υλικά 	
<ul style="list-style-type: none"> Φέρουσα κατασκευή 	
<ul style="list-style-type: none"> Φθορές/Βλάβες 	
<ul style="list-style-type: none"> Επεμβάσεις/Υλικά αποκατάστασης 	
ΤΡΩΤΟΤΗΤΑ - ΔΙΑΚΙΝΔΥΝΕΥΣΗ	

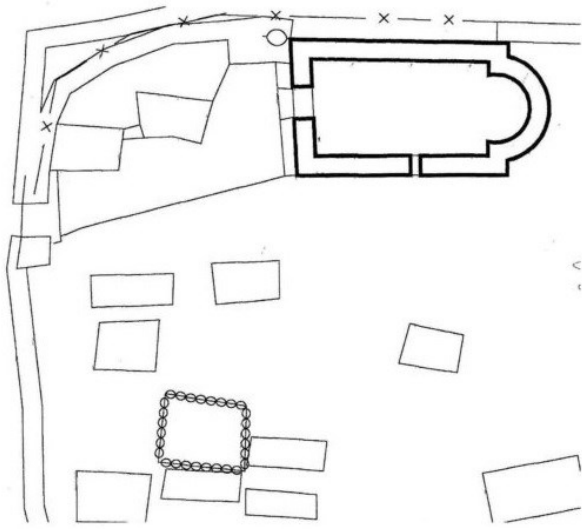
▪ Φυσικοί Κίνδυνοι	
▪ Ανθρωπογενείς	
▪ Εγγενής τρωτότητα	
ΑΠΟΤΥΠΩΣΕΙΣ	
▪ Φωτογραφίες	
▪ Σχέδια	
ΧΩΡΙΚΟΣ ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ	
▪ Συντεταγμένες	Πολύγωνο (halki17)
Προσβασιμότητα	
ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ	
Εντάσσεται σε ΠΕΠ (ποιο)	
Προτεινόμενο ΠΕΠ ένταξης για χρηματοδότηση	

Δελτίο ΑΕΙ 18 – Ι. ΝΑΟΣ ΣΩΤΗΡΑ ΧΡΙΣΤΟΥ, ΝΕΚΡΟΤΑΦΕΙΟ

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΑΠΟΘΕΜΑ	
ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΜΝΗΜΕΙΟΥ	
▪ Ονομασία Μνημείου	Ιερός Ναός Σωτήρα Χριστού, Νεκροταφείο, Χάλκη
▪ Διοικητική Υπαγωγή (Περιφερειακή Ενότητα / Δήμος / Δημ Ενότητα / Κοινότητα / Οικισμός)	ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ, ΡΟΔΟΥ, ΧΑΛΚΗΣ
▪ Θέση	https://www.arxaiologikoktimatologio.gov.gr/el/search-data-map/?type=Monument&id=149083

▪ Είδος Μνημείου	Εκκλησία
▪ Αρχιτεκτονικός τύπος	
▪ Χρονική Περίοδος	
▪ Αρχαία/Ιστορική Ονομασία	
▪ Χρήση/Αρχική χρήση	
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ	
▪ Φορέας Προστασίας	ΕΦΑ Δωδεκανήσου
▪ Καθεστώς Ιδιοκτησίας	
▪ Ζώνη Προστασίας	
Περιεχόμενο προστασίας (κέλυφος, κτ.συγκρότημα)	
ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ	
▪ Παρατηρήσεις	Ο Ι. Ναός Σωτήρα Χριστού είναι μικρών διαστάσεων και βρίσκεται στο Νεκροταφείο της Χάλκης, μέσα στα όρια του οικισμού του Χωριού.
Πηγές	Αρχαιολογικό Κτηματολόγιο
ΚΗΡΥΞΕΙΣ	
▪ Τύπος Κήρυξης	
▪ Αριθμός Υπουργικής Απόφασης / ΦΕΚ	
ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ	
▪ Δομικά Υλικά	

<ul style="list-style-type: none"> ▪ Φέρουσα κατασκευή 	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Φθορές/Βλάβες 	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Επεμβάσεις/Υλικά αποκατάστασης 	
ΤΡΩΤΟΤΗΤΑ - ΔΙΑΚΙΝΔΥΝΕΥΣΗ	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Φυσικοί Κίνδυνοι 	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ανθρωπογενείς 	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Εγγενής τρωτότητα 	
ΑΠΟΤΥΠΩΣΕΙΣ	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Φωτογραφίες 	
<p>Εικόνα 3. Άποψη του ναού από τα νοτιοανατολικά (φωτ. Σιγάλα Μ. 2005, πηγή: Σιγάλα Μ., 2011)</p>	

<p>• Σχέδια</p>	 <p>Εικόνα 4. Σχεδιαστική αποτύπωση της τοποθεσίας του ναού (λεπτομέρεια από τοπογραφική μελέτη ΤΑΠΑ ψηφιακά επεξεργασμένη από Ν. Πιτσινό, πηγή: Σιγάλα Μ., 2011)</p>
ΧΩΡΙΚΟΣ ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ	
<p>• Συντεταγμένες</p>	<p>Πολύγωνο (halki18)</p>
<p>Προσβασιμότητα</p>	
ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ	
<p>Εντάσσεται σε ΠΕΠ (ποιο)</p>	
<p>Προτεινόμενο ΠΕΠ ένταξης για χρηματοδότηση</p>	

Δελτίο ΑΕΙ 19 – Ι. ΝΑΟΙ ΤΙΜΙΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ, ΠΛΕΚΤΗ

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΑΠΟΘΕΜΑ	
ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΜΝΗΜΕΙΟΥ	
<p>• Όνομασία Μνημείου</p>	<p>Ιεροί Ναοί Τιμίου Σταυρού, Πλεκτή, Χάλκη</p>
<p>• Διοικητική Υπαγωγή (Περιφερειακή Ενότητα / Δήμος / Δημ Ενότητα /</p>	<p>ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ, ΡΟΔΟΥ, ΧΑΛΚΗΣ</p>

Κοινότητα / Οικισμός)	
• Θέση	https://www.arxaiologikoktimatologio.gov.gr/el/search-data-map/?type=Monument&id=148444
• Είδος Μνημείου	Βυζαντινές εκκλησίες
• Αρχιτεκτονικός τύπος	Μονόχωροι καμαροσκέπαστοι ναοί
• Χρονική Περίοδος	Βυζαντινή/Μεταβυζαντινή περίοδος
• Αρχαία/Ιστορική Ονομασία	
• Χρήση/Αρχική χρήση	
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ	
• Φορέας Προστασίας	ΕΦΑ Δωδεκανήσου
• Καθεστώς Ιδιοκτησίας	
• Ζώνη Προστασίας	
Περιεχόμενο προστασίας (κέλυφος, κτ.συγκρότημα)	Συγκρότημα 2 ναών
ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ	
• Παρατηρήσεις	Πρόκειται για συγκρότημα, που το αποτελούν δύο ναοί, ένας βυζαντινός και ένας μεταβυζαντινός, καθώς και δύο κελία στα Δ του μεταβυζαντινού ναού. Το βυζαντινό εκκλησάκι είναι μονόχωρο καμαροσκέπαστο, μικρών διαστάσεων. Είναι κτισμένο με μεγάλους δόμους και γωνιόλιθους μέχρι το ύψος της καμάρας και μικρότερες πέτρες στην καμάρα. Φέρει στρώμα τοιχογραφιών, σύγχρονο του κτιρίου, που χρονολογείται στον 14ο αι. Ο μεταβυζαντινός ναός βρίσκεται στα Ν του βυζαντινού και δεσπόζει με τις μεγάλες του διαστάσεις. Χρονολογείται στον 19ο αι. Είναι μονόχωρος καμαροσκέπαστος και στο εσωτερικό του υπάρχει ξύλινο τέμπλο με πέντε δεσποτικές εικόνες του τέλους του 19ου αι.
Πηγές	Αρχαιολογικό Κτηματολόγιο

ΚΗΡΥΞΕΙΣ	
• Τύπος Κήρυξης	
• Αριθμός Υπουργικής Απόφασης / ΦΕΚ	<p>ΥΑ ΥΠΠΟ/ΓΔΑ/ΑΡΧ/Β1/Φ29/ΚΗΡ/61207/2008 Π.Ε. ΦΕΚ: 82/Β/2002-01-30</p> <p>ΥΑ ΥΠΠΟ/ΓΔΑ/ΑΡΧ/Β1/Φ29/ΚΗΡ/1735/38 ΦΕΚ: 82/Β/2002-01-30</p>
ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ	
• Δομικά Υλικά	
• Φέρουσα κατασκευή	
• Φθορές/Βλάβες	
• Επεμβάσεις/Υλικά αποκατάστασης	
ΤΡΩΤΟΤΗΤΑ - ΔΙΑΚΙΝΔΥΝΕΥΣΗ	
• Φυσικοί Κίνδυνοι	
• Ανθρωπογενείς	
• Εγγενής τρωτότητα	
ΑΠΟΤΥΠΩΣΕΙΣ	
• Φωτογραφίες	

Figure 18. Ναός Σταυρού από τα ΝΔ (φωτ. Σιγάλα Μ. 2005, πηγή: Σιγάλα Μ., 2011)

▪ Σχέδια	
ΧΩΡΙΚΟΣ ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ	
▪ Συντεταγμένες	Πολύγωνο (halki19)
Προσβασιμότητα	
ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ	
Εντάσσεται σε ΠΕΠ (ποιο)	
Προτεινόμενο ΠΕΠ ένταξης για χρηματοδότηση	

Δελτίο ΑΕΙ 20 – ΚΤΙΡΙΟ ΔΗΜΑΡΧΕΙΟΥ ΧΑΛΚΗΣ, ΝΗΜΠΟΡΙΟ

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΑΠΟΘΕΜΑ	
ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΜΝΗΜΕΙΟΥ	
▪ Ονομασία Μνημείου	Κτίριο Δημαρχείου, Χάλκη (Νημποριό)
▪ Διοικητική Υπαγωγή (Περιφερειακή Ενότητα / Δήμος / Δημ Ενότητα / Κοινότητα / Οικισμός)	ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ, ΡΟΔΟΥ, ΧΑΛΚΗΣ
▪ Θέση	https://www.arxaiologikoktimatologio.gov.gr/el/search-data-map/?type=Monument&id=157178
▪ Είδος Μνημείου	Νεότερο μνημείο
▪ Αρχιτεκτονικός τύπος	Λιθόκτιστο, κεραμοσκεπές κτίσμα
▪ Χρονική Περίοδος	Νεότεροι χρόνοι
▪ Αρχαία/Ιστορική Ονομασία	

<ul style="list-style-type: none"> Χρήση/Αρχική χρήση 	<p>Δημαρχείο</p>	<p>Λύκειο</p>
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ		
<ul style="list-style-type: none"> Φορέας Προστασίας 	<p>ΥΝΜΤΕ Δωδεκανήσου</p>	
<ul style="list-style-type: none"> Καθεστώς Ιδιοκτησίας 		
<ul style="list-style-type: none"> Ζώνη Προστασίας 		
<p>Περιεχόμενο προστασίας</p> <p>(κέλυφος, κτ.συγκρότημα)</p>		
ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ		
<ul style="list-style-type: none"> Παρατηρήσεις 	<p>Πρόκειται για λιθόκτιστο, κεραμοσκεπές κτίσμα. Είναι χαρακτηριστικό δείγμα λαϊκής αρχιτεκτονικής με νεοκλασικίζοντα στοιχεία. Ο κεντρικός του άξονας είναι έντονα τονισμένος, έχει υπόγειο και δίρριχτη στέγη και δεξιά αριστερά δύο πτέρυγες με μονόρριχτη στέγη. Όλα τα μορφολογικά στοιχεία της πρόσοψης και τα κουφώματα είναι συμμετρικά διατεταγμένα. Όλα τα κουφώματα, τα πατώματα και τα ταβάνια είναι ξύλινα.</p> <p>Ο εμβληματικός πύργος με το ρολόι υψώνεται μπροστά από το δημαρχείο, η αποκατάσταση του οποίου έχει πρόσφατα ολοκληρωθεί.</p>	
<p>Πηγές</p>	<ul style="list-style-type: none"> Αρχαιολογικό Κτηματολόγιο, Επίσημη ιστοσελίδα ΥΠΠΟΑ 	
ΚΗΡΥΞΕΙΣ		
<ul style="list-style-type: none"> Τύπος Κήρυξης 		
<ul style="list-style-type: none"> Αριθμός Υπουργικής Απόφασης / ΦΕΚ 	<p><u>ΥΑ ΥΠΠΟ/ΔΙΛΑΠ/Γ/3099/643</u></p> <p>ΦΕΚ: 34/Β/1989-01-20</p>	
ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ		
<ul style="list-style-type: none"> Δομικά Υλικά 	<p>Λίθος, ξύλο, κεραμίδια</p>	
<ul style="list-style-type: none"> Φέρουσα κατασκευή 		
<ul style="list-style-type: none"> Φθορές/Βλάβες 		

▪ Επεμβάσεις/Υλικά αποκατάστασης	
ΤΡΩΤΟΤΗΤΑ - ΔΙΑΚΙΝΔΥΝΕΥΣΗ	
▪ Φυσικοί Κίνδυνοι	
▪ Ανθρωπογενείς	
▪ Εγγενής τρωτότητα	
ΑΠΟΤΥΠΩΣΕΙΣ	
▪ Φωτογραφίες	
▪ Σχέδια	
ΧΩΡΙΚΟΣ ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ	
▪ Συντεταγμένες	36°13'18.7"N 27°36'40.3"E 36.221851, 27.611189 (Google Maps)
Προσβασιμότητα	
ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ	
Εντάσσεται σε ΠΕΠ (ποιο)	
Προτεινόμενο ΠΕΠ ένταξης για χρηματοδότηση	

Δελτίο ΑΕΙ 21 – ΔΕΞΑΜΕΝΗ ΤΟΥ ΣΑΡΕΝΤΖΗ, ΝΗΜΠΟΡΙΟ

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΑΠΟΘΕΜΑ	
ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΜΝΗΜΕΙΟΥ	
▪ Ονομασία Μνημείου	Δεξαμενή του Σαρέντζη, Χάλκη (Νημποριό)
▪ Διοικητική Υπαγωγή (Περιφερειακή Ενότητα / Δήμος / Δημ Ενότητα /	ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ, ΡΟΔΟΥ, ΧΑΛΚΗΣ

Κοινότητα / Οικισμός)	
• Θέση	https://www.arxaiologikoktimatologio.gov.gr/el/search-data-map/?type=Monument&id=149079
• Είδος Μνημείου	Σύστημα Ύδρευσης
• Αρχιτεκτονικός τύπος	
• Χρονική Περίοδος	Βυζαντινή/Μεταβυζαντινή περίοδος
• Αρχαία/Ιστορική Ονομασία	
• Χρήση/Αρχική χρήση	Δεξαμενή
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ	
• Φορέας Προστασίας	ΕΦΑ Δωδεκανήσου
• Καθεστώς Ιδιοκτησίας	
• Ζώνη Προστασίας	
Περιεχόμενο προστασίας (κέλυφος, κτ.συγκρότημα)	
ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ	
• Παρατηρήσεις	Η Δεξαμενή του Σαρέντζη στη Χάλκη είναι θολοσκέπαστη. Πρόσφατα ολοκληρώθηκε η αποκατάστασή του κτίσματος.
Πηγές	Αρχαιολογικό Κτηματολόγιο
ΚΗΡΥΞΕΙΣ	
• Τύπος Κήρυξης	
• Αριθμός Υπουργικής Απόφασης / ΦΕΚ	

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Δομικά Υλικά 	Λίθος
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Φέρουσα κατασκευή 	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Φθορές/Βλάβες 	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Επεμβάσεις/Υλικά αποκατάστασης 	
ΤΡΩΤΟΤΗΤΑ - ΔΙΑΚΙΝΔΥΝΕΥΣΗ	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Φυσικοί Κίνδυνοι 	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ανθρωπογενείς 	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Εγγενής τρωτότητα 	
ΑΠΟΤΥΠΩΣΕΙΣ	

• Φωτογραφίες

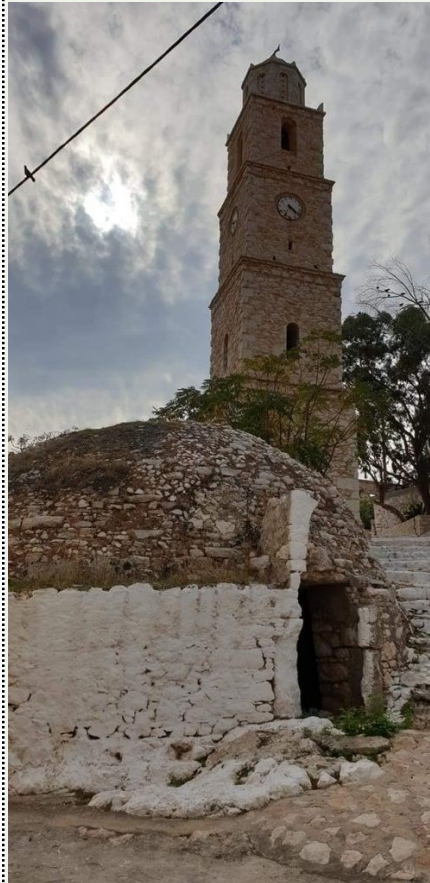

Figure 19. Η Δεξαμενή πριν την αποκατάστασή της. Πίσω δεσπόζει ο Πύργος του Ρολογιού (πηγή: Ιστοσελίδα Δήμου Χάλκης)

Figure 20. Το εσωτερικό της δεξαμενής μετά τις εργασίες αποκατάστασης (πηγή: Ιστοσελίδα Δήμου Χάλκης)

• Σχέδια

ΧΩΡΙΚΟΣ ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ	
▪ Συντεταγμένες	Πολύγωνο (halki21)
Προσβασιμότητα	
ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ	
Εντάσσεται σε ΠΕΠ (ποιο)	
Προτεινόμενο ΠΕΠ ένταξης για χρηματοδότηση	

Δελτίο ΑΕΙ 22 – Ι. ΝΑΟΣ ΑΓ. ΙΩΑΝΝΗ ΘΕΟΛΟΓΟΥ, ΝΗΜΠΟΡΙΟ

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΑΠΟΘΕΜΑ	
ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΜΝΗΜΕΙΟΥ	
▪ Όνομασία Μνημείου	Ιερός Ναός Αγίου Ιωάννη Θεολόγου, Χάλκη
▪ Διοικητική Υπαγωγή (Περιφερειακή Ενότητα / Δήμος / Δημ Ενότητα / Κοινότητα / Οικισμός)	ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ, ΡΟΔΟΥ, ΧΑΛΚΗΣ
▪ Θέση	https://www.arxaiologikoktimatologio.gov.gr/el/search-data-map/?type=Monument&id=149087
▪ Είδος Μνημείου	Νεότερο μνημείο
▪ Αρχιτεκτονικός τύπος	
▪ Χρονική Περίοδος	19 ^{ος} αι.
▪ Αρχαία/Ιστορική Ονομασία	

<ul style="list-style-type: none"> Χρήση/Αρχική χρήση 	Εκκλησία	
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ		
<ul style="list-style-type: none"> Φορέας Προστασίας 	ΕΦΑ Δωδεκανήσου	
<ul style="list-style-type: none"> Καθεστώς Ιδιοκτησίας 		
<ul style="list-style-type: none"> Ζώνη Προστασίας 		
Περιεχόμενο προστασίας (κέλυφος, κτ.συγκρότημα)		
ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ		
<ul style="list-style-type: none"> Παρατηρήσεις 	<p>Ο Άγιος Ιωάννης ο Θεολόγος είναι μικρός ιδιόκτητος ναός με εσωτερικές διαστάσεις 4,20 X 2,23 μ. και κτισμένος σύμφωνα με έγγραφο, το 1833, στα ερείπια παλαιότερου ναού. Βρίσκεται στην αυλή του Δημοτικού Σχολείου. Στα ανατολικά, στο εσωτερικό ανοίγονται δύο κόγχες σε επίπεδο τοίχο ενώ εξωτερικά ο ναός απολήγει σε ημικυλινδρική αψίδα. Στα δυτικά ανοίγεται χαμηλή πόρτα. Το τέμπλο του ναού είναι ξύλινο, ταβλαδωτό, νεότερης κατασκευής.</p>	
Πηγές	Αρχαιολογικό Κτηματολόγιο	
ΚΗΡΥΞΕΙΣ		
<ul style="list-style-type: none"> Τύπος Κήρυξης 		
<ul style="list-style-type: none"> Αριθμός Υπουργικής Απόφασης / ΦΕΚ 	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Β1/Φ29/ΚΗΡ/8885/294 ΦΕΚ: 601/Β/1998-06-16	
ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ		
<ul style="list-style-type: none"> Δομικά Υλικά 		
<ul style="list-style-type: none"> Φέρουσα κατασκευή 		
<ul style="list-style-type: none"> Φθορές/Βλάβες 		

<ul style="list-style-type: none"> Επεμβάσεις/Υλικά αποκατάστασης 		
ΤΡΩΤΟΤΗΤΑ - ΔΙΑΚΙΝΔΥΝΕΥΣΗ		
<ul style="list-style-type: none"> Φυσικοί Κίνδυνοι 		
<ul style="list-style-type: none"> Ανθρωπογενείς 		
<ul style="list-style-type: none"> Εγγενής τρωτότητα 		
ΑΠΟΤΥΠΩΣΕΙΣ		
<ul style="list-style-type: none"> Φωτογραφίες 	 <p data-bbox="491 1070 1050 1104">Figure 21. Ο ναός από τα δυτικά (πηγή: Σιγάλα Μ., 2011)</p>	
<ul style="list-style-type: none"> Σχέδια 	 <p data-bbox="491 1836 1308 1892">Figure 22. Κάτοψη του Αγ. Ιωάννη του Θεολόγου (σχ. Πιτσινός Ν., πηγή: Σιγάλα Μ., 2011)</p>	

ΧΩΡΙΚΟΣ ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ	
▪ Συντεταγμένες	36°13'23.8"N 27°36'36.7"E 36.223265, 27.610187 (Google Maps)
Προσβασιμότητα	
ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ	
Εντάσσεται σε ΠΕΠ (ποιο)	
Προτεινόμενο ΠΕΠ ένταξης για χρηματοδότηση	

Δελτίο ΑΕΙ 23 – Ι. ΝΑΟΣ ΚΟΙΜΗΣΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ, ΝΗΜΠΟΡΙΟ

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΑΠΟΘΕΜΑ	
ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΜΝΗΜΕΙΟΥ	
▪ Όνομασία Μνημείου	Ιερός Ναός Κοίμησης Θεοτόκου, Χάλκη (Νημποριά) Ιερός Ναός Παναγίτσας
▪ Διοικητική Υπαγωγή (Περιφερειακή Ενότητα / Δήμος / Δημ Ενότητα / Κοινότητα / Οικισμός)	ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ, ΡΟΔΟΥ, ΧΑΛΚΗΣ
▪ Θέση	https://www.arxaiologikoktimatologio.gov.gr/el/search-data-map/?type=Monument&id=149088
▪ Είδος Μνημείου	Νεότερο μνημείο
▪ Αρχιτεκτονικός τύπος	Καμαροσκέπαστος ναός
▪ Χρονική Περίοδος	19 ^{ος} αι.
▪ Αρχαία/Ιστορική Ονομασία	

<ul style="list-style-type: none"> Χρήση/Αρχική χρήση 	Εκκλησία	
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ		
<ul style="list-style-type: none"> Φορέας Προστασίας 	ΕΦΑ Δωδεκανήσου	
<ul style="list-style-type: none"> Καθεστώς Ιδιοκτησίας 		
<ul style="list-style-type: none"> Ζώνη Προστασίας 		
Περιεχόμενο προστασίας (κέλυφος, κτ.συγκρότημα)		
ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ		
<ul style="list-style-type: none"> Παρατηρήσεις 	Ο Ι. Ναός Κοίμησης της Θεοτόκου είναι μικρός, καμαροσκέπαστος ναός, εσωτερικών διαστάσεων 6,08 X 2,82 μ. και βρίσκεται στα νότια του ναού του Αγίου Ιωάννη του Θεολόγου, στην αυλή του Δημοτικού Σχολείου. Η αψίδα στο εσωτερικό αντιστοιχεί σε πλατιά αβαθή κόγχη και εξωτερικά σε ημικύλινδρο που εξέχει ελάχιστα. Η είσοδος βρίσκεται στα δυτικά. Στο ναό υπάρχει ξύλινο ταβλαδωτό τέμπλο του τέλους του 19ου αι. Οι δεσποτικές εικόνες του τέμπλου φέρουν τις χρονολογίες 1895, 1892 και 1882.	
Πηγές	Αρχαιολογικό Κτηματολόγιο	
ΚΗΡΥΞΕΙΣ		
<ul style="list-style-type: none"> Τύπος Κήρυξης 		
<ul style="list-style-type: none"> Αριθμός Υπουργικής Απόφασης / ΦΕΚ 	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Β1/Φ29/ΚΗΡ/8885/294 ΦΕΚ: 601/Β/1998-06-16	
ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ		
<ul style="list-style-type: none"> Δομικά Υλικά 		
<ul style="list-style-type: none"> Φέρουσα κατασκευή 		
<ul style="list-style-type: none"> Φθορές/Βλάβες 		

▪ Επεμβάσεις/Υλικά αποκατάστασης	
ΤΡΩΤΟΤΗΤΑ - ΔΙΑΚΙΝΔΥΝΕΥΣΗ	
▪ Φυσικοί Κίνδυνοι	
▪ Ανθρωπογενείς	
▪ Εγγενής τρωτότητα	
ΑΠΟΤΥΠΩΣΕΙΣ	
▪ Φωτογραφίες	
▪ Σχέδια	
ΧΩΡΙΚΟΣ ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ	
▪ Συντεταγμένες	36°13'22.9"N 27°36'36.9"E 36.223017, 27.610247 (Google Maps)
Προσβασιμότητα	
ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ	
Εντάσσεται σε ΠΕΠ (ποιο)	
Προτεινόμενο ΠΕΠ ένταξης για χρηματοδότηση	

Δελτίο ΑΕΙ 24 – Ι. ΝΑΟΣ ΑΓ. ΝΙΚΟΛΑΟΥ, ΝΗΜΠΟΡΙΟ

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΑΠΟΘΕΜΑ	
ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΜΝΗΜΕΙΟΥ	
▪ Ονομασία Μνημείου	Ιερός Ναός Αγίου Νικολάου, Χάλκη (Νημποριό)
▪ Διοικητική Υπαγωγή (Περιφερειακή Ενότητα / Δήμος / Δημ Ενότητα /	ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ, ΡΟΔΟΥ, ΧΑΛΚΗΣ

Κοινότητα / Οικισμός)	
• Θέση	https://www.arxaiologikoktimatologio.gov.gr/el/search-data-map/?type=Monument&id=149076
• Είδος Μνημείου	Εκκλησία
• Αρχιτεκτονικός τύπος	Σταυροθολιακή βασιλική
• Χρονική Περίοδος	19 ^{ος} αι.
• Αρχαία/Ιστορική Ονομασία	
• Χρήση/Αρχική χρήση	Εκκλησία
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ	
• Φορέας Προστασίας	ΕΦΑ Δωδεκανήσου
• Καθεστώς Ιδιοκτησίας	
• Ζώνη Προστασίας	
Περιεχόμενο προστασίας (κέλυφος, κτ.συγκρότημα)	
ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ	
• Παρατηρήσεις	Ο Μητροπολιτικός Ναός του Αγίου Νικολάου έχει διαστάσεις 25x9 μ. και είναι ο μεγαλύτερος ναός της Χάλκης, χτισμένος πριν από το 1855. Τόσο το μέγεθος του, ο εκκλησιαστικός του πλούτος και η αφιέρωση του στον προστάτη άγιο των θαλασσινών, τον Άγιο Νικόλαο, μαρτυρούν ότι η ευημερία των κατοίκων οφειλόταν στο θαλάσσιο πλούτο. Ο ναός ανήκει στον τύπο της σταυροθολιακής βασιλικής και έχει ξυλόγλυπτο τέμπλο με τριάντα μία συνολικά εικόνες (δεσποτικές, επιστυλίου, θωράκια τέμπλου). Για να επιτύχουν το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα, οι Χαλκίτες μετακάλεσαν άριστους τεχνίτες: Καρπάθιο για το κτίσιμο, Ρόδιο για το κωδωνοστάσι, Κρήτες για το τέμπλο και τις εικόνες του. Η εκκλησία ξεχωρίζει για την όμορφη ασπρόμαυρη μωσαϊκή αυλή και το μεγαλοπρεπές καμπαναριό της, το μεγαλύτερο των Δωδεκανήσων. Κατά την παράδοση, στην είσοδο του καμπαναριού του Αγίου Νικολάου είναι ενσωματωμένο υλικό από τον ναό του

	Απόλλωνα στον Πευκιά, ο οποίος όμως δεν έχει εντοπισθεί ακόμα μέχρι σήμερα.
Πηγές	<ul style="list-style-type: none"> • Αρχαιολογικό Κτηματολόγιο, • Σιγάλα Μ. 2014, «Τα εκκλησάκια της Χάλκης σηματοδοτούν το αρχαίο τοπίο της», ΔωδΧρ ΚΣΤ', Ρόδος, 174-210
ΚΗΡΥΞΕΙΣ	
• Τύπος Κήρυξης	
• Αριθμός Υπουργικής Απόφασης / ΦΕΚ	
ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ	
• Δομικά Υλικά	
• Φέρουσα κατασκευή	
• Φθορές/Βλάβες	
• Επεμβάσεις/Υλικά αποκατάστασης	
ΤΡΩΤΟΤΗΤΑ - ΔΙΑΚΙΝΔΥΝΕΥΣΗ	
• Φυσικοί Κίνδυνοι	
• Ανθρωπογενείς	
• Εγγενής τρωτότητα	
ΑΠΟΤΥΠΩΣΕΙΣ	

• Φωτογραφίες

Figure 23. Το επιβλητικό καμπαναριό του Αγ. Νικολάου (πηγή: Ιστοσελίδα Δήμου Χάλκης)

• Σχέδια

ΧΩΡΙΚΟΣ ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ

• Συντεταγμένες

36°13'23.9"N 27°36'46.5"E

36.223292, 27.612903 (Google Maps)

Προσβασιμότητα

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ

Εντάσσεται σε ΠΕΠ (ποιο)

Προτεινόμενο ΠΕΠ ένταξης για χρηματοδότηση	
---	--

Δελτίο ΑΕΙ 25 – ΚΕΛΥΦΟΣ ΚΤΙΡΙΟΥ, ΝΗΜΠΟΡΙΟ

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΑΠΟΘΕΜΑ	
ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΜΝΗΜΕΙΟΥ	
Όνομασία Μνημείου	Κέλυφος Κτιρίου, Χάλκη, φερόμενης ιδιοκτησίας Ι. Λαμπίρη
Διοικητική Υπαγωγή (Περιφερειακή Ενότητα / Δήμος / Δημ Ενότητα / Κοινότητα / Οικισμός)	ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ, ΡΟΔΟΥ, ΧΑΛΚΗΣ
Θέση	https://www.arxaiologikoktimatologio.gov.gr/el/search-data-map/?type=Monument&id=157164
Είδος Μνημείου	Νεότερο μνημείο
Αρχιτεκτονικός τύπος	
Χρονική Περίοδος	Νεότεροι χρόνοι
Αρχαία/Ιστορική Ονομασία	
Χρήση/Αρχική χρήση	Αστικό κτίριο
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ	
Φορέας Προστασίας	ΥΝΜΤΕ Δωδεκανήσου
Καθεστώς Ιδιοκτησίας	Ιδιωτών

<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ζώνη Προστασίας 	
Περιεχόμενο προστασίας (κέλυφος, κτ.συγκρότημα)	
ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Παρατηρήσεις 	<p>Πρόκειται για ένα διώροφο κτίριο με σχήμα σχεδόν παραλληλόγραμμο με ισχυρή φέρουσα τοιχοποιία. Τετράρριχτη στέγη με κεραμίδια. Το μεσοπάτωμα του ήταν ξύλινο, όπως ξύλινα ήταν και τα κουφώματα του με εσωτερικά τζαμλίκια και εξωτερικά ταμπλαδωτά. Στη στέψη της τοιχοποιίας σχηματίζεται κτιστή κορνίζα και διασώζονται κάποια ίχνη από διακοσμητικά τραβηχτά κορνιζώματα</p>
Πηγές	Αρχαιολογικό Κτηματολόγιο
ΚΗΡΥΞΕΙΣ	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Τύπος Κήρυξης 	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Αριθμός Υπουργικής Απόφασης / ΦΕΚ 	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΔΙΛΑΠ/Γ/2823/41927 ΦΕΚ: 1823/Β/1999-09-29
ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Δομικά Υλικά 	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Φέρουσα κατασκευή 	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Φθορές/Βλάβες 	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Επεμβάσεις/Υλικά αποκατάστασης 	
ΤΡΩΤΟΤΗΤΑ - ΔΙΑΚΙΝΔΥΝΕΥΣΗ	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Φυσικοί Κίνδυνοι 	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ανθρωπογενείς 	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Εγγενής τρωτότητα 	

ΑΠΟΤΥΠΩΣΕΙΣ	
• Φωτογραφίες	
• Σχέδια	
ΧΩΡΙΚΟΣ ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ	
• Συντεταγμένες	36°13'24.1"N 27°36'49.2"E 36.223362, 27.613661 (Google Maps)
Προσβασιμότητα	
ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ	
Εντάσσεται σε ΠΕΠ (ποιο)	
Προτεινόμενο ΠΕΠ ένταξης για χρηματοδότηση	

Δελτίο ΑΕΙ 26 - ΚΤΙΡΙΟ ΦΕΡΟΜ. ΙΔΙΟΚΤ. ΔΕΔΟΥΣΗ, ΝΗΜΠΟΡΙΟ

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΑΠΟΘΕΜΑ	
ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΜΝΗΜΕΙΟΥ	
• Ονομασία Μνημείου	Κτίριο, Εμπορείο, Χάλκη, φερόμενης ιδιοκτησίας Αν. Δεδούση
• Διοικητική Υπαγωγή (Περιφερειακή Ενότητα / Δήμος / Δημ Ενότητα / Κοινότητα / Οικισμός)	ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ, ΡΟΔΟΥ, ΧΑΛΚΗΣ
• Θέση	https://www.arxaiologikoktimatologio.gov.gr/el/search-data-map/?type=Monument&id=157163
• Είδος Μνημείου	Νεότερο μνημείο
• Αρχιτεκτονικός τύπος	

▪ Χρονική Περίοδος	Νεότεροι χρόνοι
▪ Αρχαία/Ιστορική Ονομασία	
▪ Χρήση/Αρχική χρήση	Αστικό κτίριο
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ	
▪ Φορέας Προστασίας	ΥΝΜΤΕ Δωδεκανήσου
▪ Καθεστώς Ιδιοκτησίας	Ιδιωτών
▪ Ζώνη Προστασίας	
Περιεχόμενο προστασίας (κέλυφος, κτ.συγκρότημα)	
ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ	
▪ Παρατηρήσεις	Πρόκειται για διώροφο λιθόκτιστο κτίριο με επίπεδη τσιμεντένια στέγη που στηρίζεται περιμετρικά στους πέτρινους τοίχους. Έχει τονισμένο τον κεντρικό άξονα της κύριας όψης που διακρίνεται για τη συμμετρία των ανοιγμάτων της. Αποτελείται από το κεντρικό διώροφο κτίσμα και από ένα μικρό ισόγειο που βρίσκεται σε μεσοτοιχία με το πρώτο. Τα κουφώματα είναι ξύλινα, ταμπλαδωτά.
Πηγές	<ul style="list-style-type: none"> • Αρχαιολογικό Κτηματολόγιο, • Διαρκής κατάλογος των κηρυγμένων Αρχαιολογικών χώρων και Μνημείων της Ελλάδος
ΚΗΡΥΞΕΙΣ	
▪ Τύπος Κήρυξης	
▪ Αριθμός Υπουργικής Απόφασης / ΦΕΚ	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΔΙΛΑΠ/Γ/1238/20400 ΦΕΚ: 375/Β/1996-05-24
ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ	
▪ Δομικά Υλικά	Τσιμέντο, λίθος

<ul style="list-style-type: none"> Φέρουσα κατασκευή 	
<ul style="list-style-type: none"> Φθορές/Βλάβες 	
<ul style="list-style-type: none"> Επεμβάσεις/Υλικά αποκατάστασης 	
ΤΡΩΤΟΤΗΤΑ - ΔΙΑΚΙΝΔΥΝΕΥΣΗ	
<ul style="list-style-type: none"> Φυσικοί Κίνδυνοι 	
<ul style="list-style-type: none"> Ανθρωπογενείς 	
<ul style="list-style-type: none"> Εγγενής τρωτότητα 	
ΑΠΟΤΥΠΩΣΕΙΣ	
<ul style="list-style-type: none"> Φωτογραφίες 	
<ul style="list-style-type: none"> Σχέδια 	
ΧΩΡΙΚΟΣ ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ	
<ul style="list-style-type: none"> Συντεταγμένες 	36°13'12.5"N 27°36'46.1"E 36.220147, 27.612791 (Google Maps)
Προσβασιμότητα	
ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ	
Εντάσσεται σε ΠΕΠ (ποιο)	
Προτεινόμενο ΠΕΠ ένταξης για χρηματοδότηση	

Δελτίο ΑΕΙ 27 – ΑΝΕΜΟΜΥΛΟΣ (1), ΦΤΕΝΑΓΙΑ

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΑΠΟΘΕΜΑ

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΜΝΗΜΕΙΟΥ

Όνομασία Μνημείου	Ανεμόμυλος (1), Φτενάγια, Χάλκη	
Διοικητική Υπαγωγή (Περιφερειακή Ενότητα / Δήμος / Δημ Ενότητα / Κοινότητα / Οικισμός)	ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ, ΡΟΔΟΥ, ΧΑΛΚΗΣ	
Θέση	https://www.arxaiologikoktimatologio.gov.gr/el/search-data-map/?type=Monument&id=161342	
Είδος Μνημείου	Ανεμόμυλος	
Αρχιτεκτονικός τύπος		
Χρονική Περίοδος	Νεότεροι χρόνοι	
Αρχαία/Ιστορική Ονομασία		
Χρήση/Αρχική χρήση	Αγροτική οικονομία	
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ		
Φορέας Προστασίας	ΥΝΜΤΕ Δωδεκανήσου	
Καθεστώς Ιδιοκτησίας		
Ζώνη Προστασίας		
Περιεχόμενο προστασίας (κέλυφος, κτ.συγκρότημα)		
ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ		
Παρατηρήσεις	Πρόκειται για χαρακτηριστικό νησιώτικο ανεμόμυλο, λιθόκτιστο με πέτρες της περιοχής, με εμφανή τη λιθοδομή, κυλινδρικό με πολύ μικρά ανοίγματα για εξαερισμό και σήμερα δίχως στέγη. Σοφά κατασκευασμένος από λαϊκό τεχνίτη, χωρίς τίποτα το περιττό, χωρίς κανένα στολίδι, εξυπηρετούσε	

	ακριβώς τις ανάγκες και δραστηριότητες στον ελάχιστο δυνατό χώρο και με τα λιγότερα έξοδα.
Πηγές	<ul style="list-style-type: none"> • Αρχαιολογικό Κτηματολόγιο, • Διάρκης κατάλογος των κηρυγμένων Αρχαιολογικών χώρων και Μνημείων της Ελλάδος
ΚΗΡΥΞΕΙΣ	
Τύπος Κήρυξης	
Αριθμός Υπουργικής Απόφασης / ΦΕΚ	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΔΙΛΑΠ/Γ/2590/46234 ΦΕΚ: 618/Β/1992-10-12
ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ	
Δομικά Υλικά	Ντόπιος λίθος
Φέρουσα κατασκευή	
Φθορές/Βλάβες	
Επεμβάσεις/Υλικά αποκατάστασης	
ΤΡΩΤΟΤΗΤΑ - ΔΙΑΚΙΝΔΥΝΕΥΣΗ	
Φυσικοί Κίνδυνοι	
Ανθρωπογενείς	
Εγγενής τρωτότητα	
ΑΠΟΤΥΠΩΣΕΙΣ	

<p>• Φωτογραφίες</p>	 <p>Figure 24. Οι τρεις μύλοι στο ύψωμα των Φτεναγιών (πηγή: Ιστοσελίδα Δήμου Χάλκης)</p>
<p>• Σχέδια</p>	
ΧΩΡΙΚΟΣ ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ	
<p>• Συντεταγμένες</p>	<p>36°13'04.4"N 27°36'46.8"E 36.217879, 27.613001 (Google Maps)</p>
<p>Προσβασιμότητα</p>	
ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ	
<p>Εντάσσεται σε ΠΕΠ (ποιο)</p>	
<p>Προτεινόμενο ΠΕΠ ένταξης για χρηματοδότηση</p>	

Δελτίο ΑΕΙ 28 – ΑΝΕΜΟΜΥΛΟΣ (2), ΦΤΕΝΑΓΙΑ

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΑΠΟΘΕΜΑ	
ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΜΝΗΜΕΙΟΥ	
<p>• Ονομασία Μνημείου</p>	<p>Ανεμόμυλος (2), Φτενάγια, Χάλκη</p>
<p>• Διοικητική Υπαγωγή (Περιφερειακή)</p>	<p>ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ, ΡΟΔΟΥ, ΧΑΛΚΗΣ</p>

Ενότητα / Δήμος / Δημ Ενότητα / Κοινότητα / Οικισμός)	
Θέση	https://www.arxaiologikoktimatologio.gov.gr/el/search-data-map/?type=Monument&id=163934
Είδος Μνημείου	Ανεμόμυλος
Αρχιτεκτονικός τύπος	
Χρονική Περίοδος	Νεότεροι χρόνοι
Αρχαία/Ιστορική Ονομασία	
Χρήση/Αρχική χρήση	Αγροτική οικονομία
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ	
Φορέας Προστασίας	ΥΝΜΤΕ Δωδεκανήσου
Καθεστώς Ιδιοκτησίας	
Ζώνη Προστασίας	
Περιεχόμενο προστασίας (κέλυφος, κτ.συγκρότημα)	
ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ	
Παρατηρήσεις	Πρόκειται για χαρακτηριστικό νησιώτικο ανεμόμυλο, λιθόκτιστο με πέτρες της περιοχής, με εμφανή τη λιθοδομή, κυλινδρικό με πολύ μικρά ανοίγματα για εξαερισμό και σήμερα δίχως στέγη. Σοφά κατασκευασμένος από λαϊκό τεχνίτη, χωρίς τίποτα το περιττό, χωρίς κανένα στολίδι, εξυπηρετούσε ακριβώς τις ανάγκες και δραστηριότητες στον ελάχιστο δυνατό χώρο και με τα λιγότερα έξοδα.
Πηγές	<ul style="list-style-type: none"> • Αρχαιολογικό Κτηματολόγιο, • Διαρκής κατάλογος των κηρυγμένων Αρχαιολογικών χώρων και Μνημείων της Ελλάδος
ΚΗΡΥΞΕΙΣ	

▪ Τύπος Κήρυξης	
▪ Αριθμός Υπουργικής Απόφασης / ΦΕΚ	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΔΙΛΑΠ/Γ/2590/46234 ΦΕΚ: 618/Β/1992-10-12
ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ	
▪ Δομικά Υλικά	Ντόπιος λίθος
▪ Φέρουσα κατασκευή	
▪ Φθορές/Βλάβες	
▪ Επεμβάσεις/Υλικά αποκατάστασης	
ΤΡΩΤΟΤΗΤΑ - ΔΙΑΚΙΝΔΥΝΕΥΣΗ	
▪ Φυσικοί Κίνδυνοι	
▪ Ανθρωπογενείς	
▪ Εγγενής τρωτότητα	
ΑΠΟΤΥΠΩΣΕΙΣ	
▪ Φωτογραφίες	
	<p>Figure 25. Οι τρεις μύλοι στο ύψωμα των Φτεναγιών (πηγή: Ιστοσελίδα Δήμου Χάλκης)</p>

• Σχέδια	
ΧΩΡΙΚΟΣ ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ	
• Συντεταγμένες	36°13'04.3"N 27°36'45.1"E 36.217866, 27.612529 (Google Maps)
Προσβασιμότητα	
ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ	
Εντάσσεται σε ΠΕΠ (ποιο)	
Προτεινόμενο ΠΕΠ ένταξης για χρηματοδότηση	

Δελτίο ΑΕΙ 29 – ΑΝΕΜΟΜΥΛΟΣ (3), ΦΤΕΝΑΓΙΑ

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΑΠΟΘΕΜΑ	
ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΜΝΗΜΕΙΟΥ	
• Ονομασία Μνημείου	Ανεμόμυλος (3), Φτενάγια, Χάλκη
• Διοικητική Υπαγωγή (Περιφερειακή Ενότητα / Δήμος / Δημ Ενότητα / Κοινότητα / Οικισμός)	ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ, ΡΟΔΟΥ, ΧΑΛΚΗΣ
• Θέση	https://www.arxaiologikoktimatologio.gov.gr/el/search-data-map/?type=Monument&id=163935
• Είδος Μνημείου	Ανεμόμυλος
• Αρχιτεκτονικός τύπος	
• Χρονική Περίοδος	Νεότεροι χρόνοι

<ul style="list-style-type: none"> ▪ Αρχαία/Ιστορική Ονομασία 	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Χρήση/Αρχική χρήση 	Αγροτική οικονομία
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Φορέας Προστασίας 	ΥΝΜΤΕ Δωδεκανήσου
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Καθεστώς Ιδιοκτησίας 	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ζώνη Προστασίας 	
Περιεχόμενο προστασίας (κέλυφος, κτ.συγκρότημα)	
ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Παρατηρήσεις 	Πρόκειται για χαρακτηριστικό νησιώτικο ανεμόμυλο, λιθόκτιστο με πέτρες της περιοχής, με εμφανή τη λιθοδομή, κυλινδρικό με πολύ μικρά ανοίγματα για εξαερισμό και σήμερα δίχως στέγη. Σοφά κατασκευασμένος από λαϊκό τεχνίτη, χωρίς τίποτα το περιττό, χωρίς κανένα στολίδι, εξυπηρετούσε ακριβώς τις ανάγκες και δραστηριότητες στον ελάχιστο δυνατό χώρο και με τα λιγότερα έξοδα.
Πηγές	<ul style="list-style-type: none"> • Αρχαιολογικό Κτηματολόγιο, • Διαρκής κατάλογος των κηρυγμένων Αρχαιολογικών χώρων και Μνημείων της Ελλάδος
ΚΗΡΥΞΕΙΣ	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Τύπος Κήρυξης 	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Αριθμός Υπουργικής Απόφασης / ΦΕΚ 	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΔΙΛΑΠ/Γ/2590/46234 ΦΕΚ: 618/Β/1992-10-12
ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Δομικά Υλικά 	Ντόπιος λίθος

<ul style="list-style-type: none"> Φέρουσα κατασκευή 	
<ul style="list-style-type: none"> Φθορές/Βλάβες 	
<ul style="list-style-type: none"> Επεμβάσεις/Υλικά αποκατάστασης 	
ΤΡΩΤΟΤΗΤΑ - ΔΙΑΚΙΝΔΥΝΕΥΣΗ	
<ul style="list-style-type: none"> Φυσικοί Κίνδυνοι 	
<ul style="list-style-type: none"> Ανθρωπογενείς 	
<ul style="list-style-type: none"> Εγγενής τρωτότητα 	
ΑΠΟΤΥΠΩΣΕΙΣ	
<ul style="list-style-type: none"> Φωτογραφίες 	 <p>Figure 26. Οι τρεις μύλοι στο ύψωμα των Φτεναγιών (πηγή: Ιστοσελίδα Δήμου Χάλκης)</p>
<ul style="list-style-type: none"> Σχέδια 	
ΧΩΡΙΚΟΣ ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ	
<ul style="list-style-type: none"> Συντεταγμένες 	<p>36°13'03.8"N 27°36'42.9"E</p> <p>36.217728, 27.611907 (Google Maps)</p>
<ul style="list-style-type: none"> Προσβασιμότητα 	
ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ	

Εντάσσεται σε ΠΕΠ (ποιο)	
Προτεινόμενο ΠΕΠ ένταξης για χρηματοδότηση	

Δελτίο ΑΕΙ 30 – Ι. ΜΟΝΗ ΑΓ. ΙΩΑΝΝΗ, ΣΙΓΓΗ

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΑΠΟΘΕΜΑ	
ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΜΝΗΜΕΙΟΥ	
• Ονομασία Μνημείου	Ιερά Μονή Αγίου Ιωάννη, Σίγνη, Χάλκη Άη Γιάννης στα Σίγνη/Ασίγνη ή Άη Γιάννης ο Κοντά
• Διοικητική Υπαγωγή (Περιφερειακή Ενότητα / Δήμος / Δημ Ενότητα / Κοινότητα / Οικισμός)	ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ, ΡΟΔΟΥ, ΧΑΛΚΗΣ
• Θέση	https://www.arxaiologikoktimatologio.gov.gr/el/search-data-map/?type=Monument&id=148446
• Είδος Μνημείου	Μοναστήρι
• Αρχιτεκτονικός τύπος	Μονόχωρος καμαροσκέπαστος ναός (καθολικό)
• Χρονική Περίοδος	Μεταβυζαντινή περίοδος
• Αρχαία/Ιστορική Ονομασία	
• Χρήση/ Αρχική χρήση	Μονή
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ	
• Φορέας Προστασίας	ΕΦΑ Δωδεκανήσου
• Καθεστώς Ιδιοκτησίας	

<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ζώνη Προστασίας 	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Περιεχόμενο προστασίας (κέλυφος, κτ.συγκρότημα) 	Μοναστηριακό κτιριακό συγκρότημα (καθολικό-κελιά-βοηθητικοί χώροι)
ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Παρατηρήσεις 	<p>Η Ι. Μονή Άη - Γιάννη (ή ο Κοντά) είναι μοναστηριακό συγκρότημα που βρίσκεται στην περιοχή Σίγνη ή Ασίγνη. Το προσωνύμιο ο Κοντά οφείλεται στην αντιδιαστολή του με τον Άη Γιάννη τον Αλάργα. Το καθολικό της μονής, αφιερωμένο στον Άγιο Ιωάννη τον Χρυσόστομο, είναι μονόχωρος και καμαροσκέπαστος ναός. Στα κάτω μέρη των γωνιών του ναού έχει χρησιμοποιηθεί ενδεχομένως αρχαίο δομικό υλικό. Εντοιχισμένοι άβακες λειτουργούν ως φουρούσια. Στο εσωτερικό του ναού υπάρχει ξύλινο τέμπλο με 3 δεσποτικές εικόνες και επίστεψη με σταυρό. Τη θέση της λατρευτικής εικόνας καταλαμβάνει και η παλιότερη εικόνα του ναού του Αγίου Ιωάννη του Χρυσοστόμου, η οποία στην ασημένια επένδυσή της φέρει τη χρονολογία 1805.</p> <p>Βόρεια του ναού και σε ψηλότερο άνδηρο βρίσκονται τρία κελιά, κτισμένα κατά μεγάλο μέρος τους από αρχαίους λαξευμένους λίθους.</p>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Πηγές 	<ul style="list-style-type: none"> • Αρχαιολογικό Κτηματολόγιο, • Σιγάλα Μ. 2014, «Τα εκκλησάκια της Χάλκης σηματοδοτούν το αρχαίο τοπίο της», ΔωδΧρ ΚΣΤ', Ρόδος, 174-210
ΚΗΡΥΞΕΙΣ	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Τύπος Κήρυξης 	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Αριθμός Υπουργικής Απόφασης / ΦΕΚ 	<p>ΥΑ ΥΠΠΟ/ΓΔΑ/ΑΡΧ/Β1/Φ29/ΚΗΡ/1725/ 36 ΦΕΚ: 82/Β/2002-01-30</p>
ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Δομικά Υλικά 	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Φέρουσα κατασκευή 	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Φθορές/Βλάβες 	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Επεμβάσεις/Υλικά αποκατάστασης 	
ΤΡΩΤΟΤΗΤΑ - ΔΙΑΚΙΝΔΥΝΕΥΣΗ	

<ul style="list-style-type: none"> ▪ Φυσικοί Κίνδυνοι 	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ανθρωπογενείς 	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Εγγενής τρωτότητα 	
ΑΠΟΤΥΠΩΣΕΙΣ	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Φωτογραφίες 	 <p>Figure 27. Αποψη του ναού του Αγ. Ιωάννη του Κοντά (πηγή: www.exploring-greece.gr)</p>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Σχέδια 	
ΧΩΡΙΚΟΣ ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Συντεταγμένες 	<p>36°13'51.3"N 27°34'31.7"E 36.230923, 27.575457 (Google Maps)</p>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Προσβασιμότητα 	
ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Εντάσσεται σε ΠΕΠ (ποιο) 	

Προτεινόμενο ΠΕΠ ένταξης για χρηματοδότηση	
---	--

Δελτίο ΑΕΙ 31 – Ι. ΝΑΟΣ ΑΓ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΚΟΚΚΕΝΟΥ, ΚΟΚΑ

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΑΠΟΘΕΜΑ	
ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΜΝΗΜΕΙΟΥ	
Ονομασία Μνημείου	Ιερός Ναός Αγίου Γεωργίου του Κοκκενού, Κόκα, Χάλκη
Διοικητική Υπαγωγή (Περιφερειακή Ενότητα / Δήμος / Δημ Ενότητα / Κοινότητα / Οικισμός)	ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ, ΡΟΔΟΥ, ΧΑΛΚΗΣ
Θέση	https://www.arxaiologikoktimatologio.gov.gr/el/search-data-map/?type=Monument&id=154715
Είδος Μνημείου	Εκκλησία
Αρχιτεκτονικός τύπος	Μονόχωρος καμαροσκέπαστος ναός
Χρονική Περίοδος	Βυζαντινή περίοδος
Αρχαία/Ιστορική Ονομασία	
Χρήση/Αρχική χρήση	
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ	
Φορέας Προστασίας	ΕΦΑ Δωδεκανήσου
Καθεστώς Ιδιοκτησίας	
Ζώνη Προστασίας	

Περιεχόμενο προστασίας (κέλυφος, κτ.συγκρότημα)	
ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ	
Παρατηρήσεις	Η περιοχή Κόκα ή Κόκκα βρίσκεται στο δυτικό τμήμα του νησιού. Ο ναός του Αγ. Γεωργίου είναι μικρός μονόχωρος καμαροσκέπαστος. Ένα μέρος του νάρθηκα έχει καταρρεύσει. Σώζονται ίχνη των τοιχογραφιών που κοσμούσαν το ναό εσωτερικά. Χρονολογείται πιθανώς τον 15 ^ο αι.
Πηγές	<ul style="list-style-type: none"> • Αρχαιολογικό Κτηματολόγιο, • Σιγάλα Μ. 2014, «Τα εκκλησάκια της Χάλκης σηματοδοτούν το αρχαίο τοπίο της», <i>ΔωδΧρ ΚΣΤ</i>, Ρόδος, 174-210
ΚΗΡΥΞΕΙΣ	
Τύπος Κήρυξης	
Αριθμός Υπουργικής Απόφασης / ΦΕΚ	<p>ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/34504/2147 ΦΕΚ: 1554/Β/1999-08-03</p>
ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ	
Δομικά Υλικά	Ακατέργαστοι λίθοι, κουρασάνι
Φέρουσα κατασκευή	
Φθορές/Βλάβες	
Επεμβάσεις/Υλικά αποκατάστασης	
ΤΡΩΤΟΤΗΤΑ - ΔΙΑΚΙΝΔΥΝΕΥΣΗ	
Φυσικοί Κίνδυνοι	
Ανθρωπογενείς	
Εγγενής τρωτότητα	
ΑΠΟΤΥΠΩΣΕΙΣ	

• Φωτογραφίες

Εικόνα 5. Ο ναός του Αγ. Γεωργίου από ΒΔ (φωτ. Ν Πιτσινός 2007, πηγή: Σιγάλα Μ. 2011)

Εικόνα 6. Τοιχογραφία του Ευαγγελισμού από το νότιο τμήμα του ιερού (Φωτ/κο αρχείο 4ης ΕΒΑ, Φωτ. Ν. Κασέρη, πηγή: Σιγάλα Μ., 2011)

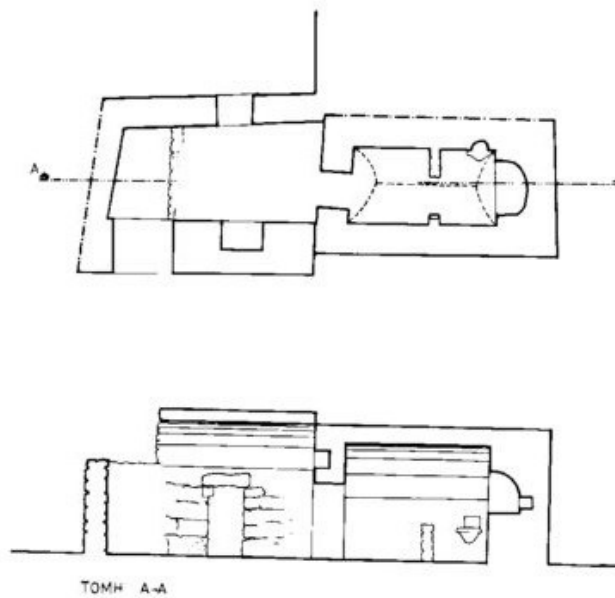

Εικόνα 7. Τοιχογραφία αγίων στο νότιο εσωτερικό τοίχο της εκκλησίας (Φωτ/κο αρχείο 4ης ΕΒΑ, Φωτ. Ν. Κασέρη, πηγή: Σιγάλα Μ., 2011)

Εικόνα 8. Τοιχογραφία του έφιππου Αγ. Γεωργίου στο βόρειο εσωτερικό τοίχο του ναού (Φωτ/κο αρχείο 4ης ΕΒΑ, Φωτ. Ν. Κασέρη, πηγή: Σιγάλα Μ., 2011)

• Σχέδια

Εικόνα 9. Σχεδιαστική κάτοψη και τομή του ναού (σχ. 4η ΕΒΑ-Μ. Σάνδαλος, πηγή: Σιγάλα Μ., 2011)

ΧΩΡΙΚΟΣ ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ

• **Συντεταγμένες** Πολύγωνο (halki31)

Προσβασιμότητα

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ

Εντάσσεται σε ΠΕΠ (ποιο)

Προτεινόμενο ΠΕΠ ένταξης για χρηματοδότηση	
---	--

Δελτίο ΑΕΙ 32 – Ι. ΝΑΟΣ ΠΑΝΑΓΙΑΣ ΟΔΗΓΗΤΡΙΑΣ, ΚΟΪΛΑ

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΑΠΟΘΕΜΑ	
ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΜΝΗΜΕΙΟΥ	
Όνομασία Μνημείου	Ιερός Ναός Παναγίας Οδηγήτριας, Κοΐλα, Χάλκη Παναγία Εννιαμερίτισσα ή Εηπτριά, Κοΐλα
Διοικητική Υπαγωγή (Περιφερειακή Ενότητα / Δήμος / Δημ Ενότητα / Κοινότητα / Οικισμός)	ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ, ΡΟΔΟΥ, ΧΑΛΚΗΣ
Θέση	https://www.arxaiologikoktimatologio.gov.gr/el/search-data-map/?type=Monument&id=149078
Είδος Μνημείου	Βυζαντινός ναός
Αρχιτεκτονικός τύπος	
Χρονική Περίοδος	Βυζαντινή περίοδος
Αρχαία/Ιστορική Ονομασία	
Χρήση/Αρχική χρήση	
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ	
Φορέας Προστασίας	ΕΦΑ Δωδεκανήσου
Καθεστώς Ιδιοκτησίας	
Ζώνη Προστασίας	

Περιεχόμενο προσασίας (κέλυφος, κτ.συγκρότημα)	
ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Παρατηρήσεις 	<p>Η Παναγία Οδηγήτρια ή Εννιαμερίτισσα ή Εηπτριά βρίσκεται στο βορειοδυτικό άκρο του οικισμού στα Κοίλα. Πρόκειται για το μοναδικό μνημείο του νησιού που είναι κατάγραφο μέχρι σήμερα. Χρονολογείται με βάση κτητορική επιγραφή στο 1367, περίοδο που τα Δωδεκάνησα βρίσκονται στα χέρια των Ιωαννιτών Ιπποτών. Η λαϊκότεροτη τεχνοτροπία των τοιχογραφιών μας παραπέμπει στα μέσα του 14ου αι.</p>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Πηγές 	<p>Αρχαιολογικό Κτηματολόγιο</p>
ΚΗΡΥΞΕΙΣ	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Τύπος Κήρυξης 	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Αριθμός Υπουργικής Απόφασης / ΦΕΚ 	
ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Δομικά Υλικά 	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Φέρουσα κατασκευή 	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Φθορές/Βλάβες 	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Επεμβάσεις/Υλικά αποκατάστασης 	
ΤΡΩΤΟΤΗΤΑ - ΔΙΑΚΙΝΔΥΝΕΥΣΗ	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Φυσικοί Κίνδυνοι 	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ανθρωπογενείς 	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Εγγενής τρωτότητα 	
ΑΠΟΤΥΠΩΣΕΙΣ	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Φωτογραφίες 	

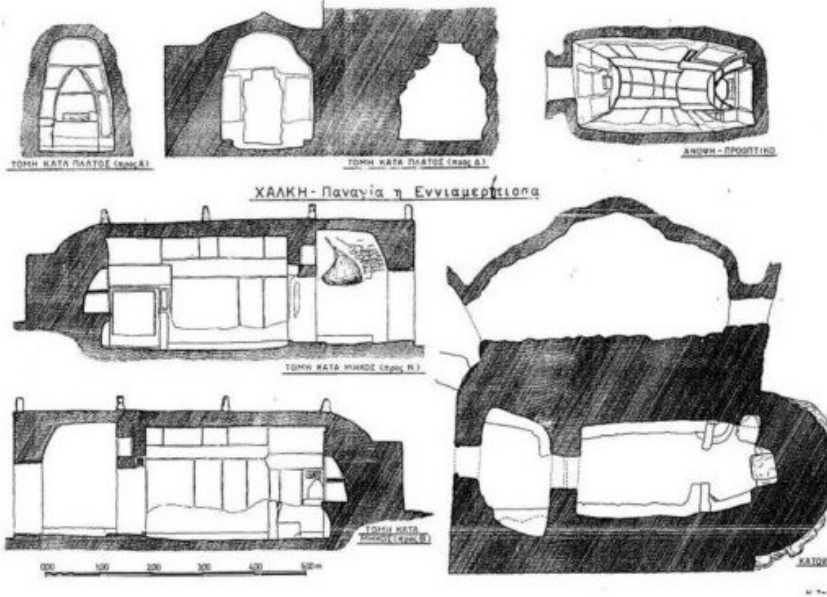

<p>• Σχέδια</p>	
ΧΩΡΙΚΟΣ ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ	
<p>• Συντεταγμένες</p>	<p>Πολύγωνο (halki32)</p>
<p>Προσβασιμότητα</p>	
ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ	
<p>Εντάσσεται σε ΠΕΠ (ποιο)</p>	
<p>Προτεινόμενο ΠΕΠ ένταξης για χρηματοδότηση</p>	

Figure 28. Σχέδια τομών, κάτοψης και άποψης του Ναού της Παναγίας (σχ. Ν. Ζαρίφη - ΚΕΒΜΤ Ακαδημίας Αθηνών, πηγή: Σιγάλα Μ., 2011)

Δελτίο ΑΕΙ 33 – Ι. ΝΑΟΣ ΑΓ. ΝΙΚΗΤΑ ΣΤΗΝ ΑΜΑΛΗ, ΚΟΙΛΑ

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΑΠΟΘΕΜΑ	
ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΜΝΗΜΕΙΟΥ	
<p>• Ονομασία Μνημείου</p>	<p>Ιερός Ναός Αγίου Νικήτα στην Αμαλή, Κοίλα, Χάλκη</p>

<p>▪ Διοικητική Υπαγωγή (Περιφερειακή Ενότητα / Δήμος / Δημ Ενότητα / Κοινότητα / Οικισμός)</p>	<p>ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ, ΡΟΔΟΥ, ΧΑΛΚΗΣ</p>
<p>▪ Θέση</p>	<p>https://www.arxaiologikoktimatologio.gov.gr/el/search-data-map/?type=Monument&id=147383</p>
<p>▪ Είδος Μνημείου</p>	<p>Βυζαντινός ναός</p>
<p>▪ Αρχιτεκτονικός τύπος</p>	<p>Δίκογχος μονόχωρος καμαροσκέπαστος ναός</p>
<p>▪ Χρονική Περίοδος</p>	<p>Βυζαντινή περίοδος</p>
<p>▪ Αρχαία/Ιστορική Ονομασία</p>	
<p>▪ Χρήση/Αρχική χρήση</p>	
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ	
<p>▪ Φορέας Προστασίας</p>	<p>ΕΦΑ Δωδεκανήσου</p>
<p>▪ Καθεστώς Ιδιοκτησίας</p>	
<p>▪ Ζώνη Προστασίας</p>	
<p>Περιεχόμενο προστασίας (κέλυφος, κτ.συγκρότημα)</p>	
ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ	
<p>▪ Παρατηρήσεις</p>	<p>Ο Ι. Ναός Αγίου Νικήτα στην Αμαλή, στα βόρεια του οικισμού Κοίλα είναι δίκογχος μονόχωρος καμαροσκέπαστος ναός. Διασώζει σπαράγματα τοιχογραφιών των μέσων του 13ου αιώνα και ένα ακόμα παλαιότερο τοιχογραφικό στρώμα.</p>
<p>Πηγές</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Αρχαιολογικό Κτηματολόγιο, • Δημητροκάλλης Γ. 1976, <i>Οι δίκογχοι χριστιανικοί ναοί</i>, Αθήνα
ΚΗΡΥΞΕΙΣ	

▪ Τύπος Κήρυξης	
▪ Αριθμός Υπουργικής Απόφασης / ΦΕΚ	ΥΔ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/34504/2147 ΦΕΚ: 1554/Β/1999-08-03
ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ	
▪ Δομικά Υλικά	Ακατέργαστοι λίθοι
▪ Φέρουσα κατασκευή	
▪ Φθορές/Βλάβες	Ο δυτικός τοίχος έχει αποκολληθεί από το υπόλοιπο κτίριο
▪ Επεμβάσεις/Υλικά αποκατάστασης	
ΤΡΩΤΟΤΗΤΑ - ΔΙΑΚΙΝΔΥΝΕΥΣΗ	
▪ Φυσικοί Κίνδυνοι	
▪ Ανθρωπογενείς	
▪ Εγγενής τρωτότητα	
ΑΠΟΤΥΠΩΣΕΙΣ	
▪ Φωτογραφίες	 <p>Εικόνα 10. Ο βόρειος τοίχος του ναού του Αγ. Νικήτα στην Αμάλη (φωτ. Π. Ματσούκα 2008, πηγή: Σιγάλα Μ., 2011)</p>

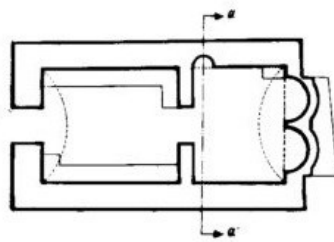

Εικόνα 11. Σωζόμενο κομμάτι τοιχογραφίας της Δέησης από το μέτωπο της αφίδας του ναού (Φωτ. αρχείο 4ης ΕΒΑ, πηγή: Σιγάλα Μ., 2011)

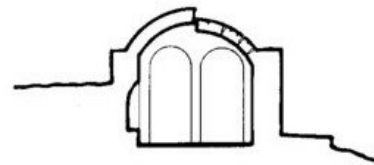

Εικόνα 12. Σωζόμενο τμήμα τοιχογραφίας από το βόρειο τείχος του ναού. Ο δράκος που σκοτώνεται από τον έφιππο Αγ. Γεώργιο (Φωτ. αρχείο 4ης ΕΒΑ, πηγή: Σιγάλα Μ., 2011)

• Σχέδια

ΠΛΑΝΟ

ΤΜΗΜ Α-Α

Εικόνα 13. Σχεδιαστική κάτοψη και τομή του Αγ. Νικήτα (σχ. 4η ΕΒΑ - Μ. Σάνδαλος, πηγή: Σιγάλα Μ., 2011)

ΧΩΡΙΚΟΣ ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ

▪ Συντεταγμένες	Πολύγωνο (halki33)
Προσβασιμότητα	
ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ	
Εντάσσεται σε ΠΕΠ (ποιο)	
Προτεινόμενο ΠΕΠ ένταξης για χρηματοδότηση	

Δελτίο ΑΕΙ 34 – Ι. ΝΑΟΣ ΑΓ. ΑΝΑΡΓΥΡΩΝ, ΠΟΝΤΑΜΟΣ

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΑΠΟΘΕΜΑ	
ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΜΝΗΜΕΙΟΥ	
▪ Όνομασία Μνημείου	Ιερός Ναός Αγίων Αναργύρων, Πόνταμος, Χάλκη
▪ Διοικητική Υπαγωγή (Περιφερειακή Ενότητα / Δήμος / Δημ Ενότητα / Κοινότητα / Οικισμός)	ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ, ΡΟΔΟΥ, ΧΑΛΚΗΣ
▪ Θέση	https://www.arxaiologikoktimatologio.gov.gr/el/search-data-map/?type=Monument&id=149132
▪ Είδος Μνημείου	Βυζαντινός ναός
▪ Αρχιτεκτονικός τύπος	Μονόχωρος καμαροσκέπαστος ναός
▪ Χρονική Περίοδος	Μεταβυζαντινή περίοδος
▪ Αρχαία / Ιστορική Ονομασία	
▪ Χρήση / Αρχική χρήση	
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ	

<ul style="list-style-type: none"> Φορέας Προστασίας 	ΕΦΑ Δωδεκανήσου
<ul style="list-style-type: none"> Καθεστώς Ιδιοκτησίας 	
<ul style="list-style-type: none"> Ζώνη Προστασίας 	
Περιεχόμενο προστασίας (κέλυφος, κτ.συγκρότημα)	
ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ	
<ul style="list-style-type: none"> Παρατηρήσεις 	<p>Ο Ι. Ναός Αγίων Αναργύρων βρίσκεται στα βόρεια του Ποντάμου, πολύ κοντά σε αρχαίο τάφο γνωστό ως του 'Αράπη ο Σπήλιος'. Ο ναός είναι μονόχωρος, καμαροσκέπαστος και θεμελιωμένος πάνω σε αρχαίο κτίριο, μέρος του οποίου έχει ενσωματώσει στην τοιχοποιία του (νότιος τοίχος). Πάνω από την είσοδο, στα δυτικά της νότιας πλευράς, υπάρχει επιγραφή που αναφέρει το 1828 ως έτος ανέγερσης του ναού.</p>
Πηγές	<ul style="list-style-type: none"> Αρχαιολογικό Κτηματολόγιο, Σιγάλα Μ. 2014, «Τα εκκλησάκια της Χάλκης σηματοδοτούν το αρχαίο τοπίο της», <i>ΔωδΧρ ΚΣΤ'</i>, Ρόδος, 174-210
ΚΗΡΥΞΕΙΣ	
<ul style="list-style-type: none"> Τύπος Κήρυξης 	
<ul style="list-style-type: none"> Αριθμός Υπουργικής Απόφασης / ΦΕΚ 	<p>ΥΑ ΥΠΠΟ/ΓΔΑ/ΑΡΧ/Β1/Φ29/ΚΗΡ/1725/36 ΦΕΚ: 82/Β/2002-01-30</p>
ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ	
<ul style="list-style-type: none"> Δομικά Υλικά 	
<ul style="list-style-type: none"> Φέρουσα κατασκευή 	
<ul style="list-style-type: none"> Φθορές/Βλάβες 	
<ul style="list-style-type: none"> Επεμβάσεις/Υλικά αποκατάστασης 	
ΤΡΩΤΟΤΗΤΑ - ΔΙΑΚΙΝΔΥΝΕΥΣΗ	

▪ Φυσικοί Κίνδυνοι	
▪ Ανθρωπογενείς	
▪ Εγγενής τρωτότητα	
ΑΠΟΤΥΠΩΣΕΙΣ	
▪ Φωτογραφίες	
▪ Σχέδια	
ΧΩΡΙΚΟΣ ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ	
▪ Συντεταγμένες	Πολύγωνο (halki34)
Προσβασιμότητα	
ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ	
Εντάσσεται σε ΠΕΠ (ποιο)	
Προτεινόμενο ΠΕΠ ένταξης για χρηματοδότηση	

Δελτίο ΑΕΙ 35 – ΛΕΙΨΑΝΑ ΜΕΓΑΛΙΘΙΚΟΥ ΚΤΙΡΙΟΥ, ΚΑΤΣΙΑΣ

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΑΠΟΘΕΜΑ	
ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΜΝΗΜΕΙΟΥ	
▪ Ονομασία Μνημείου	Λείψανα μεγαλιθικού κτιρίου, Κατσίας, Χάλκη
▪ Διοικητική Υπαγωγή (Περιφερειακή Ενότητα / Δήμος / Δημ Ενότητα / Κοινότητα / Οικισμός)	ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ, ΡΟΔΟΥ, ΧΑΛΚΗΣ
▪ Θέση	https://www.arxaiologikoktimatologio.gov.gr/el/search-data-map/?type=Monument&id=148459

▪ Είδος Μνημείου	Αγροτική οικονομία
▪ Αρχιτεκτονικός τύπος	
▪ Χρονική Περίοδος	Βυζαντινή/Μεταβυζαντινή περίοδος
▪ Αρχαία/Ιστορική Ονομασία	
▪ Χρήση/Αρχική χρήση	Πατητήρι (πιθανότατα)
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ	
▪ Φορέας Προστασίας	ΕΦΑ Δωδεκανήσου
▪ Καθεστώς Ιδιοκτησίας	Εκκλησίας
▪ Ζώνη Προστασίας	
Περιεχόμενο προστασίας (κέλυφος, κτ.συγκρότημα)	
ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ	
▪ Παρατηρήσεις	Στη θέση Κασιάς στα Β του Ι. Ναού Αγίου Παντελεήμονα σώζονται λείψανα μεγαλιθικού κτιρίου, που αποτελείται από τρεις σειρές δόμων. Πρόκειται πιθανότατα για πατητήρι.
Πηγές	<ul style="list-style-type: none"> • Αρχαιολογικό Κτηματολόγιο, • Διαρκής Κατάλογος των Κηρυγμένων αρχαιολογικών χώρων και μνημείων της Ελλάδος • Σιγάλα Μ. 2011. <i>Η Χάλκη από την παλαιοχριστιανική εποχή μέχρι και το τέλος της περιόδου της ιπποτοκρατίας (5ος αιώνας - 1523): μνημεία, αρχιτεκτονική, τοπογραφία, κοινωνία</i> (Διδακτ. Διατριβή). ΕΚΠΑ, Αθήνα
ΚΗΡΥΞΕΙΣ	
▪ Τύπος Κήρυξης	
▪ Αριθμός Υπουργικής Απόφασης / ΦΕΚ	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΓΔΑ/ΑΡΧ/Β1/Φ29/ΚΗΡ/61207/2008 Π.Ε. ΦΕΚ: 82/Β/2002-01-30

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ		
▪ Δομικά Υλικά		
▪ Φέρουσα κατασκευή		
▪ Φθορές/Βλάβες		
▪ Επεμβάσεις/Υλικά αποκατάστασης		
ΤΡΩΤΟΤΗΤΑ - ΔΙΑΚΙΝΔΥΝΕΥΣΗ		
▪ Φυσικοί Κίνδυνοι		
▪ Ανθρωπογενείς		
▪ Εγγενής τρωτότητα		
ΑΠΟΤΥΠΩΣΕΙΣ		
▪ Φωτογραφίες		
▪ Σχέδια		
ΧΩΡΙΚΟΣ ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ		
▪ Συντεταγμένες	Πολύγωνο (halki35)	
Προσβασιμότητα		
ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ		
Εντάσσεται σε ΠΕΠ (ποιο)		
Προτεινόμενο ΠΕΠ ένταξης για χρηματοδότηση		

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΑΠΟΘΕΜΑ	
ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΜΝΗΜΕΙΟΥ	
▪ Όνομασία Μνημείου	Ιερός Ναός Αγίου Παντελεήμονα, Κατσίας, Χάλκη
▪ Διοικητική Υπαγωγή (Περιφερειακή Ενότητα / Δήμος / Δημ Ενότητα / Κοινότητα / Οικισμός)	ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ, ΡΟΔΟΥ, ΧΑΛΚΗΣ
▪ Θέση	https://www.arxaiologikoktimatologio.gov.gr/el/search-data-map/?type=Monument&id=148442
▪ Είδος Μνημείου	Βυζαντινός ναός
▪ Αρχιτεκτονικός τύπος	Μονόχωρος καμαροσκέπαστος ναός
▪ Χρονική Περίοδος	Μεταβυζαντινή περίοδος
▪ Αρχαία/Ιστορική ή Ονομασία	
▪ Χρήση/Αρχική χρήση	
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ	
▪ Φορέας Προστασίας	ΕΦΑ Δωδεκανήσου
▪ Καθεστώς Ιδιοκτησίας	Εκκλησίας
▪ Ζώνη Προστασίας	
▪ Περιεχόμενο προστασίας	

(κέλυφος, κτ.συγκρότημα)	
ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ	
• Παρατηρήσεις	Ο Ι. Ναός Αγίου Παντελεήμονα βρίσκεται στην περιοχή του Κατσιά. Είναι μονόχωρος με στέγη ελαφρά σαμαρωτή, σχεδόν επίπεδη. Η αψίδα του είναι μικρή αβαθής κόγχη που ανοίγεται στον ανατολικό τοίχο, ο οποίος εξωτερικά είναι επίπεδος. Το μοναδικό του άνοιγμα είναι η θύρα εισόδου στη δυτική όψη.
Πηγές	Αρχαιολογικό Κτηματολόγιο, Διαρκής Κατάλογος των Κηρυγμένων αρχαιολογικών χώρων και μνημείων της Ελλάδος, Ηλιάδης Κ. 1950, <i>Η Χάλκη της Δωδεκανήσου (Ιστορία-Λαογραφία-Ήθη και Έθιμα)</i> . Αθήνα, σ.324
ΚΗΡΥΞΕΙΣ	
• Τύπος Κήρυξης	
• Αριθμός Υπουργικής Απόφασης / ΦΕΚ	ΥΑ <u>ΥΠΠΟ/ΓΔΑ/ΑΡΧ/Β1/Φ29/ΚΗΡ/61207/</u> <u>2008 Π.ε.</u> ΦΕΚ: 82/Β/2002-01-30
ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ	
• Δομικά Υλικά	
• Φέρουσα κατασκευή	
• Φθορές/Βλάβες	
• Επεμβάσεις/Υλικά αποκατάστασης	
ΤΡΩΤΟΤΗΤΑ - ΔΙΑΚΙΝΔΥΝΕΥΣΗ	
• Φυσικοί Κίνδυνοι	
• Ανθρωπογενείς	
• Εγγενής τρωτότητα	

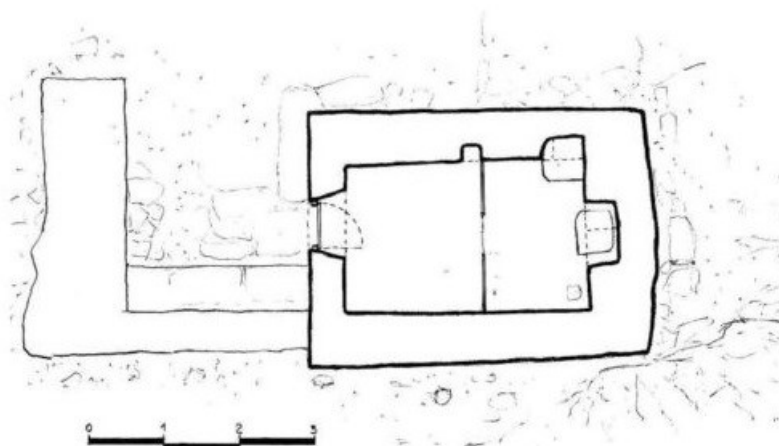
ΑΠΟΤΥΠΩΣΕΙΣ

• Φωτογραφίες

Εικόνα 14. Ο Αγ. Παντελεήμονας από τα ΒΔ. Πίσω ξεχωρίζει ο Μύλος του Κατσιά (Φωτ. Ν Πιτσινού, πηγή: Σιγάλα Μ., 2011)

• Σχέδια

Εικόνα 15. Σχεδιαστική κάτοψη του ναού (σχ. Ν. Πιτσινού, πηγή: Σιγάλα Μ., 2011)

ΧΩΡΙΚΟΣ ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ

• Συντεταγμένες

Πολύγωνο (halki36)

Προσβασιμότητα

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ

Εντάσσεται σε ΠΕΠ (ποιο)	
Προτεινόμενο ΠΕΠ ένταξης για χρηματοδότηση	

Δελτίο ΑΕΙ 37 – ΜΥΛΟΣ ΚΑΤΣΙΑ, ΚΑΤΣΙΑΣ

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΑΠΟΘΕΜΑ	
ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΜΝΗΜΕΙΟΥ	
Όνομασία Μνημείου	Μύλος, Κατσίας, Χάλκη
Διοικητική Υπαγωγή (Περιφερειακή Ενότητα / Δήμος / Δημ Ενότητα / Κοινότητα / Οικισμός)	ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ, ΡΟΔΟΥ, ΧΑΛΚΗΣ
Θέση	https://www.arxaiologikoktimatologio.gov.gr/el/search-data-map/?type=Monument&id=149143
Είδος Μνημείου	Αγροτική οικονομία, Μύλος
Αρχιτεκτονικός τύπος	
Χρονική Περίοδος	Βυζαντινή/Μεταβυζαντινή περίοδος
Αρχαία/Ιστορική Ονομασία	
Χρήση/Αρχική χρήση	Μύλος
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ	
Φορέας Προστασίας	ΕΦΑ Δωδεκανήσου
Καθεστώς Ιδιοκτησίας	

▪ Ζώνη Προστασίας	
Περιεχόμενο προστασίας (κέλυφος, κτ.συγκρότημα)	
ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ	
▪ Παρατηρήσεις	Ο μύλος του Κατσιά στη Χάλκη είναι πιθανότατα μεσαιωνικός και έχει δώσει το όνομα του στην περιοχή. Βρίσκεται ανατολικά από το ναό του Αγίου Παντελεήμονα. Σώζεται σε καλή κατάσταση καθώς έχει καταπέσει μόνο η στέγη του. Είναι κτισμένος με ημικατεργασμένες λευκωπές πέτρες της περιοχής. Η θύρα εισόδου βρίσκεται στα ανατολικά ενώ στο εσωτερικό υπάρχει κλίμακα ανόδου με επτά βαθμίδες. Κάτω από την κλίμακα βρίσκεται τοξωτή κόγχη, πιθανότατα αποθηκευτική.
Πηγές	<ul style="list-style-type: none"> • Αρχαιολογικό Κτηματολόγιο, • Διαρκής Κατάλογος των Κηρυγμένων αρχαιολογικών χώρων και μνημείων της Ελλάδος
ΚΗΡΥΞΕΙΣ	
▪ Τύπος Κήρυξης	
▪ Αριθμός Υπουργικής Απόφασης / ΦΕΚ	<p>ΥΑ ΥΠΠΟ/ΓΔΑ/ΑΡΧ/Β1/Φ29/ΚΗΡ/61207/2008 Π.ε. ΦΕΚ: 82/Β/2002-01-30</p>
ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ	
▪ Δομικά Υλικά	Λίθος, κουρασάνι
▪ Φέρουσα κατασκευή	
▪ Φθορές/Βλάβες	Η στέγη έχει καταρρεύσει
▪ Επεμβάσεις/Υλικά αποκατάστασης	
ΤΡΩΤΟΤΗΤΑ - ΔΙΑΚΙΝΔΥΝΕΥΣΗ	
▪ Φυσικοί Κίνδυνοι	
▪ Ανθρωπογενείς	

▪ **Εγγενής
τρωτότητα**

ΑΠΟΤΥΠΩΣΕΙΣ

▪ **Φωτογραφίες**

Εικόνα 16. Ο μύλος στον Κατσιά, όπως διασώζεται σε καλή σχετικά κατάσταση (πηγή φωτ.: Σιγάλα Μ., 2011)

Εικόνα 17. Λεπτομέρεια της τοξωτής θύρας του Μύλου (πηγή: Σιγάλα Μ., 2011)

▪ **Σχέδια**

ΧΩΡΙΚΟΣ ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ

▪ **Συντεταγμένες** Πολύγωνο (halki37)

Προσβασιμότητα

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ	
Εντάσσεται σε ΠΕΠ (ποιο)	
Προτεινόμενο ΠΕΠ ένταξης για χρηματοδότηση	

Δελτίο ΑΕΙ 38 – Ι. ΝΑΟΣ ΑΓ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ, ΚΑΜΠΟΙ

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΑΠΟΘΕΜΑ	
ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΜΝΗΜΕΙΟΥ	
<ul style="list-style-type: none"> • Όνομασία Μνημείου 	Ιερός Ναός Αγίου Γεωργίου, Κάμποι, Χάλκη ή Αγίου Γεωργίου του Διστόμου
<ul style="list-style-type: none"> • Διοικητική Υπαγωγή (Περιφερειακή Ενότητα / Δήμος / Δημ Ενότητα / Κοινότητα / Οικισμός) 	ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ, ΡΟΔΟΥ, ΧΑΛΚΗΣ
<ul style="list-style-type: none"> • Θέση 	https://www.arxaiologikoktimatologio.gov.gr/el/search-data-map/?type=Monument&id=148443
<ul style="list-style-type: none"> • Είδος Μνημείου 	Βυζαντινός ναός
<ul style="list-style-type: none"> • Αρχιτεκτονικός τύπος 	
<ul style="list-style-type: none"> • Χρονική Περίοδος 	Βυζαντινή/Μεταβυζαντινή περίοδος
<ul style="list-style-type: none"> • Αρχαία/Ιστορική Ονομασία 	
<ul style="list-style-type: none"> • Χρήση/Αρχική χρήση 	
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ	
<ul style="list-style-type: none"> • Φορέας Προστασίας 	ΕΦΑ Δωδεκανήσου

<ul style="list-style-type: none"> Καθεστώς Ιδιοκτησίας 	Εκκλησίας
<ul style="list-style-type: none"> Ζώνη Προστασίας 	
<ul style="list-style-type: none"> Περιεχόμενο προστασίας (κέλυφος, κτ.συγκρότημα) 	
ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ	
<ul style="list-style-type: none"> Παρατηρήσεις 	Ο Ι. Ναός Αγίου Γεωργίου των Κάμπων ή του Διστόμου στη Χάλκη είναι μονόχωρος και κτισμένος εξ ολοκλήρου από αρχαίο οικοδομικό υλικό. Ο ναός ήταν τοιχογραφημένος, σήμερα σώζεται μόνο η Παναγία Δεδομένη στην αψίδα. Στα ανατολικά του ναού βρίσκεται κύφη, αγροτική πετρόκτιστη καλύβα, όπου στο εσωτερικό της υπάρχει πηγάδι
<ul style="list-style-type: none"> Πηγές 	<ul style="list-style-type: none"> Αρχαιολογικό Κτηματολόγιο Σιγάλα Μ. 2011. <i>Η Χάλκη από την παλαιοχριστιανική εποχή μέχρι και το τέλος της περιόδου της ιπποτοκρατίας (5ος αιώνας - 1523): μνημεία, αρχιτεκτονική, τοπογραφία, κοινωνία</i> (Διδακτ. Διατριβή). ΕΚΠΑ, Αθήνα
ΚΗΡΥΞΕΙΣ	
<ul style="list-style-type: none"> Τύπος Κήρυξης 	
<ul style="list-style-type: none"> Αριθμός Υπουργικής Απόφασης / ΦΕΚ 	<p>ΥΑ ΥΠΠΟ/ΓΔΑ/ΑΡΧ/Β1/Φ29/ΚΗΡ/61207/2008 Π.Ε. ΦΕΚ: 82/Β/2002-01-30</p>
ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ	
<ul style="list-style-type: none"> Δομικά Υλικά 	
<ul style="list-style-type: none"> Φέρουσα κατασκευή 	
<ul style="list-style-type: none"> Φθορές/Βλάβες 	Η οροφή έχει καταπέσει
<ul style="list-style-type: none"> Επεμβάσεις/Υλικά αποκατάστασης 	
ΤΡΩΤΟΤΗΤΑ - ΔΙΑΚΙΝΔΥΝΕΥΣΗ	
<ul style="list-style-type: none"> Φυσικοί Κίνδυνοι 	

▪ Ανθρωπογενείς	
▪ Εγγενής τρωτότητα	
ΑΠΟΤΥΠΩΣΕΙΣ	
▪ Φωτογραφίες	
	<p>Εικόνα 18. Η σωζόμενη απεικόνιση της Παναγίας στην αψίδα του ναού (πηγή: Σιγάλα Μ., 2011)</p>
▪ Σχέδια	
ΧΩΡΙΚΟΣ ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ	
▪ Συντεταγμένες	Πολύγωνο (halki38)
Προσβασιμότητα	
ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ	
Εντάσσεται σε ΠΕΠ (ποιο)	
Προτεινόμενο ΠΕΠ ένταξης για χρηματοδότηση	

Δελτίο ΑΕΙ 39 – Ι. ΝΑΟΣ ΑΓ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΤΟΥ ΡΥΑΚΙΟΥ, ΓΙΑΛΟΥΙ

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΑΠΟΘΕΜΑ

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΜΝΗΜΕΙΟΥ

<ul style="list-style-type: none"> ▪ Όνομασία Μνημείου 	Ι. Ναός Αη-Γιώργη του ρυακιού, Γιαλούι τ' Αη-Γιωργιού, Χάλκη
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Διοικητική Υπαγωγή (Περιφερειακή Ενότητα / Δήμος / Δημ Ενότητα / Κοινότητα / Οικισμός) 	ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ, ΡΟΔΟΥ, ΧΑΛΚΗΣ
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Θέση 	https://www.arxaiologikoktimatologio.gov.gr/el/search-data-map/?type=Monument&id=149075
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Είδος Μνημείου 	Χριστιανικός ναός
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Αρχιτεκτονικός τύπος 	Μονόχωρος καμαροσκέπαστος ναός, βασιλική (προγενέστερο κτίσμα)
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Χρονική Περίοδος 	Παλαιοχριστιανική, βυζαντινή περίοδος
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Αρχαία/Ιστορική Ονομασία 	Αις Γιώργης ο Αράπης
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Χρήση/Αρχική χρήση 	
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Φορέας Προστασίας 	ΕΦΑ Δωδεκανήσου
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Καθεστώς Ιδιοκτησίας 	Εκκλησίας
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ζώνη Προστασίας 	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Περιεχόμενο προστασίας (κέλυφος, κτ.συγκρότημα) 	
ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Παρατηρήσεις 	Ο ναός του Αη-Γιώργη του ρυακιού είναι κτισμένος κοντά στη θάλασσα πάνω από τον κόλπο Γιαλούι του Αϊ-Γιωργιού στη Χάλκη. Ο ναός είναι μονόχωρος, καμαροσκέπαστος με ξύλινη οροφή, σαμαρωτή στέγη και τρίπλευρη εξωτερικά αψίδα, που χρονολογείται πριν το 1807. Στοιχεία αρχιτεκτονικού διακόσμου εντοπίζονται τόσο στο εξωτερικό, όσο και στο εσωτερικό του

	<p>ναού. Μονολιθικοί κίονες στα δεξιά και αριστερά της πόρτας, τοξωτά γείσα που επιστέφουν και τα τέσσερα παράθυρα στο εξωτερικό, ενώ στο εσωτερικό από ένας εντοιχισμένος αρχαίος κίονας στις μακριές πλευρές καθώς και κιονόκρανο στη θέση της Αγίας Τράπεζας. Στο ξύλινο ταβλαδωτό τέμπλο του ναού υπάρχουν εικόνες των αρχών του 20ού αι. και γυάλινα καντήλια (19ος αι.).</p> <p>Ο ναός είναι χτισμένος πάνω στα ερείπια παλαιοχριστιανικής βασιλικής με τρίπλευρη εξωτερικά αψίδα.</p>
Πηγές	<ul style="list-style-type: none"> • Αρχαιολογικό Κτηματολόγιο • Σιγάλα Μ. 2011. <i>Η Χάλκη από την παλαιοχριστιανική εποχή μέχρι και το τέλος της περιόδου της ιπποτοκρατίας (5ος αιώνας - 1523): μνημεία, αρχιτεκτονική, τοπογραφία, κοινωνία</i> (Διδακτ. Διατριβή). ΕΚΠΑ, Αθήνα
ΚΗΡΥΞΕΙΣ	
Τύπος Κήρυξης	
Αριθμός Υπουργικής Απόφασης / ΦΕΚ	<p>ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Β1/Φ29/28289/667</p> <p>ΦΕΚ: 561/Β/1995-06-28</p>
ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ	
Δομικά Υλικά	
Φέρουσα κατασκευή	
Φθορές/Βλάβες	
Επεμβάσεις/Υλικά αποκατάστασης	
ΤΡΩΤΟΤΗΤΑ - ΔΙΑΚΙΝΔΥΝΕΥΣΗ	
Φυσικοί Κίνδυνοι	
Ανθρωπογενείς	
Εγγενής τρωτότητα	
ΑΠΟΤΥΠΩΣΕΙΣ	

• Φωτογραφίες

Εικόνα 19. Η νότια πλευρά του ναού (φωτ. Ν. Πιτσινός 2007, πηγή: Σιγάλα Μ., 2011)

Εικόνα 20. Αράβδωτος κίονας από το εσωτερικό του ναού (φωτ. Ν. Πιτσινός, πηγή: Σιγάλα Μ., 2011)

Εικόνα 21. Ο κίονας της Αγίας Τράπεζας (φωτ. Ν. Πιτσινός, πηγή: Σιγάλα Μ., 2011)

▪ Σχέδια	
ΧΩΡΙΚΟΣ ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ	
▪ Συντεταγμένες	Πολύγωνο (halki39)
Προσβασιμότητα	
ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ	
Εντάσσεται σε ΠΕΠ (ποιο)	
Προτεινόμενο ΠΕΠ ένταξης για χρηματοδότηση	

Δελτίο ΑΕΙ 40 – Ι. ΜΟΝΗ ΠΑΝΟΡΜΙΤΗ, ΠΛΑΓΙΑ

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΑΠΟΘΕΜΑ	
ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΜΝΗΜΕΙΟΥ	
▪ Ονομασία Μνημείου	Ιερά Μονή Πανορμίτη, Πλαγιά, Χάλκη
▪ Διοικητική Υπαγωγή (Περιφερειακή Ενότητα / Δήμος / Δημ Ενότητα / Κοινότητα / Οικισμός)	ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ, ΡΟΔΟΥ, ΧΑΛΚΗΣ
▪ Θέση	https://www.arxaiologikoktimatologio.gov.gr/el/search-data-map/?type=Monument&id=149130
▪ Είδος Μνημείου	Μοναστήρι
▪ Αρχιτεκτονικός τύπος	Μονόχωροι ναοί
▪ Χρονική Περίοδος	Βυζαντινή/Μεταβυζαντινή περίοδος
▪ Αρχαία/Ιστορική Ονομασία	

<p>▪ Χρήση/Αρχική χρήση</p>	Μονή
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ	
<p>▪ Φορέας Προστασίας</p>	ΕΦΑ Δωδεκανήσου
<p>▪ Καθεστώς Ιδιοκτησίας</p>	Εκκλησίας
<p>▪ Ζώνη Προστασίας</p>	
<p>Περιεχόμενο προστασίας (κέλυφος, κτ.συγκρότημα)</p>	Μοναστηριακό συγκρότημα δύο ναών
ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ	
<p>▪ Παρατηρήσεις</p>	<p>Το μοναστηριακό συγκρότημα Πανορμίτη βρίσκεται σε πλαγιά λόφου (ονομαζόμενη Πλαγιά) απέναντι από το Χωριό και καταλαμβάνει τρία άνητρα. Στο υψηλότερο σώζεται μικρό βυζαντινό ναύδριο, μονόχωρο και καμαροσκέπαστο με ημικυλινδρική αψίδα. Στα δυτικά σώζεται τμήμα του νάρθηκα του. Η βόρεια πλευρά του ναού είναι προσκολλημένη στο βράχο. Στο εσωτερικό του φέρει υπολείμματα από δύο στρώματα τοιχογραφιών, το πρώτο χρονολογείται γύρω στο 1200 μ.Χ. και το δεύτερο στα μέσα του 14ου αι. Στα δυτικά του βυζαντινού ναυδρίου βρίσκεται ο ναός του 19ου αι. Είναι αφιερωμένος στον Ταξιάρχη Μιχαήλ και ανήκει στον τύπο της μονόχωρης σταυροθολιακής βασιλικής. Στο εσωτερικό το δάπεδο είναι στρωμένο με τετράγωνες πέτρινες πλάκες και υπάρχει ξύλινο τέμπλο με 25 εικόνες του τέλους του 19ου αι.</p>
<p>Πηγές</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Αρχαιολογικό Κτηματολόγιο • Ηλιάδης Κ. 1950, Η Χάλκη της Δωδεκανήσου (Ιστορία-Λαογραφία-Ήθη και Έθιμα). Αθήνα, • Σιγάλα Μ. 2011. <i>Η Χάλκη από την παλαιοχριστιανική εποχή μέχρι και το τέλος της περιόδου της ιπποτοκρατίας (5ος αιώνας - 1523): μνημεία, αρχιτεκτονική, τοπογραφία, κοινωνία</i> (Διδακτ. Διατριβή). ΕΚΠΑ, Αθήνα
ΚΗΡΥΞΕΙΣ	
<p>▪ Τύπος Κήρυξης</p>	
<p>▪ Αριθμός Υπουργικής Απόφασης / ΦΕΚ</p>	<p>ΥΑ ΥΠΠΟ/ΓΔΑ/ΑΡΧ/Β1/Φ29/ΚΗΡ/61207/2008 Π.Ε. ΦΕΚ: 82/Β/2002-01-30</p>
ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ	
<p>▪ Δομικά Υλικά</p>	

<ul style="list-style-type: none"> ▪ Φέρουσα κατασκευή 	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Φθορές/Βλάβες 	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Επεμβάσεις/Υλικά αποκατάστασης 	Στερέωση τοιχογραφιών (1991)
ΤΡΩΤΟΤΗΤΑ - ΔΙΑΚΙΝΔΥΝΕΥΣΗ	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Φυσικοί Κίνδυνοι 	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ανθρωπογενείς 	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Εγγενής τρωτότητα 	
ΑΠΟΤΥΠΩΣΕΙΣ	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Φωτογραφίες 	 <p>Εικόνα 22. Το μοναστηριακό συγκρότημα στην Πλαγιά. Αποψη από τα θόρεια (φωτ. Σιγάλα 2005, πηγή: Σιγάλα Μ., 2011)</p>

Εικόνα 23. Τοιχογραφία του πρώτου στρώματος (πηγή: Σιγάλα Μ, 2011)

Εικόνα 24. Τοιχογραφία του πρώτου στρώματος (πηγή: Σιγάλα Μ, 2011)

	<p>Εικόνα 25. Τοιχογραφία του δεύτερου στρώματος (πηγή: Σιγάλα Μ., 2011)</p> <p>Εικόνα 26. Λεπτομέρεια τοιχογραφίας από το δεύτερο στρώμα (πηγή: Σιγάλα Μ., 2011)</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Σχέδια 	
ΧΩΡΙΚΟΣ ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ	
<ul style="list-style-type: none"> • Συντεταγμένες 	Πολύγωνο (halki40)
Προσβασιμότητα	
ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ	
Εντάσσεται σε ΠΕΠ (ποιο)	
Προτεινόμενο ΠΕΠ ένταξης για χρηματοδότηση	

Δελτίο ΑΕΙ 41 – ΙΠΠΟΤΙΚΟ ΦΡΟΥΡΙΟ ΑΛΙΜΙΑΣ

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΑΠΟΘΕΜΑ	
ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΜΝΗΜΕΙΟΥ	
<ul style="list-style-type: none"> • Ονομασία Μνημείου 	Ιπποτικό φρούριο Αλιμίας
<ul style="list-style-type: none"> • Διοικητική Υπαγωγή (Περιφερειακή Ενότητα / Δήμος / Δημ Ενότητα / Κοινότητα / Οικισμός) 	ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ, ΡΟΔΟΥ, ΧΑΛΚΗΣ

• Θέση	https://www.arxaiologikoktimatologio.gov.gr/el/search-data-map/?type=Monument&id=149084
• Είδος Μνημείου	Κάστρο-φρούριο
• Αρχιτεκτονικός τύπος	
• Χρονική Περίοδος	Ιπποτοκρατία (Τέλη 15 ^{ου} αι.)
• Αρχαία/Ιστορική Ονομασία	
• Χρήση/Αρχική χρήση	
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ	
• Φορέας Προστασίας	ΕΦΑ Δωδεκανήσου
• Καθεστώς Ιδιοκτησίας	
• Ζώνη Προστασίας	
Περιεχόμενο προστασίας (κέλυφος, κτ.συγκρότημα)	Αμυντικό Συγκρότημα
ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ	
• Παρατηρήσεις	Πρόκειται για μικρό ιπποτικό οχυρό που καταλαμβάνει τμήμα της αρχαίας ελληνιστικής οχύρωσης. Έχει ορθογώνιο σχήμα και είναι χτισμένο με τετραγωνισμένους λίθους. Στην ανατολική πλευρά του ανοίγεται μικρή θυρίδα εισόδου, κατασκευασμένη από αρχαίο υλικό σε δεύτερη χρήση. Κάτω από το ιπποτικό κάστρο σώζεται η θεμελίωση αρχαίου πύργου με εξωτερικό περίβολο, ο οποίος εμποττεύει τα δύο λιμάνια του νησιού (Εμπορειό και Άγιος Γεώργιος).
Πηγές	<ul style="list-style-type: none"> • Αρχαιολογικό Κτηματολόγιο • Διαρκής Κατάλογος των Κηρυγμένων αρχαιολογικών χώρων και μνημείων της Ελλάδος • Μπαϊράμη Κ. 2005, «Χάλκη, Αλιμνιά, Καστελλόριζο, Ρω», στο <i>Αρχαιολογία: Νησιά του Αιγαίου</i>, επιμ. Βλαχόπουλος Α., Αθήνα. 372-375 • Σιγάλα Μ. 2011. <i>Η Χάλκη από την παλαιοχριστιανική εποχή μέχρι και το τέλος της περιόδου της ιπποτοκρατίας (5ος αιώνας - 1523): μνημεία, αρχιτεκτονική, τοπογραφία, κοινωνία</i> (Διδακτ. Διατριβή). ΕΚΠΑ, Αθήνα

ΚΗΡΥΞΕΙΣ	
▪ Τύπος Κήρυξης	
▪ Αριθμός Υπουργικής Απόφασης / ΦΕΚ	ΥΑ 17494/1494/19-10-1949, ΦΕΓΔΔ 34/15-11-1949
ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ	
▪ Δομικά Υλικά	
▪ Φέρουσα κατασκευή	
▪ Φθορές/Βλάβες	
▪ Επεμβάσεις/Υλικά αποκατάστασης	
ΤΡΩΤΟΤΗΤΑ - ΔΙΑΚΙΝΔΥΝΕΥΣΗ	
▪ Φυσικοί Κίνδυνοι	
▪ Ανθρωπογενείς	
▪ Εγγενής τρωτότητα	
ΑΠΟΤΥΠΩΣΕΙΣ	
▪ Φωτογραφίες	
	<p>Εικόνα 27. Αποψη των τειχών πάνω στο βραχώδες τοπίο (πηγή: Επίσημη Ιστοσελίδα ΥΠΠΟΑ)</p>

Εικόνα 28. Σωζόμενο τμήμα της οχύρωσης (πηγή: Επίσημη Ιστοσελίδα ΥΠΠΟΑ)

Εικόνα 29. Τμήμα της τοιχοποιίας και της θυρίδας του φρουρίου (πηγή: Επίσημη Ιστοσελίδα ΥΠΠΟΑ)

• Σχέδια

ΧΩΡΙΚΟΣ ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ

• Συντεταγμένες Πολύγωνο (halki42)

Προσβασιμότητα

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ

Εντάσσεται σε ΠΕΠ (ποιο)

Προτεινόμενο ΠΕΠ ένταξης για χρηματοδότηση

Δελτία Οικισμών

Δελτίο ΑΕΙ Τεκμηρίωσης Οικισμών - Εμπορείο

ΓΕΝΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΟΙΚΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΑΥΤΟΥ							
ΟΝΟΜΑΣΙΑ A	Σύγχρονο	παλιότερα					
	Εμπορείο/Νημποριός/Χάλη						
ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΑ A	Περιφέρεια	Νομός	Δήμος	Δημ. Ενότητα			
	ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	ΡΟΔΟΥ	ΧΑΛΚΗΣ			
ΡΟΛΟΣ	Πρωτεύουσα	Κεφαλόχωρι	Οικισμός				
			*				
ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ	<200 κατ	200-1000 κατ	1000-2000 κατ	>2000 κατ			
		*					
ΕΚΤΑΣΗ (στρ)							
ΔΥΝΑΜΙΚΗ ΟΙΚ Πληθ Διαφορά	Δυναμικός	Στάσιμος					
ΘΕΣΗ ΣΤΟ ΟΙΚΙΣΤΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ	Αυτόνομος	Περιαστικός	Εξαρτώμενος από απομακρυσμένο αστικό κέντρο				
	*						
ΠΡΟΣΒΑΣΕΙΣ	Λιμάνι	Αεροδρόμιο	Σιδηρόδρομος	Επί υπερτοπικού κόμβου	Επί άξονα διερχόμενης κυκλοφορίας	Χρονική απόσταση από εθν. ή επαρχ. δίκτυο >2ώρες	
	*						
ΣΧΕΣΗ ΟΙΚΙΣΜΟΥ ΜΕ ΤΟ ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ							
ΓΕΩΜΟΡΦΟΛΟΓΙΑ	Πεδινός	Ημιορεινός	Ορεινός				

		*					
ΕΔΑΦΙΚΕΣ ΚΛΙΣΕΙΣ	>30%	20-30%	10-20%	<10%			
	*						
ΓΕΩΛΟΓΙΑ	Σταθερά εδάφη	Ασταθή εδάφη					
ΣΕΙΣΜΙΚΟΤΗΤΑ	Έντονη	Μέτρια	Ήπια				
	*						
ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΥΔΑΤΙΝΕΣ ΕΠΙΦΑΝΕΙΕΣ	Παραλιακός	Παραλίμνιος	Παραποτάμιος				
	*						
ΚΛΙΜΑ	Ηπειρωτικό ξηρό	Ηπειρωτικό υγρό	Εύκρατο				
			*				
ΧΛΩΡΙΔΑ	Πολυποίκιλη	Μέτρια	Ασήμαντη				
			*				
ΠΑΝΙΔΑ	Πολυποίκιλη	Μέτρια	Ασήμαντη				
		*					
ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ							
Α΄ ΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ	ΓΕΩΡΓΙΑ	Εκτάσεις	Είδη	Εισοδήμα	Απασχολούμενοι		
					<20		
Β΄ ΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ	ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ	Μονάδες	Είδη	Εισοδήμα	Απασχολούμενοι		
	ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ	Μονάδες	Είδη	Εισοδήμα	Απασχολούμενοι		
Γ΄ ΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ	Εμπόριο	Μονάδες	Είδη	Εισοδήμα	Απασχολούμενοι		
	Τουρισμος	Μονάδες	Είδη	Εισοδήμα	Απασχολούμενοι		
		>50					
	Εκπαίδευση	Μονάδες	Είδη		Απασχολούμενοι		
Ψυχαγωγία	Μονάδες	Είδη	Εισοδήμα	Απασχολούμενοι			

	Υγεία	Μονάδες	Είδη		Απασχολούμενοι		
	Πρόνοια	Μονάδες	Είδη		Απασχολούμενοι		
	Άθληση	Μονάδες	Είδη		Απασχολούμενοι		
	Διοίκηση	Μονάδες	Είδη		Απασχολούμενοι		
ΙΣΤΟΡΙΑ – ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟΤΗΤΑ ΟΙΚΙΣΜΟΥ							
ΚΕΙΜΕΝΑ	Ιστορικά	Περιηγήτων	Λογοτεχνικά	Εφημερίδες	Αφηγήσεις		
	Στράβων [Γεωγραφικά Χ, 488]						
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ	Μελέτες	Έρευνες					
ΤΕΧΝΗ	Ζωγραφική	Κινηματογράφος					
ΔΙΑΤΗΡΗΤΕΑ	Στοιχεία	Σύνολα					
		Ολόκληρος ο οικισμός έχει χαρακτηριστεί διατηρητέος					
ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΑ	Στοιχεία	Σύνολα					
ΒΑΘΜΟΣ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΙΜΟΤΗΤΑΣ	Υψηλός	Μέσος	Χαμηλός				
			*				
ΒΑΘΜΟΣ ΕΠΙΣΚΕΪΜΟΤΗΤΑΣ	Υψηλός	Μέσος	Χαμηλός				
			*				
ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΟΙΚΙΣΜΟΥ ΩΣ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟΥ							

ΕΝΤΑΣΗ ΕΝΔΙΑΦΕΡ ΟΝΤΟΣ	Παγκόσμιας εμβέλειας	Ευρωπαϊκής εμβέλειας	Μεσογειακής εμβέλειας	Εμβέλειας χώρας	Εμβέλειας Περιφέρειας	Εμβέλειας Νομού	Τοπικού ενδιαφέροντος *
ΕΙΔΙΚΟΙ ΤΟΜΕΙΣ ΕΝΔΙΑΦΕΡ ΟΝΤΟΣ	Ιστορία	Φυσικό περ/λον	Αρχιτεκτονική	Ιστός	Παραγωγή	Τρόπος ζωής	Άλλο
		*	*				
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΟΙΚΙΣΜΟΥ							
ΟΡΙΟ	ΣΧΗΜΑ	Κανονικό	Ακανόνιστο	Μεικτό		ΣΥΝΤΕΤΑΓΜΕΝΕΣ ΕΓΣΑ	
			*			X: 82449 3.460 9	Y: 40144 35.831 8
	ΜΟΡΦΗ	Αυστηρό	Διάτρητο	Ελεύθερο	Ασαφές		
ΣΥΝΕΚΤΙΚΟ ΤΗΤΑ	Συνεκτικός	Διάσπαρτος					
	*						
ΠΕΡΙΑΣΤΙΚΕΣ ΕΚΤΑΣΕΙΣ	Υδάτινες	Βραχώδεις	Άγονες	Καλλιέργειες	Φυτεύσεις	Αστικός χώρος	Συνδυασμός
	*	*					
ΙΣΤΟΣ	Κανονικός	Ακανόνιστος	Μεικτός				
ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΟΔΩΝ	ΜΕΓΕΘΗ	Πλάτος >15μ	Πλάτος περ.8μ	Πλάτος <6μ			
				*			
	ΚΛΙΣΕΙΣ	Πολύ έντονες	Έντονες	Ήπιες	Μηδαμινές		
				*			
	ΥΛΙΚΑ	Χώμα	Τσιμέντρο	Πέτρα	Άσφαλτος		
			*	*			
ΠΑΡΟΔΙΑ ΦΥΤΕΥΣΗ	Έντονη	Μέτρια	Ασήμαντη				
ΣΤΟΕΣ	Πλάτος	Συνολικό μήκος	Σημειώσεις	Διάσπαρτες			
ΔΟΜΗΣΗ	Μέση επιφ. οικοπέδου	Συνεχές σύστημα	Προκήπια	Ελεύθερο	Πτερυγώνων		

ΙΔΙΩΤΙΚΟΙ ΑΚΑΛΥΠΤΟ Ι	Μέσο ποσοστό επί οικοπέδου	Μέσο ποσοστό φύτευσης	Υλικά διαμόρφωσης				
ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΑΚΑΛΥΠΤΟ Ι	Υψηλή συγκέντρωση	Διασπορά	Γραμμική εμφάνιση	Μέσο ποσοστό φύτευσης	Υλικά διαμόρφωσης		
ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ	μονοκεντρικό	πολυκεντρικό	Επιφάνεια ως προς επιφάνεια οικισμού	Εντός περιοχών κατοικίας	Απομακρυσμένο από περιοχές κατοικίας		
				*			
ΓΕΙΤΟΝΙΕΣ	Μέση επιφάνεια ανά έκταση οικισμού	Σαφή όρια	Ασαφή όρια				
			*				
ΑΚΟΥΣΤΙΚΟ ΑΣΤΙΚΟ ΤΟΠΙΟ	Σημεία	περιοχές	Φυσικές πηγές εκπομπής ήχων	Τεχνητές πηγές εκπομπής ήχων			
ΑΠΡΙΚΟ ΑΣΤΙΚΟ ΤΟΠΙΟ	Κυρίαρχο υλικό κατασκευών	Βαθμός ομαλότητας επιφανειών					
ΟΣΜΗΤΙΚΟ ΑΣΤΙΚΟ ΤΟΠΙΟ	ΜΟΡΦΗ	Σημειογραφία	Γραμμική	Επιφανειακή			
	ΠΗΓΕΣ	Φυσικές	Τεχνητές				
ΣΗΜΕΙΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ	ΕΙΔΟΣ	Φυσικά	Τεχνητά				
	ΚΛΙΜΑΚΑ						

	ΘΕΣΗ ΣΤΟΝ ΟΙΚΙΣΜΟ	Κεντρικά	Περιφερειακά				
ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ	Ιστοριοί τόποι	Αρχαιολογικοί χώροι	Ιεροί τόποι	Αγορά	Σημεία θέας	Τόποι ειδικής παραγωγής	Χώροι κοινωνικών εκδηλώσεων
			Ι. Ναός Αγ. Νικολάου				Εκκλησία
ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑ							
ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΟΙ ΡΥΘΜΟΙ	Τοπική Παραδοσιακή αρχιτεκτονική με νεοκλασικά στοιχεία						
ΚΤΙΣΜΑΤΑ	Κλίμακα	Υλικά κατασκευής	χρωματισμοί				
	Μικρή	Πέτρα	Επίχρισμα				
ΕΠΙΚΑΛΥΨΗ	Στέγη	Δώμα	Θόλος	Κλίσεις	Υλικά κατασκευής	χρωματισμοί	
	*			Μονόριχτες ή δίριχτες (παλαιότερα σπίτια) και τετράριχτες	Κεραμίδια		
ΑΝΟΙΓΜΑΤΑ	Επιφάνειες ως προς τις όψεις	Μορφή	Υλικά				
	Συμμετρικά	Τυποποιημένη ορθογώνια μορφή					
ΕΞΩΣΤΕΣ	Ανοιχτός ακάλυπτος	Ανοιχτός καλυμμένος	Κλειστός	Σταοά - χαγιάτι			
	*						

ΚΟΥΦΩΜΑΤΑ	Ταμπλαδωτά	Καρφωτά	Με καΐτια	Με φεγγίτη	χρωματισμοί		
	*	*	*		Έντονα χρώματα σχεδόν σε όλον τον οικισμό		
ΠΕΡΙΦΡΑΞΕΙΣ	Ύψος	Υλικά	χρωματισμοί				
ΑΥΛΟΠΟΡΤΕΣ	Μορφή	Υλικά	χρωματισμοί				

Δελτίο ΑΕΙ Τεκμηρίωσης Οικισμών – Χωριό

ΓΕΝΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΟΙΚΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΑΥΤΟΥ							
ΟΝΟΜΑΣΙΑ	Σύγχρονο	παλιότερα					
	Χωριό ή Χωριόν						
ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΑ	Περιφέρεια	Νομός	Δήμος	Δημ. Ενότητα			
	Νοτίου Αιγαίου	Δωδεκανήσου	Ρόδου	Χάλκης			
ΡΟΛΟΣ	Πρωτεύουσα	Κεφαλοχώρι	Οικισμός				
			*				
ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ	<200 κατ	200-1000 κατ	1000-2000 κατ	>2000 κατ			
	*(0)						
ΕΚΤΑΣΗ (στρ)							
ΔΥΝΑΜΙΚΗ ΟΙΚ Πληθ Διαφορά	Δυναμικός	Στάσιμος					
ΘΕΣΗ ΣΤΟ ΟΙΚΙΣΤΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ	Αυτόνομος	Περιαστικός	Εξαρτώμενος από απομακρυσμέ-				

			νο αστικό κέντρο				
	*						
ΠΡΟΣΒΑΣΕΙΣ	Λιμάνι	Αεροδρόμιο	Σιδηρόδρομος	Επί υπερτοπικού κόμβου	Επί άξονα διερχόμενης κυκλοφορίας	Χρονική απόσταση από εθν. ή επαρχιακό δίκτυο >2ώρες	
ΣΧΕΣΗ ΟΙΚΙΣΜΟΥ ΜΕ ΤΟ ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ							
ΓΕΩΜΟΡΦΟΛΟΓΙΑ	Πεδινός	Ημιορεινός	Ορεινός				
			*				
ΕΔΑΦΙΚΕΣ ΚΛΙΣΕΙΣ	>30%	20-30%	10-20%	<10%			
	*						
ΓΕΩΛΟΓΙΑ	Σταθερά εδάφη	Ασταθή εδάφη					
		*					
ΣΕΙΣΜΙΚΟΤΗΤΑ	Έντονη	Μέτρια	Ήπια				
		*					
ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΥΔΑΤΙΝΕΣ ΕΠΙΦΑΝΕΙΕΣ	Παραλίαν ακός	Παραλίμνιος	Παραποτάμιος				
ΚΛΙΜΑ	Ηπειρωτικό ξηρό	Ηπειρωτικό υγρό	Εύκρατο				
			*				
ΧΛΩΡΙΔΑ	Πολυποική	Μέτρια	Ασήμαντη				
		*					
ΠΑΝΙΔΑ	Πολυποική	Μέτρια	Ασήμαντη				
	*						
ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ							
Α΄ ΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ	ΓΕΩΡΓΙΑ	Εκτάσεις	Είδη	Εισοδήματα	Απασχολούμενοι		
Β΄ ΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ	ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ	Μονάδες	Είδη	Εισοδήματα	Απασχολούμενοι		
	ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ	Μονάδες	Είδη	Εισοδήματα	Απασχολούμενοι		

Γ' ΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ	Εμπόριο	Μονάδες	Είδη	Εισοδημα	Απασχολούμενοι			
	Τουρισμός	Μονάδες	Είδη	Εισοδημα	Απασχολούμενοι			
	Εκπαίδευση	Μονάδες	Είδη		Απασχολούμενοι			
	Ψυχαγωγία	Μονάδες	Είδη	Εισοδημα	Απασχολούμενοι			
	Υγεία	Μονάδες	Είδη		Απασχολούμενοι			
	Πρόνοια	Μονάδες	Είδη		Απασχολούμενοι			
	Άθληση	Μονάδες	Είδη		Απασχολούμενοι			
	Διοίκηση	Μονάδες	Είδη		Απασχολούμενοι			
	ΙΣΤΟΡΙΑ – ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟΤΗΤΑ ΟΙΚΙΣΜΟΥ							
	ΚΕΙΜΕΝΑ	Ιστορικά	Περιηγητών	Λογοτεχνικά	Εφημερίδες	Αφηγήσεις		
Στράβων [Γεωγραφικά Χ, 488], Πλίνιος ο Πρεσβύτερος [Naturalis Historia IV,V]								
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ	Μελέτες	Έρευνες						
ΤΕΧΝΗ	Ζωγραφική	Κινηματογράφος						
ΔΙΑΤΗΡΗΤΕΑ	Στοιχεία	Σύνολα						

ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΑ	Στοιχεία	Σύνολα					
ΒΑΘΜΟΣ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΙΜΟΤΗΤΑΣ	Υψηλός	Μέσος	Χαμηλός				
	*						
ΒΑΘΜΟΣ ΕΠΙΣΚΕΨΙΜΟΤΗΤΑΣ	Υψηλός	Μέσος	Χαμηλός				
			*				
ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΟΙΚΙΣΜΟΥ ΩΣ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟΥ							
ΕΝΤΑΣΗ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ	Παγκόσμιας εμβέλειας	Ευρωπαϊκής εμβέλειας	Μεσογειακής εμβέλειας	Εμβέλειας χώρας	Εμβέλειας Περιφέρειας	Εμβέλειας Νομού	Τοπικού ενδιαφέροντος
					*		
ΕΙΔΙΚΟΙ ΤΟΜΕΙΣ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ	Ιστορία	Φυσικό περ/λον	Αρχιτεκτονική	Ιστός	Παραγωγή	Τρόπος ζωής	Άλλο
	*		*				
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΟΙΚΙΣΜΟΥ							
ΟΡΙΟ	ΣΧΗΜΑ	Κανονικό	Ακανόνιστο	μεικτό		ΣΥΝΤΕΤΑΓΜΕΝΕΣ ΕΓΣΑ	
						Πολύγωνο [halki-chorio]	
	ΜΟΡΦΗ	Αυστηρό	Διάτρητο	Ελεύθερο	Ασαφές		
				*			
ΣΥΝΕΚΤΙΚΟΤΗΤΑ	Συνεκτικός	Διάσπαρτος					
	*						
ΠΕΡΙΑΣΤΙΚΕΣ ΕΚΤΑΣΕΙΣ	Υδάτινες	Βραχώδεις	Άγονες	Καλλιέργειες	Φυτεύσεις	Αστικός χώρος	Συνδυασμός
		*					
ΙΣΤΟΣ	Κανονικός	Ακανόνιστος	Μεικτός;				
ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΟΔΩΝ	ΜΕΓΕΘΗ	Πλάτος >15μ	Πλάτος περ.8μ	Πλάτος <6μ			
	ΚΛΙΣΕΙΣ	Πολύ έντονες	Έντονες	Ήπιες	Μηδαμινές		
			*				
ΥΛΙΚΑ	Χώμα	Τσιμέντο	Πέτρα	Άσφαλτος			
		*					
ΠΑΡΟΔΙΑ	Έντονη	Μέτρια	Ασήμαντη				

	ΦΥΤΕΥΣ Η						
ΣΤΟΕΣ	Πλάτος	Συνολικό μήκος	Σημειακ ές	Διάσπα ρτες			
ΔΟΜΗΣΗ	Μέση επιφ οικοπέδ ου	Συνεχές σύστημα	Προκήπι α	Ελεύθε ρο	πτερύγων		
				*			
ΙΔΙΩΤΙΚΟΙ ΑΚΑΛΥΠΤΟΙ	Μέσο ποσοστ ό επί οικοπέδ ου	Μέσο ποσοστό φύτευση ς	Υλικά διαμόρ φωσης				
ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΑΚΑΛΥΠΤΟΙ	Υψηλή συγκέντ ρωση	Διασπορ ά	Γραμμικ ή εμφάνισ η	Μέσο ποσοστ ό φύτευσ ης	Υλικά διαμόρφ ωσης		
ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ	μονοκε ντρικό	πολυκεντ ρικό	Επιφάνε ια ως προς επιφάνε ια οικισμο ύ	Εντός περιοχ ών κατοικί ας	Απομακρ υσμένο από περιοχές κατοικίας		
ΓΕΙΤΟΝΙΕΣ	Μέση επιφάν εια ανά έκταση οικισμο ύ	Σαφή όρια	Ασαφή όρια				
ΑΚΟΥΣΤΙΚΟ ΑΣΤΙΚΟ ΤΟΠΙΟ	Σημεία	περιοχές	Φυσικές πηγές εκπομπ ής ήχων	Τεχνητ ές πηγές εκπομπ ής ήχων			
ΑΠΡΙΚΟ ΑΣΤΙΚΟ ΤΟΠΙΟ	Κυρίαρ χο υλικό κατασκ ευών	Βαθμός ομαλότητ ας επιφανει ών					

ΟΣΜΗΤΙΚΟ ΑΣΤΙΚΟ ΤΟΠΙΟ	ΜΟΡΦΗ	Σημειακή	Γραμμική	Επιφανειακή			
	ΠΗΓΕΣ	Φυσικές	Τεχνητές				
ΣΗΜΕΙΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟ ΛΙΣΜΟΥ	ΕΙΔΟΣ	Φυσικά	Τεχνητά				
	ΚΛΙΜΑΚΑ						
	ΘΕΣΗ ΣΤΟΝ ΟΙΚΙΣΜΟ	Κεντρικά	Περιφερειακά				
ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟ ΝΤΟΣ	Ιστοριοί τόποι	Αρχαιολογικοί χώροι	Ιεροί τόποι	Αγορά	Σημεία θέας	Τόποι ειδικής παραγωγής	Χώροι κοινωνικών εκδηλώσεων
	Ιπποτικό φρούριο	Αρχαιολογικός χώρος Χωριού	Πλήθος Βυζαντινών εκκλησιών				
ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑ							
ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΟΙ ΡΥΘΜΟΙ	Κύφες						
	Λαϊκή χαλκίτικη αρχιτεκτονική						
ΚΤΙΣΜΑΤΑ	Κλίμακα	Υλικά κατασκευής	χρωματισμοί				
		Πέτρα, θηραϊκή γη	όχι				
ΕΠΙΚΑΛΥΨΗ	Στέγη	Δώμα	Θόλος	Κλίσεις	Υλικά κατασκευής	χρωματισμοί	
		*					
ΑΝΟΙΓΜΑΤΑ	Επιφάνειες ως προς τις όψεις	Μορφή	Υλικά				
		Μικρά ανοίγματα					

ΕΞΩΣΤΕΣ	Ανοιχτός ακάλυπτος	Ανοιχτός καλυμμένος	Κλειστός	Στασά- χαγιάτι			
ΚΟΥΦΩΜΑΤ Α	Ταμπλα δωτά	Καρφωτά	Με καΐτια	Με φεγγίτη	χρωματισ μοί		
					(κάποιες περιπτώσ εις)		
ΠΕΡΙΦΡΑΞΕΙ Σ	Ύψος	Υλικά	χρωματι σμοί				
ΑΥΛΟΠΟΡΤΕ Σ	Μορφή	Υλικά	χρωματι σμοί				

Δελτίο ΑΕΙ Τεκμηρίωσης Οικισμών – Αλιμιά

ΓΕΝΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΟΙΚΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΑΥΤΟΥ							
ΟΝΟΜΑΣΙΑ	Σύγχρο νο	παλιότερ α					
	Αλιμιά ή Αλιμνιά	Ευλίμνια [Πλίνιος]					
ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΑ	Περιφέ ρεια	Νομός	Δήμος	Δημ. Ενότητ α			
	Νοτίου Αιγαίου	Δωδεκαν ήσου	Ρόδου	Χάλκης			
ΡΟΛΟΣ	Πρωτεύ ουσα	Κεφαλοχ ώρι	Οικισμό ς *				
ΠΛΗΘΥΣΜΟ Σ	<200 κατ	200-1000 κατ	1000- 2000 κατ	>2000 κατ			
	* (0)						
ΕΚΤΑΣΗ (στρ)							
ΔΥΝΑΜΙΚΗ ΟΙΚ Πληθ Διαφορά	Δυναμι κός	Στάσιμος					
ΘΕΣΗ ΣΤΟ ΟΙΚΙΣΤΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ	Αυτόνο μος	Περιαστι κός	Εξαρτώμ ενος από				

			απομακ ρυσμέ- νο αστικό κέντρο				
	*						
ΠΡΟΣΒΑΣΕΙΣ	Λιμάνι	Αεροδρό μιο	Σιδηρόδ ρομος	Επί υπερτο πικού κόμβο υ	Επί άξονα διερχόμε νης κυκλοφο ρίας	Χρονικ ή απόστ αση από εθν. ή επαρχ δίκτυο >2ώρες	
ΣΧΕΣΗ ΟΙΚΙΣΜΟΥ ΜΕ ΤΟ ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ							
ΓΕΩΜΟΡΦΟ ΛΟΓΙΑ	Πεδινός	Ημιορειν ός	Ορεινός				
		*					
ΕΔΑΦΙΚΕΣ ΚΛΙΣΕΙΣ	>30%	20-30%	10-20%	<10%			
	*						
ΓΕΩΛΟΓΙΑ	Σταθερά εδάφη	Ασταθή εδάφη					
ΣΕΙΣΜΙΚΟΤΗ ΤΑ	Έντονη	Μέτρια	Ήπια				
		*					
ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΥΔΑΤΙΝΕΣ ΕΠΙΦΑΝΕΙΣ	Παραλι ακός	Παραλίμν ιος	Παραπο τάμιος				
	*	*					
ΚΛΙΜΑ	Ηπειρω τικό ξηρό	Ηπειρωτι κό υγρό	Εύκρατο				
			*				
ΧΛΩΡΙΔΑ	Πολυπο ίκιλη	Μέτρια	Ασήμαν τη				
		*					
ΠΑΝΙΔΑ	Πολυπο ίκιλη	Μέτρια	Ασήμαν τη				
		*					
ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ							
Α΄ ΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ	ΓΕΩΡΓΙ Α	Εκτάσεις	Είδη	Εισοδη μα	Απασχολ ούμενοι		
Β΄ ΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ	ΒΙΟΜΗ ΧΑΝΙΑ	Μονάδες	Είδη	Εισοδη μα	Απασχολ ούμενοι		
	ΜΕΤΑΠ ΟΙΗΣΗ	Μονάδες	Είδη	Εισοδη μα	Απασχολ ούμενοι		

Γ' ΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ	Εμπόριο	Μονάδες	Είδη	Εισοδημα	Απασχολούμενοι		
	Τουρισμός	Μονάδες	Είδη	Εισοδημα	Απασχολούμενοι		
	Εκπαίδευση	Μονάδες	Είδη		Απασχολούμενοι		
	Ψυχαγωγία	Μονάδες	Είδη	Εισοδημα	Απασχολούμενοι		
	Υγεία	Μονάδες	Είδη		Απασχολούμενοι		
Πρόνοια	Μονάδες	Είδη		Απασχολούμενοι			
Άθληση	Μονάδες	Είδη		Απασχολούμενοι			
Διοίκηση	Μονάδες	Είδη		Απασχολούμενοι			
ΙΣΤΟΡΙΑ – ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟΤΗΤΑ ΟΙΚΙΣΜΟΥ							
ΚΕΙΜΕΝΑ	Ιστορικά	Περιηγητών	Λογοτεχνικά	Εφημερίδες	Αφηγήσεις		
	Πλίνιος ο Πρεσβύτερος [Naturalis Historia]						
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ	Μελέτες	Έρευνες					
ΤΕΧΝΗ	Ζωγραφική	Κινηματογράφος					
ΔΙΑΤΗΡΗΤΕΑ	Στοιχεία	Σύνολα					
ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΑ	Στοιχεία	Σύνολα					
	Υψηλός	Μέσος	Χαμηλός				

ΒΑΘΜΟΣ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΙΜΟΤΗΤΑΣ			*				
ΒΑΘΜΟΣ ΕΠΙΣΚΕΨΙΜΟΤΗΤΑΣ	Υψηλός	Μέσος	Χαμηλός				
			*				
ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΟΙΚΙΣΜΟΥ ΩΣ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟΥ							
ΕΝΤΑΣΗ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ	Παγκόσμιας εμβέλειας	Ευρωπαϊκής εμβέλειας	Μεσογειακής εμβέλειας	Εμβέλειας χώρας	Εμβέλειας Περιφέρειας	Εμβέλειας Νομού	Τοπικού ενδιαφέροντος
							*
ΕΙΔΙΚΟΙ ΤΟΜΕΙΣ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ	Ιστορία	Φυσικό περι/λον	Αρχιτεκτονική	Ιστός	Παραγωγή	Τρόπος ζωής	Άλλο
	*	*	*				
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΟΙΚΙΣΜΟΥ							
ΟΡΙΟ	ΣΧΗΜΑ	Κανονικό	Ακανόνιστο	μεικτό		ΣΥΝΤΕΤΑΓΜΕΝΕΣ ΕΓΣΑ	
			*				
	ΜΟΡΦΗ	Αυστηρό	Διάτρητο	Ελεύθερο	Ασαφές		
				*			
ΣΥΝΕΚΤΙΚΟΤΗΤΑ	Συνεκτικός	Διάσπαρτος					
ΠΕΡΙΑΣΤΙΚΕΣ ΕΚΤΑΣΕΙΣ	Υδάτινες	Βραχώδεις	Άγονες	Καλλιέργειες	Φυτεύσεις	Αστικός χώρος	Συνδυασμός
	*	*					
ΙΣΤΟΣ	Κανονικός	Ακανόνιστος	Μεικτός;				
ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΟΔΩΝ	ΜΕΓΕΘΗ	Πλάτος >15μ	Πλάτος περ.8μ	Πλάτος <6μ			
	ΚΛΙΣΕΙΣ	Πολύ έντονες	Έντονες	Ήπιες	Μηδαμινές		
			*				
	ΥΛΙΚΑ	Χώμα	Τσιμέντο	Πέτρα	Άσφαλτος		
		*					
	ΠΑΡΟΔΙΑ ΦΥΤΕΥΣΗ	Έντονη	Μέτρια	Ασήμαντη			
ΣΤΟΕΣ	Πλάτος	Συνολικό μήκος	Σημειακές	Διάσπαρτες			

ΔΟΜΗΣΗ	Μέση επιφ οικοπέδ ου	Συνεχές σύστημα	Προκήπι α	Ελεύθε ρο	πτερύγων		
				*			
ΙΔΙΩΤΙΚΟΙ ΑΚΑΛΥΠΤΟΙ	Μέσο ποσοστ ό επί οικοπέδ ου	Μέσο ποσοστό φύτευση ς	Υλικά διαμόρ φωσης				
ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΑΚΑΛΥΠΤΟΙ	Υψηλή συγκέντ ρωση	Διασπορ ά	Γραμμικ ή εμφάνισ η	Μέσο ποσοστ ό φύτευσ ης	Υλικά διαμόρφ ωσης		
ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ	μονοκε ντρικό	πολυκεντ ρικό	Επιφάνε ια ως προς επιφάνε ια οικισμο ύ	Εντός περιοχ ών κατοικί ας	Απομακρ υσμένο από περιοχές κατοικίας		
ΓΕΙΤΟΝΙΕΣ	Μέση επιφάν εια ανά έκταση οικισμο ύ	Σαφή όρια	Ασαφή όρια				
ΑΚΟΥΣΤΙΚΟ ΑΣΤΙΚΟ ΤΟΠΙΟ	Σημεία	περιοχές	Φυσικές πηγές εκπομπ ής ήχων	Τεχνητ ές πηγές εκπομπ ής ήχων			
ΑΠΡΙΚΟ ΑΣΤΙΚΟ ΤΟΠΙΟ	Κυρίαρ χο υλικό κατασκ ευών	Βαθμός ομαλότητ ας επιφανει ών					
ΟΣΜΗΤΙΚΟ ΑΣΤΙΚΟ ΤΟΠΙΟ	ΜΟΡΦ Η	Σημειακή	Γραμμικ ή	Επιφαν ειακή			
	ΠΗΓΕΣ	Φυσικές	Τεχνητέ ς				

ΣΗΜΕΙΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ	ΕΙΔΟΣ	Φυσικά	Τεχνητά				
	ΚΛΙΜΑΚΑ						
	Α						
	ΘΕΣΗ ΣΤΟΝ ΟΙΚΙΣΜΟ	Κεντρικά	Περιφερειακά				
	Ο						
ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ	Ιστοριοί τόποι	Αρχαιολογικοί χώροι	Ιεροί τόποι	Αγορά	Σημεία θέας	Τόποι ειδικής παραγωγής	Χώροι κοινωνικών εκδηλώσεων
	Ιπποτικό φρούριο Αλιμιάς	Αρχαιολογικός χώρος Αλιμιάς	Άγιος Μηνάς, Άγιος Γεώργιος				
ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑ							
ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΟΙ ΡΥΘΜΟΙ	Παραδοσιακή χαλκίτικη αρχιτεκτονική						
ΚΤΙΣΜΑΤΑ	Κλίμακα	Υλικά κατασκευής	χρωματισμοί				
		Πέτρα					
ΕΠΙΚΑΛΥΨΗ	Στέγη	Δώμα	Θόλος	Κλίσεις	Υλικά κατασκευής	χρωματισμοί	
ΑΝΟΙΓΜΑΤΑ	Επιφάνειες ως προς τις όψεις	Μορφή	Υλικά				
ΕΞΩΣΤΕΣ	Ανοιχτός ακάλυπτος	Ανοιχτός καλυμμένος	Κλειστός	Στασάχαγιατι			
ΚΟΥΦΩΜΑΤΑ	Ταμπλαδωτά	Καρφωτά	Με καΐτια	Με φεγγίτη	χρωματισμοί		
					(κάποιες περιπτώσεις)		

ΠΕΡΙΦΡΑΞΕΙΣ	Ύψος	Υλικά	χρωματισμοί				
ΑΥΛΟΠΟΡΤΕΣ	Μορφή	Υλικά	χρωματισμοί				

Δελτία Πολιτιστικών Διαδρομών

Διαδρομή 1^η : Εμπορειό – Φτενάγια - Πόνταμος

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ							
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ	Δίκτυο προορισμών	Αυτόνομος Τουριστικός Προορισμός *					
ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ							
ΌΝΟΜΑ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ	Εμπορειό - Φτενάγια - Πόνταμος						
ΜΗΚΟΣ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ	~3 χλμ.						
ΠΛΑΤΟΣ							
ΥΨΟΜΕΤΡΟ							
ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ							
ΠΑΡΟΥΣΑ ΧΡΗΣΗ	τουριστική	αστική					
ΚΛΙΣΗ							
ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΣΥΝΔΕΣΗΣ	Εμπορειό	Φτενάγια	Παραλία Ποντάμου				
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ							
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ	Νότια (Εμπορειός μέχρι Φτενάγια)	Βορειοδυτικά (Από Φτενάγια)					

		μέχρι Πόνταμο)				
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ						
ΕΙΔΟΣ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ	Οργανωμέ νο	Μη οργανωμέν ο	Ορεινό	Ημιορε ινό		
	*					
ΚΛΙΜΑΚΑ/ΧΩΡ ΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ						
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙ ΚΑ/ΦΥΣΙΚΑ ΑΞΙΟΘΕΑΤΑ	Παραλία Ποντάμου	Παραλία Φτεναγιών				
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ/ ΑΝΘΡΩΠΟΓΕΝΗ ΔΟΜΗΜΕΝΑ ΑΞΙΟΘΕΑΤΑ	Μύλοι Φτενάγια ς	Αρχαιολογι κός Χώρος Ποντάμου				
ΕΠΙΠΕΔΟ ΥΠΟΔΟΜΩΝ	Εξαιρετικ ό	Καλό	Μέτριο	Κακό	Ανύπαρκ το	
		*				
ΈΡΓΑ ΥΠΟΔΟΜΩΝ	Βατή τσιμεντω μένη οδός	Οργανωμέν ες Παραλίες	Ελικοδο ρόμιο			
ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ						
ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΟΝΟΜΑΣΙΑ						
ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΑ ΧΑΡΑΞΗΣ						
ΣΚΟΠΟΣ ΧΑΡΑΞΗΣ						
ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΧΑΡΑΞΗΣ ΑΠΟΠΕΡΑΤΩΣΗ Σ						
ΠΕΡΙΟΧΗ ΧΑΡΑΞΗΣ						
ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΣΥΝΔΕΣΗΣ						
ΕΜΠΛΕΚΟΜΕΝ ΟΙ ΣΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ						
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΑΡΧΙΚΗΣ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ						
ΑΡΧΙΚΗ ΧΡΗΣΗ						

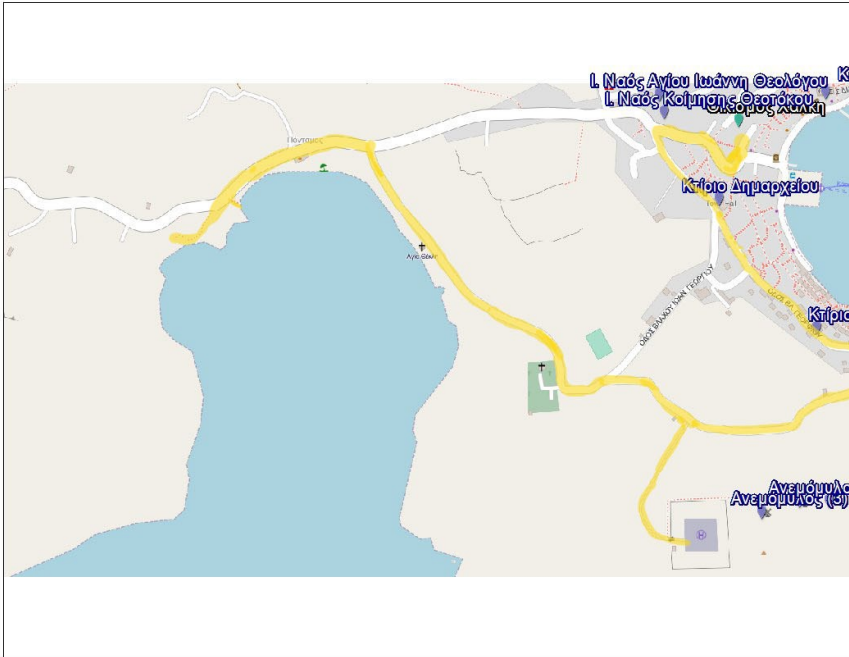

ΜΑΡΤΥΡΙΕΣ						
ΘΥΛΟΙ						
ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΟ ΔΟΜΗΜΕΝΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ						
ΤΥΠΟΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΟΥ ΣΤΟΙΧΕΙΟΥ	Μύλοι (3)	Οικισμός Νημποριού				
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	3 μύλοι δεσπόζουν στη θέση Φτενάγια και έχουν χαρακτηριστεί νεότερα μνημεία					
ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΑ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ	19 ^{ος} αι.					
ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ-ΑΡΧΙΚΗ ΧΡΗΣΗ	Αγροτική χρήση	Οικισμός				
ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ – ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΧΡΗΣΗ	Εμφανείς καταρρεύσεις					
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΗ						
ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ						
ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΣΤΟΙΧΕΙΟΥ	Μύλοι (3) στη Φτενάγια	Μνημεία εντός οικισμού				
ΤΥΠΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΣΤΟΙΧΕΙΟΥ	Νεότερα μνημεία	Νεότερα μνημεία				
ΘΕΣΗ ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΥ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΗ ΔΙΑΔΡΟΜΗ	Περιοχή Φτενάγια	Έναρξη (οικισμός Νημποριού)				
ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΑ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ	19 ^{ος} αι.					
ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ	Αγροτικά κτίσματα	Οικίες – δημοτικά κτήρια				
ΦΕΡΟΥΣΑ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ						
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	Λιθόκτιστοι	Παραδοσιακά σπίτια,				

	κυλινδρικοί ανεμόμυλοι	Δημαρχείο, Πύργος Ρολογιού				
ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΕ ΝΟ ΜΝΗΜΕΙΟ	Ναι *	Όχι				
ΦΟΡΕΑΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΣΤΟΙΧΕΙΟΥ	ΥΝΜΤΕ Δωδεκανή σου	ΥΝΜΤΕ Δωδεκανήσ ου				
ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ	Εμφανείς καταρρεύ σεις					
ΠΕΡΙΒΑΛΛΩΝ ΧΩΡΟΣ ΤΟΥ ΜΝΗΜΕΙΟΥ						
ΕΠΙΣΚΕΨΙΜΟΤΗ ΤΑ	Ναι *	Όχι				
ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΗ						
ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ						
ΚΛΙΜΑ	Εύκρατο					
ΈΔΑΦΟΣ	βραχώδες					
ΠΟΤΑΜΙΑ						
ΛΙΜΝΕΣ						
ΠΗΓΕΣ						
ΣΠΗΛΙΑ						
ΥΔΡΟΦΟΡΟΣ ΟΡΙΖΟΝΤΑΣ						
ΟΡΕΙΝΟΙ ΟΓΚΟΙ	Ύψωμα Φτεναγιώ ν					
ΦΑΡΑΓΓΙ						
ΘΕΑ ΚΑΙ ΤΟΠΙΑ	Θέα προς τον όρμο του Νημπορι ύ					
ΕΜΒΙΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ						
ΖΩΝΕΣ ΒΛΑΣΤΗΣΗΣ						
ΕΙΔΗ ΧΛΩΡΙΔΑΣ						
ΕΙΔΗ ΠΑΝΙΔΑΣ						
ΑΠΕΙΛΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΧΛΩΡΙΔΑ						
ΑΠΕΙΛΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΝΙΔΑ						

ΑΠΕΙΛΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΝΙΔΑ						
ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΑ ΕΙΔΗ ΠΑΝΙΔΑΣ						
ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΑ ΕΙΔΗ ΧΛΩΡΙΔΑΣ						
ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΟ ΔΑΣΟΣ						
ΦΟΡΕΑΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ						
ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ - ΕΠΙΣΚΕΨΙΜΟΤΗΤΑ						
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΥ						
ΕΙΣΟΔΟΣ						
ΠΑΡΑΜΟΝΗ						
ΕΞΑΙΡΕΣΕΙΣ						
ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΕΠΙΣΚΕΠΤΩΝ						
ΑΝΕΠΙΤΡΕΠΤΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ						
ΦΟΡΕΑΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ						
ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ						
ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ						
ΕΘΝΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ						
ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ						
ΔΙΕΘΝΗΣ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ						
ΚΗΡΥΞΕΙΣ						
ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΤΑ ΠΡΟΤΥΠΟ						
ΦΟΡΕΑΣ/ΕΙΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ						
ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ - ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ						
ΚΑΘΑΡΙΟΤΗΤΑ	Ύπαρξη κάδων απορριμμάτων	Ύπαρξη κάδων ανακύκλωσης	Συχνότητα αποκομιδής	Υπεύθυνοι αποκομιδής	Τελική Διαχείριση	
	*	*		Δήμος Χάλκης		

ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ	Αντικείμενο συντήρησης	Θέση εντοπισμού	Εργασίες	Συχνότητα	Υπεύθυνοι συντήρησης	Διαδικασία ελέγχου
ΕΠΕΜΒΑΣΕΙΣ	Περιγραφή επέμβασης Υπεύθυνοι επέμβασης	Χρονολογία επέμβασης	Υλικά επέμβασης	Εμπλεκόμενοι	Αποτίμηση επέμβασης - Παρούσα κατάσταση	Φωτογραφίες αρχικής κατάστασης – Μετά την επέμβαση
ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΕΠΙΣΚΕΠΤΩΝ	Σηματοδότηση διαδρομών Υπεύθυνοι	Τηλέφωνα έκτακτης ανάγκης	Πυρασφάλεια - Αντιπυρική προστασία	Προφύλαξη από τις κατολισθήσεις	Φύλαξη εισόδων	Απαγορευτικές πινακίδες
	*					*
	Μέσα απομάκρυνσης επισκεπτών	Ειδικές σημάνσεις SOS	Σημείο SOS	Έργα για την ασφαλή πορεία στο μονοπάτι	Υπεύθυνοι για την ασφάλεια των επισκεπτών	
ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ – ΠΡΟΒΟΛΗ - ΑΝΑΔΕΙΞΗ						
ΠΡΟΣΒΑΣΙΜΟΤΗΤΑ	Εύκολη	Δύσκολη	Αδύνατη			
	*					
ΤΡΟΠΟΙ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ	Πεζή	Οδικώς μέχρι Φτενάγια				
ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΟΔΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ						
ΧΩΡΟΙ ΣΤΑΘΜΕΥΣΗΣ	Ναι (Φτενάγια)					
ΑΝΑΨΥΚΤΗΡΙΑ	Ναι (Παραλίεζ)					
ΞΕΝΑΓΟΙ ΣΥΝΟΔΟΙ						

ΠΟΡΕΙΑ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ						
ΕΝΔΕΔΕΙΓΜΕΝΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΕΠΙΣΚΕΨΗΣ						
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ						
ΣΤΟΙΧΕΙΟ ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΗΣ						
ΏΡΑ ΛΗΨΗΣ						
ΜΕΣΟ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΣΗ Σ						
ΙΔΙΑΙΤΕΡΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ						
ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΛΗΨΗΣ						
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ						
ΣΧΕΔΙΑ - ΑΠΟΤΥΠΩΣΕΙΣ						
ΕΙΔΟΣ ΣΧΕΔΙΟΥ						
ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΣΧΕΔΙΟΥ						
ΣΧΕΔΙΟ						
ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ						
ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚ Α ΣΧΕΔΙΟΥ						
ΠΗΓΗ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ						
ΧΑΡΤΕΣ						

ΕΙΔΟΣ	<div style="text-align: center;"> <p>ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού</p> </div> <p style="text-align: center;">Ιουνίου 9, 2022</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Ιστορικοί Τόποι - Σημεία ● Μνημεία - Σημεία Μνημεία - Πολύγωνα <div style="text-align: right; font-size: small;"> <p>Ευρωπαϊκή Ένωση Ευρωπαϊκό Ταμείο Πολιτισμικής Κληρονομιάς Επένδυση στην Πολιτιστική Ερώτηση</p> </div>					
	ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΑ ΣΥΝΤΑΞΗΣ					
ΠΗΓΗ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ	Αρχαιολογικό Κτηματολόγιο					

Διαδρομή 2^η : Εμπορειό – Χωριόν – Παλαρνιώτης

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ						
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ	Δίκτυο προορισμών	Αυτόνομος Τουριστικός Προορισμός				
	*					
ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ						
ΌΝΟΜΑ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ	Εμπορειό-Χωριό-					

	Παλαρنيώτ ης					
ΜΗΚΟΣ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ	6 χλμ.					
ΠΛΑΤΟΣ						
ΥΨΟΜΕΤΡΟ	25 μ. – 290 μ. (Οικισμός Χωριόν)					
ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ						
ΠΑΡΟΥΣΑ ΧΡΗΣΗ	Κεντρική επαρχιακή Οδός					
ΚΛΙΣΗ						
ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΣΥΝΔΕΣΗΣ	Εμπορειό (λιμάνι)	Οικισμό ς Χωριόν	Μοναστήρ ι Παλαρنيώ τη (θέση Πλαγιά)			
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ						
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣ ΜΟΣ	Αφετηρία στο ανατολικό άκρο του νησιού	Διεύθυν ση προς τα Δ, και Β μετά το Χωριό				
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ						
ΕΙΔΟΣ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ	Οργανωμέν ο	Μη οργανωμ ένο	Ορεινό	Ημιορε ινό		
	*			*		
ΚΛΙΜΑΚΑ/ΧΩΡΙ ΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ						
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙ ΚΑ/ΦΥΣΙΚΑ ΑΞΙΟΘΕΑΤΑ	Κοιλιάδα Ποντάμου					
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ/ ΑΝΘΡΩΠΟΓΕΝΗ ΔΟΜΗΜΕΝΑ ΑΞΙΟΘΕΑΤΑ	Εγκαταλελ ειμμένος μεσαιωνικό ς οικισμός και φρούριο στο Χωριό	Βυζαντι νές εκκλησί ες	Κύφες (μισογκρε μισμένες λιθόκτιστε ς οικίες) σε όλο το μήκος της διαδρομής			
ΕΠΙΠΕΔΟ ΥΠΟΔΟΜΩΝ	Εξαιρετικό	Καλό	Μέτριο	Κακό	Ανύπαρ κτο	
			*			

ΈΡΓΑ ΥΠΟΔΟΜΩΝ	Ασφαλτοστρωμένη Κεντρική Οδός	Σήμανση και μονοπάτια εντός του Χωριού				
ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ						
ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΟΝΟΜΑΣΙΑ	«λίθινο μονοπάτι»					
ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΑ ΧΑΡΑΞΗΣ	Υπαρξη ήδη από τα αρχαία χρόνια	Βυζαντινές-μεσαιωνικές προσθήκες				
ΣΚΟΠΟΣ ΧΑΡΑΞΗΣ						
ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΧΑΡΑΞΗΣ ΑΠΟΠΕΡΑΤΩΣΗΣ						
ΠΕΡΙΟΧΗ ΧΑΡΑΞΗΣ						
ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΣΥΝΔΕΣΗΣ	Χωριόν – αρχαίο λιμάνι					
ΕΜΠΛΕΚΟΜΕΝΟΙ ΣΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ						
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΑΡΧΙΚΗΣ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ						
ΑΡΧΙΚΗ ΧΡΗΣΗ	Αστική οδός					
ΜΑΡΤΥΡΙΕΣ						
ΘΡΥΛΟΙ						
ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΟ ΔΟΜΗΜΕΝΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ						
ΤΥΠΟΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΟΥ Υ ΣΤΟΙΧΕΙΟΥ	«Κύφες»	Βυζαντινές εκκλησίες	Φρούριο Χωριού			
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	Λιθόκτιστες αρχαίες και μεσαιωνικές οικίες					

ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΑ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ	Απροσδιόριστη λόγω κατάρρευσης	11 ^{ος} – 18 αι.	Ιπποκρατία			
ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ-ΑΡΧΙΚΗ ΧΡΗΣΗ	Κατοικία – κτηνοτροφίας	Τόποι λατρείας	Αμυντικές κατασκευές			
ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ – ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΧΡΗΣΗ	ερειπιώδης		Τοπικές καταρρεύσεις			
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΗ						
ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ						
ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΣΤΟΙΧΕΙΟΥ	Αρχ. Χώρος – Οικισμός «Χωριόν»	Παλαιόκαστρο				
ΤΥΠΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΣΤΟΙΧΕΙΟΥ	Αρχαίος – βυζαντινός οικισμός	Οχυρωμένη ακρόπολη				
ΘΕΣΗ ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΥ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΗ ΔΙΑΔΡΟΜΗ	~ 3χλμ. από την αρχή της διαδρομής στο Εμπορειό	Σε ύψωμα νοτιότερα του οικισμού				
ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΑ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ		Περίοδος Ιπποτοκρατίας				
ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ	Οικισμός	Αμυντική θέση				
ΦΕΡΟΥΣΑ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ						
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ						
ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΕΝΟ ΜΝΗΜΕΙΟ	Ναι *	Όχι				
ΦΟΡΕΑΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΣΤΟΙΧΕΙΟΥ	ΕΦΑ Δωδεκανήσου	ΕΦΑ Δωδεκανήσου				
ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ	Εγκατελελειμμένος ερειπιώδης οικισμός					

ΠΕΡΙΒΑΛΛΩΝ ΧΩΡΟΣ ΤΟΥ ΜΝΗΜΕΙΟΥ		Βραχώδεις ορεινό και άγονο τοπίο				
ΕΠΙΣΚΕΨΙΜΟΤΗΤΑ	Ναι	Όχι				
ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΗ	*					
ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ						
ΚΛΙΜΑ	Εύκρατο					
ΈΔΑΦΟΣ	Βραχώδες					
ΠΟΤΑΜΙΑ						
ΛΙΜΝΕΣ						
ΠΗΓΕΣ						
ΣΠΗΛΑΙΑ						
ΥΔΡΟΦΟΡΟΣ ΟΡΙΖΟΝΤΑΣ						
ΟΡΕΙΝΟΙ ΟΓΚΟΙ						
ΦΑΡΑΓΓΙ						
ΘΕΑ ΚΑΙ ΤΟΠΙΑ						
ΕΜΒΙΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ						
ΖΩΝΕΣ ΒΛΑΣΤΗΣΗΣ						
ΕΙΔΗ ΧΛΩΡΙΔΑΣ	Χαμηλή θαμνώδης βλάστηση					
ΕΙΔΗ ΠΑΝΙΔΑΣ						
ΑΠΕΙΛΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΧΛΩΡΙΔΑ						
ΑΠΕΙΛΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΝΙΔΑ						
ΑΠΕΙΛΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΝΙΔΑ						
ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜ ΕΝΑ ΕΙΔΗ ΠΑΝΙΔΑΣ						
ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜ ΕΝΑ ΕΙΔΗ ΧΛΩΡΙΔΑΣ						
ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜ ΕΝΟ ΔΑΣΟΣ						
ΦΟΡΕΑΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ						
ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ - ΕΠΙΣΚΕΨΙΜΟΤΗΤΑ						
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΥ						
ΕΙΣΟΔΟΣ						

ΠΑΡΑΜΟΝΗ						
ΕΞΑΙΡΕΣΕΙΣ						
ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΕΠΙΣΚΕΠΤΩΝ						
ΑΝΕΠΙΤΡΕΠΤΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ						
ΦΟΡΕΑΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ						
ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ						
ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ						
ΕΘΝΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ						
ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ						
ΔΙΕΘΝΗΣ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ						
ΚΗΡΥΞΕΙΣ						
ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΤΑ ΠΡΟΤΥΠΟ						
ΦΟΡΕΑΣ/ΕΙΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ	ΕΦΑ Δωδεκανή σου					
ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ - ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ						
ΚΑΘΑΡΙΟΤΗΤΑ	Ύπαρξη κάδων απορριμμάτ ων	Ύπαρξη κάδων ανακύκλ ωσης	Συχνότητα αποκομιδής	Υπεύθυνοι αποκομιδ ής	Τελικ ή Διαχε ίριση	
	*					
ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ	Αντικείμενο συντήρησης	Θέση εντοπισμ ού	Εργασίες	Συχνότητ α	Υπεύ θυνοι συντή ρησης	Διαδικα σία ελέγχου
	Οχυρώσεις του φρουρίου και περιβάλλον χώρος	Χωριόν	Συντήρηση κεντρικού μονοπατιού,		πρώη ν ΚΒ' ΕΠΚ Α	
ΕΠΕΜΒΑΣΕΙΣ	Περιγραφή επέμβασης Υπεύθυνοι επέμβασης	Χρονολο για επέμβασ ης	Υλικά επέμβασης	Εμπλεκόμε νοι	Αποτί μηση επέμβ ασης – Παρο ύσα κατά	Φωτογρ αφίες αρχικής κατάστα σης – Μετά την επέμβασ η

					στας η	
	Στερέωση τειχών, πρώην ΚΒ΄ ΕΠΚΑ					
ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΕΠΙΣΚΕΠΤΩΝ	Σηματοδότη ση διαδρομών Υπεύθυνοι	Τηλέφων α έκτακτης ανάγκης	Πυρασφάλε ια - Αντιτυρική ς προστασία	Προφύλαξ η από τις κατολισθή σεις	Φύλα ξη εισόδ ων	Απαγορε υτικές πινακίδε ς
	*(ΕΦΑ Δωδεκανήσ ου)			*		*
	Μέσα απομάκρυνσ ης επισκεπτών	Ειδικές σημάνσει ς SOS	Σημείο SOS	Έργα για την ασφαλή πορεία στο μονοπάτι	Υπεύ θυνοι για την ασφά λεια των επισκ επτών	
				*		
ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ – ΠΡΟΒΟΛΗ - ΑΝΑΔΕΙΞΗ						
ΠΡΟΣΒΑΣΙΜΟΤ ΗΤΑ	Εύκολη	Δύσκολη	Αδύνατη			
	*					
ΤΡΟΠΟΙ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ	Οδικώς μέχρι ένα σημείο / πεζή					
ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΟΔΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ						
ΧΩΡΟΙ ΣΤΑΘΜΕΥΣΗΣ	-					
ΑΝΑΨΥΚΤΗΡΙΑ	-					
ΞΕΝΑΓΟΙ ΣΥΝΟΔΟΙ	-					
ΠΟΡΕΙΑ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ						
ΕΝΔΕΔΕΙΓΜΕΝΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΕΠΙΣΚΕΨΗΣ	Άνοιξη (ευκολότερ η πεζοπορία με καλό καιρό)					
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ						

ΣΤΟΙΧΕΙΟ ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΗΣ						
ΩΡΑ ΛΗΨΗΣ						
ΜΕΣΟ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΣΗΣ						
ΙΔΙΑΙΤΕΡΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ						
ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΛΗΨΗΣ						
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ						

ΣΧΕΔΙΑ - ΑΠΟΤΥΠΩΣΕΙΣ

ΕΙΔΟΣ ΣΧΕΔΙΟΥ						
ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΣΧΕΔΙΟΥ						
ΣΧΕΔΙΟ						
ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ						
ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΣΧΕΔΙΟΥ						
ΠΗΓΗ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ						

ΧΑΡΤΕΣ

ΕΙΔΟΣ	<div style="display: flex; align-items: center; margin-bottom: 5px;"> <div style="font-size: 8px; margin: 0;"> <p>ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ</p> <p>Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού</p> </div> </div> <div style="border: 1px solid #ccc; padding: 10px; margin-bottom: 5px;"> </div> <div style="font-size: 8px; margin-bottom: 5px;"> <p>Ιουνίου 8, 2022</p> <ul style="list-style-type: none"> + Ιστορικοί Τόποι - Σημεία + Μνημεία - Σημεία Μνημεία - Πολύγωνα Ιστορικοί Τόποι - Πολύγωνα </div> <div style="font-size: 8px; text-align: right; margin-top: 10px;"> <div style="display: inline-block; vertical-align: middle; margin-left: 5px;"> <p>Εργαστήριο Πολιτισμικών Ερευνών και Εφαρμογών Αρχαιολογίας</p> <p>Βλ. τη συγγραμμογραφία</p> </div> </div>
-------	---

ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΑ ΣΥΝΤΑΞΗΣ						
ΠΗΓΗ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ	Αρχαιολογικό Κτηματολόγιο					

Διαδρομή 3^η : Παλαρνιώτης – Αγ. Γεώργιος Ρυακίου

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ						
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ	Δίκτυο προορισμών	Αυτόνομος Τουριστικός Προορισμός				
	*					
ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ						
ΌΝΟΜΑ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ	Παλαρνιώτης - Άγιος Γεώργιος Ρυακίου					
ΜΗΚΟΣ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ	5 – 6 χιλιόμετρα					
ΠΛΑΤΟΣ						
ΥΨΟΜΕΤΡΟ						
ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ						
ΠΑΡΟΥΣΑ ΧΡΗΣΗ	Κεντρική Επαρχιακή ή Οδός	Αγροτική χρήση				
ΚΛΙΣΗ						
ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΣΥΝΔΕΣΗΣ	Πλαγιά (Μονή Παλαρνιώτη)	Κατσιάς	Σίγνη	Μαρώνι	Όρμος Αγ. Γεωργίου	
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ						
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ	Δ από την Πλαγιά, Β μέχρι τον Αγ. Γεώργιο					

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ						
ΕΙΔΟΣ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ	Οργανωμένο	Μη οργανωμένο	Ορεινό	Ημιορεινό		
	*			*		
ΚΛΙΜΑΚΑ/ΧΩΡΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ						
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΑ/ΦΥΣΙΚΑ ΑΞΙΟΘΕΑΤΑ						
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ/ΑΝΘΡΩΠΟΓΕΝΗ ΔΟΜΗΜΕΝΑ ΑΞΙΟΘΕΑΤΑ	Μύλοι	Βυζαντινές εκκλησίες	Μοναστήρια			
ΕΠΙΠΕΔΟ ΥΠΟΔΟΜΩΝ	Εξαιρετικό	Καλό	Μέτριο	Κακό	Ανύπαρκτο	
			*			
ΈΡΓΑ ΥΠΟΔΟΜΩΝ	Άσφαλτος	Διάνοιξη μονοπατιών				
ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ						
ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΟΝΟΜΑΣΙΑ						
ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΑ ΧΑΡΑΞΗΣ						
ΣΚΟΠΟΣ ΧΑΡΑΞΗΣ						
ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΧΑΡΑΞΗΣ ΑΠΟΠΕΡΑΤΩΣΗΣ						
ΠΕΡΙΟΧΗ ΧΑΡΑΞΗΣ						
ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΣΥΝΔΕΣΗΣ						
ΕΜΠΛΕΚΟΜΕΝΟΙ ΣΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ						
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΑΡΧΙΚΗΣ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ						
ΑΡΧΙΚΗ ΧΡΗΣΗ						
ΜΑΡΤΥΡΙΕΣ						
ΘΥΛΟΙ						

ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΟ ΔΟΜΗΜΕΝΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ						
ΤΥΠΟΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΟΥ ΣΤΟΙΧΕΙΟΥ	Βυζαντινές και μεταβυζαντινές εκκλησίες					
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ						
ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΑ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ	11 ^{ος} – 19 ^{ος} αι. μ.Χ.					
ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ-ΑΡΧΙΚΗ ΧΡΗΣΗ	Ιεροί χώροι λατρείας					
ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ – ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΧΡΗΣΗ	Χώροι λατρείας					
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΗ						
ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ						
ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΣΤΟΙΧΕΙΟΥ	Ναός Αγ. Ιωάννη, Σίγνη	Μύλος Κατσιάς	Αγ. Γεώργιος του Ρυακίου			
ΤΥΠΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΣΤΟΙΧΕΙΟΥ	Βυζαντινή εκκλησία	Ανεμόμυλος	Βυζαντινή εκκλησία			
ΘΕΣΗ ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΥ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΗ ΔΙΑΔΡΟΜΗ	Σίγνη (μέσα διαδρομής)	Κατσιάς (θέση διακλάδωσης της Επαρχιακής οδού)	Τέλος διαδρομής			
ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΑ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ			18 ^{ος} αι.			
ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ						
ΦΕΡΟΥΣΑ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ		Κυκλικό λίθινο κτίσμα	Μονόχωρος καμαροσκέπαστος ναός			
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ						
ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΕΝΟ ΜΝΗΜΕΙΟ	Ναι *	Ναι *	Ναι *			

ΦΟΡΕΑΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΣΤΟΙΧΕΙΟΥ	ΕΦΑ Δωδεκανήσου	ΕΦΑ Δωδεκανήσου	ΕΦΑ Δωδεκανήσου			
ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ						
ΠΕΡΙΒΑΛΛΩΝ ΧΩΡΟΣ ΤΟΥ ΜΝΗΜΕΙΟΥ						
ΕΠΙΣΚΕΨΙΜΟΤΗΤΑ	Ναι *	Όχι				
ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΗ						
ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ						
ΚΛΙΜΑ						
ΈΔΑΦΟΣ						
ΠΟΤΑΜΙΑ						
ΛΙΜΝΕΣ						
ΠΗΓΕΣ						
ΣΠΗΛΑΙΑ						
ΥΔΡΟΦΟΡΟΣ ΟΡΙΖΟΝΤΑΣ						
ΟΡΕΙΝΟΙ ΟΓΚΟΙ						
ΦΑΡΑΓΓΙ						
ΘΕΑ ΚΑΙ ΤΟΠΙΑ						
ΕΜΒΙΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ						
ΖΩΝΕΣ ΒΛΑΣΤΗΣΗΣ	Δασάκι περιμετρικά του Αγ. Γεωργίου					
ΕΙΔΗ ΧΛΩΡΙΔΑΣ	αβραμιθιές (Pistacia terebinthus)					
ΕΙΔΗ ΠΑΝΙΔΑΣ						
ΑΠΕΙΛΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΧΛΩΡΙΔΑ						
ΑΠΕΙΛΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΝΙΔΑ						
ΑΠΕΙΛΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΝΙΔΑ						
ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΑ ΕΙΔΗ ΠΑΝΙΔΑΣ						

ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟ ΜΕΝΑ ΕΙΔΗ ΧΛΩΡΙΔΑΣ						
ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟ ΜΕΝΟ ΔΑΣΟΣ						
ΦΟΡΕΑΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ						
ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ - ΕΠΙΣΚΕΨΙΜΟΤΗΤΑ						
ΠΕΡΙΧΟΜΕΝΟ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΥ						
ΕΙΣΟΔΟΣ						
ΠΑΡΑΜΟΝΗ						
ΕΞΑΙΡΕΣΕΙΣ						
ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΕΠΙΣΚΕΠΤΩΝ						
ΑΝΕΠΙΤΡΕΠΤΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ						
ΦΟΡΕΑΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ						
ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ						
ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ						
ΕΘΝΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ						
ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ						
ΔΙΕΘΝΗΣ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ						
ΚΗΡΥΞΕΙΣ						
ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΤΑ ΠΡΟΤΥΠΟ						
ΦΟΡΕΑΣ/ΕΙΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ						
ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ - ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ						
ΚΑΘΑΡΙΟΤΗΤΑ	Ύπαρξη κάδων απορριμμάτων	Ύπαρξη κάδων ανακύκλωσης	Συχνότητα αποκομιδής	Υπεύθυνοι αποκομιδής	Τελική Διαχείριση	
	*			Δήμος Χάλκης		
ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ	Αντικείμενο συντήρησης	Θέση εντοπισμού	Εργασίες	Συχνότητα	Υπεύθυνοι συντήρησης	Διαδικασία ελέγχου

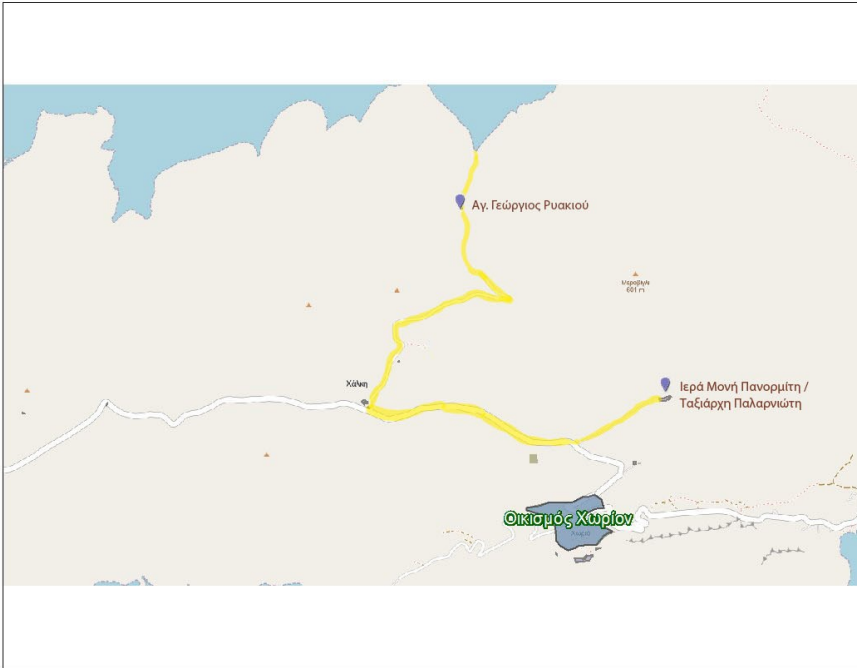

ΕΠΕΜΒΑΣΕΙΣ	Περιγραφή επέμβασης Υπεύθυνοι επέμβασης	Χρονολογία επέμβασης	Υλικά επέμβασης	Εμπλεκόμενοι	Αποτίμηση επέμβασης - Παρούσα κατάσταση	Φωτογραφίες αρχικής κατάστασης – Μετά την επέμβαση
ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΕΠΙΣΚΕΠΤΩΝ	Σηματοδότηση διαδρομών Υπεύθυνοι	Τηλέφωνα έκτακτης ανάγκης	Πυρασφάλεια - Αντιπυρική προστασία	Προφύλαξη από τις κατολισθήσεις	Φύλαξη εισόδων	Απαγορευτικές πινακίδες
	*					*
	Μέσα απομάκρυνσης επισκεπτών	Ειδικές σημάνσεις SOS	Σημείο SOS	Έργα για την ασφαλή πορεία στο μονοπάτι	Υπεύθυνοι για την ασφάλεια των επισκεπτών	
ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ – ΠΡΟΒΟΛΗ - ΑΝΑΔΕΙΞΗ						
ΠΡΟΣΒΑΣΙΜΟΤΗΤΑ	Εύκολη	Δύσκολη	Αδύνατη			
		*				
ΤΡΟΠΟΙ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ	Οδικώς μέχρι τον Κατσιά	Πεζή μέχρι τον Αγ. Γεώργιο				
ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΟΔΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ						
ΧΩΡΟΙ ΣΤΑΘΜΕΥΣΗΣ	-					
ΑΝΑΨΥΚΤΗΡΙΑ	-					
ΞΕΝΑΓΟΙ ΣΥΝΟΔΟΙ	-					
ΠΟΡΕΙΑ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ	-					
ΕΝΔΕΔΕΙΓΜΕΝΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΕΠΙΣΚΕΨΗΣ	Άνοιξη					
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ						
ΣΤΟΙΧΕΙΟ ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΗΣ						
ΩΡΑ ΛΗΨΗΣ						

ΜΕΣΟ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΣΗ Σ						
ΙΔΙΑΙΤΕΡΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ						
ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΛΗΨΗΣ						
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ						

ΣΧΕΔΙΑ - ΑΠΟΤΥΠΩΣΕΙΣ

ΕΙΔΟΣ ΣΧΕΔΙΟΥ						
ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΣΧΕΔΙΟΥ						
ΣΧΕΔΙΟ						
ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ						
ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΣΧΕΔΙΟΥ						
ΠΗΓΗ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ						

ΧΑΡΤΕΣ

ΕΙΔΟΣ	<div style="text-align: center;"> <p>ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού</p> </div> <p style="text-align: center; color: green; font-weight: bold;">Οικισμός Χωρίον</p> <p>Ιουνίου 9, 2022</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Ιστορικοί Τόποι - Σημεία ● Μνημεία - Σημεία Μνημεία - Παλύγωνα Ιστορικοί Τόποι - Παλύγωνα <div style="text-align: right; font-size: small;"> <p>Ελληνική Δημοκρατία Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού Από το Δ.Α.Σ. Α.Π. 14/16-17/2022</p> </div>
ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΑ ΣΥΝΤΑΞΗΣ	

ΠΗΓΗ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ	Αρχαιολογικό Κτηματο λόγιο					
----------------------------	----------------------------------	--	--	--	--	--

Διαδρομή 4^η : Σταυρός του Ξύλου – Καμένος Σπήλιος – Αγ. Ιωάννης Αλάργα (- Πύργος)

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ						
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ	Δίκτυο προορισμών *	Αυτόνομος Τουριστικός Προορισμός				
ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ						
ΌΝΟΜΑ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ	Σταυρός του ξύλου - Καμένος Σπήλιος – Αγ. Ιωάννης Αλάργα (- Πύργος)					
ΜΗΚΟΣ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ	9 -10 χιλιόμετρα					
ΠΛΑΤΟΣ						
ΥΨΟΜΕΤΡΟ	300 – 450 μ. μέγιστο					
ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ	δυτικό μέρος του νησιού					
ΠΑΡΟΥΣΑ ΧΡΗΣΗ	Αγροτικός δρόμος / πεζοπορία					
ΚΛΙΣΗ						
ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΣΥΝΔΕΣΗΣ	Σταυρός Ξύλου	Καμένος Σπήλιος	Χρουσ οί	Μονασ τήρι Ιωάννη Αλάργα	Πύργος	
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ						
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛ ΙΣΜΟΣ	Δυτικά, Βορειοδυτ ικά					

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ						
ΕΙΔΟΣ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ	Οργανωμένο	Μη οργανωμένο	Ορεινό	Ημιορεινό		
		*		*		
ΚΛΙΜΑΚΑ/ΧΩΡΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ						
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΑ/ΦΥΣΙΚΑ ΑΞΙΟΘΕΑΤΑ	Καμένος Σπήλιος (Σπήλαιο)	Παραλία Πύργου				
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ / ΑΝΘΡΩΠΟΓΕΝΗ ΔΟΜΗΜΕΝΑ ΑΞΙΟΘΕΑΤΑ	Ξωκλήσι Σταυρού	Μονή Αγ. Ιωάννη				
ΕΠΙΠΕΔΟ ΥΠΟΔΟΜΩΝ	Εξαιρετικό	Καλό	Μέτριο	Κακό	Ανύπαρκτο	
				*		
ΈΡΓΑ ΥΠΟΔΟΜΩΝ						
ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ						
ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΟΝΟΜΑΣΙΑ						
ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΑ ΧΑΡΑΞΗΣ						
ΣΚΟΠΟΣ ΧΑΡΑΞΗΣ						
ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΧΑΡΑΞΗΣ ΑΠΟΠΕΡΑΤΩΣΗΣ						
ΠΕΡΙΟΧΗ ΧΑΡΑΞΗΣ						
ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΣΥΝΔΕΣΗΣ						
ΕΜΠΛΕΚΟΜΕΝΟΙ ΣΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ						
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΑΡΧΙΚΗΣ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ						
ΑΡΧΙΚΗ ΧΡΗΣΗ						

ΜΑΡΤΥΡΙΕΣ						
ΘΡΥΛΟΙ						
ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΟ ΔΟΜΗΜΕΝΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ						
ΤΥΠΟΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΟΥ ΣΤΟΙΧΕΙΟΥ						
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ						
ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΑ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ						
ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ- ΑΡΧΙΚΗ ΧΡΗΣΗ						
ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ – ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΧΡΗΣΗ						
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΗ						
ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ						
ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΣΤΟΙΧΕΙΟΥ						
ΤΥΠΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΣΤΟΙΧΕΙΟΥ						
ΘΕΣΗ ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΥ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΗ ΔΙΑΔΡΟΜΗ						
ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΑ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ						
ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ						
ΦΕΡΟΥΣΑ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ						
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ						
ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΕΝΟ ΜΝΗΜΕΙΟ	Ναι	Όχι				
ΦΟΡΕΑΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ						

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΣΤΟΙΧΕΙΟΥ						
ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ						
ΠΕΡΙΒΑΛΛΩΝ ΧΩΡΟΣ ΤΟΥ ΜΝΗΜΕΙΟΥ						
ΕΠΙΣΚΕΨΙΜΟ ΤΗΤΑ	Ναι	Όχι				
ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΗ		*				
ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ						
ΚΛΙΜΑ	Εύκρατο					
ΈΔΑΦΟΣ	Πετρώδες					
ΠΟΤΑΜΙΑ						
ΛΙΜΝΕΣ						
ΠΗΓΕΣ						
ΣΠΗΛΑΙΑ	Καμένος Σπήλιος					
ΥΔΡΟΦΟΡΟΣ ΟΡΙΖΟΝΤΑΣ						
ΟΡΕΙΝΟΙ ΟΓΚΟΙ						
ΦΑΡΑΓΓΙ						
ΘΕΑ ΚΑΙ ΤΟΠΙΑ	Θέα προς τη θάλασσα από την περιοχή του σπηλαίου					
ΕΜΒΙΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ						
ΖΩΝΕΣ ΒΛΑΣΤΗΣΗΣ						
ΕΙΔΗ ΧΛΩΡΙΔΑΣ	Χαμηλή θαμνώδης βλάστηση					
ΕΙΔΗ ΠΑΝΙΔΑΣ						
ΑΠΕΙΛΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΧΛΩΡΙΔΑ						
ΑΠΕΙΛΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΝΙΔΑ						
ΑΠΕΙΛΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΝΙΔΑ						
ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟ ΜΕΝΑ ΕΙΔΗ ΠΑΝΙΔΑΣ						

ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΑ ΕΙΔΗ ΧΛΩΡΙΔΑΣ						
ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΟ ΔΑΣΟΣ						
ΦΟΡΕΑΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ						
ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ - ΕΠΙΣΚΕΨΙΜΟΤΗΤΑ						
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΥ						
ΕΙΣΟΔΟΣ						
ΠΑΡΑΜΟΝΗ						
ΕΞΑΙΡΕΣΕΙΣ						
ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΕΠΙΣΚΕΠΤΩΝ						
ΑΝΕΠΙΤΡΕΠΤΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ						
ΦΟΡΕΑΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ						
ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ						
ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ						
ΕΘΝΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ						
ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ						
ΔΙΕΘΝΗΣ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ						
ΚΗΡΥΞΕΙΣ						
ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΤΑ ΠΡΟΤΥΠΟ						
ΦΟΡΕΑΣ/ΕΙΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ						
ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ - ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ						
ΚΑΘΑΡΙΟΤΗΤΑ	Ύπαρξη κάδων απορριμμάτων	Ύπαρξη κάδων ανακύκλωσης	Συχνότητα αποκομιδής	Υπεύθυνοι αποκομιδής	Τελική Διαχείριση	
ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ	Αντικείμενο συντήρησης	Θέση εντοπισμού	Εργασίες	Συχνότητα	Υπεύθυνοι συντήρησης	Διαδικασία ελέγχου

ΕΠΕΜΒΑΣΕΙΣ	Περιγραφή επέμβασης Υπεύθυνοι επέμβασης	Χρονολογία επέμβασης	Υλικά επέμβασης	Εμπλεκόμενοι	Αποτίμηση επέμβασης - Παρούσα κατάσταση	Φωτογραφίες αρχικής κατάστασης – Μετά την επέμβαση
ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΕΠΙΣΚΕΠΤΩΝ	Σηματοδότηση διαδρομών Υπεύθυνοι	Τηλέφωνα έκτακτης ανάγκης	Πυρασφάλεια - Αντιπυρικής προστασία	Προφύλαξη από τις κατολισθήσεις	Φύλαξη εισόδων	Απαγορευτικές πινακίδες
	*					
	Μέσα απομάκρυνσης επισκεπτών	Ειδικές σημάνσεις SOS	Σημείο SOS	Έργα για την ασφαλή πορεία στο μονοπάτι	Υπεύθυνοι για την ασφάλεια των επισκεπτών	
		*				
ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ – ΠΡΟΒΟΛΗ - ΑΝΑΔΕΙΞΗ						
ΠΡΟΣΒΑΣΙΜΟΤΗΤΑ	Εύκολη	Δύσκολη	Αδύνατη			
		*				
ΤΡΟΠΟΙ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ	Πεζή					
ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΟΔΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ						
ΧΩΡΟΙ ΣΤΑΘΜΕΥΣΗΣ						
ΑΝΑΨΥΚΤΗΡΙΑ						
ΞΕΝΑΓΟΙ ΣΥΝΟΔΟΙ						
ΠΟΡΕΙΑ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ						
ΕΝΔΕΔΕΙΓΜΕΝΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΕΠΙΣΚΕΨΗΣ						
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ						

ΣΤΟΙΧΕΙΟ ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΗΣ						
ΩΡΑ ΛΗΨΗΣ						
ΜΕΣΟ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΣ ΗΣ						
ΙΔΙΑΙΤΕΡΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ						
ΗΜΕΡΟΜΗΝΙ Α ΛΗΨΗΣ						
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙ Α						
ΣΧΕΔΙΑ - ΑΠΟΤΥΠΩΣΕΙΣ						
ΕΙΔΟΣ ΣΧΕΔΙΟΥ						
ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝ Ο ΣΧΕΔΙΟΥ						
ΣΧΕΔΙΟ						
ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ						
ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤ ΙΚΑ ΣΧΕΔΙΟΥ						
ΠΗΓΗ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ						
ΧΑΡΤΕΣ						

<p>ΕΙΔΟΣ</p>						
<p>ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΑ ΣΥΝΤΑΞΗΣ</p>						
<p>ΠΗΓΗ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ</p>	<p>Διαδρομές του κόσμου: www.wikiloc.com</p>					

Διαδρομή 5^η : Εμπορειό – Αρέττα – Κάνια

<p>ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ</p>						
<p>ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ</p>	<p>Δίκτυο προορισμών</p>	<p>Αυτόνομος Τουριστικός Προορισμός *</p>				
<p>ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ</p>						
<p>ΌΝΟΜΑ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ</p>	<p>Εμπορειό - Παραλία Αρέττα - Κάνια</p>					

ΜΗΚΟΣ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ	11 χιλιόμετρα					
ΠΛΑΤΟΣ						
ΥΨΟΜΕΤΡΟ	Έως 300 μ. μέγιστο					
ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ	Ανατολικό και Βορειοανατολικό τμήμα του νησιού					
ΠΑΡΟΥΣΑ ΧΡΗΣΗ	Πεζοπορία / Τουριστικό μονοπάτι					
ΚΛΙΣΗ						
ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΣΥΝΔΕΣΗΣ	Εμπορειό	Αρέτα	Κάνια			
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ	Βορειοδυτικά του Εμπορειού, πίσω από το λεγόμενο βουνό του Άι-Γιάννη ξεκινάει μονοπάτι που οδηγεί στα Κελλιά και την Αρέττα.	Επιστροφή και κατεύθυνση ανατολικά προς τα Κάνια				
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ	Βόρεια	Βορειοανατολικά				
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ						
ΕΙΔΟΣ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ	Οργανωμένο	Μη οργανωμένο	Ορεινό	Ημιορεινό		
	*		*			
ΚΛΙΜΑΚΑ/ΧΩΡΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ						
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΑ/ΦΥΣΙΚΑ ΑΞΙΟΘΕΑΤΑ	Παραλία Αρέτα					

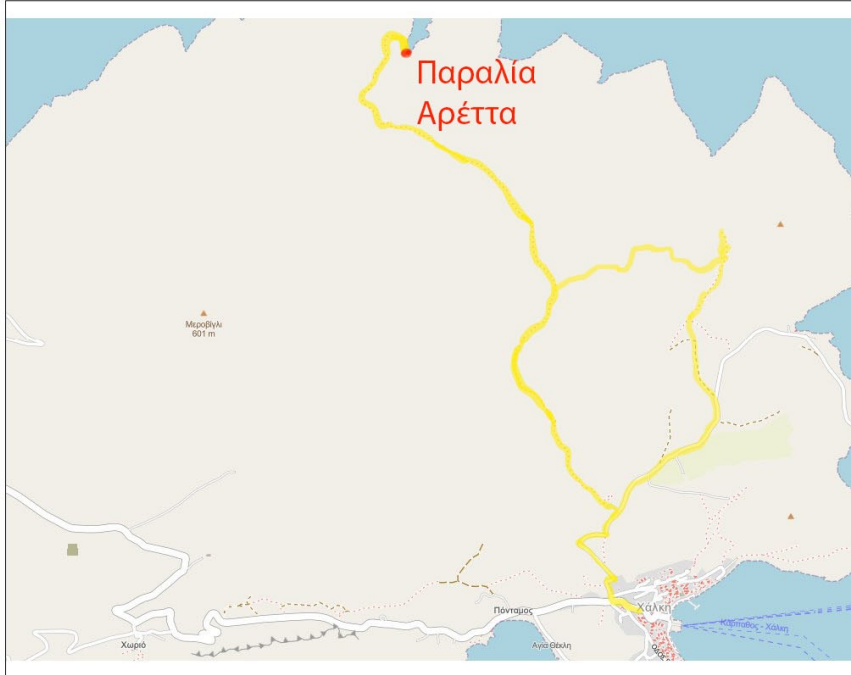

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ/ ΑΝΘΡΩΠΟΓΕΝ Η ΔΟΜΗΜΕΝΑ ΑΞΙΟΘΕΑΤΑ	Βυζαντινά κατάλοιπα οικοδομη μάτων					
ΕΠΙΠΕΔΟ ΥΠΟΔΟΜΩΝ	Εξαιρετικ ό	Καλό	Μέτριο	Κακό	Ανύπαρκ το	
				*		
ΈΡΓΑ ΥΠΟΔΟΜΩΝ						
ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ						
ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΟΝΟΜΑΣΙΑ						
ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΑ ΧΑΡΑΞΗΣ						
ΣΚΟΠΟΣ ΧΑΡΑΞΗΣ						
ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΧΑΡΑΞΗΣ ΑΠΟΠΕΡΑΤΩΣΗ Σ						
ΠΕΡΙΟΧΗ ΧΑΡΑΞΗΣ						
ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΣΥΝΔΕΣΗΣ						
ΕΜΠΛΕΚΟΜΕΝ ΟΙ ΣΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ						
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΑΡΧΙΚΗΣ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ						
ΑΡΧΙΚΗ ΧΡΗΣΗ						
ΜΑΡΤΥΡΙΕΣ						
ΘΡΥΛΟΙ						
ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΟ ΔΟΜΗΜΕΝΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ						
ΤΥΠΟΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚ ΟΥ ΣΤΟΙΧΕΙΟΥ						
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ						
ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΑ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ						
ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ- ΑΡΧΙΚΗ ΧΡΗΣΗ						

ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ – ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΧΡΗΣΗ						
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΗ						
ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ						
ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΣΤΟΙΧΕΙΟΥ	Αρχαιολογικός Χώρος Ανατολικής Ακτής Χάλκης					
ΤΥΠΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΣΤΟΙΧΕΙΟΥ	παλαιοχριστιανικά και βυζαντινά οικοδομικά λείψανα.					
ΘΕΣΗ ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΥ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΗ ΔΙΑΔΡΟΜΗ	Μέσα διαδρομής					
ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΑ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ						
ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ						
ΦΕΡΟΥΣΑ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ						
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ						
ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜ ΕΝΟ ΜΝΗΜΕΙΟ	Ναι	Όχι				
ΦΟΡΕΑΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΣΤΟΙΧΕΙΟΥ	ΕΦΑ Δωδεκανήσου					
ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ	Ερειπιώδης					
ΠΕΡΙΒΑΛΛΩΝ ΧΩΡΟΣ ΤΟΥ ΜΝΗΜΕΙΟΥ	Βραχώδες τοπίο					
ΕΠΙΣΚΕΨΙΜΟΤΗΤΑ	Ναι	Όχι				
ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΗ		*				
ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ						
ΚΛΙΜΑ						
ΕΔΑΦΟΣ						

ΠΟΤΑΜΙΑ						
ΛΙΜΝΕΣ						
ΠΗΓΕΣ						
ΣΠΗΛΑΙΑ						
ΥΔΡΟΦΟΡΟΣ ΟΡΙΖΟΝΤΑΣ						
ΟΡΕΙΝΟΙ ΟΓΚΟΙ	Βουνό του Αη-Γιάννη					
ΦΑΡΑΓΓΙ						
ΘΕΑ ΚΑΙ ΤΟΠΙΑ	Παραλία Κελλία	Παραλία Αρέττα				
ΕΜΒΙΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ						
ΖΩΝΕΣ ΒΛΑΣΤΗΣΗΣ	-					
ΕΙΔΗ ΧΛΩΡΙΔΑΣ						
ΕΙΔΗ ΠΑΝΙΔΑΣ						
ΑΠΕΙΛΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΧΛΩΡΙΔΑ						
ΑΠΕΙΛΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΝΙΔΑ						
ΑΠΕΙΛΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΝΙΔΑ						
ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜ ΕΝΑ ΕΙΔΗ ΠΑΝΙΔΑΣ						
ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜ ΕΝΑ ΕΙΔΗ ΧΛΩΡΙΔΑΣ						
ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜ ΕΝΟ ΔΑΣΟΣ						
ΦΟΡΕΑΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ						
ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ - ΕΠΙΣΚΕΨΙΜΟΤΗΤΑ						
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΥ						
ΕΙΣΟΔΟΣ						
ΠΑΡΑΜΟΝΗ						
ΕΞΑΙΡΕΣΕΙΣ						
ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΕΠΙΣΚΕΠΤΩΝ						
ΑΝΕΠΙΤΡΕΠΤΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ						
ΦΟΡΕΑΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ						

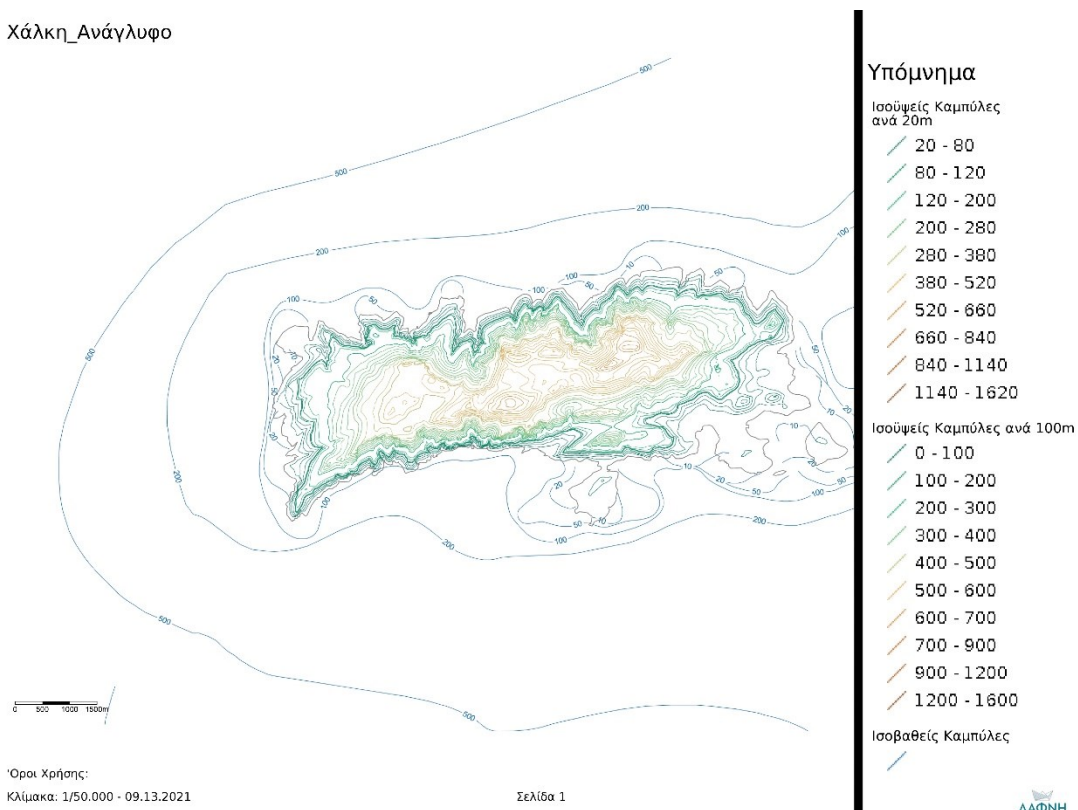
ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ						
ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ						
ΕΘΝΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ						
ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ						
ΔΙΕΘΝΗΣ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ						
ΚΗΡΥΞΕΙΣ						
ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΤΑ ΠΡΟΤΥΠΟ						
ΦΟΡΕΑΣ/ΕΙΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ						
ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ - ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ						
ΚΑΘΑΡΙΟΤΗΤΑ	Υπαρξη κάδων απορριμμάτων	Υπαρξη κάδων ανακύκλωσης	Συχνότητα αποκομιδής	Υπεύθυνοι αποκομιδής	Τελική Διαχείριση	
	*					
ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ	Αντικείμενο συντήρησης	Θέση εντοπισμού	Εργασίες	Συχνότητα	Υπεύθυνοι συντήρησης	Διαδικασία ελέγχου
ΕΠΕΜΒΑΣΕΙΣ	Περιγραφή επέμβασης Υπεύθυνοι επέμβασης	Χρονολογία επέμβασης	Υλικά επέμβασης	Εμπλεκόμενοι	Αποτίμηση επέμβασης - Παρούσα κατάσταση	Φωτογραφίες αρχικής κατάστασης – Μετά την επέμβαση
ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΕΠΙΣΚΕΠΤΩΝ	Σηματοδότηση διαδρομών Υπεύθυνοι	Τηλέφωνα έκτακτης ανάγκης	Πυρασφάλεια - Αντιπυρικής προστασία	Προφύλαξη από τις κατολισθήσεις	Φύλαξη εισόδων	Απαγορευτικές πινακίδες
	*					
	Μέσα απομάκρυνσης	Ειδικές σημάνσεις SOS	Σημείο SOS	Έργα για την ασφαλή	Υπεύθυνοι για την	

	επισκεπτό ν			πορεία στο μονοπάτι	ασφάλει α των επισκεπ τών	
ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ – ΠΡΟΒΟΛΗ - ΑΝΑΔΕΙΞΗ						
ΠΡΟΣΒΑΣΙΜΟΤ ΗΤΑ	Εύκολη	Δύσκολη	Αδύνατ η			
		*				
ΤΡΟΠΟΙ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ	Πεζή	Οδικώς προς το τέλος μέχρι τα Κάνια				
ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΟΔΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ						
ΧΩΡΟΙ ΣΤΑΘΜΕΥΣΗΣ						
ΑΝΑΨΥΚΤΗΡΙΑ						
ΞΕΝΑΓΟΙ ΣΥΝΟΔΟΙ						
ΠΟΡΕΙΑ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ						
ΕΝΔΕΔΕΙΓΜΕΝ Η ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΕΠΙΣΚΕΨΗΣ						
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ						
ΣΤΟΙΧΕΙΟ ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΗΣ						
ΏΡΑ ΛΗΨΗΣ						
ΜΕΣΟ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΣΗ Σ						
ΙΔΙΑΙΤΕΡΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ						
ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΛΗΨΗΣ						
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ						
ΣΧΕΔΙΑ - ΑΠΟΤΥΠΩΣΕΙΣ						
ΕΙΔΟΣ ΣΧΕΔΙΟΥ						
ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΣΧΕΔΙΟΥ						
ΣΧΕΔΙΟ						
ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ						
ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙ ΚΑ ΣΧΕΔΙΟΥ						

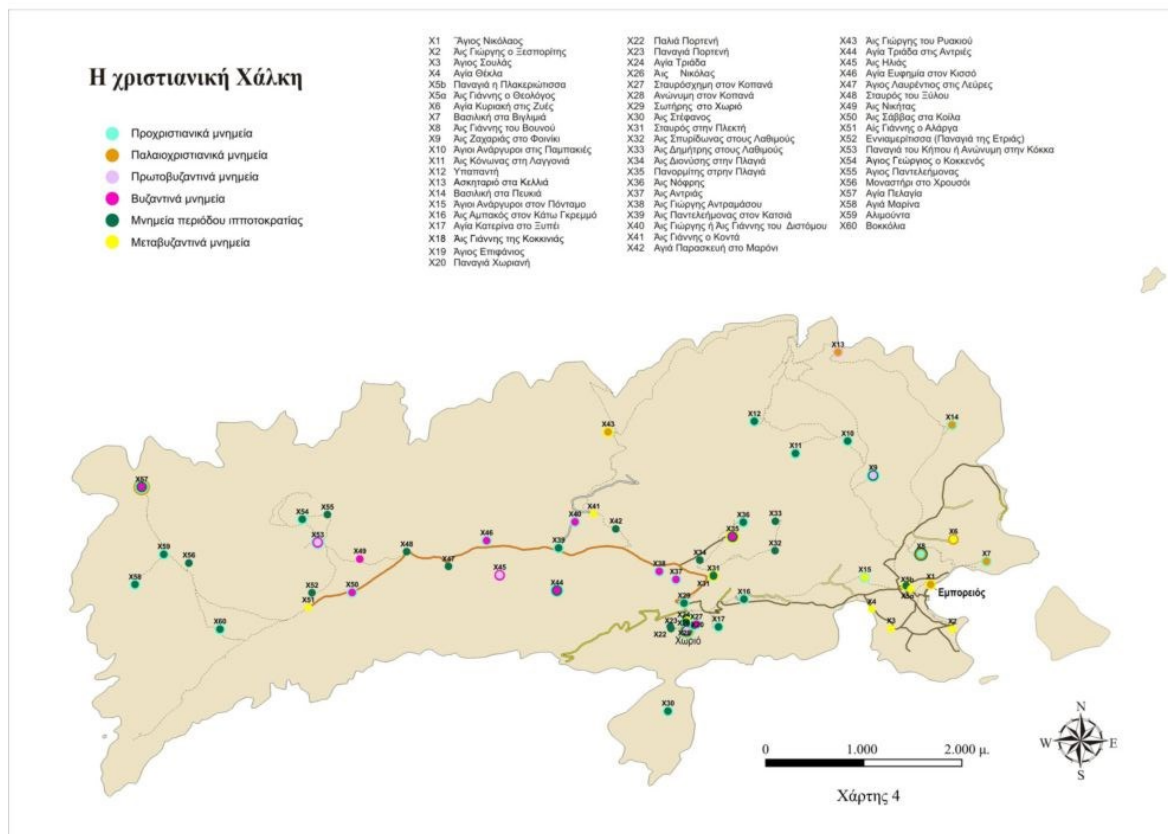
ΠΗΓΗ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ						
ΧΑΡΤΕΣ						
ΕΙΔΟΣ	<div style="text-align: center;"> <p>ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>Παραλία Αρέττα</p> <p>Μικρόβλα 601 m</p> <p>Χαυρό</p> <p>Πένταγος</p> <p>Αγία Βαύλη</p> <p>ΧΙΔΑΚΗ</p> <p>Καλλιμαχία</p> </div> <p>Ιουνίου 9, 2022</p> <div style="text-align: right;"> <p>Ευρωπαϊκή Ενωση Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Κοινωνικό Σχέδιο Δια της Ανάπτυξης</p> </div>					
ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΑ ΣΥΝΤΑΞΗΣ						
ΠΗΓΗ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ	Αρχαιολο γικό Κτηματολ όγιο					

ΧΑΡΤΕΣ

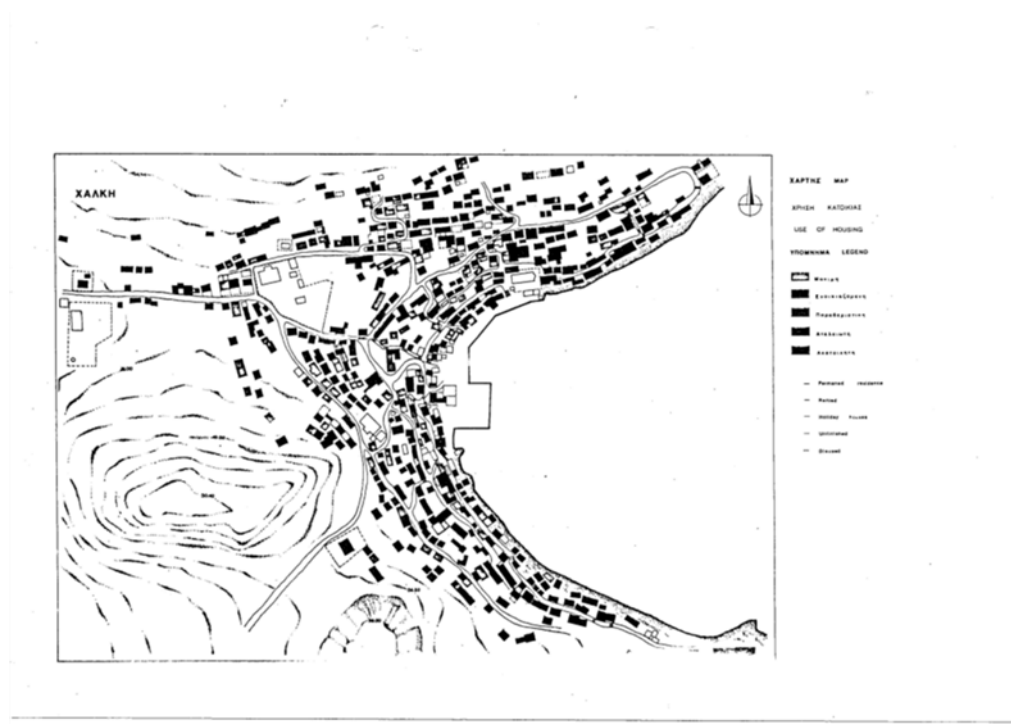
Χάλκη_Ανάγλυφο

Χάρτης 1. Το ανάγλυφο της Χάλκης αποτυπωμένο με ισοψείς καμπύλες. Πηγή: ΥΓΕΠ ΝΗΣΩΝ

Χάρτης 4. Βυζαντινά-χριστιανικά μνημεία και εκκλησίες στη Χάλκη. Πηγή: Σιγάλα Μ. 2011

Φωτογραφίες

Φωτ. 1. Άποψη του Νημποριού από τα Β. Πηγή: Σιγάλα Μ., 2011

Φωτ. 2. Άποψη των Φτεναγιών και του όρμου του Νημποριού. Πηγή: Ιστοσελίδα Δήμου Χάλκης

Φωτ. 3. Ο οικισμός του Χωριού και το Κάστρο σήμερα. Πηγή: Ιστοσελίδα ΥΠΠΟΑ, "Στερέωση και ανάδειξη αρχαίου οικισμού στο Χωριό Χάλκης"

Φωτ. 4. Άποψη των ερειπωμένων οικιών και κτισμάτων στο Χωριό. Πηγή: Επίσημη Ιστοσελίδα ΥΠΠΟΑ

Φωτ. 5. Παράδειγμα κύφης από την περιοχή του Χωριού. Πηγή: Σιγάλα Μ., 2011

Φωτ. 6. Παράδειγμα κύφης από την Αρέττα. Πηγή: Σιγάλα Μ., 2011

Βιβλιογραφία

Ελληνική

- Βαγενά – Παπαϊωάννου Λ., Κομίνη-Διαλέτη Δ. (επιμ.) 1992, *Το Αιγαίο Επίκεντρο Ελληνικού Πολιτισμού*. Αθήνα.
- Βυθούλκα Α. 2022, *Η συνεισφορά της ανάδειξης και διαχείρισης του πολιτιστικού αποθέματος με χρήση εφαρμογών ΤΠΕ στην αειφορία λιγότερο ανεπτυγμένων περιοχών της Ελλάδας*, (Διδακτ. Διατριβή υπό εκπόνηση). ΕΜΠ, Αθήνα
- Γκράτζιου Ο. 2004, «Οικιστικά σύνολα υπό καθεστώς προστασίας. Έλεγχος του κελύφους ή και των χρήσεων», στο *Θεωρία και Πρακτική για την αποκατάσταση ιστορικών οικισμών με σκοπό νέες χρήσεις. Μονεμβασιώτικος Όμιλος, Τόμος Θ' Συμποσίου Ιστορίας και Τέχνης, 20-22 Ιουλίου 1997*, επιμ. Καλλιγά Χ. – Μάλλιαρης Α., σ. 59-72
- Δημητροκάλλης Γ. 1976, *Οι δίκωχοι χριστιανικοί ναοί*. Αθήνα
- Ηλιάδης Κ. 1950, *Η Χάλκη της Δωδεκανήσου (Ιστορία-Λαογραφία-Ήθη και Έθιμα)*. Αθήνα
- Θεοδωρόπουλος Α., 2021, «Παροχή υπηρεσιών για τη χωροθέτηση, χάραξη και χαρτογράφηση για τη δημιουργία δικτύου σηματοδοτημένων πεζοπορικών διαδρομών και αναρριχητικών πεδίων στη νήσο Καστελλόριζο» , *Τεχνική Έκθεση δικτύου σηματοδοτημένων πεζοπορικών διαδρομών και αναρριχητικών πεδίων στο Καστελλόριζο*.
- Καραγιαννόπουλος Ι. 2001, *Το Βυζαντινό Κράτος*. Θεσσαλονίκη.
- Κωνσταντίος Δ. 2004. «Διαχείριση και προστασία των ιστορικών οικισμών. Η ελληνική εμπειρία. Οι προοπτικές», στο *Θεωρία και Πρακτική για την αποκατάσταση ιστορικών οικισμών με σκοπό νέες χρήσεις. Μονεμβασιώτικος Όμιλος, Τόμος Θ' Συμποσίου Ιστορίας και Τέχνης, 20-22 Ιουλίου 1997*, επιμ. Καλλιγά Χ. – Μάλλιαρης Α., σ. 177-193
- Μαΐστρου Ε. 2004, «Αναβίωση και αναζωογόνηση ιστορικών συνόλων. Το ζήτημα νέων χρήσεων», στο *Θεωρία και Πρακτική για την αποκατάσταση ιστορικών οικισμών με σκοπό νέες χρήσεις. Μονεμβασιώτικος Όμιλος, Τόμος Θ' Συμποσίου Ιστορίας και Τέχνης, 20-22 Ιουλίου 1997*, επιμ. Καλλιγά Χ. – Μάλλιαρης Α., σ. 167-175

- Μπαϊράμη Κ. 2005, «Χάλκη, Αλιμνιά, Καστελλόριζο, Ρω», στο *Αρχαιολογία: Νησιά του Αιγαίου*, επιμ. Βλαχόπουλος Α., Αθήνα. 372-375
- Μπονάρου Χ. 2012, *Οπτικός Πολιτισμός και Τουρισμός: Αναπαραστάσεις της Ελλάδας στις τουριστικές καρτ ποστάλ*. Αθήνα
- Μπούρας Χ. 2001, *Βυζαντινή & Μεταβυζαντινή αρχιτεκτονική στην Ελλάδα*. Αθήνα
- Πετράκος Β. 1982, *Δοκίμιο για την Αρχαιολογική Νομοθεσία* (Δημοσιεύματα του Αρχαιολογικού Δελτίου, αρ. 29). Αθήνα
- Σάμψων Α. 2014², *Προϊστορική Αρχαιολογία της Μεσογείου*. Αθήνα
- Σιγάλα Μ. 2011. *Η Χάλκη από την παλαιοχριστιανική εποχή μέχρι και το τέλος της περιόδου της ιπποτοκρατίας (5ος αιώνας - 1523): μνημεία, αρχιτεκτονική, τοπογραφία, κοινωνία* (Διδακτ. Διατριβή). ΕΚΠΑ, Αθήνα
- Σιγάλα Μ. 2014, «Τα εκκλησάκια της Χάλκης σηματοδοτούν το αρχαίο τοπίο της», στο *ΔωδΧρ ΚΣΤ'*, Ρόδος, σ. 174-210
- Στεριώτου Ι. 2004, «Η ισχύουσα νομοθεσία για την προστασία ιστορικών μνημείων και συνόλων στην Ελλάδα. Προθέσεις, πρακτικές και αποτελέσματα της κρατικής πολιτικής», στο *Θεωρία και Πρακτική για την αποκατάσταση ιστορικών οικισμών με σκοπό νέες χρήσεις. Μονεμβασιώτικος Όμιλος, Τόμος Θ' Συμποσίου Ιστορίας και Τέχνης, 20-22 Ιουλίου 1997*, επιμ. Καλλιγά Χ. – Μάλλιαρης Α. σ. 147-160
- Στρατούλη Γ. 1998, «Η ανάγνωση των χρήσεων των σπηλαίων στη νεολιθική Ελλάδα: Εμπειρικές και διεπιστημονικές προσεγγίσεις», στο *Άνθρωπος και Σπηλαιοπεριβάλλον*, Τόμος Πρακτικών Α' Πανελληνίου Σπηλαιολογικού Συνεδρίου 26-29 Νοεμβρίου 1992, Αθήνα
- Σχέδιο Ολοκληρωμένης Ανάπτυξης Χάλκης, 1985

Ξενόγλωσση

- Dickinson O. 2003, *Αιγαίο, Εποχή του Χαλκού* (ελλ. μτφρ. Ξένος Θ.). Αθήνα
- Fotopoulou S. 2017, “Intangible cultural heritage, local knowledge and sustainable management of cultural assets and environmental recourses” στο *Cultural Heritage and Sustainable Development: Economic Benefits, Social Opportunities and Policy Challenges*, επιμ. Mergos G. – Patsavos N. σ. 151-156

- Hopwood B. – Mellor M. – O’ Brien G. 2005, “Sustainable Development: Mapping Different Approaches”, στο *Sustainable Development* 13, σ. 38–52
- ICOMOS 2016, “Cultural Heritage, the UN Sustainable Development Goals, and the New Urban Agenda” (επιμ. Hosagrahar J. et al.), *ICOMOS Concept Note for the United Nations Agenda 2030 and the Third United Nations Conference on Housing and Sustainable Urban Development (HABITAT III)*
- Krautheimer R. 2012³, *Παλαιοχριστιανική και Βυζαντινή Αρχιτεκτονική* (ελλ. μτφρ. Μαλλούχου-Τουφάνο Φ.). Αθήνα
- Marino L. 2004, “Preliminary surveys in historic building restoration”, στο *Θεωρία και Πρακτική για την αποκατάσταση ιστορικών οικισμών με σκοπό νέες χρήσεις. Μονεμβασιώτικος Όμιλος, Τόμος Θ’ Συμποσίου Ιστορίας και Τέχνης, 20-22 Ιουλίου 1997*, επιμ. Καλλιγά Χ. – Μαλλιαρης Α., σ.73-84
- Messenger P.M., Smith G. S. 2010 (επιμ.), *Cultural Heritage Management: A Global Perspective*. Florida
- Nocca F. 2017, “The Role of Cultural Heritage in Sustainable Development: Multidimensional Indicators as Decision-Making Tool” στο *Sustainability*, Vol. 9 (2017), MDPI. Basel
- Sampson A., Kozłowski J.K., Kaczanowska M. 2016, “Lithic Industries of the Upper Mesolithic” στο *Mediterranean Archaeology and Archaeometry*, Vol. 16 No 3. 229-243
- *The ICOMOS Charter on Cultural Routes*, 2008, Prepared by the International Scientific Committee on Cultural Routes (CIIC) of ICOMOS Ratified by the 16th General Assembly of ICOMOS, Québec (Canada), on 4 October 2008
- Hansen M.H. – Nielsen T.H. (επιμ.) 2004, *An Inventory of Archaic and Classical Poleis*. Oxford

Ηλεκτρονικές πηγές

- Αρχαιολογικό κτηματολόγιο: <https://www.arxaiologikoktimatologio.gov.gr>
- Στερέωση και προστασία Χωριού Χάλκης (Επίσημη Ιστοσελίδα ΥΠΠΟΑ): <https://www.culture.gov.gr/el/service/SitePages/view.aspx?iID=3035>
- Αρχείο Παραδοσιακών Οικισμών & Διατηρητέων Κτιρίων: <http://estia.minenv.gr/>

- Διαρκής Κατάλογος των Κηρυγμένων Αρχαιολογικών Χώρων και Μνημείων της Ελλάδος: <http://listedmonuments.culture.gr>
- Επίσημη Ιστοσελίδα Αρχαιολογικών Χώρων και Μνημείων ΥΠΠΟΑ: <http://odysseus.culture.gr/>
- Επίσημη Ιστοσελίδα Δήμου Χάλκης (για μονοπάτια και διαδρομές): <https://www.dimoschalkis.gr/>
- Υποδομή Γεωχωρικών Πληροφοριών Νήσων (ΥΓΕΠ ΝΗΣΩΝ): <https://gisislands.gr/>
- Τράπεζα Πληροφοριών Νομοθεσίας: <https://www.e-nomothesia.gr>

